Yves Navarre

Iedera

Editura Eminescu

YVES NAVARRE

Iedera

186

Traducere de Ana Filip Burtică

EDITURA EMINESCU
1982

„Ascultă tăcerea cerului...”

Cuprins

CAPITOLUL 1

ÎMI AMINTESC LEAGĂNUL CU marginile foarte înalte, curat, sobru, ca o cuşcă. Stau în el. Îmbrăcată toată în alb, aştept. Perdelele de la fereastră sunt totdeauna trase. Uneori, de afară, aud voci, strigăte, câini care latră. Astăzi ştiu că era vorba de câini, atunci, însă, nu făceam vreo deosebire. Erau zgomotele din spatele perdelelor. Uneori, trec umbre. Aştept. Aştept încă. Aştept să se deschidă uşa. Există doamna în alb care-mi aduce să mănânc sau mă înfaşă, şi doamna în negru care nu vine decât să controleze. Doamna în alb mă ia în brațe, niciodată însă doamna în negru. Doamna în negru nu are privire. Astăzi pot să v-o spun, era mama mea. Sosisem prea târziu.

Pentru acel timp dintâi, la capitolul de început, vreau să mă aşez din nou în acest leagăn, să revăd ceea ce am văzut atunci, să exprim ceea ce am simțit, să vă împărtăşesc primul meu sentiment, care de fapt nu m-a părăsit niciodată. Scapi dintr-un leagăn, dar porți în tine zăbrelele. Aştept. Aştept încă, ziua şi noaptea, pe doamna în alb şi pe doamna în negru, cea care dă şi cea care controlează.

Toate acestea, le exprim bine, constat. Ca adult, reconstitui prima viziune. O înfrumusețez. Spun că doamna în alb mă înfăşa, pentru că şi eu, la rându-mi, mai târziu, mi-am înfăşat fiii. O iubeam pe doamna în alb. Biberoanele pe care mi le aducea erau îndulcite. Şi mâna ei la fel, uşoară, când îmi ridica ceafa, sau mângâietoare în partea de jos a

pântecului, când îmi aplica tot felul de pomezi, de pudre fine şi parfumate. O clipă credeam că sunt în stare s-o urmez, dar mă împiedica greutatea trupului meu. Nu ştiam încă să mă ridic. Victimă, culcată, trebuia să rămân acolo. Doamna în negru, seara, era întotdeauna ultima care închidea uşa. Stăpâna.

Atunci, cu fața la fereastră, aşteptam să se ivească o lumină, o licărire nouă, care să dea semnalul plecărilor şi venirilor. Mai târziu am ştiut că un câine e un câine, că o zi e o zi. Ei nu m-au învățat nimic. Am aflat totul foarte repede. Nu ştiam încă să merg, că stăpâneam deja forța aceea care le dădea lor puterea, cuvintele, cuvinte numeroase, cuvinte ascunse în mine, pe care le furam şi de care ei se foloseau ca să denumească tot ceea ce mă înconjura. Atâtea şi atâtea cuvinte pe care încă nu le puteam exprima, dar pe care le frământam în toată ființa mea ca să mă simt puternică, gata de înfruntare. E atât de uşor să-ți inventezi primele zile din viață şi mai ales să reproşezi acelora care şi le amintesc că le mai păstrează urma în suflet. Şi totuşi, acesta e cazul meu. Discursul tăcerii mele a ajuns la această zi, aproape şaptezeci de ani mai târziu, năvădit, țesut strâns-strâns cu toate întâmplările leagănului meu şi ale tandrului abandon al cărui obiect eram!

Câteva minute dimineața şi ceva mai mult seara, doamna în alb deschidea fereastra. O deschidea însă în spatele perdelelor. Simțeam o adiere care venea dinafară, umfla pânza şi în unele zile o făcea să fâlfâie, întocmai ca o pânză de corabie. Simple perdele de bumbac care-mi ascundeau ceea ce era altundevaul. O anume logică mă făcea să cred că uşa era făcută ca să se intre pe ea, nu ca să se iasă. Fereastra ar fi fost deci, pentru mine, unica ieşire. Nu ştiam nimic despre ceea ce era dincolo de ea. Îmi închipuiam o altă încăpere, ceva mai mare, dar fără leagăn şi fără zăbrele. O încăpere plină de lucruri, care trec, de ființe care vorbesc şi care aruncă umbre. Numai ideea acestui de al doilea loc îmi

dădea curajul să aştept, îmi justifica tăcerea de care doamna în alb mă felicita. Îmi spunea tot felul de cuvinte terminate în „inte” şi „aşă”. Eram cuminte şi drăgălaşă. O fetiță drăgălaşă. Cuminte ca o imagine. Cuvintele cântau. Doamna în alb, cu puțin înainte de ultima vizită a doamnei în negru, mă îmbăia într-o cădiță de porțelan pictată cu flori albastre. O apă călduță. Cu ceafa proptită de marginea cădiței, mâna doamnei în alb, pe sub mijlocul meu, mă împiedica să alunec.

Leagănul. Iată-mă din nou în el. Culcată, privesc tavanul, întind mâinile spre el. Mânuțele mele. Aş vrea să-l ating cu vârful degetelor. Apoi îmi privesc picioarele sub cuvertură. Le mişc întruna. Mă distrez. Cât de mult aş vrea să fac tot atâtea gesturi, şi la fel de bine ca vizitatoarele mele. Şi când, uneori, mă rostogolesc pe dreapta, către fereastră, sau pe stânga, către perete, mâinile mele întâlnesc mereu aceleaşi zăbrele. Aş vrea să le răsucesc, să le dau de-o parte, să ies, să mă refugiez în încăperea vecină, cădița cea mare de alături, şi să culeg toate floricelele albastre. Acolo aerul trebuie să fie călduț ca şi apa. Să înlătur perdelele şi să mă scufund. Sunt ceva neînsemnat, care nu cere decât să se ridice, să alerge, să respire, să râdă. Mâinile, picioarele, trupul meu, fac inventarul, atârn atât de greu. Cum să mă scol, să mă ridic în picioare, să cresc încă o dată? O dată, de două, de trei ori; de câte ori deja, mi-a fost dat rândul, nu-i de ajuns? Aş fi putut, fără îndoială, în primele luni ale vieții, să povestesc celelalte vieți ale mele, acelea distruse, fericirile pierdute, timpuri de altădată, trecute, cum să spun: trăisem deja peste măsurăm Am ştiut-o mai puțin la început, apoi am uitat, am tăcut. Mai apoi am fost cu toții cât se poate de raționali ca să susținem asemenea teze fără să ştergem un zâmbet. Astăzi, zâmbesc. Trebuie să-mi amintesc. Picioarele, mâinile, zăbrelele, fereastra cu perdelele trase, drăgălaşă, cuminte, imagine, apă caldă în cădiță, creme şi pudre, parfum şi zâmbet îndatoritor al doamnei în alb. Nu mă iubeşte mai mult ca ceilalți. Zâmbetul ei mi-o spune. E

plătită să facă ceea ce face, şi n-o iubeşte pe doamna în negru, mama mea, mămica. N-am spus niciodată mămică.

Mă iubiți? Atunci am să văd unde merge dragostea voastră. Mama mă poartă în pântec. Îmi amintesc de apa în care eram scufundată şi de pântec. Ştiu că am să mă întorc, dar unde, la cine, pentru ce iubire şi în ce secol? Şi dacă voi gândiți că abuzez în acest sens, încercați să vă imaginați alături de mine în pântec. În pântecul acestei femei. Ea nu-mi dă atenție. O aud râzând, vorbind cu voce tare. Comandă tuturor. Are cuvinte calde doar pentru câinii ei. Se adresează întotdeauna unui bărbat, care nu-i răspunde. În apa din lăcaş, surdă, ceva mic şi înecat, care nu vrea decât să iasă, să respire, să-şi încerce norocul, în această apă, aud vocea aceleia care mă poartă, vocea, nu şi cuvintele, vibrații, sunete grave şi profunde, fără formă. Aştept. Totdeauna am aşteptat. Oare câtă vreme m-au ținut deoparte înainte de a mi se permite să revin?

Când în sfârşit am trecut pragul, naşterea, ieşirea, am făcut totul ca să deschid ochii, să văd de îndată, la cine, unde? Şi voi fi oare răsfățată, uitată, sau poate prima, întâia dintr-o familie întreagă?

M-am născut la 22 decembrie 1911. Doamna care mi-a servit la trecerea de dincolo avea patruzeci şi trei de ani. Aveam deja un frate şi patru surori, fără a mai socoti gemenele moarte în anul epidemiei de gripă spaniolă, precum şi o suită întreagă de copii morți la vârstă fragedă, după care mama purta încă doliu. Aproape că mi s-a reproşat că nu sosisem în ziua de Crăciun, pentru că atunci m-ar fi chemat Noellie[1]. Tatăl meu, cel care nu vorbea, luă oricum inițiativa numelui meu – Adrienne. Din delăsare, fără îndoială, pentru că unicul meu frate se numea Adrien. Asta-i tot. Eram debilă. Au hotărât că nu voi ieşi din casă decât la

---

[1] Noellie, de la Noël = Crăciun (n.tr.).

primăvară. M-au aşezat în cameră, în leagăn. Şi m-au lăsat să aştept zilele frumoase.

Am avut tot timpul să mă neliniştesc, să învăț din nou totul, să trăiesc şi să mă fac uitată. Nu priveam fața doamnei în negru, ci pântecul, ceea ce avea strâns la cingătoare, bombat dedesubt. Era în acelaşi timp severă şi cochetă. O deformasem atâtea luni de zile că-i vor trebui ani ca să mi-o ierte. Venisem târziu, atât de târziu, aproape un miracol, iar pentru ea, un pericol. Nu mi-o va spune niciodată, dar dintr-un gest, dintr-o privire ferită sau din umbletul ei îmi va da veşnic de înțeles. Din cauza mea şchioapătă. Era cât pe-aci s-o omor.

Într-o dimineață, doamna în alb scoate un strigăt. Mi-am înțepenit capul între două zăbrele. Nu plâng. Aştept să fiu eliberată. Fără îndoială, în somn, am încercat să evadez. Aud paşi, văd picioare care nu sunt ale doamnelor. Zgomotul unui ferăstrău într-una din zăbrele, scrâşnetul ascuțit, grav, înainte şi înapoi, se răsfrânge în trupul meu. Aud cuvinte terminate în „ție”. Atenție. Precauție. Apoi, dinafară, bara se răsuceşte; sunt eliberată. Închid ochii. Nu vreau să-i văd. După pipăit, mă ține doamna în alb. Ea mă culcă, adorm. Sunt mândră. I-am speriat. Au venit cu toții. Exist.

Sânul doamnei în alb. Am fața toată cufundată în el. Senzația e scurtă. Repede biberonul. Şi zile, atâtea şi atâtea zile. Le era indiferent că mă au, dar se temeau să nu mă piardă. În închisoarea camerei, în carcera leagănului, eram lăsată primelor contacte cu realitatea. Credeau, fără îndoială, că nu aveam încă vârsta să gândesc, să înțeleg, să simt. Aceste prime impresii au fost totuşi singurele incidente din viața mea. Pânza cearceafurilor, aspră. Perna, cam tare. Scutecele care fuseseră deja folosite. Accentul este aici pus pe ceea ce ar putea fi înțeles, ca o respingere, un refuz, pe când deosebirea era singura mea preocupare în locul închis al acestei camere. Eram pe cale să fac o nouă experiență.

O masă pentru toaletă, o cadă, cana, flacoane şi prosoape. Un parchet spălat, dar neceruit. Şi pe pereți, peste tot, în afara colțului în care era leagănul meu, dulapuri de sus până jos. Uneori, doamna în alb le deschide ca să aşeze lenjeria, cearceafurile, fețele de masă, cârpele. Alteori, calcă fredonând. Stă cu spatele la mine. Şi eu la fel sunt aşezată. Mirosul de lenjerie proaspătă nu mă va părăsi niciodată.

De mai multe ori îmi înțepenesc capul. Şi tot de atâtea ori barele sunt tăiate cu ferăstrăul. Şi de fiecare dată, eliberată, închid ochii. Aud cuvinte terminate în „ăt". Ciudat. Oare câte zile mai sunt până va veni timpul frumos?

Şi într-o dimineață doamna în alb mă aşază pe o oliță. Doamna în negru trage perdelele şi deschide fereastra. Şi fac în acelaşi timp o dublă descoperire. În picioare, afară sunt copaci. Cireşi în floare. Voi fi scoasă afară. Doamna în alb mă ridică de pe oală şi mă felicită. Pentru prima dată, a fost foarte bine.

CAPITOLUL 2

EA E ACOLO, ŞADE. NU SPUNE nimic, absolut nimic. Priveşte marea. La orizont se văd insulele. O pâclă de căldură. O barcă cu pânze pare nemişcată. Nici măcar o adiere. Respiră slab. Din când în când îşi încrucişează mâinile pe pântec. Îşi răsuceşte verigheta. Apoi încearcă să-şi scoată inelul de logodnă. Nu mai poate s-o facă, fiindcă inelele au pătruns adânc în carne. Mâinile i s-au umflat. Ca şi ea. Aşa că aşază inelele la locul lor, instinctiv, fără să piardă din ochi barca cu pânze, marea şi insulele. Îşi mângâie încheietura. Unde e oare ceasul? Ea îl întorcea întruna! S-o fi stricat mecanismul? Dar ce importanță mai are, n-o mai interesează ora. Îi e teamă doar, că acele, undeva, încetează să se mai rotească. O teamă vagă şi îndepărtată. Poate aceea a unei întârzieri în îndeplinirea unei îndatoriri, un comision de făcut, o întâlnire, un ceai cu soțiile de arhitecți, sau chiar dejunul, cina, apoi micul dejun, dejunul şi cina, să dea dispozițiile necesare, să supravegheze totul, mărunțişurile casei, zilnice sau excepționale, sărbătorile, aniversările, primele migdale proaspete pentru Gabriel, primul sparanghel pentru Gabriel, oare nasturii de la cămaşa de smoking au fost bine cusuți, şi copiii sunt ei, oare, fericiți? Încheietura plinuță, ea se opreşte din mângâiat. Îşi aşază mâinile pe brațele fotoliului relaxa. Nu-i place îmbrăcămintea de plastic şi nici căldura scheletului metalic. Dar le acceptă. Oricum ea rămâne acolo unde o aşază. Priveşte marea, niciun val. Cerul, acelaşi albastru ca

marea. Soare suitor, ea clipeşte din ochi. Ar vrea să vadă departe, tot mai departe, dincolo de insule. Un alt țărm. Țărmul celălalt. Pe scurt, o altă terasă şi o femeie ca ea. Ar vrea să se ridice, singură, dar nu mai poate. Ea este acolo, şade. Nu spune nimic, nu mai spune nimic. Priveşte marea. Întâiul de august al acestei veri.

De la pat la toaletă, de la toaletă la baie, de la baie la terasă, şi acolo, fotoliul de masă plastică, lavabil, pentru o dimineață întreagă, prima parte a zilei. Vară. Vacanță. Fotoliul o miră. Altădată era din fibră de palmier de India, mare, confortabil, putea să-l mângâie cu palma. Fibra împletită, naturală, era arsă de soare, gingaşă ca o piele, atingere, îmbrățişare. Se gândeşte la fotoliul dispărut, l-au ascuns oare, unde şi de ce, ca la o dragoste sfărâmată, hotărâtă, frântă de cei din jur. O bună companie, decepționată de ceilalți, de soț, copii, nurori, grijă utilitară sau chiar gelozie? Toate acestea nu le spune. Gândeşte la ele în mod deformat când, plictisită să-şi mai încrucişeze mâinile pe pântec şi renunțând să-şi mai scoată inelele, cu un gest larg, instinctiv, îşi reaşează mâinile pe brațele fotoliului. Dar cu cât soarele urcă mai sus, cu atât metalul e mai fierbinte. Atingere, pentru o senzație neplăcută. Ea ştie că nu se mai poate ridica. I-au trântit pe cap o pălărie de pai, legată sub bărbie cu două panglici care-i intră în piele, sugrumând-o uşor. La o adiere de vânt, pălăria ar zbura, barca ar dispare spre insule, ar trebui deci să aştepte, la orizont, umbra nimbată a unui pachebot sau chiar a unui vapor cu aburi, ultima cursă de dimineață care se îndreaptă spre insule cu încărcătura lui de naturişti. Să aştepte, ar trebui să aştepte.

Se simte rotundă, foarte rotundă, ca o bobină, cu kilometri şi ani de fir, o întreagă viață bobinată, un fir alb, fără pată, virgin, capabil să uimească prin puritate, pentru o împletitură, lenjerie de corp, fibră moale, operă a unei vieți care rămâne de trăit, a unei vieți întregi, materie primă a

unui gând afectuos, sărutările dulci ale Adriennei, şi apoi despărţirea în momentul în care o doreşti cel mai mult. Ei nu aşteaptă decât asta, dar ea rămâne. O întreagă fericire rămâne de spus, lecţia unui eşec este melodioasă. Franţa este într-adevăr cea mai frumoasă ţară din lume. Cel puţin aceea în care eşti cel mai fericit.

La început, această căsuţă, living, cameră, baie, toaletă şi un colţ-bucătărie a fost construită pentru paznici, deasupra vilei care se înclină către un golfuleţ îngust cu plajă privată pentru copii, nepoţi, prietene şi prieteni în trecere, armada frumoaselor vacanţe de vară în familie, la extremitatea Capului. Ca să ajungi până aici, trebuie să părăseşti drumul de cornişă, să cobori către port, portul cu clădirea Marinei, zid de beton, să treci prin apropierea a zeci de campinguri, să depăşeşti o primă barieră, aceea de la Domaine de Presqu'ile, vile cazemate, toate încastrate în stâncă, premiul întâi la arhitectura integrată în peisaj, apoi un al doilea control semivamal, cu paznic înarmat, Parc du Phare, vile vechi în toate stilurile, pentru ca, în sfârşit, să arăţi un permis de intrare şi să descoperi les Residences du Cap, câteva mari proprietăţi, deci trei controale ca să ajungi aici, în partea cea mai izolată a regiunii, cu terase şi balcoane către mare, privelişti de nedescris, înclinări şi plaje ascunse, terenuri care aparţineau Marinei militare, dar care au fost vândute la puţin timp după cel de-al doilea război mondial, vizuini ale marilor familii. Deci o întreagă familie care a ieşit din ea.

Îşi încrucişează din nou mâinile pe pântec. I-e sete. Îi vor da să bea abia când infirmiera va veni de la plajă. Soarele e necruţător. Închide ochii şi adoarme. Capul îi cade în faţă. Panglica pălăriei pare s-o ţină atârnată de bolta cerului. Paiaţa soarelui. Ora zece, unsprezece? În vilă, acolo jos, oare ce fac? Să se ridice singură? Imposibil. Nodul s-a înnodat, e sfârşitul bobinei. Nimic nu s-a desfăşurat, totul s-a înfăşurat. Să fi mai avut o viaţă după cât îşi dorise ea să

trăiască, să umble, să defrişeze, să inspire, dar toate încercările n-au făcut decât s-o închidă în ea însăşi. Câteodată, în oglinda din baie vede pe cineva, dar chipul acela nu este al ei. Ea este acolo, deasupra a tot şi toate, copleşită, mută, infirmă. A încercat totuşi viața, a încercat ființele. Pentru ce va veni nu-i rămâne decât memoria. Şi avântul ei. Un cântec. Vis atârnat de pălărie şi de cer. Trecutul se mişcă. Ea mai mişcă încă.

CAPITOLUL 3

MI-L AMINTESC. UN ȚARC ÎNTR-UN parc. Alte zăbrele! Un loc pentru o bătălie. E a doua mea vară, 1913. Merg, mă țin pe picioare, curioasă la toate. Zăbrelele sunt dese. Nici vorbă să-mi mai prind capul printre ele ca să atrag atenția celorlalți, mulțimea acestei case, construcție mare, pătrată, cu o curte interioară, flancată la sud de o capelă în ruină şi de un vechi cimitir de călugări cordelieri, transformat în parc de distracții. E celălalt loc, parcul lor, cu spaliere acoperite cu clematite şi viță sălbatică, cu ogive zidite, ca nişte nişe, ruine ale unei mănăstiri. Dincolo de ziduri, acoperişuri, frumos aliniate, vârful unui ulm şi în înaltul cerului perechi de porumbei. Uneori, mă agăț cu mâinile amândouă de zăbrele, le zgâlțâi, mă zbat şi râd cu hohote. Doamna în alb spune cuvinte terminate în „are” şi „ță”, încântătoare, drăguță. Sau mă ia în brațe, o clipă, şi fredonând „îngeraşul meu frumos o să doarmă” mă culcă în mijlocul țarcului, pe perne moi de culoare gri, care miros a praf şi mă fac să strănut, „Îi este frig.” „Nu, doamnă, e din cauza prafului, o să-i treacă.” Docilă, ca să mă lase acolo, în acest loc minunat de observație, mă prefac că dorm. Dar, cu ochii întredeschişi, observ toate mişcările. Cizmele negre ale domnului care nu spune nimic, tatăl meu. Singurul lui gest de tandrețe trecând pe lângă țarc e să-şi aşeze o mână pe capul meu, cu toată palma, degetul mic pe o ureche şi degetul mare pe cealaltă, dându-mi astfel impresia că e gata să mă ridice de pe pământ. Dar îndată gestul schițat, îşi retrage mâna, îşi

încrucişează brațele, se îndepărtează sau îşi netezeşte mustața, aruncă o privire circulară peste parc şi pleacă. Şi atunci, aştept. Pândesc încălțămintea albă a fratelui meu mai mare, ghetrele lui impecabile şi bastonul pe care-l foloseşte ca pe o sabie, ca să mă salute de la distanță. Îmi pândesc surorile care se plimbă fie câte două, de două ori două, fie toate patru împreună, sporovăind, schimbându-şi la ureche tot felul de secrete, când mă privesc. N-au voie să se apropie de mine. „Mama a spus că nu eşti o păpuşă.” Şi râd, învârtindu-se în jurul meu. Încerc să repet cuvântul păpuşă, puşă, şi apoi mai tare, pentru ca ele să mă audă, „pipou”[2]. De-acum încolo, mă strigă Pipou. Trec doar pe lângă mine şi apoi se îndreaptă spre fundul parcului, dincolo de gardul viu, cu pergolă, băuturi răcoritoare şi joc de crochet. Țarcul meu, cuşcă sub cerul liber, este la jumătatea distanței dintre casă şi locul lor de întâlnire, sub un smochin. Un miros puternic de frunze, un parfum greu de fructe, lâncezeşte în aer şi se abate peste capul meu ca şi crengile acestui copac de culoare gri, verde, pufos, preocupat doar de aspectul viguros al frunzelor sale şi de mărimea fructelor. Şi eu aştept şi acolo. Oare prin câte închisori va trebui să mai străbat?

Apoi doamna în negru, doamna-mamă, se iveşte cu cei patru câini de rasă Beauce, care-i sar întotdeauna înainte şi în drum spre pergolă se reped la mine, lătrând şi învârtindu-se în jurul țarcului meu. Mă trag spre mijloc şi ei îşi trec botul printre zăbrele. Oare vor să mă muşte sau să mă lingă? Îşi înfig colții în grilaj. Doamna în negru strigă „jos”, dar întotdeauna o clipă mai târziu, clipă de spaimă pentru mine şi de amuzament pentru doamna. „Curajoasa mea Pipou, atenție!” Şi trece mai departe. Câinii o urmează, cu cozile în jos, greoi, până la pergolă. Doamna în alb vine să mă consoleze. Din principiu. Şi tradiționalul pahar cu apă îndulcită. Îmi mângâie părul, păr lung şi blond. Tandrețea ei

---

[2] „Pipou” – diminutiv de la „poupée” – păpuşă. (n.tr.)

a devenit obişnuinţă. „Zâmbeşte, Pipou!” Şi eu zâmbesc, pentru ca ea să plece.

Poate câinii n-au atacat ţarcul meu decât o dată sau de două ori. N-are importanţă. Ei sunt aici, încă, şi latră. Stă în puterea mea să deschid unul câte unul toate sertarele pe care le am în cap, sertare de sunete, altele de întâlniri, de speranţe sau de pasiuni, sau chiar sertare de toate zilele. Arhive de o viaţă, inima unui secol. Pentru părinţii mei, bunuri achiziţionate timp de douăzeci de ani la Mendoza în Argentina, întoarcerea în Franţa pentru Expoziţia universală din 1900, cumpărarea acestei mănăstiri a cordaligrilor în momentul separării Bisericii de Stat, şi eu, câţiva ani mai târziu, neînţelegere, întâmplare, amintirea gemenelor moarte, totul ca să-i îndepărteze de mine. Din colţul meu, întind mâinile către pergolă. Dar ei nu mă văd. Sunt tare mică, atât de departe, ascunsă de frunzişul smochinului. Şi sunt prea gros îmbrăcată. Întotdeauna mi-e prea cald. Şi sunt certată când mă dezbrac. Atunci mă aşez pe o pernă şi nu mă mai mişc. Parfumul smochinului mă ameţeşte şi foarte repede mă rostogolesc şi adorm pe burtă, cu obrazul afundat într-o pernă.

Zăbrelele şi distanţa. Ei trec, şi iar trec. Se ceartă la jocul de crochet. Şi două dintre surorile mele intră în casă plângând. Mama le urmează, agitând un evantai negru. Uşi care se trântesc. Apoi obloane. Aceste Domnişoare sunt pedepsite. Mama revine cu o umbrelă şi un şal brodat cu flori întunecate, ton în ton, cafeniu, şal de Mendoza. E ora vizitelor amicale, cortegiu de doliu, oameni în vârstă, nimeni altcineva decât bătrâni cu bastoane şi pălării, alte doamne cu voalete şi dacă două dintre surorile mele sunt acolo, fac o reverenţă, prosteşte. Adrien, el, stă alături de tatăl lui, cu un ciocan într-o mână, cu bastonul-sabie în cealaltă. Îşi cercetează ghetrele. Zâmbeşte tot timpul. Când i se pune o întrebare tatălui nostru, întotdeauna el este acela care răspunde. Şi toţi sunt cât se poate de mândri de ei înşişi.

Dinspre pergolă e vara şoaptelor, a clinchetelor cristaline de pahare şi carafe, strigăte admirative sau de bărbaţi vorbind în cor cu voci grave, uneori hohote. Cuvinte terminate în „oi”. Război, nevoi. Sau în „an”. German. Pândesc întoarcerea doamnei în alb.

Imagini. Album. Să întorc paginile, zăbrele, zăbrele, zăbrele. M-am agăţat de acest timp, de acest secol şi de această familie, am crescut în acest oraş din sud-vest, ca să mă las în voia a toţi şi a toate cu o curiozitate constantă. M-am dorit, m-am vrut, m-am hotărât tăcută şi puternică. Nu le-am provocat indiferenţa ca să sufăr, ci pentru ca să-mi servească de referinţă şi să n-o impun vreodată celorlalţi. M-am născut într-un sistem, într-o soeietate bine definită, cristalizată, nici nobilă nici burgheză, ci provincială şi înstărită, cu ifose ca să câştige în prestanţă, să se înalţe, îmbogăţită cu tot aurul Franţei şi al istoriei sale, exaltată să inventeze şi să acumuleze. Şi, din ţarcul meu din parc, le-am observat cizmele, pantofii, galoşii, botinele, escarpenii sau saboţii când se deghizau. I-am văzut la înălţimea picioarelor, deplasându-se timp de o vară dinspre casă, răcoare întunecată, la pergolă, răcoare parfumată, jucării pestriţe şi împopoţonate. L-am văzut. Învăţau să meargă pe vârfuri pentru aceste doamne şi domnişoare şi pe călcâie pentru aceşti domni, tată, frate şi compania. În vara aceea, Adrien avea treisprezece ani. Ar fi recrutat în ziua Armistiţiului. Unicul fiu salvat. Îl văd în faţa ochilor, se poate juca cu bastonul şi poate spune ceea ce tatăl lui nu îndrăzneşte. Copil minune. El nu ştie că numai vârsta i-o îngăduie. Sfidează. Uneori, trecând pe lângă mine, aşază un genunchi pe pământ, îşi strânge şireturile şi reface nodul unuia din pantofi. Îl imit şi el crede că-mi bat joc de el. Ridică din umeri şi se strâmbă la mine. Sunt teribil de mândri de picioarele lor şi de parcul lor, de poteca cu pietriş şi de flori, de acest loc închis pe care-l calcă într-un veşnic du-te-vino, interpelându-se, admirând. Ei au parcul lor, ogivele, câinii şi copilul lor. Eu. Optsprezece luni.

Învelită de parfumul smochinului, parfum de trunchi, de crengi şi frunze, parfum de fructe, totul amestecat, cald, învăluitor, mă afund în visele mele. Smochinul, pălăria, voaleta mea, sunt mare cu acest arbore pe cap. Spintec pernele şi nori de fulgi se înalță în jurul meu. Doamna în alb nu mă mai poate zări, paravan, strigă, mă cheamă. Doamna în negru îşi trimite câinii în urmărirea mea. Bărbatul care tace îşi netezeşte mustața, murmură, repetă, zâmbeşte, „o s-o găsim, nu poate să ne părăsească”. El este încă acolo, ca să mi-o spună. Mă agăț de zăbrele, le zgâlțâi din ce în ce mai tare şi râd cu hohote, ca să-i fac să creadă că-i vorba doar de un joc. Țarcul se înclină. Cad, în față, şi mă lovesc cu fruntea de pământ. Întunecare.

CAPITOLUL 4

VÂNTUL A ÎNCEPUT SĂ BATĂ. Vasul cu pânze a dispărut. Un vapor cu aburi se îndreaptă cu viteză spre insule. E deja departe. O absență ca un somn. Soarele, care urcă, a ajuns aproape la punctul culminant al cursei sale, pe axa fotoliului, la sud, miezul zilei. Ea ar dori atât să se poată ridica, să-şi ia avânt şi să umble după bunul ei plac, să vorbească, să surâdă, să facă o mie şi una de lucruri, ca înainte, ca întotdeauna, nimicuri cotidiene, tot ceea ce poate satisface din plin o viață, trece neobservat, şi totuşi.

Să ridice o mână, să-şi desfacă nodul, să tragă de panglicile pălăriei, să respire mai uşor, soarele ar fi prea puternic. Renunță la efort. Îşi încrucişează din nou mâinile pe pântec şi încearcă să privească la dreapta, la stânga. În fiecare dimineață îi răsucesc astfel capul, stranie gimnastică, dar acolo, nu poate. Singură, nu mai poate. Nu suferă din asta. Asta e. Dacă o priveşti atent, uneori surâde ca unei prezențe străine. Şi totuşi, niciodată, nu urcă nimeni la ea. Pentru nepoți, vizita e interzisă. „Mamie e foarte obosită, mai ales nu trebuie s-o deranjați.” Adrienne, Pipou, Mamie, lista numelor şi diminutivelor ar fi lungă, la întâmplare, de-a lungul unei întregi vieți, semne şi strigăte înăbuşite. Rămâne vântul, să-l sorbi şi să te laşi mângâiată de el. Amintirile în adierile de vânt, să trăieşti şi să retrăieşti alte locuri, alte ființe, întâlniri, bucurii, felicitări, surprize, îmbrățişări. Vântul o întovărăşea adesea, era un prieten

bun. Dar care amintiri, unde, şi când, cu cine? Fiecare cu alaiul lui de viață. Închide ochii, îşi ridică puțin bărbia. Umbra lăsată de pălărie se ridică până la gură. Îi e sete. Tot timpul îi e sete. Ştie că nu-i vor da să bea, că trebuie să mai aştepte un timp până va primi ajutor, îngrijirile, ritualul mesei de prânz. Un timp atât de lung față în față cu răbdarea. Jos, izbucneşte o voce. E Gabriei, Cere, se supără. Ea nu mai ascultă această voce, n-o mai impresionează. Din nou vocea răsună. Şi reproşurile de altădată. Unde mi-ai pus pantofii noi? Ce-ai făcut cu cravata gri? Cum se face că nu mai ai bani? E prea multă sare în salată! Rochia asta e ridicolă. E din vina ta. Din vina ta. Ea surâde, imperceptibil. Nimeni n-a câştigat din această partidă de strigăte şi umilințe. Toată lumea e acolo, în scenă, încă, dar fiecare în colțul lui. Gabriel pentru strigăte, şi ea, tăcerea. Surâsul ei e slab, un surâs de expresie, o chemare, un simțământ. Fiecare în rolul lui l-a iubit pe celălalt până la absurd. Povestea e aiurea, în jurul lor, dar nu în ei înşişi. Gabriel, jos, în casa cea adevărată, mai crede că poate să întoarcă vremurile de altădată, impunându-se familiei. El e stăpânul, dar nimeni nu-l înțelege, se plânge că toți îl evită, că nu-l mai ascultă nimeni. Dar el e acolo. Dă ordine şi stabileşte programul, impune avânturile, plăteşte când trebuie să plătească, şi se plânge, tare, foarte tare. I se pare că nu are niciodată tot ce-i trebuie, dar fără doar şi poate nu-i lipseşte nimic. Ea surâde. Pentru că îl aude. Surâde uşor, e mesajul ei, încă, către şi pentru toți.

O viață întreaga pentru Gabriel, această voce şi această privelişte. Pâclă de căldură, un freamăt pe mare, o barcă cu motor, ski-nautic, o dâră de spumă care se şterge. Odată cu vântul, alte bărci cu pânze ies în larg. Să deschidă, să închidă ochii, să aştepte, să tacă, să poarte în ea traiectoria unei vieți, să reia discursul, să ştie cum, dar nu şi de ce, nici proces, nici cronică, impulsiile, etapele, atâta numai, pentru a ajunge aici, în afara a toate şi a tuturor, a se şti înțepenită, înconjurată de un asemenea abandon încât totul pare şi mai

profund, mai iremediabil. Să-şi fredoneze în sine „am fericire de vânzare, şi nimeni care să mi-o cumpere”. Cântecul, popular, lasă urme, semne, strigăte de deznădejde. Îşi mişcă buzele. Îşi aminteşte cuvintele, dar nu e sigură de melodie. Închide ochii. Îl aude pe Gabriel dând ordine şoferului. Pleacă la o partidă de golf. Domnul, ieri şi-a uitat o cutie cu mingi nou-nouțe. În drum, Bernard va expedia corespondența zilei, cereri, reclamații, ca şi cum Gabriel ar mai exista încă, pentru toți acei pe care i-a apărat, inspirat, l-a împins în față, atât de mult încât acum nici nu se mai gândesc măcar să-şi întoarcă privirile spre el. Ea îşi încrucişează foarte strâns mâinile pe pântec, ca pentru o rugăciune. Sete.

Îşi înalță cât mai sus bărbia, îşi reazimă ceafa de spătarul fotoliului relaxa. Soarele îi scaldă fața. Îşi aude inima cum bate. Printre pleoapele lăsate, vede roşu, sângele ei. Să se dăruiască doar câteva clipe soarelui. Să nu se mai ştie prea bine cine este fiecare, şi de ce, de ce să se ajungă aici? Gabriel îi spune că-i frumoasă, era la început de tot, dar când, cum? Şi Gabriel era frumos, atât de frumos. El o ştia, şi ea, Adrienne, nu i-o spunea niciodată. Deschide ochii, îşi lasă capul în jos. Din nou umbra pălăriei i se aşterne pe față. Nu i-a plăcut niciodată soarele. Ea era făcută pentru interior, viață, ceilalți, casă, răscruce de copii şi nepoți, duioasă înmulțire. Au vrut să facă din ea ceea ce n-a fost şi n-ar putea fi vreodată, admisă, admisibilă, clasată, o burgheză. Burghezi sunt întotdeauna ceilalți. Şi din această luptă s-a urzit în ea rebela. Îşi priveşte mâinile. Imobilă, indolentă, dar, în adâncul ei, se manifestă. Leagănul, țarcul, zăbrelele şi lesa.

CAPITOLUL 5

ŞI TRAG, TRAG ÎNAINTE. DOAMNA în alb mă ține la distanță. Două curele verticale pe fiecare umăr fixate de o centură care se strânge sub brațele mele, o armă în spatele meu, iată-mă în lesă. Fără îndoială că se tem să nu mă depărtez prea mult. Uneori mă avânt. Aş vrea s-o fac pe doamna în alb să se poticnească. Dar doamna în negru se supără. Mai am doar doi metri ca să mă salvez. Şi dintr-o dată şocul, cad în fund. Jocul mă amuză, pentru că râd. Sau poate că veselia mea nu-i decât simulată, pentru ca ei să nu creadă în dorința mea de a fugi. Vizita la şelar a fost prima mea ieşire în oraş. Am văzut o Promenades mărginită pe amândouă părțile de platani, un chioşc pentru muzică, oameni pe care doamna în negru îi saluta de la distanță, şi eu, în spatele ei, obiect prețios, neliniştită în brațele doamnei în alb. Mama mergea grăbit. Străzi, străduțe, apoi o piață principală. Catedrala, multe persoane de piatră, sculpturi, de jur împrejur, în poziție de drepți, în pereți, şi chiar un domn cu capul în mâini. Îl arăt cu degetul. Doamna în alb murmură „ssst...” şi-mi trage brațul în jos. Pasul doamnei în negru face tic, toc, tic, toc, oare şchioapătă? Nu, o doare şoldul. „E din vina lui Pipou.” Doamna în negru străbate oraşul în fața noastră. Şi eu mă minunez întruna până ajungem la dugheana şelarului. Doamna în negru alege pielea. Omul se aşază în genunchi în fața mea. Mama îi explică cum trebuie să facă lesa. Mama vorbeşte de Mendoza, unde toți copiii „au aşa ceva”. Omul ia măsurile. Şorțul lui de piele fâşâie când se apleacă spre dreapta sau

stânga. Mă ia de umeri şi mă ține în fața lui, murmură de mai multe ori „nu-ți fie teamă”. Teamă? Îl privesc drept în ochi. Mă ciupeşte de obraz şi mă sărută pe frunte. Repede, doamna în negru mă ia în brațe, mă aruncă ca pe o minge doamnei în alb. Omul se ridică. Reacția doamnei în negru pare să-l fi amuzat. Îi spune că totul va fi gata „mâine”. Drumul de întoarcere. Doamna în negru îi spune doamnei în alb „acoper-o pe micuță”. E în amurg. Cerul e ca o văpaie deasupra acoperişurilor. Piatra caselor devine roză, ca pielea, oare plăcută la atingere? Întind mâna. Doamna în alb repetă „nu, Pipou”. Dar eu mă cambrez în afara brațelor ei, mă întind ca o creangă de smochin. Vreau pereții, şi umbra caldă ce se aşterne peste oraş. Din nou, Promenades. Mama nu mai salută pe nimeni. Spun doamna în negru sau mama mea. Ezit, cred că aş putea încă s-o iubesc. Mă întreb mereu dacă pot să mă apropii de ea. Familiaritate. Şi imediat deasupra Promenadei, dominând Square-ul, casa noastră, biserica, acoperişul prăbuşit al capelei. Îndată ce poarta de fier e închisă, câinii se învârt în jurul doamnei în negru. „Culcat!” Repede în cameră, un prosop curat, apă proaspătă în cădiță. Sunt ştearsă pe frunte. Pentru un sărut al şelarului. „Şi mai ales, să nu încerci iar.”

Un şorț de piele fâşâie în memoria mea. Un gest gingaş. Omul mă priveşte. Mendoza, unde e asta? Nu ştie. Şi-acolo, copiii au aşa ceva? Dar tu, mititico, de ce?

Sărutul acesta şters îl mai port încă pe frunte. Eram atât de mică că trebuia să se îngenuncheze în fața mea. Privirea acestui om nu m-a părăsit. O privire la înălțimea mea, fără îndoială prima schimbată. Şi pentru acest gest, cu atât mai mult, nu-l voi uita. Mă fixează, sunt fixată. Zăbrele de leagăn, zăbrele de țarc şi acum zăbrele de piele ca să mă rețină. Această lesă ca un pripon. Câteodată surorile mele au voie să se joace cu mine. Şi atunci mă aşez pe jos ca să nu le fac pe plac. Degeaba agită ele cureaua de piele, o şerpuiesc, o învârt ca pe o coardă, eu nu mă mişc, le privesc,

uimită de insistența lor, profund agasată de rochiile şi panglicile lor. Toată ziua se piaptănă. Se feresc să nu se păteze. Îşi admiră eleganța. Tot ce poartă e nou, alb, bej, alb-murdar, dantelă, bumbac, batist, eterne comuniante. Aşa îmi revin ele în memorie, nişte caricaturi, veşnic ocupate de aspectul lor. Niciodată un pas în plus. Niciodată un gest deplasat, mereu în grup, cu „ceva" nervos în genunchi, mereu gata pentru tot felul de reverențe. Vizitele reprezintă pentru ele momentul fascinant al zilei. Şi nu mi le amintesc altfel decât vara. Vara lui 1914. În primele zile de şcoală, în drumul lor, se ciondănesc care să țină lesa. Doamna în alb spune „pe rând fiecare". Şi eu mă aşez. Am văzut Promenades, străzile şi străduțele, statuile de la Catedrală şi un om m-a sărutat pe frunte. Ştiu de acum totul despre lume şi despre viață. Îmi zic astăzi că tandrețea acelui om era spontană, un simplu câştig, o sărutare dată o dată pentru totdeauna. Pentru lesă, fără îndoială. Nici compasiune, nici tragedie. Un schimb, atâta tot.

Doamna în alb mă plimbă. Câinii scormonind în spatele unui desiş au dezgrobat o tibie pe care şi-o dispută. „Culcat, dați-mi-o!" Doamna în negru culege osul apucându-l cu rochia. O grimasă de dezgust pe buze. Am crescut pe un cimitir. Adrien se supără la cricket, izbeşte pământul cu lovituri repetate de baston. Surorile mele îl acuză că trişează. Tatăl meu, sub pergolă, citeşte un ziar cu titluri mari, declarații. E prea bătrân. Nici el nu va merge la război. Surorile mele, din când în când, îl îmbrățişează, sărutări furişe, un curios du-te-vino. Şi eu, eu alerg către merişorul tuns care mărgineşte aleile, mă arunc printre rododendroni şi muşcate. Caut flori, parfumuri, imensități în fiecare colț al parcului. Doamna în alb mă urmează, dar niciodată destul de repede. Lesa mă frânează. Contrariată în elanurile mele, cad pe spate. Nu mă manifest. O iau de la capăt. Ei mă țin. Nu-mi plac rochiile mele.

CAPITOLUL 6

ÎN ZILELE PLOIOASE, IARNA, ÎMI frec nasul de brațele fotoliilor. Doamnele sunt ocupate cu lucrul lor de mână. Tricotează pentru soldați. Soldați? „Nu pune întrebări stupide, Pipou.” 1915. Adrien e la liceu. În fiecare zi, o scrisoare, obligatoriu. Şi în fiecare zi, cititul numitei scrisori, la începutul mesei. Mesajul începe cu „tăticule, mămico, şi foarte scumpe surori, fără a o uita pe Pipou”. Invariabil. Fără să mă uite? Eu stau dreaptă, pe pernele mele. De puțin timp sunt tolerată la masa familială. Doamna în alb poate astfel să ne servească. Mama mea, aş vrea atât de mult s-o iubesc, înconjurată de cele patru divine, pare să mă observe. Masa ar fi mai ordonată fără mine. Aşezată lângă tatăl meu, când fac un gest stângaci, instinctiv, omul care nu vorbeşte îmi ia mâna şi-mi arată cum trebuie să fac. Întrebări, foarte repede, nu mai pun. Stângăcii, în curând, şi tot aşa de repede, nu mai fac. Sunt acolo, o spioană, şi-mi spun astăzi că de fapt mă amuzam să-i văd tăcând şi lăsându-se serviți. Îndată ce masa se sfârşea, doamna în alb mă lua în primire pentru după-amiază sau pentru a mă culca.

În zilele cu vânt, iarna, focul din cămin şi vocile care ordonau să nu mă apropii prea mult de el. Din scaunul meu, de la distanță, privesc buştenii din sobă, flăcările şi jarul. Ascult sunând orele de două ori, de fiecare dată. Orologiul din culoarul mare, în lunile foarte friguroase, nu sună vesel. Am păpuşi, numeroase păpuşi, toate cele aruncate,

recusute, infirme, e una chiar care nu are brațe, am toată familia de cârpă, paiațe, pe care surorile mele mai mari nu le mai vor. Şi îmi impun să nu resimt milă sau compasiune pentru aceste jucării disprețuite.

Fără îndoială, ar trebui în acest punct, întocmai ca într-o cursă, să fac o haltă, ca să precizez că nu recreez un trecut pentru ca să subliniez într-o manieră acuzatoare ceea ce ar putea fi, a posteriori, considerat ca un proces. Eu nu judec. Trezesc amintirile şi le cer sfatul. E vorba de mine şi de familia mea ca de o epocă, de un moment sau de un secol, istoria are nevoie să se împartă în etape pentru a exista. Ea clasifică, depozitează, impune un anume eveniment în detrimentul şi uitarea altuia, când în realitate amândouă sunt distincte. Ea rânduieşte o minciună pentru a crea un adevăr. Undeva, în mine, astăzi totul se limpezeşte, totul din mici detalii îmi arată o cale. Toată omenirea e responsabilă. Fiecare implică. Nu trebuie căutat acest semn al timpului prezent în cutezanțele, invențiile, forțele, marile evenimente sau schimbările de poziție, ci în locul strict şi unic al omisiunilor. Noi ne-am omis toți până la absurd, până la acest fotoliu în care sunt uitată. Aparent, n-am nimic de spus. Nu mai comunic. Pentru ei, privit din afară, e teribil, o dramă, o melancolie de involuție, spun ei. Vorbesc de o încetinire psihomotorie precoce. Ei mă clasifică. Când, de fapt, totul în mine, înlăuntrul meu, e intact, eu sunt şi voi fi acolo să mă întreb asupra acestui gust devastator şi ucigător al analizei care a făcut din mine, din ei, din toți şi din tot, în societatea noastră, ceea ce este. Asfixiată. Îmbâcsită.

Mereu gata să mă întrec pe mine însămi, am să spun totul despre omisiuni. Am să sugerez, dar n-am să formulez. Sunt o bătrână doamnă bolnavă care are încă totul ca să trăiască, ca la început. Fiecare experiență, fiecare viață. Este un univers: Istoria, de fapt, vrând să reunească, uită faptul primordial al fiecăruia. Fiecare din noi e roman, timp, durată, istorie a unei umanități. Singur exemplul, mărturia,

oferit atât de graţia cât şi de violenţa confidenţelor, poate doar pentru un timp să unească, să inspire. Eu nu am cu adevărat idei. Nu mă încred în ele. Ele spun prea mult ca să spună esenţialul. Devin prea repede spectaculare pentru a seduce. Uită emoţia, neagă jocul ascuns al omisiunilor cotidianului. Iar eu mă simt mai presus şoptindu-vi-l aici la ureche. Am să vorbesc încet, dar bine. Oare de ce am ajuns aici? Punându-şi prea des această întrebare, Gabriel s-a îndepărtat de un răspuns pe care-l credea cât mai aproape. Şi eu, tăcând şi observând, ascultând mai ales, m-am apropiat de o scadenţă, am atins în treacăt o evidenţă. Nu există un răspuns posibil. O mărturie, asta-i tot.

Surorile mele se întorc de la şcoală. Nu vorbesc decât de notele lor bune. Se ceartă fără încetare pentru penare, îşi schimbă între ele creioane, ascuţitoare, gume sau tocuri Sergent-Major. Fiecare schimb se transformă în gâlceavă. Sunt însetate şi au nevoie de drame. Ele nu trăiesc decât pentru aspectul caietelor lor, pentru progresul la matematică, la scriere sau în ştiinţele naturii. Idealul lor este Adrien, să ştie şi să strălucească la fel ca el. Aştept şcoala ca să nu mai aud bătăile orologiului, râgâielile doamnei în negru când îşi bea ceaiul, suspinele doamnei în alb, tăcerea rătăcitoare a omului care tace. Lângă patul meu, printre cearceafuri, lumea de păpuşi mă sperie, îmi pune atâtea şi atâtea întrebări de care mă tem la ceasul siestei, sau când trebuie să mă culc, şi mai mult, când îmi fac toaleta şi ele mă văd goală, în cadă. Doamna în alb răstoarnă apa din urcior pe capul meu. Oare când vom fi libere? Păpuşile vorbesc. Fă ceva pentru noi, tu, care ai totul, doi ochi, două braţe, două picioare. Tu, care poţi să umbli, să recunoşti locurile, să pregăteşti evadarea.

Aud spunându-se „Pipou nu-i ca ceilalţi”. Cuvinte terminate în „il”. Teribil, sensibil. Iar dacă uneori doamna în negru se nelinişteşte, domnul care tace dispare în spatele ziarului său. Un articol important de citit. Este iarna

fotoliilor. În scaunul meu de copil, în fața doamnei în alb, ridic mâinile şi-mi aşază un scul de lână pe care trebuie să-l țin întins îndepărtându-mi brațele. Şi trebuie să rămân multă vreme în această poziție. Doamna în alb face lâna ghem. Nu mă mişc, căci firul s-ar rupe şi m-ar certa. Un scul de lână doar şi mă doare totul, brațele, umerii, nu mă mişc nici chiar în scaun. Dacă am o nevoie urgentă, mă abțin. Nu spun nimic. E modul meu de a partitipa la tricotaj şi la război. Dar ce-i războiul? Şi de ce? Şi un mort, ce-i un mort? Stranie listă, completată din zi în zi de doamna în negru. „Băiatul Raillac a murit.” „Nepotul Adelinei a murit.” Sunt întotdeauna „noutăți teribile”. Îmi imaginez un timp de luptă mare ca cerul răsturnat pe pământ, un cer albastru, întins peste oraş şi dincolo.

Când surorilor mele li se va oferi un glob pământesc, cu greu voi putea să pricep că pământul e rotund şi că lumea e cu totul altceva decât oraşul. Cad din scaunul meu. Amețeală. „Pipou trebuie culcată.”

Nu am voie în bucătărie. Nici acum nu ştiu cine prepară mâncarea. Există o intrare de serviciu prin Square. Surorile mele spun „altădată, prăjiturile...” Doamna în negru le întrerupe. „Război”, „război”, nu are decât acest cuvânt pe buze. „Am părăsit Mendoza pentru un război!” Mă priveşte. „Fără Pipou, am fi fost plecați.” Nu mă simt vinovată. Nu judec. Mă fac mică, mititică. O singură dată încerc să evadez. Alerg drept spre grilaj. Mă lovesc. Câinii semnalează fuga mea. Am un cucui mare în frunte. Doamna în alb mă dezinfectează cu apă de Arnica. Plâng. Lacrimi adevărate, lacrimi de bucurie. Va veni o zi, totuşi. „Bagă de seamă, nu încerca iarăşi.” Iar eu nu fac decât asta.

CAPITOLUL 7

A ADORMIT, CU CEAFA FRÂNTA, cu bărbia strivită de nasturele de sus al bluzei. Nu mai poartă de multă vreme rochii, doar bluze, veşminte uşor de îmbrăcat, închise în nasturi de sus până jos şi uşor de spălat, din țesături sintetice. Nodul de la panglică îi sugrumă tot mai mult gâtul. Borurile pălăriei de pai tremură în vânt. De pe terasa de jos, Gabriel o priveşte. Este ea, Adrienne, Pipou, Mamie. Soția lui. Straniu obiect de acum, acolo sus. Şade. Adormită. În această dimineață Gabriel nu va merge la golf. Şoferul a plecat să caute cutia cu mingi noi şi să pună la poştă scrisorile din acea zi, sau mai degrabă scrisorile inspirate de nopți. Dar în curier, răspunsurile nu vor aduce nimic interesant pentru Gabriel. Detalii bancare, formulare de abonamente pentru reviste de arhitectură, o chitanță de electricitate şi insistenta publicitate a Enciclopediei universale, dar niciun răspuns adevărat. Poate mâine? Această primă zi de august trebuia să fie o sărbătoare. Ziua celor cincizeci de ani de căsătorie, nunta de aur. Oare ea ştie?

Copiii, fii, nurori, nepoți şi nepoate, sunt cu toții prezenți. Sala de jocuri a fost transformată în dormitor. O masă mare pătrată a fost pusă în curtea interioară. Peste tot sunt împrăştiate jucării, colaci de salvare dezumflați, machete de avioane, maşini în miniatură, o păpuşă care închide ochii,

un joc de scrabble[3] abandonat la mijlocul partidei, un pick-up şi o grămadă de discuri, şlagărele verii, spun cei mai mari din tânăra generaţie. Gabriel ar vrea să dea dispoziţie să se facă ordine. El a dorit această reuniune. El a plătit călătoriile. I-a umplut de cadouri, de promisiuni. Încă o dată, i-a cumpărat pe toţi numai ca ei să vină. Pretext. Ca să fie acolo. Provocare. Şi, pentru moment, au dispărut cu toţii. În golfuleţul îngust, mai în jos, limbă de nisip, nepoţii se joacă, ţipă, se scaldă, plâng. Domnişoarele copiilor şi infirmiera îi supraveghează. Părinţiii sunt în larg, pe vasul cu pânze care se îndepărtează. Patru fii şi patru nurori. Bună rânduială. Să-i vezi pe toţi împreună. Pentru Gabriel, de fiecare dată e ultima oară. Un şantaj pe care şi-l face lui însuşi, o nelinişte ca o tandreţe, singura pe care o poate deştepta, dar numai în adâncul lui. N-a ştiut niciodată să emoţioneze pe alţii, dorindu-i prea perfecţi, conform dorinţelor lui legitime, el, care prin lege şi prin fapt e tatăl acestei frumoase lumi.

Nu-i decât o zi ca oricare alta. Cincizeci de ani mai târziu, atât. Cu un pic de noroc, peste patru sau cinci ani, cei mai mari dintre nepoţi se vor căsători. Şi el, Gabriel, va apuca această zi. Dar ea, acolo sus, îşi va da seama? Gabriel îşi spune că ar trebui să urce, să încerce, numai o dată măcar, să-i vorbească, să obţină de la ea o privire ca o întrebare, un cuvânt, fie şi numai un cuvânt ca o recunoaştere, pentru ca el să nu se simtă vinovat. Dar Gabriel, stăpânul locului, organizatorul spectacolului acestei zile, rămâne acolo, pe terasa lui, în faţa biroului şi a acestei camere care, în principiu, era camera lor, după planurile lui de arhitect, dar ei dormeau deja în camere separate de acum treizeci de ani. Şi tot ce-i în jurul lui, cumpărat, conceput, construit, adus pe lume, toate aceste lucruri şi fiinţe sunt prezente, în bloc, pentru o zi, pentru această seară, punctul culminant. Să-şi

[3] Scrabble – joc de origine american constând în formarea de cuvinte şi plasarea lor într-un cadru de pătrăţele (n.tr.).

pună iar întrebarea: Cine-i ea? Cine era când ai luat-o de soție? Să o devansezi în orice loc şi în orice situație, pentru ca niciodată să nu revii şi să te îndoieşti, să te îndoieşti de tine, de ea, şi de tot ceea ce tu întreprindeai. Gabriel, în pantalonii albi, bluză albă, sandale albe, proaspăt ras, parfumat cu apă de colonie, cu părul lui atât de suplu, rar pieptănat spre spate, curat, îngrijit, gata pentru a fi sărbătorit, nu se poate dezlipi de postul lui. Proprietar, fără voia lui, se simte prizonierul a tot ceea ce şi-a dorit pentru fericire. O privelişte atât de frumoasă. Un loc atât de frumos. O vară atât de frumoasă.

Ea deschide ochii. Oare cât timp mai este până o să primească paharul cu apă îndulcită? Instinctiv, îşi ridică uşor capul, caută cu vârful degetelor nodul panglicilor şi-l desface. Pălăria cade pe jos. Gabriel a văzut-o. Trebuie prevenită infirmiera.

Soare strălucitor, ca o explozie de bucurie. Amiază, în curând amiaza. Ea ştie că pălăria i-a căzut. Riscă o insolație. Flăcările cerului, flăcările albastrului, orbită, închide ochii, se strâmbă puțin. Unde sunt ei? Unde-i cealaltă, această femeie, niciodată aceeaşi, mereu alta, această femeie care scoală, culcă, aşază, hrăneşte, supraveghează, vorbeşte atât de puțin? Ea ar trebui să fie aici să-i ridice pălăria căzută. Dar nu se nelinişteşte. Îşi aşază mâinile pe brațele fotoliului, uşor, să se obişnuiască cu căldura metalului, încetul cu încetul să-şi lase degetele să se odihnească, să îmbrățişeze şi, brațele depărtate, să respire profund, ca un suspin. Şi toate acestea ea le mai face încă, din instinct. Singură. Foarte singură.

Martin. Are cinci ani. Infirmiera îi face semn să iasă din apă şi-i cere să meargă să ridice pălăria bunicii lui. „E interzis, dar tu poți să te duci.” Scara, o sută şaptezeci şi trei de trepte. Martin le numără de fiecare dată. Ajunge sus gâfâind. Să fie atent să nu-l vadă bunicul. Face înconjurul vilei. Atenție, ar putea să-l zărească. Nu, odată dispozițiile

date, a intrat în biroul lui. Clasează hârtii, ca de obicei. Martin trece pe aleea lămâilor. Se apleacă, viclenie de sioux, o s-o vadă pe Mamie, o să-i facă un mic serviciu. De la vilă la casa ei, altă scară, treizeci şi şapte de trepte. Uf. Martin dă roată fotoliului. Ea închide ochii. Doarme? Buzele ei se mişcă imperceptibil. Dacă ar începe să vorbească? Cu arătătorul mâinii stângi loveşte încet, cu regularitate, în braţele metalice ca şi cum ar vrea să ritmeze un cântec surd, profund. Martin priveşte terasa interzisă, vila de jos. Dacă l-ar surprinde bunicul? Repede ridică pălăria şi o aşază pe capul bunicii, încetişor, ca să n-o trezească. Ea deschide ochii, îl priveşte, buzele nu i se mai mişcă. Nu mai bate ritmul cu degetul. Surâde slab. Martin se sperie, dă înapoi, e gata să se împiedice, dar ea face un gest uşor cu mâna dreaptă. Îi cere oare să se apropie? Se apropie. Mai aproape? Mai aproape. Iată-l lipit de fotoliu. Panglicile pălăriei îi atârnă de fiecare parte a feţei şi el, Martin, trebuie să le înnoade. Tremură puţin, încearcă de două ori, încet, încetişor. Dar nu ştie încă să facă nod. Face două noduri, unul peste altul, fără să strângă prea tare. E foarte mândru. Sărută mâna bunicii. Şi atunci, ea ridică mâna şi o aşază pe capul lui Martin, privindu-l ciudat, alt surâs, atât de slab, ca să nu sperie copilul. Oare cine-i şi al cărui fiu? Martin simte pe cap mâna lui Mamie cea interzisă. Mamie, cea care nu trebuie mai ales obosită, această mână care se răsfiră ca şi cum ar dori să atingă cu degetul mic o ureche şi cu degetul mare pe cealaltă. Se sperie. Pleacă. Mâna lui Mamie cade pe braţul fotoliului. Cam brutal. Scara. Trei trepte. Revine lângă ea şi-i aşază mâna pe braţul fotoliului. O sărută încă o dată. „De ce nu spui niciodată nimic, Mamie?” Ea îl priveşte. Vrea să vorbească. Şi el aşteaptă, îi mângâie mâna. „Spune-mi ceva. Vreau să vorbeşti.” Ea clipeşte din ochi. Umbra regăsită a pălăriei. Se apleacă puţin spre el şi murmură „Pipou...” Martin a auzit bine. Surprins, o ia la fugă. Misiune îndeplinită.

CAPITOLUL 8

AM OPT ANI. DOAMNA ÎN ALB NU se mai ocupă de mine decât ca să supravegheze ordinea din camera mea. Adrien studiază la Bordeaux. Două dintre surorile mele s-au căsătorit, la puțin timp după armistițiu. Stranie muzică față de cea de acum, muzică ce va să vie. Îi caut ritmul. Caut ceea ce putea fi melodios în ritualul zilelor, tăcerea tatălui şi foşnetul ziarelor când ațipea în fotoliul său, în sunetul cleştilor pe suportul de buşteni, ațâțatul jarului şi al focului, în pasul furiş al celor două surori rămase acasă, de măritat şi ele, în zăngănitul acelor de tricotat, războiul s-a terminat, de-acum, doamna în negru face pasiențe interminabile, în zgomotul cărților atunci când le amesteca pentru a reîncepe să joace cu ea însăşi. Şi eu încă mai visez la poeme care să nu condamne la perpetuarea faptelor, ci la crearea unora noi. Ceea ce trăiau toți, în jurul meu, fusese deja trăit, descris, povestit, zugrăvit, copiat, repetat. Pe zi ce trece se înrădăcinau tot mai adânc în ideea unui confort fără cusur, a unor principii de nezdruncinat. Gustul lor se îndrepta spre închis iarna, şi spre alb, numai spre alb, vara. Ambiția lor era aceea a notabililor, generații de notabili, mai puțin bogați decât mai marii oraşelor, dar mai înstăriți decât servitorii. Numai prezența acestora din urmă le dădea siguranță, le reamintea în orice moment nonapartenența lor la un mediu social anume. Eram, pe nedrept, la jumătatea distanței dintre clase. Mă născusem acolo, ca sub un clopot, pentru dangătul şi larma lor. Dar de departe, ultima, străina, puteam de la distanță să observ, să respect

preceptele şi felul lor de a fi pentru ca, în adâncul cugetului, în străfundul inimii, aparent conform ideilor lor de înțelepciune şi farmec, să-ndrăznesc opera vieții mele, liberă, cu fidelitate, cu riscul de a-i ofensa. Citeam orice, mai ales poeții. Cei adevărați. Poeții deşteptării care, spunând lucrurile pe jumătate, îmi permiteau să-mi grefez visul pe al lor. Aveam opt ani, lungi plete blonde. Numai trupul îmi aparținea. Hainele erau întotdeauna ale surorilor mele. Toată copilăria mea am mirosit a naftalină. Mireasma aceasta o mai respir încă, acolo, cu ochii închişi, ea mă inspiră. Rămâne mereu jumătatea mesajului pe care eu mi-am grefat visul. Zadarnic. Ca o amețeală.

Februarie 1919. La ieşirea din liceu, surorile nu m-au aşteptat. Întotdeauna trebuie să cobor prima la ieşire. Ani la rând mi-au spus-o atât de des, încât uneori îmi uit cărțile şi caietele în pupitru, şi sunt întotdeauna prima care părăseşte sala de clasă şi, cu mâna alunecând pe balustrada scării, cobor în fugă treptele, ca să fiu acolo, punctuală, la ordinele lor. Dar în acest sfârşit de după-amiază, domnişoara Triboulet, n-am să-i uit niciodată numele, m-a reținut. „De ce eşti aşa de grăbită? Surorile tale erau mai calme. Rămâi. Şi asta să-ți fie învățătură de minte.” Dicția domnişoarei Triboulet este perfectă. Ea aşază caiete, cărți, pe biroul ei, face ordine, surâde. Eu stau în picioare, cu ghiozdanul în mâini, cu brațele atârnând, aştept. Nu se vede nimic din nerăbdarea mea. „Acum poți să pleci.” „Mulțumesc, domnişoară.” Îmi amintesc de acest mulțumesc. Aş vrea să-l pot repeta, cu voce clară, calmă şi fără prefăcătorie. Vocea politețelor lor. Schițez reverența obligatorie, fie că locuieşti sau nu pe Promenades, dar pe culoar nu mai grăbesc pasul, cobor scara fără grabă. Ştiu că surorile mele, pentru prima oară, nu m-au aşteptat. S-au întors acasă. Nu vor spune nimic de absența mea, pentru ca, la descoperirea ei, drama să izbucnească şi mai violent. E plăcerea lor, un eveniment, o fisură în ritm, o notă falsă în muzică, ele, inocentele, şi eu, singură să alunec de-a lungul zidurilor, să le mângâi cu

vârful degetelor, să mă bucur de această senzație unică, un sărut pe frunte şi nimeni care să mă mai rețină în brațele sale. Este corpul meu, pasul meu, merg singură, nu mai am casă, nu mai am familie, nu sunt abandonată, eu mă abandonez. Totul, străzi, piețe, fântâni, rufele ce se usucă la o fereastră, omul acesta care-mi taie calea, mă recunoaşte, şi-a ridicat pălăria, această glicină care aşteaptă o primăvară, pietrele drumului, cerul limpede de iarnă şi aerul, nimic nu mai e la fel, totul e nou, sunt alta. În sfârşit, am ieşit din leagăn, din dulapurile cu lenjerie, din țarc, din tufele de merişor ce mă zgârie. Nu mi se mai spune să-mi ridic ciorapii sau să tac, am ieşit din țarc şi chiar din parc, nu mai am scul de lână de întins, sărutări de dat pe obraji reci, nici păpuşi care cer ajutor vieții, nu mă mai am decât pe mine, umblu, ele nu m-au aşteptat. Cu atât mai bine. Nu mă voi grăbi să mă întorc. Tot acest timp pentru o eternitate. Pentru prima oară exist. Sau îmi imaginez. Sunt uluită că dintr-odată nu mai depind decât de mine, chiar dacă nu va dura decât răstimpul unei întoarceri la casa părintească, expresia lor, nu a mea.

Chioşcul de pe Promenades mă tentează. Am timp destul. Am să merg. Voi fi numai pentru mine singură întreg orfeonul municipal, un alt armistițiu, al meu. Câteva trepte, un grilaj deschis, iată-mă pe podium. Îmi las ghiozdanul jos şi fac turul chioşcului mâgâind balustrada, fier forjat, proaspăt vopsit în verde crud, pentru festivitățile viitoarei veri. Un al doilea tur sărind, ca să amețesc, îmi jur să-mi pierd mințile. Apoi un al treilea tur, de data aceasta în piruete. Rochia mea, sub şorțul gri de şcolăriță, zboară un pic. Mă simt uşoară, perfectă, fredonez ca să mă stimulez şi repede nu mai ştiu unde sunt, cine sunt. De data aceasta am înțeles, am admis, am conceput că pământul e rotund şi că eu nu sunt decât un punctuleț, ceva neînsemnat, o ființă infimă care se agită şi se exaltează. Din învârtitură în învârtitură, pasul schițat, ca un vals, devine tot mai sigur pentru că e mai abandonat. Văd platanii, squarul, casele,

acoperişurile, clopotele Catedralei, în depărtare colinele şi totul se contopeşte, devine vag, circular, abstracție, vârtej. Urcând treptele chioşcului, mi-am acordat un timp de libertate, câteva minute doar, întocmai ca o ortografie, un moment pentru o corectură, o limită pentru a nu tulbura prea mult o anumită rânduială. Dar să dansez, să fac turul chioşcului într-un sens şi în celălalt, am uitat ceea ce fusese încă o dată, un argument pentru a mă reține într-un abandon ca o plăcere ameţitoare. Atmosfera chioşcului, muzica lui şi dansul meu. Viori şi chimvale, violoncel, pian, flaut şi oboi, orfeonul, orfeonul meu lăuntric, cântă nemaipomenit o muzică pe care numai eu o cunosc, ca o adiere de vânt împrăştiind norii, limpezind cerul. Am trăit acum o senzație. Contururile dispar, totul se contopeşte şi mă poartă. Niciodată n-am respirat atât de puternic, atât de bine şi atât de profund.

Şi deodată, un zgomot de fierărie. Un şoc. Mă opresc, mă clatin puțin. Am nevoie de câteva clipe ca să mă dezmeticesc şi să revin la realitate. Doi băieți din liceu mi-au furat ghiozdanul şi au luat-o la fugă. Se întorc. Râd şi-mi arată limba. Au închis grilajul chioşcului cu un lacăt. Iată-mă prizoniera unui cerc perfect. Strig „vă rog". Băieții dispar. Încalec grilajul. Şorțul se rupe. Cozile mi s-au despletit, Repede, cele câteva trepte, în jos. În spatele Squarului, umbra doamnei în negru urmată de pata doamnei în alb. Mă caută. Mă strigă. Mă văd. Se îndreaptă spre mine. Rămân nemişcată. Las capul în jos. Strâng pumnii la spate. Aştept. Aud pasul mamei. A început de-o vreme să şchioapete mai tare, parcă şi-ar smulge piciorul. Îi văd botinele negre. Se opreşte în fața mea. Şi primesc o palmă, apoi două, apoi trei. Oare tot oraşul mă priveşte? Aud „Unde-i ghiozdanul?", apoi „mizerabilo". Primele palme. O bucurie, nu o plăcere. În seara asta, am să adorm cu pâine şi cu apă. Am descoperit acum marele cerc al lumii. Un şoc, un zgomot pentru a mă întrerupe din dansul meu. Scrâşnetul şorțului care se destramă. A doua zi voi găsi ghiozdanul în fața uşii de la

camera mea, fără nicio explicație. La micul dejun, surorile se poartă ca şi cum n-aş exista. Nu-mi vor da dulceață. Pedeapsa lor. Dar în visul meu, repetat, atâtea şi atâtea zile, după aceea, voi regăsi cercul chioşcului care se închide peste mine. Nu există libertate decât înlăuntrul meu. E tot ceea ce ei îmi lasă. Omul care nu vorbeşte se apropie de mine, mă trage de ureche, se apleacă şi-mi şopteşte „te aştept diseară, în biroul meu, după şcoală, vom vorbi”. Primele palme. Prima legătură. Tatăl meu mi-a vorbit.

CAPITOLUL 9

E UN BARAJ DE CRISTAL, SUS, ÎN munţii foarte înalţi, aceia pe care i-am văzut în desene, în cărţi, masivi şi cenuşii. Orizont acoperit de vârfuri ascuţite şi de gheţari mult deasupra pădurilor, acolo unde nu sunt decât stânci şi zăpezi veşnice. Locul e sumbru, ca un amfiteatru. Doar o falie înspre văile largi. Acolo au ales ei să construiască un baraj ca să reţină apele cele mai pure, cele mai de sus. Aceste explicaţii, fără îndoială, între două visări ale aceluiaşi vis, mi le-am dat din dorinţa de a reveni în acest loc. Cunoscându-l mai bine, lăsând acelor „ei", ei au ales să construiască, un rol misterios. Ei, arhitecţii, inginerii, muncitorii instruiţi, uriaşi suflători de sticlă, o armată întreagă de sclavi ai acestui secol, ca să construiască mereu mai sus, mereu mai frumos. Acesta era deci lacul meu de acumulare, lac artificial, îngust, miracol de cristal, reflectând smaraldul apelor adânci, cenuşiul de granit al rocilor întregind acest spectacol emoţionant. La începutul visului, părăsesc întotdeauna oraşul, apoi foarte repede câmpia, ca să traversez pădurile, singură, alergând fără să-mi pierd vreodată suflul şi să mă apropii de acest loc din înalt, foarte sus, locul meu, Pirineii sau Caucazul, Dolomiţii, nimic nu-l precizează cu adevărat.

Fetiţă ciufulită şi goală, cozile despletite de bătaia vântului, rochia smulsă de braţe omeneşti şi crengi de arbori care vor să mă oprească, iată-mă în faţa barierei de cristal, triunghi răsturnat, înfipt într-o trecătoare adâncă. Trebuie

să escaladez prin dreapta sau prin stânga. Visul mă înalță repede, oferindu-mi toate avantajele pentru ca eu să nu-mi dau seama niciodată de golul de sub mine şi să mă apuce amețeala. De la casa de pe Promenades până pe malul lacului, îmi trebuie, fără îndoială, doar câteva fracțiuni de secundă, culcată pe burtă, în patul meu, cramponată cât sunt de lungă de sulul de la capătul patului, acest trunchi, corp lunguieț al călătoriilor mele. Visez. E uluitor cât de mult pot să călătoresc fără să călătoresc.

Ajunsă sus, trebuie să fac înconjurul lacului. Sar din stâncă în stâncă. Parcă ar fi croit un drum anume pentru mine, pentru că niciodată nu-mi rănesc picioarele. E dansul de altădată. Ştiu doar că nu trebuie să cad în apă, e adâncă şi eu nu ştiu să înot. Şi, de altfel, cine ar putea să-mi vină în ajutor, pentru că numai eu cunosc acest loc şi-l vizitez? Numai întâmplarea nopților face ca eu să mă întorc aici. Nimic nu mă forțează. E surpriza. Şi acest vis, intact, mi se întâmplă să-l mai am şi acum. După şaizeci de ani, el rămâne la fel de surprinzător ca în prima noapte, noaptea când am fost pedespită, noaptea din chioşc.

În fundul acestui amfiteatru, panta este abruptă. Trecătoarea se îngustează. Acolo se vede o barcă pântecoasă, de o formă grațioasă, aproape zveltă, ca o luntre mare şi turtită, fără vâsle, fără velă şi fără cârmă. Doar marginea, decor, este împodobită cu zăbrele, ca acelea miniaturale ale unui leagăn, ale unui parc, ornată la proră cu un motiv în spirală care aminteşte în chip straniu pe cel din balustrada chioşcului. Mă aşez pe stâncă, întind picioarele, mă sprijin cu călcâiele şi alunec în pântecul de lemn, brăzdat de compartimente, compartimente ceruite, lustruite, acesta e vaporul meu şi acolo mă pitesc, în genunchi, la proră, Pipou prora, şi cu mâinile rezemate de margine, stau dreaptă, chiar în mijloc. Un gest stângaci, nervos, şi aş cădea în apă. În fața mea, în locul unde toate măruntaiele se întâinesc într-un punct, mult în afară, e suspendat un ciocan. Am

văzut unul la fel în buzunarul unui şorţ de piele. Barca, singură, mă plimbă. O clipă, în mijlocul lacului, în locul cel mai adânc, îmi ţin respiraţia. Apoi, invariabil, ca şi cum aş comanda brizele culmilor muntoase care mă împing pe firul apei, barca mă aduce la mal, respir. Este şcoala curajului. Învăţ încetul cu încetul să nu mă mai tem de adâncuri. Câteodată, încetişor, îmi las capul pe spate, exact în axa bărcii, fără să mă sprijin prea tare de micile zăbrele şi privesc cerul. Soarele nu pătrunde aici niciodată. Gheţarii şi vârfurile ascuţite fac un zid, ca şi cum ar vrea să sfâşie cerul, să izgonească lumini prea vii, să apere acest loc, locul meu, sugrumare, şi totul alunecă în mine până la cuta pântecului meu. Mă dor genunchii, îmi strâng picioarele, dar nu mă crispez. Un tur, două tururi şi uneori în mijlocul lacului, sunt pusă la încercare. Ce lină e această apă, aş vrea atât de mult s-o beau.

Şi numai în momentul de linişte, obţinut în ciuda mea, în momentul de calm absolut, în mijlocul lacului, când inima mea nu mai bate înnebunită, numai în acel moment, barca mă conduce la marginea barajului de cristal şi eu pot în sfârşit să mă bucur de privelişte. Carcasa atinge uşor bariera de sticlă, atât de îngustă, ca un geam, fără să lovească sau să ciocnească vreodată ceva. Şi atunci, uşurel, pot să mă aplec, să observ marea limbă cristalină, pecetluită în stâncă, ca încrustată, înălţându-se uşor în depărtare, curbă blândă în punctul cel mai adânc al trecătorii. Acest baraj nu serveşte decât visului meu. În partea cea mai de jos a triunghiului răsturnat, în adânc, un fir de apă ţâşneşte, spumă, pentru ca să alunece şi să se piardă, în torent, să curgă către păduri, văi şi câmpii. Atunci eu pot cu o mână, aceea a abisului, să ating marginea, să mângâi cristalul cu vârful degetelui. Aici sunt în pace, protejată de toţi şi de toate. Ei n-or să ştie niciodată că mă aflu aici.

Şi atunci intervine ciocanul. Trebuie să-l apuc cu precauţie, calculându-mi gestul, să-l ţin bine şi, foarte uşor,

să lovesc mai întâi marginea, apoi pereții, cu mâna dreaptă strânsă. Puternic pe zăbrele, cu trupul îndoit, cu cotul stâng pe marginea bărcii şi a barajului, cu antebrațul în gol, să izbesc cu lovituri regulate. Răsună ca un ecou în amfiteatru. Apa lacului se înfioară. Aerul devine mai înțepător. Totul în peisajul circular pare să crească, să se înalțe şi să amenințe tot mai mult. Deci pentru mine e vorba să verific soliditatea edificiului. Un defect în cristal şi totul s-ar prăbuşi. Aş fi luată de ape, val devastator. Am citit asta într-un poem de Victor Hugo, o fetiță ca mine răsturnată într-o barcă de un val şi înecată. Dar tatăl meu nu-i poet. El n-o să-mi scrie un poem. Lovesc din ce în ce mai tare. Totul trebuie să fie perfect, indestructibil, dacă vreau să mă apăr singură. În amfiteatru nu-i acum decât un zgomot infernal. Ciocnirile cristaline se repercutează, se încrucişează şi se amestecă. Trebuie să verific totul o dată pe verticală şi de două ori în ambele sensuri. Barca în mod automat mă ghidează, să virez, să reîncep. Mâna dreaptă care ține ciocanul nu mai este aşa de sigură. Şi asta nu-mi place. Cotul meu drept tremură un pic. Dacă aş lăsa ciocănelul, el ar aluneca de-a lungul peretelui şi ar fi sfărâmat de torent. Şi atunci n-aş mai fi înarmată pentru ultima verificare.

Câteva secunde încă pentru acest vis, înaintea deşteptării. Doamna în alb împinge uşa camerei, trage perdelele, deschide fereastra, trânteşte obloanele şi iese fără să rostească o vorbă, fără să mă privească măcar. În apa din cadă îmi scald obrazul. Mai sunt încă pe lac.

E visul din noaptea chioşcului. Pâine şi apă. De câte ori, mai târziu, am revenit la locul intact al tuturor reținerilor?

Tata mă aşteaptă în birou. Mă sărută pe frunte, apoi mă ia în brațe. „Eşti mare acum.” Atât. E tot ce-mi spune. Îmi mângâie îndelung părul, îmi despleteşte cozile, îmi sărută mâinile. Stă pe scaun, aproape de mine, bătrân, inocent. Până la ora mesei de seară. Doamna în negru, geloasă, vine

să ne cheme. De acum înainte ştiu că gelozia e un gen de indiferență. Tatăl meu tace pentru că e tare bolnav. Tăcere pentru demnitate. Şi în capul meu eu lovesc încă, cu ciocanul mic de argint. Unealtă de ghețari.

CAPITOLUL 10

AUDE O VOCE, E STRIGATA, E ZGÂLțâită. „Doamnă... Doamnă!”. Infirmiera e lângă ea, în picioare, cu un pahar, cu apă în mână. „Arătați foarte bine în această dimineață.” Ea deschide ochii. Încearcă să-şi moaie buzele. Îi e sete. Oare cine este această tânără femeie care se apleacă spre ea, o apucă din nou de ceafă ca şi cum ea ar trebui, ea, să alunece în cădița cu floricele albastre? Aceste femei, numeroasele femei care s-au ocupat de ea, şi acum, aceasta, tânără, în costum de baie, cu picioarele goale, ochelari de soare, un surâs vag, care-i întinde un pahar cu apă. O înghițitură şi pălăria i s-a strâmbat un pic. Două înghițituri, nodul s-a desfăcut. Cine era copilul blond, care dintre ei şi al cui? A treia înghițitură. Se îneacă, a înghițit greşit. Infirmiera aşază paharul pe o masă pe care o trage spre ea cu vârful piciorului, scoate pălăria, o aruncă pe jos şi, apucând-o de subțioară, o ridică în fotoliu, aşază o pernă la spate, sac de piele, sac de fulgi. Mai tuşeşte încă. Priveşte paharul. Din plastic. Suport pentru periuțe de dinți. „E bine, doamnă?” Privire fixă. Infirmiera ia paharul. Cinci, şase înghițituri, încet, cu grijă. „E bine, trebuie să fiți frumoasă astă seară!”

Ea nu pricepe nimic. Infirmiera vorbeşte, dar ea nu pricepe. Aude, dar nu mai ascultă. Sunete, diforme, şi mai ales tonul mereu liniştit, uniform de acum, de câte ori i *se* vorbeşte. La ce bun? Ea se simte bine, imobilizată în fotoliu. Începe, să se joace cu nasturii de la rochie. Îi netezeşte, îi freacă, îi mângâie fără încetare. Îşi simte gura deformată în

partea stângă. Ceva acolo, o cută, a căzut. Nu s-a mai privit de mult într-o oglindă, sau poate că nu s-a mai recunoscut. Era alta. O străină care trecea. Dar nu ea. Nu imaginea ei.

Pe vasul cu pânze, în larg, în apropierea insulelor, Emmanuel, Stéphane, Laurent, Paulin şi soţiile lor privesc coasta, marea, orizontul, celelalte vapoare. Tăcere. Patru fii şi patru nurori, alte patru familii şi reuniunea de astăzi. Linişte. Au făcut baie în largul mării. Au râs, s-au scufundat în apă, chiar şi-au disputat labele de cauciuc şi măştile, ca odinioară. Au simulat că sunt împreună pentru plăcerea largului şi a spumei, aceea a soarelui şi a revederii. Emmanuel şi Laurent s-au făcut arhitecţi, ca tatăl lor, al cărui atelier l-au preluat. Se văd tot timpul anului. Se înţeleg foarte bine. Nu-şi vorbesc. N-au nimic să-şi spună. Stéphane, cel de-al doilea, inginer, conduce o uzină de structuri mobile pentru eşafodaje, filială franceză a unei societăţi Stat-Uniteze, e expresia lui, „lucrez pentru Statele-Unite". Toţi trei, cei mai mari, au cinci, trei şi patru copii, doisprezece cu toţii, plus fiul lui Paulin, Martin, adică treisprezece în total. O frumoasă familie, o frumoasă barcă cu pânze, „marea e albastră, o nebunie". Linişte. Cele patru femei s-au întins, una lângă alta, goale, în partea din faţă a vasului. Se întorc mereu una spre alta, schimbă câteva cuvinte între ele sau creme pentru bronzat. „Asta e periculoasă, dar priveşte, în câteva minute..." Murmure, apoi din nou tăcere. Paulin, oaia neagră a familiei, profesor universitar, ca şi soţia lui, singurul care şi-a ales provincia, stă în spate. Fraţii lui îl privesc. O să vorbească. Trebuie să vorbească. „Să ne întoarcem cât mai târziu posibil." Zâmbete. O adiere de vânt şi vasul pleacă în derivă. „Dacă am arunca ancora?" murmură Emmanuel. „Nu-i periculos pe-aici." Paulin trage puternic aer în piept. „Bine, am putea poate să discutăm, acum, că suntem cu toţii, împreună." Laurent se ridică, se sprijină de catarg, cu spatele la femei, „despre ce?" Paulin îşi aşază mâinile pe genunchi, ridică capul, zâmbeşte, zâmbetul grav al lui Paulin. „Nu, despre

cine, şi despre mama, bineînțeles.” O voce, „nu-i nimic de făcut”. O altă voce „de altfel ea nu suferă”. Apoi „ce ştii tu?” „Dar tu?” „Ea n-a vrut niciodată să se destăinuie nimănui.” „E o acuzație?” Din nou tăcere. Steph se aruncă în apă, vârtej, spumă. Iată-l sub apă. Frații lui îl urmăresc. Soția lui s-a ridicat şi ungându-şi bustul cu ulei de cocos, număra minutele, o nelinişte ca oricare, un soț ca oricare altul, un ataşament, toate aceste ataşamente. Paulin reia „bine, unul mai puțin, mereu acelaşi. Pun iarăşi întrebarea: Mama?” O voce „ea nu ne mai înțelege. Cred că azi dimineață nici nu m-a recunoscut”. O altă voce „nici pe mine”. Paulin insistă „ce ştim noi?” Emmanuel îşi priveşte frații. Steph apare la suprafața apei cam la vreo douăzeci de metri mai departe. Strigă „veniți, apa e aşa de bună!” Nu-i nici locul, nici momentul. Niciodată nu-i locul. Paulin spune cu o voce clară „dar e acum sau...” Frații lui se aruncă în apă, apoi femeile. Strigăte, copii de patruzeci de ani. Paulin se regăseşte singur, cu mâna pe cârmă. Se lungeşte pe bancheta din spate. Se îndeasă, se strânge, îşi face un locşor. Cârma îi apasă pe pântec, stranie senzație. Priveşte cerul. Îşi aduce aminte de un bal, o zi, cu ea, Pipou, Mamie, Adrienne, pe vremea când ea mai era încă frumoasă.

Umblă, e plimbarea de dimineață. Infirmiera o ține de braț. Să facă înconjurul casei. E ordinul medicului. Trebuie să meargă cel puțin de două ori pe zi, de fiecare dată câte un sfert de oră măcar. Susținută, sprijinită, vede arborii, pinii, brazii, lămâii, grădina cu muşcate agățătoare, ibiscus şi florile lui efemere. Ar vrea să culeagă una. Infirmiera o reține. „Domnul nu vrea, o ştiți.” Iarăşi o rețin. Se minunează de tot. Ea singură o ştie. O forță încă, în adâncul ei. Un discurs, ca acela al timpului său.

Pe plajă, Martin îşi regăseşte verii şi verişoarele. Cei mai mici fac castele de nisip, umplu gălețile, le îndeasă cu lopățelele şi le răstoarnă, asta înseamnă un turn. Martin n-are chef să se mai joace cu ei. Sunt prea mici. Şi apoi, cei

mai mari, care se joacă lângă barca pneumatică, o iau cu asalt, o răstoarnă, reîncep, fetele contra băieților, mereu acest joc violent. O lovitură cu cotul în frunte. Strigăte, plânsete. Apoi revanşa. Cele două tinere care supraveghează spun, cu schimbul, „încetați”, „nu țipați”, „nu-i nimic”. Dar nu se poate fără răzbunare. Râsete pentru început, şi foarte repede țipete. Se lovesc prea tare. Martin nu se ducă la ei. Numai în momentul când toată lumea iese din apă, când se şterg, unii clănțăne din dinți, în momentul de „puneți-vă costumele uscate, şi tu, uite, şterge-ți nasul”, Martin merge de la unul la celălalt, verişoară, văr, ca să le spună „Mamie e Pipou”, ca să repete „Mamie e Pipou”. Şi ei îi răspund „eşti prost” sau „eşti nebun” sau încă „spui prostii”. Dar, sigur de mesaj, Martin ridică din umeri şi se depărtează. Un cuvânt, un nume, ca o comoară. „Pi-pou!”

Aşezat la birou, Gabriel vrea să-i scrie surorii lui. Hârtie cu antet, cu numele lui. Îl mângâie cu vârful degetului, e ca o sculptură. Numele lui straniu înscris, aproape străin. Deci acesta e el, aceste semne? „Acest întâi august. Foarte scumpa mea soră...” S-a oprit la virgulă. Nu i-a mai scris de cinci sau şase ani. De ce să-şi îndrepte gândul către ea, astăzi, şi ce să-i spună, despre ce sărbătoare? Din bucătărie, se aud zgomote de veselă şi tacâmuri, clinchete de pahare. Se pregăteşte prânzul. Acel „se” al servitorilor, acel „se” casnic. Gabriel rupe scrisoarea, pune capacul stiloului. Să audă glasuri. Să aştepte ca ei să se întoarcă. Se ridică, iese pe terasă şi cu binoclul priveşte în larg, caută, scrutează şi găseşte vasul lui, vasul lor, fiii lui şi nurorile. Pânze lăsate, derivă, vor reveni târziu, îl vor evita iarăşi, pe el, Gabriel, tatăl lor. Şi ar fi atâtea de spus, de mărturisit, de reflectat, de clarificat. Ce fac ei acolo fără el? Ce-şi spun?

Infirmiera a plecat să aducă platoul cu masa de prânz. Trebuie să aştepte. Iarăşi. De astă dată în casă. Pe sofa. „Mă întorc imediat, doamnă.” Ea se joacă cu nasturii de la rochie. Aude o muzică. Muzica ei. O descifrează.

CAPITOLUL 11

„STAȚI DREAPTĂ, PRIVIȚI NOtele.” Aşezată pe taburetul rotativ al pianului, îmi dau toată silința. Iau lecții acasă cu Doamna Certain. Am unsprezece, doisprezece, treisprezece ani. Adrien se căsătoreşte, precum şi cele două surori. Cu fața la pian, şi el drept, de multe ori m-am gândit, amuzată, eu dreaptă, el drept, astfel trebuie să-l exprim astăzi, sentiment identic, identitatea mea, fac game, mă cufund în clasicii favoriți, ediția Durand, piața Madeleine, Paris, sonatinele de Schuman şi Diabelli, revăzute şi adaptate pentru digitația de copil, un vals de Chopin, minunata *Scrisoare către Eliza* şi *Plugarul vesel.* Şi în vremea asta, „stați dreaptă, priviți notele”, ei se căsătoresc. Pianul, zid de apărare, oglindă neagră, mă ocroteşte de toți, Durand, Madeleine, Paris, aceste călătorii nu sunt nimic față de privitor la muzică, plăcerea produsă de atingerea claviaturii. E frumos un pian, e ca şi cum ai avea o orchestră în vârful degetelor.

Pentru Doamna Certain, sunt o zăpăcită, o neatentă, o distrată. Un sfert de oră de solfegii şi nu-i mai aparțin. Destinul meu e obişnuit. Nu urmează niciun fel de regulă. La această vârstă se poate crede într-o chemare. Pianul, monstru docil, aşezat pe labele lui, se împăunează în fața mea. Cânt pe unghiile lui albe, perfect manicurate, şi pe ghearele lui negre, şi mai plăcute la atins. Îmi place să mă uimesc de aceşti dieji care devin bemoli, în funcție de tonalitate, primii duri, cu accente îndrăznețe, şi ceilalți,

pentru un lucru de nimic, uneori, languroşi. Aş vrea atât de mult să pot, aici, să cânt şi să redau sentimentul prezenței mele în fața pianului, înfruntarea, sub supravegherea severă a unui pedagog orb. Această extraordinară Doamnă Certain cunoştea pe dinafară oraşul şi partiturile. Venea singură la noi, agitând bastonul ei alb şi se supăra dacă vreun trecător se simțea obligat s-o ajute să traverseze o intersecție sau Les Promenades. Deci ea era, şi nimeni alta, trebuia aşadar ca această femeie să preia ştafeta doamnei în negru, care mă slobozise în această lume, şi a doamnei în alb, care-mi călăuzise primii paşi. Doamna Certain zgâlțâie clopoțelul de la intrarea principală. Câinii se reped, dar văzând bastonul alb, învârtindu-se printre gratii, încetează să mai latre şi se aşază pe pământ, lingându-şi labele ca şi cum ar vrea să găsească o scuză; manieră vizibilă, față de orb. Stranie femeie, aşadar, care mă punea în primul sfert de oră să descifrez partituri pe care ea nu le vedea. Deseori chiar, degetul ei, ca să corijeze o eroare de lectură, îmi arăta exact portativul şi nota pe care o greşisem. Lectura notelor mele era la fel ca mersul ei prin oraş, oraşul ei, locul ei, o geografie. Trebuia să merg drept la un adevăr.

Pianul fusese cumpărat foarte târziu. Pentru nunta lui Adrien s-au adus muzicanți. Părinții mei se temeau că sunt prea tânără ca să stau numai cu ei. Trebuia să mă distrez şi să mă instruiesc, în ziua primelor mele game, tata a venit să-şi aşeze mâna pe capul meu, gest sfâşietor, murmurând doar „continuă, te ascult”.

Doamna Certain simte că nu stau dreaptă, mai mult chiar, că nu mă uit pe partitură. Îmi observ mâinile. Alungite, surprinzătoare, triolete, cantabile, sostenuto, coda, cu expresivitate, muzica e acolo şi prin ea mă simt înălțându-mă, ca taburelul când trebuie să-l ridic pentru înălțimea mea. Ritual. De o parte şi de alta a pianului sunt două sfeşnice. Spre sfârşitul după-amiezilor de iarnă, trebuie aprinse lumânările. Chiar Doamna Certain este aceea care mi-o cere. Ea nu vede nimic şi vede tot. De câte

ori, de asemenea, mi-a explicat că nu există decât mâinile pentru a interpreta, că trebuie lăsată această tehnică pe seama virtuoşilor şi că, pentru modestia interpretării mele, trebuia să acompaniez totul cu corpul meu. Mâna îi alunecă pe spatele meu, îşi aşază bastonul alb de-a lungul coloanei mele vertebrale, îmi cere să respir „ca la țară, în fața unui peisaj frumos”, şi abia atunci înțeleg. În străfundul meu, e o cursă frumoasă şi simplă. Merg în întâmpinare, mă dăruiesc şi primesc. Şi dintr-odată cânt mai bine. Coatele, umerii, bustul, restul corpului meu, totul cântă. Mă abandonez şi în schimb muzica îmi dăruieşte atât încât nu mai există pereți, nu mai există întuneric, nici lumină, nici tăceri şi lătrături, nimic înfricoşător sau ascuns, nici chiar o provincie, o țară, un punct, ci un univers în care mă cufund. Doamna Certain mă ciupeşte atunci de braț „da, dar priveşte notele”.

Leagănul, țarcul, chioşcul, barajul de cristal şi acum pianul. Trebuie să-l revăd, negru, ceruit, curățat, lustruit, ultim semn exterior de familiaritate. Ca o lesă, ca o curea, muzica mă stăpâneşte, căci ea mă face să visez. Şi e ceva poetic în infirmitatea Doamnei Certain. O emoție chiar, în pronunțarea numelui său. Nimic nu se inventează, totul nu cere decât să fie privit cu luare-aminte, observarea faptelor şi a ființelor, chemare a lucrurilor care se însuflețesc şi a ființelor umane deziluzionate. Cât era de frumoasă muzica mea în acest salon cu obloane veşnic închise de teama prafului şi a luminii pentru aceste tablouri cărora li se atribuia în înaltul cerc matern valoare de tezaur. Niciodată un cuvânt cald, o mângâiere, un surâs. Mă regăsesc alături de doi bătrâni. Vizitele celor cinci tinere perechi nu sunt autorizate decât duminicile, cu copii, şi în timpul săptămânii, fără copii. Doamna în negru nu le suportă țipetele. „Deja, Pipou şi pianul ei...” O privire schimbată cu cel care tace, tatăl meu, în derivă, ca şi mine, şi printr-o înțelegere tacită ne ajutăm să păşim, el către moarte, eu către viață. Şi atunci cred în două drumuri diferite. În fapt, ne aflam amândoi pe aceeaşi potecă. Ca şi ceilalți, ca toată

lumea. De ce nu mi-a explicat? Lui îi datorez, din schimbul acesta de priviri, iluzia, speranța, o anume tenacitate. „Faci progrese şi sunt mândru de tine.” Câteva fraze schimbate. Dar atât de puțin. Exact în clipa în care mă aştept cel mai puțin. Face tot posibilul să mă ia prin surprindere, pentru a mă obişnui cu vestea morții sale, într-o zi, ce va să vină. Şi dacă memoria tranşează, selectează, preferă, dacă inventarul se poate face şi în sens invers, lăsați-mă singură, sunt singură, mă simt bine aşa, acesta e inventarul meu, fetişurile mele, loviturile mele, sunt eu toată, în adâncul ființei mele, să trăiesc timpul meu ca pe al lor, epoca mea ca pe a lor. Aş fi putut să mă revolt, să discut, să acuz, dar nu există nici vinovat, nici victimă, nu există decât sinceritatea partiturii, interpretarea şi sfârşitul, sfârşitul meu. Asta-i tot. Încă mai cânt. Las altora virtuoasa dragoste.

Doamna Certain pleacă. Are, de asemenea, şi un orologiu în cap. Punctuală la sosire, lecția ei se sfârşeşte cu exactitate la ora fixă. Atunci se ridică, îşi ia bastonul alb, îmi întinde mâna „la revedere, Domnişoară, sunteți foarte grăbită să învățați totul pe dinafară” sau „trageți pe sfoară, nu cântați decât pentru dumneavoastră” sau „sunteți prea înzestrată pentru a avea talent”. Îi fac o reverență. Ea clatină din cap şi părăseşte salonul, abandon, trebuie întotdeauna ca ea să aibă un ultim cuvânt, dur. Şi totuşi o iubesc. Nu mă persecută, mă învață opresiunea. Repede. Aştept ca uşile să se deschidă şi să se închidă, ca poarta de la intrare să se trântească, doar câteva minute, ea e deja departe, şi mă reaşez la pian, cânt, cu ochii închişi, cu capul sus, devin Domnişoara Certain, arpegii, mâini încrucişate, lungi acorduri răsunătoare, inventez melodii, alte melodii. Mâna stângă acompaniază, mâna dreaptă este melodică. Mă răzbun, depăşesc, mă pierd într-o pădure de sunete şi ecouri. Am ceva în plus de spus, şi eu, ca toată lumea, şi totuşi prizonieră, mă simt predestinată, capabilă să creez. Nu inspir, mă inspir. Şi amețită de cânt, tulburată de galopul cromatic, pun stăpânire pe claviatură. Mă țin teribil

de dreaptă. E marele concert. Obloane închise, ochi închişi, până în clipa în care Doamna în alb mă întrerupe, „e timpul să vă pregătiți pentru masa de seară” sau „v-ați făcut temele” sau „pe Doamna o doare capul”.

1925. Am paisprezece ani. Mama e şocată de „rochiile scurte” ale surorilor mele şi de „părul lor tăiat”. Iar eu, moştenitoarea şorțurilor lor până la glezne, a botinelor crăpate şi a căciulițelor de proastă calitate, mă îmbrac şi mă pieptăn ca altădată, deja, altădată. Când oare voi ieşi din acest oraş, din împrejurimile lui, dincolo, în lumea largă? Noaptea, mă adâncesc în cărți de geografie. Doamna în alb găseşte că sunt palidă din cauza lumânărilor.

Într-o zi, *Catedrala scufundată,* Debussy, avantgardă pentru Doamna Certain. Doamna în negru întrerupe lecția. Tatăl meu a murit. Asculta. Un sicriu, e ca un pian. Plin de moarte şi plin de viață. Aceeaşi cutie. Erau frumoase, surorile mele, în rochii scurte, la cimitir. Iar mama, acoperită toată de voaluri negre. Eram fericită pentru mine şi pentru el. Oare cine i-a aranjat mustața pentru cea din urmă oară? Nimic nu sfârşeşte, totul e nesfârşit. Mi-e sete.

CAPITOLUL 12

Marți, întâi august la Calanque

Prea scumpă soră,

DA, E FRATELE TĂU GABRIEL care-ți scrie. Ziua aceasta nu-i ca oricare alta. În taină, săptămâna trecută, aşteptam de la tine un mesaj, un semn, un apel la simțire, ca un răspuns la un strigăt surd care, în mintea mea, îşi face ecou. Deci, tot mie, încă o dată, îmi revine să iau inițiativa gestului şi a gândului. Nu-ți reproşez nimic. Mă cunoşti prea bine. Primul copil, răsfățat, fără îndoială, gelozit de tine n-am reuşit niciodată să suscit elanul spontan al altuia. Cu cât eşti mai îndrăzneț, cu atât liniştea din jur e mai mare şi astfel orice şansă de a fi auzit e pierdută. Iată-mă deci iarăşi călăuzind şi de data aceasta, şi mai mult, plângându-mă. Vor sărbători în această seară cei cincizeci de ani ai mei de căsătorie cu Adrienne. Mama lor. Iată-mă ajuns într-un punct de sosire, ca un punct de plecare. Niciodată noi nu vom fi intrat în scenă. Suntem din rasa celor care rămân în culise şi discursurile noastre surde, atât de îndelungat şoptite, țes drama care se joacă pe scenă, fără ca noi să participăm vreodată cu adevărat. Iubirea nebună şi fericită nu aparține decât artiştilor. Este sămânța lor, produsul lor, dar în viața mea, ce întâmplări am trăit? În familia mea? Ştiu, tu mă preveniseşi. Îmi spuneai s-o cunosc mai bine pe Adrienne. Ea nu se va dezvălui niciodată, spuneai tu. Şi iată-mă ajuns aici, într-o scrisoare de

regăsire, încercând să interpretez ceea ce tu îmi explicaseşi atunci. Ai cunoscut-o bine pe Adrienne la liceu. N-ați fost colege de şcoală? Distantă, nu-ți vorbea niciodată, sau puțin, din curtoazie. Te fascina, aşa cum şi eu, la rândul meu, am fost fascinat de ea. Aş vrea atât de mult ca astăzi să-mi explici totul. Oare cum să mă adresez ție, atât de depărtată, de distantă? Ce idee să continui să trăieşti în acest oraş din Nord, când soțul tău a murit iar copiii trăiesc în străinătate! Uneori, gândindu-mă la tine, îmi spun că tu eşti păzitoarea relicvelor. Vino, să fii cu mine, să fii cu noi. Casa se spune că e primitoare, dar nu este. N-are importanță. În primele zile ale lui septembrie? Am putea vorbi împreună? Întâmpinarea, la urma urmei, o porți în tine. Morala e obişnuită. Porți totul în tine şi fericirea înseamnă ceea ce faci. Bat câmpii, aici, scriindu-ți. Nu-ți voi expedia această scrisoare. Va trebui să scriu alta, mai directă, căci dorind prea mult spui prea mult, şi la urmă nu spui nimic. Te pierzi într-un labirint de senzații, emoțiile se încâlcesc şi totul se înnoadă în punctul de ne-retur, care-i şi punct de ne-primit pentru aceea căreia te adresezi. Tu. Scrisoarea, intimă, când are ca scop o mărturisire, jenează şi devine suspectă. Nepoții se întorc de la plajă. Li se impune să nu țipe, pentru a respecta regulile celei de-a treia vârste – a mea. Această izolare este insuportabilă. Nu ştiu către cine să mă îndrept, iar tu deja nu mă mai asculți. Scrisoare inutilă, ca un exercițiu de stil, o primă încercare, neconformă mesajului pe care trebuie să ți-l adresez, supunându-mă normelor respectuoase ale unei tăceri care durează de atâția şi atâția ani. Trebuie să-ți cer iertare? Ironic, deja, batjocoresc fidelitatea în dragostea vieții tale, şi în locul familiei tale cu majusculă, această casă, în apropierea unei uzini, din cărămidă roşie, lugubră, această grădină în care iarba nu creşte şi arborii au trunchiuri de cărbune. Am dorit, e adevărat, pentru tine, un soț mai cutezător, o regiune mai puțin mohorâtă şi copii pentru a te şi a ne continua în visele noastre. Dar la ce am visat noi oare? Ce-am perpetuat? Care-i locul nostru şi dorința

noastră? Tu nu vroiai ca eu să mă căsătoresc cu Adrienne, şi mă întorc către tine ca să ți-o amintesc, să deştept în tine un sentiment, ca o complicitate sau o duioşie. Nu-mi rămâne decât acest birou, în această casă, foi albe şi cerneală albastră care devine aproape neagră când se usucă. Îți scriu. Să reîncep mesajul. Va fi mai direct, conform, normal.

Marți, întâi august.

Scumpă soră,

Acum cincizeci ele ani, zi de zi, logodnicul tău accepta să fie martor la căsătoria mea cu Adrienne. Erai frumoasă în acea zi, frumoasă şi agresivă. Mă evitai cu privirea. Erai, împotriva acestei căsătorii. Făceai acelaşi joc ca mama noastră; o singură dată e totuna cu deloc. Adrienne, deci, nu-mi va fi spus „da” decât o dată în viața noastră. E dur, nu-i aşa? Ori,

Întâi august, cincizeci de ani mai târziu.

Scumpă Henriette,

Mesajul meu va fi scurt, concis. Am aşteptat până în ultima clipă. Fără îndoială, pentru a nu-ți impune să fii prezentă la sărbătoarea din această zi. Sau poate, ca să fiu sincer, pur şi simplu am uitat să te previn şi să te invit la timp. Dar sărbătoarea, tu o ştii, fără îndoială, este amară. Şi scriindu-ți asta, nu-mi mai recunosc nici măcar scrisul. Se îndeasă, se micşorează, devine aproape ilizibil. Voi putea oare să recitesc ceea ce am scris? Mă îndoiesc. Nu pot vorbi decât despre mine, eu, eu şi iar eu, scuză-mă.

Marți, întâi august.

Scumpă Henriette şi prea scumpă soră,

Nu-ți pot da deloc veşti bune. Nu pot decât să te informez despre sărbătoarea din această zi la care n-am vrut să te fac părtaşă pentru a respecta rânduiala vieții tale, şi mai ales,

pentru a te feri de acest loc luxos, imagine a ceea ce pentru tine constituia reuşita fratelui, iar pentru mine eşecul. Această casă de vacanță am conceput-o, am desenat-o, am construit-o pentru fericirea fiilor mei, a nurorilor şi a nepoților. Era şi o garanție pentru prezența lor, a tuturor, în jurul meu. Spun al meu. O uit pe Adrienne. O uităm. Sau poate s-a uitat chiar ea, pierdută în ea însăşi. Ce drum am străbătut, ca să ajungem aici? Tu la Nord şi eu în colțul cel mai îndepărtat al Sudului, de când ne-am renegat adevărata noastră provincie, oraşul nostru, acolo unde am crescut. Te rog mult, ascultă-mă. Răspunde-mi. Am comis oare eroarea de a dori să adun prea mult în jurul meu, şi când am început? Mult înainte de Adrienne, nu-i aşa? Dragostea pe care mi-o purta mama noastră şi pentru care tu erai aşa de geloasă? Îmi este atât de greu să-ți scriu. Sunt la a patra încercare. Şi-mi spun că lucrarea isprăvită ascunde încercări mult mai semnificative. Aşa a fost mereu şi cu proiectele mele de arhitect. Încotro s-o apuc şi către cine să mă îndrept? Mi se spune că joci bridge şi că dai chiar lecții. Te invidiez. Ai găsit o activitate care să-ți umple timpul îndepărtându-te chiar de pasiunea pe care o puneai în încercările de a mă despărți de Adrienne. Ea avea şaptesprezece ani, vârsta ta. Şaptesprezece ani şi jumătate. Mai socotea încă jumătățile. Eu aveam diplome, un premiu la Roma şi ea, o dată. Eram frumoşi, un Romeo, o Julietă, familii rivale, şi tu, în rolul lui Tybalt. Expresia îți aparține, îți aminteşti? Această casă de vacanță, o doream fericită, ei au făcut din ea un lagăr şi în care mă acuză că-i concentrez. Şi, în fața pluralului vacanțelor lor, viața mea de acum înainte nu-i decât o singulară vacanță. Nu pot să-ți scriu. Nu pot decât să resimt dorința. Adrienne e sus, eu jos. Nepoții țipă şi se joacă. Cum pot să le cer să facă linişte când li s-a spus că e o zi de sărbătoare? Singuri, Paulin, Jeanne şi băiețelul lor, Martin, nu-i finul tău oare, nu fac jocul celor trei fii mai mari, a soțiilor şi a hoardei lor de copii. Nu vin niciodată aici. Astăzi e o excepție. Am încercat totul, e drept, ca să-l împiedic pe Paulin, ultimul dintre copii, să studieze

literatura, vocația lui. El s-a realizat, în ciuda mea. Eu credeam în ştiință. Credeam prea mult. Țineam. Ea era şansa viselor noastre. Trebuia să ocupăm acest teren. Ce eroare! Cum oare se mai poate construi în societatea noastră? După imaginea acestei case, totul se concentrează, se îndeasă şi se dezagregă. Am pierdut gustul imperiilor. Şi el, Paulin, a predat limba noastră, ca şi Jeanne şi cu Jeanne, alături, au ales drumul simplu şi adevărat. Recunosc. Ieri, când Paulin a sosit, l-am luat deoparte. I-am vorbit îndelung. Pentru el a fost o grea încercare, căci nu voia să mă acuze. Îndată ce-mi exprimam o nelinişte, el îmi răspundea prin alta. N-am reuşit să-l emoționez. Numai el singur mă înțelege, o ştiu de acum. Şi când ne-am despărțit, îl revăd, în picioare, grav şi surâzător totodată, în acest birou, grăbit să mă părăsească, i-am spus că vroiam să-l ajut, să fac măcar ceva pentru el. N-avea decât să mi-o ceară. El mi-a răspuns că i-am dat tot prin omisiune. M-am crezut, o clipă, atacat, un reproş ce mă rănea. Dar vocea lui era calmă. Şi a precizat, da, prin omisiune, mi-ai dat totul, nedându-mi nimic. Şi asta m-a îndârjit. Şi eu sunt la fel de nefericit ca tine. N-am ştiut să-i răspund. Nu exista niciun răspuns posibil. Câteva minute mai târziu, l-am văzut sărutând-o pe Jeanne. M-au privit, amândoi. Şi eu mi-am plecat ochii. Jeanne aşteaptă un al doilea copil. Aş fi aproape tentat să spun unul adevărat. Când micul lor Martin m-a sărutat, înainte de a merge la culcare, singur, în timp ce ceilalți au domnişoare guvernante, aceste mucoase care sunt plătite ca să nu facă nimic, sărutul lui era unul adevărat. Cum să te fac să înțelegi, Henriette, arțagul meu din această zi? De cincizeci de ani Adrienne mă părăseşte. Asta e dragostea? Îți spun prea mult, şi atât de puțin!

Marți, întâi august.

Scumpă soră,

Vei găsi, alăturat, ciornele unei scrisori pe care aş fi vrut să ți-o scriu. Paulin mi-a explicat adesea că, în raporturile

noastre, distanța era o dovadă de afecțiune. Bine ar fi să fie la fel şi pentru noi. Răspunde-mi, dacă poți, dacă vrei. Ne-am unit cu acest secol în aşa măsură încât aproape nu mai existăm. Te îmbrățişez. Fratele tău, Gaby

P. S. Mă aşteaptă pentru masa de prânz. Nu-mi place campingul lor.

CAPITOLUL 13

ÎN PICIOARE. MUNTELE E FRUMOS în această dimineață de februarie. Înghețat, de sus, din înălțimea trecătorii Marie Blanque, scobitura întunecoasă a celor trei văi, Ossau, Biehl şi Billière, aceste nume care desemnează ceață, nori smulşi, până jos de tot, o încrucişare şi, din unghiul nostru de vedere, înclinare de morene şi vârfuri înzăpezite. Aşteptăm aurora.

Ieri, la Grand Hôtel des Thermes, toți îşi şopteau că spectacolul va fi nemaipomenit, mi-nunat. Toți regretau, convalescenți, reumatici, tuberculoşi sau doar bătrâni, „de a nu se putea scula atât de devreme pe un asemenea frig, pentru a vedea asta!” Ei spuneau „asta!” din vârful limbii, cuvânt aruncat, ca o bomboană prea acidulată, scuipat, o ranchiună. Pianistul, care cântă în fiecare sfârşit de după-amiază în hol, s-a apropiat chiar de mine, pentru prima oară, şi mi-a murmurat, ştergându-şi buzele, batistă, mici pete de sânge, nu trebuie categoric să-i strângi mâna, ordin de la Doamna în alb, „dumneavoastră aveți noroc, Domnişoară, căci veți merge, dumneavoastră!” El a repetat „dumneavoastră!” aşa cum ceilalți spun „asta”. Trăind împreună, oamenii se imită, gesturi, intonații. Despre ce oare mai fac haz, chiar atunci când sunt emoționați? Pianistul este îndrăgostit de mine, în mod sigur. La paisprezece ani, mă cred atrăgătoare. Şi sunt, fără nicio îndoială, dar acest detaliu sentimental mă îndepărtează de imaginea vie a acestei dimineți de mare inocență.

În picioare. În fața mea, vârfurile d'Annie, de Sesques, du Midi d'Ossau, le Plat à Barbe Soumcouy, Pétragène, numele răsună şi se încâlcesc, un frumos ecou în capul meu. Muntele iese din noapte, încă învăluit în umbrele verzi-cenuşii de mică, şisturi şi aflorimente de granit. Şi totul, frontiera bască a Pirineilor, pare agățat de această lumină care se ridică, ca o chiciură, patinoar ceresc pe care aş vrea să mă avânt, ca doamnele din Paris, blănuri şi manşoane, în Palatul lor de Gheață, în primele zile ale iernilor lor. Am văzut în fotografii şi gravuri. Frivolă? Cuvintele, totuşi, ar trebui să fie de ajuns.

În picioare, inocentă. Să ascult cuvintele împlinind ceea ce spun. Să simt cuvintele, aceste tăişuri pe care discursul le ascute, împlinind ceea ce spun. Să cer cuvintelor să fie la rândul lor ceea ce eu sunt. Existența lor, astăzi, devine dublu a mea. Prin ele, puterea lor, tovărăşia lor, să-mi fac partea mea între ființele din această lume, care face atât şi prea mult partea lucrurilor şi a situațiilor. Vor merge ei până la a mă acuza de a nu fi conceput niciodată, modelat, proiectat, discursul meu dintotdeauna? Uşuratică un timp, gravă acum, neascultând de nicio rațiune, fără nicio logică, departe de adevărata hotărâre, această imagine, eu, în picioare, inocentă, o vreau despuiată, însuflețită, pentru ceea ce este. Tulburătoare, această imagine m-a purtat aiurea, înaintea eului meu. Ea m-a hărțuit. Da, acea dimineață a fost su-blimă. O aud încă în mine ridicându-se, suspendându-se, neliniştindu-se şi cuprinzându-mă. În picioare, inocentă, departe de doamne în negru şi alb, infirma de şold şi doica infirmieră, numită doamnă de companie în această ocazie, un băiat din echipaj mă însoțeşte. La început mă ține de cot ca să nu alunec, botine îmblănite, lux şi cadou pentru acest întâi mare voiaj, nu mai merg în paşii surorilor mele, şi acum, fără şovăială, băiatul mă ține de mână. Doamna în negru strigă „mai ales, nu vă îndepărtați prea mult!”

Am părăsit Lurbe St. Christau cu două ore înaintea zorilor. Pentru această ocazie, mama a închiriat cel mai bun atelaj, pentru cai şi o berlină confortabilă. „E mult mai sigur decât o maşină. În caz de prăbuşire, ai timp să sari pe partea cealaltă. Animalele dau semnalul.” Pentru evenimentul acestei zile, nimic nu-i prea frumos şi nici prea scump. Fără îndoială, în mintea mamei mele există, ascunsă şi vie, dorința de a epata clienții bolnavi ai hotelului. Dintre toți rătăcitorii din stațiune, noi vom fi deci printre puținii privilegiați care pot să se deplaseze pentru a merge la locul cel mai înalt şi cel mai apropiat, să se bucure de spectacolul u-nic. Un bătrân din hotel, care se făleşte că e membru al Societății de Geografie din Toulouse, a afirmat chiar că „cel mai bun şi preferat promontoriu este cu siguranță trecătoarea Mario Blanco”. „Pasul Marie Blanque, de preferință!” Şi iată-ne la drum. Stranie arhitectură a acestui prim loc în afara oraşului meu de origine, Lurbe, case de piatră, tencuială deschisă, ardezii mari cenuşii şi, imediat, St. Christau, stațiunea, case de lemn pe pajişti verzi şi fâşii de zăpadă, un lux, o fantezie, vile, pensiuni, hoteluri, terme, cazinoul inspirat, de ce nu, laolaltă, din stilul rus, bavarez, tirolez. Lurbe St. Christau, loc corcit, visând la propriul său mit, o țărancă care s-ar fi căsătorit cu un general de operetă. Suntem acolo. Vacanța de iarnă. Dar la drum, la drum aşadar! Să se mişte imaginea! Vreau să mă regăsesc acolo sus. Berlina? Două ore înaintea zorilor, înfofolite, şaluri de lână, şalurile de Mendoza sunt prea subțiri, tăcerea noastră, stranie, moleşită, grea, trei femei. Prin portieră observ siluetele mişcătoare ale acestor clădiri de lemn cu acoperişurile țuguiate, cu balcoane susținute de grinzi grele. „Un băț de chibrit, şi totul ar arde” murmură mama. Dar cum s-o îndepărtez pe această femeie de amintirea mea? Cum să fac, să biciuiesc, să dau cu cravaşa în amintire? O gonesc pe doamna în negru? Ea revine, şchiopătând, fericită în felul ei. Ea domneşte. Ea domină. Ea vrea încă să se uimească şi să mă ignore. De aici, la acest punct, mai ales

nu acuzați pe nimeni. Amintirile, triate, a le trăi la nesfârşit devin pasagii de liturghie, fără zei ori Dumnezeu. Natura în mine, în mod constant, îşi reia locul şi-mi spune să plec, umană, deci de prisos. Fie ca discursul meu, tăcut, să mă îndrume. Şi mai ales, mai ales nu acuzați pe nimeni. Nici pe cei din trecut, nici pe cei veniți după, nici chiar pe cei ce vor să vină. Duios viitor de amintiri, aş vrea atât să-l cânt, îl fredonez. Nimic din amintire nu-i revolut. Totul mă involuează. Fiecare îşi clădeşte secolul. Al meu a fost de nisip. Mai cred încă în el. Reîncep. Duna nu va fi niciodată atât de înaltă ca să domine şi să strige în gura mare batjocura intențiilor noastre, durerea şi marginile pasiunilor noastre. Ei au făcut „asta!" din mine. Imaginile vii ale trecutului meu, în fața naturii muribunde a prezentului lor, împreună, când ei se reunesc pentru a sărbători, o ghicesc, dar e sărbătoare oare, revendică încă. Exist.

Băiatul are mâna ocrotitoare şi mare, moale, fremătătoare. Aş putea să-i simt bătăile inimii, aşa de tare mă strânge de teamă să nu cad. Ce vârstă are? Doi, trei ani mai mult ca mine? Nici atât. Unde oare am citit că sângele se poate schimba prin porii pielii? E atât de puternică strânsoarea mâinii lui, atât de aproape. Un pact. Băiatul poartă o beretă. Zâmbeşte. Se apleacă spre mine, o mică strângere a degetelor, „care-i numele tău mic?" Cu accentul cântător şi grav. „Adrienne, şi al tău?" voce sugrumată, frigul. Frica. „Lucien." Atât. Îl cheamă Lucien. Un prenume care scârțâie un pic, dacă vrei. Copiii se tutuiesc. E felul lor de a se cupla. Senzualitatea lor, dacă ei ar şti, dacă eu aş fi ştiut. Şi împreună cu Lucien eu am văzut „asta!" Ce se întâmpla, în acea clipă, undeva în lume? 1911 plus 14, 1925, istoria nu ne atinge. O suportăm, după, minciuni ale popoarelor civilizate. Nu eram decât o fetiță care se emancipa Lucien la fel. Oare m-a uitat? Noi am văzut „asta!". Împreună, mână în mână, un pic din sângele lui, un pic de-al meu în schimb, în mod egal. Şi el e emoționat. Nici el n-a văzut niciodată ceea ce vom vedea, câteva minute doar,

su-blim, mi-nunat, o dată, într-o singură viață, una singură. Mama strigă „unde sunteți?” Lucien mă trage, un promontoriu deasupra trecătorii „pentru ca să vedem mai bine”.

Decupajul vârfurilor, această lumină crescândă a zilei, plin est, discul cenuşiu, perfect rotund al lunii, apoi soarele care aruncă primele raze, ca nişte săgeți de gheață, şi cerul care se albeşte dintr-odată, deşteptare pură, cristalină. Peisajul devine imens, vale, păduri, văgăuni, totul iese din umbra nopții pentru a deveni fantastic de aşezat, conturat, agățat, întins. Soarele creşte văzând cu ochii, bulgăre care se desprinde curând de linia crestelor pentru a se lansa pe cer spre discul lunii, care pare să cadă spre el, discret, şi mai cenuşiu încă, ca atras de foc. Naştere. Şi eu, țeapănă, strâng foarte tare, atât de tare mâna lui Lucien, încât el mă priveşte, pe furiş, îl amuz, se amuză, e atât de frumos, pentru noi e toată „asta!” şi numai pentru noi. El îşi ține răsuflarea. Eu nu mai respir, gura căscată. Lucien vrea să spună ceva, în clipa în care cercurile lunii şi ale soarelui se izbesc, frumoasa imagine, da, era o izbitură. În gâtlejul lui Lucien, ca un „ah” sugrumat, o teamă pentru a acoperi, a o ascunde pe a mea. Apoi luna foarte repede, atât de repede, cum e oare posibil? Pământul se învârte atât de repede, sau! A fost eclipsa. Totală, Perfectă. „E atât de rar” a spus domnul de la Societațea de Geografie din Toulouse, „dar dacă merg acolo, o să mor de frig”.

O lună plină şi un soare plin pentru o beznă plină de câteva secunde, altă noapte, alte umbre, căci în acea noapte umbrele sunt fosforescente, noapte paietată de cuarț, noapte pentru strălucirea şisturilor şi micelor, noapte care face să freamăte graniturile şi zăpezile veşnice. O noapte, şi un strigăt. Nu cel omenesc, nu, ei sunt acolo, jos, turmă îngrămădită în jurul atelajelor şi a maşinilor, ci țipete de oi, de vaci, de viței, de măgari, de catâri şi de capre, țipete la stâni, țipete asurzitoare de animale domestice care se

amestecă cu urletele animalelor sălbatice, capra sălbatică, linxul, ursul, pisica sălbatică, țapul sălbatic, marmota, vulpea, viezurele, mistrețul, urlă toate la această noapte de câteva secunde, la această lumină neagră, bruscă, supărătoare. Am impresia câteva clipe că aerul e catifelat, mângâietor. Mă arunc în brațele lui Lucien, fără să-mi dau seama. Respir adânc, foarte repede, inima mea bate tare şi o aud bătând şi pe-a lui Lucien ca şi cum am fi vrut împreună să dăm ritmul strigătului unanim, care despică aerul şi se repercutează în ecouri. Acest strigăt, care a început să se ridice în momentul în care luna a atins soarele, se amplifică, creşte, devine imens, ca şi cum ar vrea să umple bolta cerească, ca şi cum ar trebui să fie auzit de întreg Pământul. Acea noapte de eclipsă o mai respir încă. Ea e suflul meu. Acel strigăt, îl aud, ca o origine, un început al tuturor muzicilor. Această îmbrățişare de atunci, Lucien, mă ține încă în picioare, curioasă la toate, în picioare în mine, înlăuntrul meu, în adâncul meu. Acolo, mă mai plimb încă. Mai sunt acolo sus, ca să văd mai bine. Îmi spun povestea mea, dar n-o povestiți. Apoi țipătul se face şi mai ascuțit încă, la unison, în această zecime de secundă când luna acoperă în întregime soarele. Lucien mă sprijină. Am impresia că Pământul se va desprinde, va cădea în gol, ca o piatră, se va rostogoli. Mi-e teamă, de asemenea, că strigătul sparge barajul viselor mele. Cristal. Apoi, repede, foarte repede, ca o mişcare de cădere precipitată, luna se desprinde de soare, țipătul animalelor devine mai grav, soarele din nou aruncă săgețile lui, o lumină obişnuită conturează din nou peisajul, totul intră în normal. Simt bărbia lui Lucien pe capul meu. Îmi mângâie părul. Totul redevine ca înainte. Atunci, şi numai atunci, ființele umane, acolo, jos, încep să aplaude. Scot strigăte stupide de bucurie în mijlocul cărora o aud pe mama aruncând numele meu. Îl privesc pe Lucien. Mă sărută pe frunte. Şi eu îl sărut pe bărbie. El, şopteşte „n-ai să spui?” Luna dispare în spatele liniei dantelate a crestelor. Soarele se înalță şi se roteşte, triumfător. Am vârful nasului înghețat. Lucien, râzând, mi-l ciupeşte. Ne

dezlipim unul de celălalt. Rămâne mâna mea în mâna lui, pentru a-i regăsi pe ceilalți. Fac tot posibilul ca să rămân cât mai mult timp cu el. Port în mine un soare şi un strigăt. Lucien.

CAPITOLUL 14

„LUCIEN...”, „NU, DOAMNĂ, SUNT eu, Martine, trebuie să mâncați, trebuie să prindeți puteri pentru astă-seară.” Infirmiera se apleacă spre ea şi-i aşază în jurul gâtului un şervet, ca o bavețică. Ea se lasă în voia ei, sculată, culcată, aşezată, spălată, hrănită. E acolo unde o lasă, o regăseşti acolo unde e lăsată. Martine este a unsprezecea infirmieră în patru ani. Toate pleacă. Una bea, alta fură din magazine, alta, douăzeci şi şapte de ani, recomandată de Henriette, a rămas însărcinată, tentativă de sinucidere, sau alta, de familie bună, cu educație, dar care îi răspunde Domnului. Gabriel le alungă pe toate fără să vrea, dragostea aceasta pe care el n-o mai poate avea pentru soția lui, prea târziu, făcându-le să-l disprețuiască. Gabriel le-a explicat adesea prietenilor, râzând sau surâzând, că „trebuie să-ți economiseşti ranchiunile”. Arhitectul nu suportă să i se critice concepțiile, marile lui ansambluri, luările lui de poziție. Nu trebuie pusă la îndoială integritatea şi dorința lui de dreptate. Să construiască drept. Gabriel Rex, născut Clapier, mai spun încă detractorii lui. Astăzi, Gabriel detractează totul, urmăreşte cu înverşunare şi îi reuneşte pe toți cei din familia sa. Ei sunt acolo.

Martine, pentru dejunul Doamnei, şi-a îmbrăcat o bluză albă peste costumul de baie. Când urca de la plajă, Gabriel, Domnul!, i-a reproşat că n-a venit ea însăşi, la chemarea lui, să ridice pălăria Doamnei. „Pentru asta sunteți plătită, Domnişoară”. Martine i-a răspuns „nu pentru multă vreme”.

În bucătăria din casa cea mare, ea a pregătit platoul pentru masa de prânz, fără să uite medicamentele, pe o farfurioară, pentru a o înviora pe Doamna, în această zi, în mod special. Sfatul medicului, la cererea Domnului, pentru sărbătoare, pentru ca Doamna să fie în formă. Pilule speciale şi o injecție, spre sfârşitul după-amiezii. Îi vine să râdă de tot ce se petrece acolo, în acea zi, oamenii aceia, e de necrezut „şi" adevărat. De altfel, de ce or fi spunând ei mereu, e de necrezut „dar" adevărat? Evidența rangului lor şi a vieții lor îi contrariază?

Ea nu se mişcă. Aşteaptă mâncarea, contactul linguriței în gura ei, gustul fad al piureului, bucățile de carne tocată, apoi desertul, compoturile, dulciuri în care această tânără femeie în alb, schimbătoare ca anotimpurile, bătrână sau prea tânără, mereu străină, pune pilule. Vede, o ştie foarte confuz. Întotdeauna i se pun medicamentele în ceea ce e mai dulce. Ea nu rezistă. E cel mai plăcut moment al mesei. Şi când i se şterg buzele, ea mai deschide încă gura. Mai cere. Portret de familie, portret de mamă de familie. În fața ei, Martine nu-i decât infirmiera, una din cele care trec, un personaj, atât de puțin o persoană. Şi totuşi, Martine, de această familie, de acest loc, nu se simte legată decât prin această femeie: ea. Martine se simte privită, ascultată, spionată, întâmpinată, împărțită, ca sfâşiată de fiecare tăcere a acestei femei, care tace. Martine apropie un scaun, aşază platoul pe genunchi. Astăzi pentru un lucru de nimic, s-a temut, de ce oare? La sfârşitul verii va pleca. Sau chiar înainte, dacă se va găsi „o a nu ştiu câta" s-o înlocuiască. Ea şi ea: două femei. Una repetă „Lucien..." Cealaltă răspunde „dar, Doamnă, cine este Lucien?" Tăcere. Doamna închide ochii. Doamna deschide gura. Ritualul mesei. Martine nu va afla.

Ea. Cu fiecare înghițitură, vuietul iarăşi. Cu ochii închişi, să regăsească imaginea în vreme ce-i hrănită. Să aştepte, să aştepte, să aştepte mereu, să tindă către imagine, zgomotele,

sunetele, strigătele şi impulsurile sale. În camera de zi din căsuță, mobilier din palmier de India, câteva obiecte aduse din casa de jos, renegate, o ambianță de sală de aşteptare a unui medic de periferie. Martine apropie scaunul, atentă să nu răstoarne platoul. Genunchii ei ating genunchii Doamnei. Martine se apleacă, aşază lingura pe platou, îi ia obrazul în mâini. Cu degetul gros închide gura acestei femei, şi cu arătătorul încearcă să-i deschidă un ochi, apoi celălalt, s-o vadă, s-o privească drept în ochi. E pentru prima oară că această femeie, în grija ei, rosteşte un cuvânt, un nume, un prenume. Dacă cel puțin ar numi pe cineva din familie, dar Lucien, nu, nu-i niciunul dintre ei, de-acolo, de jos, în casa cea frumoasă. „Doamnă, priviți-mă...”. Crispare, ca şi cum ar clipi din ochi în mod voit. Martine îşi retrage mâinile, reia lingura. Carne tocată, felul principal. Doamna deschide gura. Un medic a spus de față cu Martine „oricum, aude, dar nu mai înțelege”. Martine îşi spune că Doamna o va înțelege totuşi. Martine, ştie că nu va mai râmâne aici mult timp. Doamna mănâncă foarte încet. Molfăie, mestecă. Trebuie s-o atingă mereu cu degetul peste bărbie, numai atunci înghite. „Scuzați-mă, Doamnă...” Martine simte lacrimi în ochi. E peste puterile ei. Va pleca să-şi sfârşească vacanța aiurea, să-şi cheltuiască banii, să danseze, să facă orice. O priveşte pa Doamna, îmbucătura „de ce v-ați căsătorit cu acest om?” Martine a spus-o aproape fără să-şi dea seama. Tăcere. Ca întotdeauna. Ca în fiecare zi, de patru luni, deja patru. „Familie de nebuni...” A spus-o, cu voce joasă. Doamna deschide ochii şi o priveşte. Ascultată, înțeleasă? Martine nu şti? Toate familiile, dacă ar fi să le spui povestea, sunt familii zdrobite, speranță nebună de a fi împreună. Martine, de asemenea, ar vrea să-şi cunoască povestea, de unde vine, ştie, unde merge, va şti, mai târziu, când va fi prea târziu s-o ia de la capăt. Desertul. Compotul. Pilulele. Dulciul. Să-şi revină. S-o lase pe Doamna cu ea însăşi. Să-şi facă datoria repede, s-o facă bine şi apoi, siesta, două ore de libertate. O atingere cu degetul în bărbia doamnei, înghițitură, Martine începe iar să vorbească „eu nu pot să fac nimic pentru

dumneavoastră, Doamnă”. Teamă să nu se emoționeze „nimeni nu poate face nimic pentru nimeni!” Ridicare din umeri, zgomot de lingură pe farfuria de desert, să nu rămână nimic, să poată spune că Doamna are poftă de mâncare „vi-l las, pe Lucien al dumneavoastră”. Să şteargă o ultimă oară buzele Doamnei „Lucieni, am şi eu destui. Am unul chiar în acest moment, care mă aşteaptă...” Martine surâde, aşază platoul pe o măsuță joasă, o ridică şi o conduce pe Doamna la baie. Igienă. Apoi o va culca, aşa îmbrăcată, pe pat, şi ea va părăsi camera, spunând „revin...”.

Să descheie rochia Doamnei, în față. S-o aşeze pe closet. Să iasă pe culoar şi să aştepte, rezemată de perete, cu brațele încrucişate. Nici chiar pisicilor nu le place să fie privite în această clipă. Să aştepte câteva momente, să revină, să intre în baie, să verifice, să curețe, să încheie rochia Doamnei şi chiar, de ce nu, s-o felicite. Toate acestea, evident, pot fi suportate, ritualul zilelor, viață de infirmieră. Culisele unei ființe care nu mai vorbeşte şi care, totuşi, în acea zi, un cuvânt, un nume, un prenume. Martine face tot felul de raționamente. E oare posibil să dai un răspuns într-o asemenea situație? Doamna aşteaptă, în picioare, cu mâna pe marginea lavaboului. Nu ştie nici măcar să mai spună mulțumesc, nu mai ştie nimic, sau atât de puțin. Nu geme. Nici nu se plânge. Doamna e acolo, aşteaptă să fie călăuzită. Pe pian, în casa de jos, e o fotografie a ei, tânără, surâzătoare, frumoasă, avea ochi atât de frumoşi, o privire deschisă, plăcută, o întâmplare fericită a prins momentul, un moment semnat Harcourt, ca pentru staruri la intrarea în cinematografe, altădată. Dar acum, aceşti ochi. Bile micuțe, înfundate, acest obraz buhăit, fără riduri, trăsături de nerecunoscut, şi totuşi, Doamna n-are decât şaizeci şi şapte de ani. Atât de tânără ca să ajungă aici, ochi înfundați, privire ştearsă, îndepărtată, o sclipire atât de slabă, uneori, atât de rar. Martine se scutură de aceste gânduri. Nu trebuie să se înduioşeze. E suspect. Pe viitor, nimic nu trebuie împărtăşit, orice pornire sensibilă e prost venită şi împotriva

oricărei tentații, să facă aşa, să facă ca toată lumea, să atingă în treacăt, dar să nu îmbrățişeze, cei de jos ar spune să atingi în treacăt, dar să nu îmbrățişezi. Martine îşi spune că-i aşteptată. Că această clipă ce va veni face mai mult ca orice întrebare. Nu va prânzi cu tribul. Îşi va lua două ore de liber. Zice chiar, cu voce tare, în timp ce o conduce pe Doamna în camera sa „şi pentru asta sunt plătită...” Băiatul care o aşteaptă are vârsta ei, treizeci de ani, ca ea, şi atât de puține iluzii, ca şi ea. Martine va urca pe motocicleta lui, vor părăsi le Domaine, vor tăia naționala şi vor urca spre Bormes, pe drumul de cornişă. Vor găsi ei un colțişor unde să se întindă o oră, printre acele de pin, să facă şi ei, la fel ca toți, în trecere, romanță de-o vară. Martine surâde în timp ce-o culcă pe Doamna în pat. Părăseşte camera, se mai întoarce o dată, spune „revin...” De câte ori, în acea vară, a spus-o cu acelaşi ton detaşat, îndepărtat. Doamna o priveşte întotdeauna în acea clipă. Încearcă să-şi ridice mâna stângă, să facă un mic semn de rămas bun, ca un copil. Nu-i place să fie lungită în pat. Preferă terasa, fotoliul, pălăria şi panorama. Martine adaugă, în mod excepțional, „trebuie să vă odihniți astăzi. Trebuie să arătați bine în astă-seară...”

În casa de jos, în bucătărie, e mare agitație. E Fernande, guvernanta Domnului. Fernande care alungă, şi ea, infirmierele. Nici nu le vorbeşte. Problemă de ierarhie. Fernande, de fapt, vrea să guverneze, să decidă, să dirijeze tot. Martine surâde în timp ce aşază farfuria, lingura, furculița şi paharul în chiuvetă. Şterge platoul şi-l pune la locul lui, îşi agață bluza albă şi, fără să facă nici cel mai mic semn către Fernande, părăseşte bucătăria, traversează oficiul. Pe terasă, o masă improvizată, mâncare rece, un bufet ca să nu jeneze preparativele pentru dineu. Emmanuel, cel mai mare, face duş. Stéphane şi Laurent îşi aprind prima țigară din ziua aceea, un record, spun ei. Soțiile lor îşi trag peste costume djelabe „ca să nu-l şocăm pe Papie, trebuie să ne îmbrăcăm un pic şi apoi...” Jeanne rămâne în costum de baie, pântece proeminent „va fi în

curând”. Se aşază pe genunchii lui Paulin „vă deranjează?”Cumnatele nu-i răspund. Paulin îşi sărută soția, îi mângâie pântecul. Jeanne surâde şi-i şopteşte „e culmea, nu mişcă decât atunci când îl atingi tu”. Martine se apropie de ei. „Nu iau masa cu dumneavoastră. Prefer...” Jeanne îi ia mâna. Paulin o priveşte „aveți perfectă dreptate”. Dreptate? Micul Martin surâde, aleargă spre părinții lui, o priveşte pe Martine, apoi se cațără pe genunchii tatălui lui „atenție...” se agață de mama lui, o sărută şi spune din nou „Mamie a spus Pipou! Pi-pou!” Stéphane se apropie, apoi Laurent, femeile, Emmanuel care se şterge, copiii, hoarda, toată lumea. O voce „repetă”. Martin tace, Jeanne se ridică. Paulin îşi aşază fiul. Jos, ciupindu-l de obraz. „Nimic, n-a spus nimic, inventează, e ca mine, visează”. Jeanne se apropie de Martine „ştiu ce v-a spus socrul meu adineauri. Fernande mi-a şoptit. Nu trebuie mai ales...” Martine surâde, Jeanne clatină din cap. O însoțeşte pe Martine până la intrarea în Calanque. „Plecați, aşa, în costum de baie, cu picioarele goale?” Martine se opreşte, o ia pe Jeanne de mână „Doamna mi-a vorbit şi mie, astăzi, mi-a spus un alt nume, Lucien.” „Lucien?” „E cineva din familie?” „Nu.” „Atunci...” Cele două femei pornesc iar. La portal, Jeanne murmură „am să merg să-i țin companie în această după-amiază. Poți să te întorci, mai târziu.” „Şi ora la coafor?”, „Vom merge toate trei.”

În biroul lui, Gabriel închide un dosar. Pe copertă, în majuscule, „REPRODUCEREA INEGALITĂȚILOR”. Pe o hârtie a mâzgălit „...o politică socială a arhitecturii, e o luptă pentru a da colectivității capacitatea de a produce această imagine a ei însăşi ca locuitor, şi ca creație, care-l poartă departe de reproducerea inegalităților şi a supunerii maselor în fața dogmelor false, în fața credințelor mincinoase şi iluzioniste.” Ia un creion, taie totul. Nu va putea niciodată să scrie. E ora mesei de prânz. I-a făcut pe toți să-l aştepte atât, în fine, să coboare. Această zi. Ziua lui. Întoarce dosarul ca să-i ascundă titlul. Îşi încheie cămaşa albă. Un strop de apă

de colonie. În oglinda din baie, se întreabă dacă-i el, a îmbătrânit atât de mult, şi această paloare? Mai ales nu vrea să se recunoască. În urma lui închide cu precauție toate uşile şi luminile de pe culoare. Pe terasa însorită, e aşteptat. Fernande îi dă raportul „Martine iarăşi a plecat”.

„Ei bine, copii, sărutați-l pe Papie.” Sărutări obligatorii. Sărutări obligate. Martin rămâne deoparte. Paulin îi ciupeşte de braț „şi eu aş fi făcut la fel”. Martin dă din umeri, se îndreaptă spre un pin, îşi dă slipul jos şi face pipi. Fernande porneşte drept spre el. Paulin o opreşte „fiul meu face pipi unde vrea”. Jeanne revine, singură, în costum de baie, cu pântecul ei mare „ce se întâmplă?” Paulin o strânge în brațe. „Sărută-mă”.

Plafonul privit din pat. Fără ornamentații, fără nimic. Teritoriu alb orbitor. Nici măcar o pânză de păianjen, o coşcovitură, nimic decât această suprafață netedă. Ea priveşte, observă. Regăseşte acolo o absență, o limpezime care o invită la somn, deşteptarea în ea. Discursul, discursul ei, „Lucien...” închide ochii. Aude vag strigăte de copii, acolo jos, zgomote de glasuri. Dar imediat un vuiet acoperă totul. O toropeală. Asta-i, acum, viața ei! „Lucien?”

CAPITOLUL 15

ÎN PICIOARE. DE ACUM ÎNAINTE nu mai sunt singură. O posesiune. În venele mele, amestecat, curge un alt sânge. O aştept pe Henriette la ieşirea din liceu. Vrea să-i povestesc totul despre şederea mea la Lurbe St. Christau. Or, de când m-am întors, nu vreau să mă destăinuiese. Trupul lui Lucien chiar, refugiu, mi-a fost zid de apărare. În clasă, sau pentru temele mele, scriu cu totul altfel. Dacă tremur un pic, el îmi ține mâna. Uneori îmi sărut degetele. Henriette bănuieşte că s-a întâmplat ceva deosebit. Pot eu să-i povestesc oricât de pianistul îndrăgostit, ce importanță mai are acum, să-i descriu stațiunea. Să încerc să o fac să râdă povestindu-i despre bătrânii bolnavi, despre doamnele pline de bijuterii sau s-o dezgust subliniind prezența scuipătoarelor pe culoarele hotelului, ea nu renunță, ea vrea adevărul, celălalt eveniment. Iar eu am să i-l ascund cu riscul de-a mă certa cu ea, deşi în confidențele noastre ea nu-mi vorbeşte decât de fratele ei Gabriel. Gabriel la Paris, Gabriel la belle-arte, Gabriel primul peste tot, Gabriel care are logodnice. Nu o logodnică, ci logodnice. Gabriel care-i scrie mereu scrisori care încep cu „scumpa mea soră adorată”. La sfârşitul orei de latină, profesorul a reținut-o pe Henriette. A copiat după mine la ultima compunere. E flagrant. Henriette mi-a cerut s-o aştept. Sunt acolo, în picioare, sprijinită de grilajul liceului. Nu-mi pasă că aştept, mai sunt încă deasupra tuturor, cu picioarele în botinele mele îmblănite, primele

care nu provin de la surorile mele, noi, pentru mine, în timp ce mai port încă rochiile pe care le-au purtat ele, mantourile pe care le-au uzat, am chiar pălăriile, pieptenii, fularele şi lenjeria lor pe care trebuie s-o spăl pe ascuns, s-o frec, s-o sfâşii, aproape, cu bucăți mari de săpun Le Chat. Şi asta, cum să i-o spun Henriettei? Sunt femeie de-acum. Ciudate reguli, ca o întâmplare. Nimeni, niciodată, nu mă prevenise, o întâmplare, pentru prima dată după întoarcerea la hotel, după eclipsă. Acest sânge.

În picioare, rezemată de grilaj, aştept, amețită de tot ce mi se întâmplă. Grilaj deschis, dar tot un grilaj. În botinele mele îmblănite, e pământul modificat al unui alt oraş pe care, de acum înainte, îl calcă picioarele mele. Totul e schimbat, chiar şi cecitatea Doamnei Certain, care-mi reproşează că interpretez cu prea multă însuflețire. Ea mă dojeneşte „prea emoționat, nu mai e deloc emoționat”. Mă amenință că mă pune să reiau *Studiile de Czerny,* că va trebui să abandoneze Schumann şi *Nocturnele* de Fauré. Totul în viața mea şi în oraş s-a schimbat. În picioare, lângă grilajul liceului, privesc vârful botinelor. Lucien e acolo, mă trage după el. Trebuie să-i întâlnim pe ceilalți, să ne ciocnim de privirea mamei mele, ne îndreptăm chiar spre ea. Eu să-mi plec ochii, doar frigul mă împiedică să nu roşesc. Am în pântecul meu soarele şi luna. O barcă, pe fața netedă a apei barajului de cristal, se răstoarnă. Ciocănelul cade pe fundul apei. Îmi jur să rămân neatinsă. Ascult lumea strigând, urlând şi acolo, aşteptând-o pe Henriette, îmi promit să las vuietul să se prelungească din ecou în ecou, din an în an, să creez într-o lume care nu face decât să copieze şi să recopieze, Henriette, cea care copiază. Doamna Certain mă atinge peste degete „prea multe efecte, opriți-vă!”

Henriette soseşte, „în seara asta, vreau să aflu!” Grăbesc pasul. Nu spun nimic. „Spune-mi, altfel mă opresc.” Îi descriu o stână, nu de paie, ci de ferigă, fătatul unei oi şi toți mieii născuți morți, înainte de termen, din cauza eclipsei.

„Vreau adevărul.” Optez pentru Marie Blanque, Mario Blanco, acest vultur a cărui întoarcere odată cu zilele frumoase înseamnă şi primăvară şi fecunditate. Îmi muşc buzele. Henriette nu poate să înțeleagă. Se supără. „Nu, nu-i asta.” Mă agasează, dar mă şi amuză. Pentru diversiune, îi descriu drumul îngust, tăiat în stâncă, mărginit de o prăpastie, care duce la Lescun acest platou defrişat de catolicii alungați de arabi, refugiați aici. Încă puțin şi o să-i descriu şi cum au trecut Pirineii. „Nu asta!” Insist. Şi în Lescun sunt două sisteme de circulație rutieră, se poate merge de la spălător la case, de la case la biserică, fără ca drumurile fățarnicilor şi nefățarnicilor să se încrucişeze. „Ale cui?” zice Henriette, înțepată. Mă amenință că nu mă mai conduce până acasă. Îmi spune că, de altfel, mama ei i-a interzis, că familia mea nu-i de vază şi că nu-i suficient să fi făcut avere la Mendoza ca să devii cineva! Tăcere, îşi cere scuze. „Ai să-mi împrumuți botinele într-o zi? O să le schimbăm la intrarea în liceu. Şi am să ți le dau la sfârşitul orelor, promiți?” Eu continui, joc, şi-i explic că şi în oraşul nostru sunt avari, fățarnici, că eşti întotdeauna vânatul cuiva, prejudicii, ranchiune, credințe, şi că peste tot există cartiere ale celorlalți, respinşii, „les chrestias”, întocmai ca la Lescun şi că spălătorul leproşilor interzişi despre care se spune că au unghii care le acoperă vârful degetelor, lobul urechii care atârnă şi tot felul de boli de piele, se găseşte în aval de celălalt, mult mai frumos şi unde cei care se consideră drept puri, normali, vin să-şi spele rufele. „Tu eşti nebună, Pipou.” Pentru prima dată, Henriette îmi spune astfel. Surâd. Continui, mă pierd în explicații ca să mă pot apropia cât mai mult de Lucien. Şi în oraşul nostru, sunt, de asemenea, două spălătoare, pe malul râului Verse. La Bouquerie nu-i decât „chestia” noastră şi părinții mei, ca din întâmplare, s-au născut acolo, înainte de a se întoarce bogați din Mendoza, de a cumpăra casa de pe Promenades, cu capela ei în ruină, grădina plină de mărăcini şi cu pergola ei. Henriette îşi pierde răbdarea „nu sunt geloasă pe tine, vreau numai ca tu să-mi spui ce s-a...” Întorc capul. Scuip

pe jos, ca un băiat, râd. „Spune-mi...” Trecem prin fața chioşcului. Am chef să dansez. Strâng în brațe ghiozdanul, la piept. Muguri. „Mă sperii, ştii, Adrienne...” Nu mi-a zis Pipou decât o singură dată.

Apoi, îi atrag atenția că la Catedrală, ca în toate bisericile din oraş, există întotdeauna uşi şi două agheasmatare, asta-i, totul e tăiat, pretutindeni, compartimentat, şi din asta ne-am născut, cu asta ne-am hrănit. De aceea suntem civilizați. „Nu mai înțeleg.” Henriette n-o să înțeleagă niciodată. O privesc „şi Gabriel?” Tace. Câțiva paşi şi vom fi în fața casei mele. „Mâine am să-ți împrumut botinele. Mâine e rândul meu să te conduc acasă. Mâine, dacă ai primit vreo scrisoare de la Gabriel, ai să mi-o citeşti şi atunci, poate, am să-ți spun tot.” „Nu, acum.” „Atunci, la revedere.” Îi întind mâna, ca o doamnă, foarte demn. Tăcere. Ea priveşte grilajul „şi câinii?” „Au murit.” „Când?” „În ziua întoarcerii noastre.” „Nu mi-ai spus. În fond, eu nu ştiu nimic despre tine.” Îi răspund „asta înseamnă prietenie”. Pleacă ridicând din umeri. În capătul celălalt al străzii, Doamna Certain traversează Promenades, cu bastonul întins, vine drept spre mine. Henriette îşi întoarce capul, ridică din nou din umeri. E la vârsta ingrată, eu nu mai sunt. Ştiu că am totul de învățat. Eu.

În acea zi, fără îndoială, l-am ales pe Gabriel din sfidare. Pentru dispreţul viitoarei mele soacre, Doamna mamă, demnă văduvă, nebună după fiul ei. Pentru dispreţul sau indiferența alor mei, de acasă, zăbrele, pereți şi corsete ale surorilor mai mari, grilaje şi uşi mereu închise. Da, eşti întotdeauna fățarnicul cuiva, leprosul. În timpul lecției de pian, Doamna Certain tace. Găseşte că sunt foarte liniştită, ponderată, aşa, deodată. Ultimul gest al Henriettei ne readuce la locurile noastre. Sub degetele mele, arpegii, game cromatice, un studiu de Czerny, pedeapsa, „pentru rapiditate”, îmi iau zborul, planez, mă rătăcesc, sunt vulturul regal deasupra vârfurilor Biehl şi Billière, spintec

cețurile, mă ridic până la trecătoare şi mă aşez pe promontoriu, aici, Lucien şi Adrienne! Notă falsă. Mă încurc. „Dar priviți notele, Domnişoară!” Îmi dau din nou silința, mă străduiesc să fiu atentă ca să pot visa din nou, picioare în botine, cânt fără emotivitate, tehnică, doar atât.

De multe ori în timpul şederii noastre, am părăsit St. Christau, am coborât până la gara din Lurbe ca să privesc de departe atelajele şi maşinile de închiriat, să recunosc berlina noastră. Dar nu-i decât vizitiul. În ajunul plecării, fără îndoială, mă remarcă. Îmi surâde, îmi face semn să mă apropii. Pornesc către el cu paşi mărunți, domnişoară înspăimântată. O voce înfundată, „am un mesaj pentru dumneavoastră”. Mă opresc, mă întorc. El sare pe pământ, se îndreaptă spre mine, îşi scoate politicos şapca „şi el voia să vă revadă”. Surâde... Dar eu i-am interzis. Sunteți prea tânără şi din altă lume”. Îşi pune şapca şi spune „omagiile mele, Domnişoară”. Tulburată, confuză, îi răspund „Mulțumesc”. Doamna Certain mă întrerupe, „unde vă sunt gândurile astăzi?” O privesc. Îşi întoarce ochii spre mine, pupile opace, albicioase. Cum să citesc o privire în aceşti ochi? Doamna Certain îmi ia mâna „, Nu-i nimic, ştiți. Un moment neplăcut, care trebuie trecut. E taina tinerelor fete.” Aud vocea monotonă, obosită, voce moale, niciun fel de complicitate, palidă eleganță pentru o confidentă. Ce-a priceput ea din ființa mea?

La întoarcerea de la Lurbe St. Christau, câinii nu vin înaintea noastră să latre, să sară, să se învârtă în jurul nostru, s-o sărbătorească pe şchioapă, să cerşească o mângâiere, să se prefacă că o muşcă pe stăpâna lor, să mă muşte pe mine cu adevărat. Mereu la distanță de aceste animale, de multe ori, e adevărat, am dorit să dispară, de moarte sau în fapt. Mama mea se miră, se nelinişteşte că nu-i aude întâmpinându-ne. Un servitor, dar care, un om, dar care om, ce chip, nu-i aud decât vocea, se apropie şi „Doamnă, au înnebunit după plecarea dumneavoastră”.

Întinde o mână bandajată „veterinarul a spus că era turbare. Măcelarul i-a omorât.” Mama îmi aruncă o privire, ca un reproş, şi spune sec „unde sunt?” Omul o conduce în fundul grădinii, în apropierea pergolei. De la distanță, o văd pe mama mea îngenunchind, râcâind inutil pământul, lovind cu mâinile înmănuşate în negru. Apoi face semn omului s-o ajute să se ridice. E cât pe ce să cadă pe partea şoldului bolnav. Durere violentă. Doamna în alb mă sfătuieşte să merg să mă închid în camera mea şi murmură, mică ironie complice pe care nu i-am cunoscut-o, „micul negru de Mendoza o să-i lipsească”. Ciudată mărturisire. Mă supun.

În camera mea, inventez tot felul de poveşti cu mici negri. Îi mulțumesc lui Lucien, de asemenea, în gând, măcelar, călău, prieten. Mă gândesc la tatăl meu, în sicriul lui, schelet, culcat, degete încrucişate. El a găsit, el, liniştea unei eternități. Am să-i fac o vizită, la cimitir, aleea de jos, de-a lungul râului Verse, în aval de spălătorul din aval. Surâd. Trebuie să-i duc vestea cea bună, să-i spun că trăiesc, mulțumind pentru acest risc. De trei zile n-am văzut-o pe mama. Mi se serveşte masa în oficiu.

N-am fost niciodată la Henriette şi nici Henriette n-a venit vreodată la mine. Pe străzi sau pe Promenades mamele noastre nu se salută. Se prefac numai. Ca şi cum s-ar saluta. La surorile mele mai mari şi la Adrien nu se mai vorbeşte decât despre scarlatină şi oreion. Copiii lor sunt atât de fragili, bieți copii, răsfățați, încât vizitele sunt mereu amânate pentru duminica următoare. O umbră coboară peste casa noastră. O tăcere pentru o nemulțumire. La liceu, mă străduiesc să fiu prima la franceză, istorie şi geografie. Citesc, călătoresc. Vuietul, din mine, dă dintr-o dată un gust deosebit la tot ceea ce învăț. Doamna Certain se supără. E sfârşitul lecției. O ultimă oară Studiu nr. 7, cu pedala din stânga, în surdină „ca să n-o deranjăm pe mama dumneavoastră care, mi s-a spus, este foarte afectată”. Asta-i tot. Doamna Certain se întoarce acasă, cu bastonul

întins în faţă, atât de sigură pe ea, atât de bine informată, în noaptea ei. În baie îmi spăl lenjeria de corp din acea zi, mici pete de sânge care devin tot mai rare. Sunt eu, trăiesc. Eclipsa mea şi vuietul meu. Uneori, înainte de culcare, mă aşez în genunchi în faţa botinelor mele îmblănite, îmi strecor mâinile înăuntru, cât mai adânc, apoi le mângâi, le cremuiesc, cu mult drag. Am să le port toată vara, dacă trebuie, pentru a le rămâne credincioasă. Henriette n-are decât să-şi bage picioarele în ele, ea n-o să ştie niciodată ceea ce pun eu acolo, eu, Adrienne, Pipou, Madame, Mamie. Plafonul. Să închid ochii. Să mă întorc în mine. Mă pregătesc. Mă călăuzesc.

CAPITOLUL 16

ÎN PICIOARE, E SĂRBĂTOARE PE Promenades. Întinsă, plafonul acesta cu unghiurile drepte, soarele îndărătul obloanelor şi patul acesta pe care ei mă culcă. Un gest, ridicaţi-mă! Capul meu, greu, se afundă adânc în pernă, mângâiere, căldură, apoi umezeala pernelor, să întorc faţa spre dreapta, spre stânga, să deschid gura ca un peşte când e scos din apă, să respir, să regăsesc o poziţie, aceea a înălţimii mele de fiinţă umană, în picioare, din curiozitate. Numai visarea, aţipeală, semitrezire, vis sau coşmar, toropeala siestei, dar ce mi-au dat oare, înainte de culcare, amestecat în dulce, ca să mă ţină astfel imobilizată, când imaginile, ele, mă ridică, mă ajută, logica lor, acest album şi speranţa mea? Eram izvor, poate, eram vioaie, făcută pentru ani şi ani, să rodesc în mine forţele care mi-ar ajunge mie însămi, să aduc dovada unei eventuale modificări, să modific modificându-mă, în picioare vis care mă scoli în picioare.

În picioare, aceasta-i Sărbătoarea pe Promenades, câteva zile înainte de Paşti, primele zile frumoase. În chioşc, orchestra municipală cântă ceva ce se aseamănă cu Uvertura la o „Italiancă în Alger"'. Surorile mele sunt şi ele, cu soţii lor, Adrien cu dulcineea lui, e marea etalare de nepoţi şi nepoate, alte lese şi curele pentru primii paşi şi landouri care provin de la cel mai mare caretaş din Bordeaux. Aproape toată lumea se salută. Mama a preferat să rămână în grădină, sub pergolă, şi cu o cuvertură pe

genunchi şi ochelarii pe nas, face şi reface mereu aceeaşi pasiență pe masa de fier încă plină de frigul iernii. Şi eu, în deplină libertate, plec de lângă chioşc spre barăcile de bâlci. Îmi evit surorile. Rochia pe care o port tot de la ele îmi vine, cam spălăcită, demodată şi prea lungă, dar mi-am despletit părul şi sunt fidelă botinelor, dragostea mea, escapada mea. E instalat un manej cu căluşei de lemn, cu sfârleze care se învârt pe manejul care se roteşte. Henriette îl trage într-acolo pe fratele ei Gabriel, venit de la Paris, pentru această vacanță. Se urcă în manej. Şi Gabriel îşi ia sora în brațe. Un tur, două tururi, al treilea, apoi coboară, Gabriel e mândru de costumul lui şi de ceea ce spune despre el. „Viitor bursier la Roma, ştiți, şi e foarte bine văzut!" Henriettei îi e rău. Fratele său o trage în spatele unei barăci, un arbore, vomită, îşi şterge buzele cu o batistă prea mică, Gabriel îi mângâie părul şi o sărută pe frunte. Eu mă îndepărtez, în botinele mele, cu paşi egali. E lumea celor de la sate şi de la ferme şi noi. Eu, domnişoară de subprefectură, în căutarea unei singure şi demne aventuri, viața, o mână în mâna mea, prin toți porii trupului meu, o companie, a acompania, a nu mai reface ceea ce a fost deja făcut. Copiii mei vor fi altfel, aşa se spune întotdeauna, nu?

În picioare, mă mişc, mă deplasez. Va trebui să-i cer mamei să-mi vorbească de micii negri din Mendoza. În aşteptare, am să învăț să cânt la pian *Micul negru* de Debussy. Facil. Toate astea, detaliu derizoriu, sunt fixate în memoria mea, foarte strâns, sunt prezente. În picioare, merg, e nemaipomenit. E sărbătoare, sărbătoarea lor. E întotdeauna sărbătoare pentru alții, sau poate fiecare îşi spune acest lucru. Se adună, se prefac, paradă, aceleaşi cuvinte, aceleaşi situații, timpul, timpul nostim, al secolului nostru şi al țării noastre, nu se mai desfăşoară, se înfăşoară. Şi eu, mişcându-mă, evit să mă las prinsă. La lecția de retorică, profesorul ne-a interzis să folosim verbul „a recupera". Iată-mă deci irecuperabilă, u-nică, ne-mai auzită, întocmai ca spectacolul pe care condamnații din St.

Christau nu l-au văzut.

Mă apropii de leagăne, manej care seamănă cu o umbrelă gigantică de care sunt suspendate cu lanțuri nişte leagăne. Pe pământul bătătorit, o coardă susținută de țăruşi delimitează aria circulară în care nu e voie să pătrunzi. Şi se învârte, se învârte trăsurica. Leagănele se ridică, la început uşor oblic, fete, femei, bărbați, tineri, cu cât se învârt mai repede cu atât se înalță mai mult, mai tare țipă, râd, se împing, se ciocnesc. E marea atracție. N-am luat bani la mine. Vreau să văd jocurile lor, dar nu să le trăiesc. Să aştept şi să mă întreb. Veselia lor mi se pare indecentă pentru că sunt indiferentă. E oare posibil să se mai amuze în felul ăsta? În leagăne, în plină altitudine, viteză maximă, tinerele fete urlă, strigă, pufnesc în râs, nu mai ştiu dacă trebuie să se cramponeze de lanțuri sau să-şi țină strâns fustele de genunchi. Iar orchestra din chioşc cântă la întâmplare, cadență şi decadență. Singură, deoparte, mă joc cu cuvintele, în tăcere. Jocul lor e acela, al unui adevăr, o prezență doar pentru mine însămi, o aşteptare. Henriette, foarte palidă, stă lângă Gabriel. Ştie că o observ. N-o să mai facă un tur în lanțuri, trei tururi în căluşei i-au fost de ajuns, abia îndrăzneşte să privească nacelele care, încetul cu încetul, pierd din înălțime. Tăcere dinspre chioşc. Uvertura la *Tannhauser* a fost o catastrofă. Aplauze înmănuşate. Lumină de sfârşit de după-amiază. Încet, încet leagănele revin pe verticală, trăsurica se opreşte. Unii se amuză să se răsucească în lanțuri. Se aud strigăte de „e interzis”, „e periculos”. Apoi fiecare se eliberează, lanț de siguranță, picior pe planşeu, se clatină un pic, se rețin de braț, fac cunoştință. În această seară, va fi un bal la Foyer St. Catherine. Henriette o să meargă. Eu nu. Ea are un frate ca s-o însoțească. Onoarea e salvată. Şi a mea? Onoarea se reinventează la fiecare privire, fiecare cuvânt; fiecare clipă. Să exişti, să asculți, să primeşti, să răspunzi, să împărtăşeşti, misiune imposibilă, simfonie neterminată. Luxul meu e să mă consider o ființă obişnuită, când în jurul

meu, acolo, în această zi, toți se sclifosesc şi se închipuie mai frumoşi decât sunt, mai fericiți decât or să fie vreodată. Mama, de sub pergola ei, prin absența ei, mă reține încă o dată. Privirile eschivate ale surorilor mele, ale fratelui meu şi a suitei lor, sunt tot atâtea piedici şi constrângeri. Ei nu se iubesc decât pentru ceea ce nu sunt. Văd în jurul meu personaje, atât de puține persoane. Unde-s ele? Cum să le ghicesc?

Discret, mă apropii de Henriette şi de fratele ei. Din întâmplare, din cauza înghesuielii „pardon, Domnişoară". Sunt acei şi acele care au coborât din leagăne şi acei şi acele care vor să urce, să facă un tur înainte de căderea nopții „e atât de plăcut", „dar nu, să nu-ți fie teamă." În ziua în care i-am împrumutat botinele Henriettei, mi le-a înapoiat seara, dezamăgită, spunându-mi că de fapt le găsea „foarte obişnuite". Pretindea chiar că a încercat unele la fel, pentru aniversarea ei, dar a preferat şevroul, „mult mai scump, dar e ca o mănuşă şi, pentru mine, mama cumpără tot ce e mai bun". Mai surâd şi acum. Gabriel îşi aranjează nodul de la cravată, îşi trage vesta, îşi bombează pieptul, priveşte în dreapta, în stânga, pe deasupra capetelor, pe cine caută oare? El cunoaşte Parisul. Oraşul nostru trebuie să i se pară mic acum, simpatic dar fără cutezanță. Henriette se agață de brațul lui şi îi surâde. Gabriel o întreabă din privire dacă se simte mai bine, dacă vrea să se întoarcă acasă. Ea îi face semn că vrea să mai privească leagănele o ultimă oară. Tropote pe estradă, se ceartă ca să aibă un leagăn, plătesc, iau loc, verifică lanțul de siguranță, apoi se cere tuturor să se îndepărteze „dincolo de coardă, vă rog!" Din chioşc, un vals de Strauss, ultima bucată din programul zilei. Leagănele încep să se învârtă, să se învârtă, în ritmul muzicii. Se vorbeşte, se strigă, se fac semne. Căluşei, manej, leagăne, vals, ființele umane ca să se distreze nu ştiu care altceva decât să se învârtă în jurul lor însele? Asta mă amuză. Fiecare minut din viața mea e viață, abandon şi atât de puțin rațiune, chemare şi atât de puțin subterfugiu sau

renunțare. Această zi mă copleşeşte. O altă sărbătoare a pătruns în mine. Leagănele se înalță, trăsurica se învârte din ce în ce mai repede şi ritmul valsurilor vieneze, *Perle de cristal* sau *Dunărea albastră,* dau impuls oamenilor de la manivele, care învârt marele manej, păianjen gigant ce-şi întinde labele, amenințător, deasupra noastră. Şi deodată, în momentul de viteză maximă, când leagănele aveau să zboare pe deasupra noastră pe orizontală, când unul, când altul, imagine vagă deasupra capetelor noastre, un țipăt ascuțit, strident, un țipăt de fată, unul din lanțuri s-a rupt, urlet răguşit, vârtej, lanțul rupt, biciuieşte aerul, izbeşte crengile copacilor, apoi celălalt lanț se rupe şi acela, rochiță cu flori, alte botine, vine să se zdrobească oblic, brutal, în apropierea chioşcului, ca un sac, doborând spectatorii. Au țipat cu toții. Eu nu. Orice dramă a jocurilor e în mod teribil previzibilă. Vals întrerupt. Orchestra se acoperă de arcuşuri imobile, stupoare, panică, Eu nu mă mişc, Henriette s-a aşezat în genunchi, cu capul în mâini. Batista i-a căzut jos, o ridică. Strigăte „opriți!” Oamenii sar în ajutor, încearcă să oprească manivelele. Leagănele se ciocnesc, lanțurile se încurcă „nu-i nimic, calm doamnelor şi domnilor... „Lângă chioşc, un grup, un ciorchine, oameni, bătrâni, îmbrăcați în negru, ca din întâmplare, doctorii oraşului. Aud „e prea târziu”, „craniul i s-a sfărâmat”, „era micuța Garcia, da, acei Garcia de la Bouquerie”. „Chrestia” oraşului meu. Vreau să merg să văd. O mână mă reține. Gabriel „nu mergeți acolo, Domnişoară”. O mână mă reține. Mâna lui.

Un lanț, celălalt, apoi prăbuşirea. Şi noaptea la fel, cade brusc. E prea devreme pentru o primăvară. Henriette se apropie de noi „ți-o prezint pe Adrienne, le cunoşti pe surorile ei mai mari. Suntem colege de clasă.” Îşi tamponează buzele cu batista ei micuță. Îi surâd, ea îşi pleacă ochii. Lângă chioşc corpul micuței Garcia a fost acoperit cu un cearceaf alb. Una dintre surorile mele îmi ordonă să mă întorc imediat acasă, cu tradiționalul „mama te aşteaptă”. Adrien vine să-l felicite pe Gabriel, „se pare că

faci mare vâlvă la Paris”, apoi cu jumătate de glas, privind leagănele, „mi-am spus întotdeauna că odată şi odată o să se întâmple”. Gabriel nu răspunde. Aud pe cineva care spune „nu-i decât micuța Garcia, mi-a fost teamă”. Şi prin acel gest, atunci, în acea clipă, o mână apucându-mi brațul, Henriette, geloasă, ridicându-se iute, a început totul între Gabriel şi mine. Fratele meu mai mare spune atunci despre mine, prieten, complice, „cum, dar e Pipou a noastră, n-o cunoşteai?” A spus Pipou cu multă duioşie. Sunt de dat. Târg de încheiat. Henriette vrea să se întoarcă acasă. Gabriel se îndepărtează cu ea. Nu şi-a întors capul. Şi, din acest motiv, pentru a doua oară, m-a reținut.

CAPITOLUL 17

AFUNDATĂ ÎN PERNĂ, EA ÎŞI scutură capul ca şi cum ar vrea să se elibereze de sub stăpânirea ei. Cu mâna stângă îşi strânge puternic antebraţul drept: Are fruntea năduşită, ochii îi plâng. Jeanne deschide obloanele glazvandului. O lumină puternică pătrunde în încăpere. Jeanne o priveşte. Ea clipeşte din ochi, rămâne imobilă, buzele i se mişcă, ca şi cum ar vrea să scoată un ţipăt. Jeanne se aşază pe marginea patului, îi apucă mâna stângă şi o desprinde de pe antebraţ. „Mamie? Calmează-te, te rog.” Ea deschide ochii. Uimită, surprinsă, priveşte mai întâi plafonul, apoi pe această femeie, alta, nouă, în mod confuz. „Sunt eu, Jeanne, mă cunoşti atât de puţini” Jeanne desface gulerul rochiei, ridică ceafa soacrei ei, întoarce perna, ia un Kleenex de pe noptieră. Şi ea, ea se lasă în voie. I se şterge fruntea, obrajii, buzele, e privită. Cine-i oare? Cine? „Sunt soţia lui Paulin, ultimul dumitale fiu, mama lui Martin, primul dintre copiii mei. Pentru că, în curând, uite!” Jeanne îşi ridică maioul, ia mâna stângă a soacrei ei şi o lipeşte de pântecul ei gol. „Nu se mişcă, el doamne, sau ea doarme, dar el sau ea este aici, şi eu sunt sigură că înţelegi ce spun.” Ea întoarce puţin capul, privire fixă, ca o întrebare, ca o mirare. „Mă asculţi, nu-i aşa, dacă îţi vorbesc rar, aşa, foarte clar?” Jeanne se apropie, cu picioarele pe pat, chircită, şi-i apasă mai tare mâna pe pântecul ei. Îi place acest contact. „Martin a venit azi-dimineaţă.” Jeanne surâde. „Vi se spunea Pipou odinioară?” „Nu, nu-mi răspunde; priveşte-mă, Mamie, mai

mult decât atât, un mic semn, o privire?” Dar nimic, nimic lizibil, o uimire, atât. Jeanne ia mâna soacrei ei, o duce la buze şi o sărută „nu pot să cred Mamie, mă gândesc deseori la dumneata şi-mi spun...” Tăcere. Cuvinte care plutesc. Ea priveşte absentă, îndepărtată. Jeanne se dezlipeşte de ea, pune picioarele jos, se ridică, îşi aranjează instinctiv sutienul. În timpul dejunului una din cumnatele ei i-a atras atenția că e indecent să-şi arate pântecul în fața lui Martin şi a copiilor. Jeanne s-a mulțumit să răspundă că doar copiii nu mai erau aduşi de barză şi că ea nu se simțea deloc deformată, cu atât mai mult să dea socoteală cuiva. Cuvinte, iarăşi cuvinte, care se aseamănă, se adună, jocul cuvintelor pentru a spune un adevăr, a fi ceea ce eşti, cu orice risc. Jeanne părăseşte camera.

Abandon? Ea aude apa curgând în lavabou, vreme îndelungată, ca să fie rece. Speră că această femeie se va întoarce. Presimte că această femeie nu-i aceeaşi cu cea a meselor şi a duşurilor, a sculărilor şi a culcărilor. A simțit pântecul acestei femei aşa cum şi l-a simțit pe al ei, tare şi gingaş în acelaşi timp, de patru ori în viața ei. Ar vrea să-şi arate uimirea, să cheme, să mulțumească, să vorbească, dar cuvintele nu mai ajung pe buzele ei. Pipou, Lucien? Nici măcar atât. Totul se mai învârte încă puțin în capul ei, nacelă, se desprinde şi o reține. Întâlnire. Înrâurire. Această femeie a surprins-o în acel moment în care totul devenea suportabil. Siguranța lui Adrien, semeția lui. Îl tutuieşte pe Gabriel ca odinioară, când erau la liceu, copii, rivali şi prieteni, şi ei la fel, fără îndoială, geloşi, meschinării de provincie. Şi totul, astăzi, prezență, reîncepe, începe. Femeia revine cu un vas într-o mână şi un prosop în cealaltă. Şi ea. Ea se lasă în voia ei, obraji, urechi, gât, un pic de apă şi de prospețime. Respiră ceva mai profund. Mâna ei alunecă pe pat, mângâie genunchiul acestei femei care-i surâde şi-i repetă duios „nu-i nimic, Mamie, nimic, o să stăm de vorbă mult amândouă”. Să stăm de vorbă? Jeanne îşi muşcă buzele. Să ştie, vrea să ştie până unde, şi dacă e posibil cu

adevărat?

Sunt la cafea. Gabriel îşi observă nurorile, ţigări, ochelari de soare, ele ascultă vag ceea ce se discută, nu iau parte la conversaţie, priviri ironice, schimbă uneori între ele câteva vorbe, alte familii, ale lor. Şi-au culcat copiii. Siestă obligatorie. Apoi s-au întors pe terasă. O bucată de zahăr, două? Cafeaua nu-i niciodată destul de tare pentru ele, „Fernande, în mod excepţional ar trebui...” Fernande. Se face că nu aude. Ajutată de Bernard, şoferul, şi de două femei spaniole, reţinute pentru întreaga zi şi mai ales pentru acea seară, „dar dacă o să fiţi însoţite acasă...”, Fernande debarasează masa, aruncă resturile de şuncă, de orez şi de roşii din salatiere, pune farfuriile una peste alta, adună paharele, mototoleşte şerveţelele de hârtie în mici cocoloaşe, organizează baletul acelui du-te-vino spre bucătărie, platouri încărcate „nu, o să mai vii o dată”. Curând, Bernard scoate mesele improvizate, caprele şi planşeurile. Fernande dă un pic cu mătura, terasa e curată. Diseară vor lua masa în curtea interioară, va fi frumos. Dar acum, gestul e funcţional, rapid. Domnul trebuie să fie lăsat cu anturajul lui, cu copiii lui, cât mai repede. Gabriel aşteaptă din partea nurorilor o privire, un cuvânt, un gest sau măcar o îngrijorare, în ajun, aseară, la fiecare sosire de cuplu, n-a auzit altceva decât „arăţi bine, tată, de ce te plângi?”, „eşti mai tânăr ca niciodată”, „ştii, tată, avem şi noi problemele noastre cu copiii”. Nimic altceva. Jeanne, singura, s-a mulţumiţ doar să-l îmbrăţişeze, cu mâinile încrucişate pe pântec, murmurându-i „e un sărut în trei”. Gabriel întreabă unde e Jeanne. Martin, lângă tatăl lui, cu un chiştoc în mână, se preface că fumează. Gabriel repetă „unde e Jeanne?” Martin răspunde „în casa cea mică, cu Mamie Pipou”.

Stupoare. Stéphane îl priveşte pe Emmanuel, Emmanuel îşi priveşte soţia, Paulin se uită la tatăl său „Jeanne s-a dus s-o vadă pe mama, e interzis?” Şi privindu-şi cumnatele „e ca

şi cu pântecul ei, ea nu-l etalează, îl poartă, asta-i tot. Nimic de ascuns. Totul pe faţă.” Cineva aruncă „frumoasă formulă”. O altă voce „şi fiul tău, el nu doarme după prânz?” Martin lasă capul în jos, ridică din umeri, o voce de femeie, dojană „ai să dormi diseară, Martin, ştii?” Martin loveşte cu piciorul în pământ. „Cine i-a spus Pipou?” Martin ridică pumnul, joc de copil, surâzând „ea mi-a spus!” „Care ea?” „Mamie!” Gabriel le dă de înţeles că e mai bine să tacă. „Încă puţină cafea?” „Nu, mulţumesc. Şi tu?” „Da, dar fără zahăr, zahărul, ştiţi...” Discuţii monotone, locuri comune, false tăceri, fiecare din fotoliul lui priveşte în altă parte, pinii, lămâii, boschetele de muşcate urcătoare. În oficiu, zgomot de veselă spartă, un platou s-a răsturnat. Gabriel, cu buzele strânse, înăbuşă o vorbă furioasă. Martin se apropie de el, cu mâinile la spate, ca şi cum ar vrea să facă o năzdrăvănie. Toată lumea îl priveşte, el o ştie, face jocul, bunicul îi întinde mâinile. Martin se opreşte brusc, strigă „Pipou!” „Pipou!” şi fuge scoţând ţipete de sioux. Gabriel închide ochii. Paulin se lungeşte pe fotoliul lui pliant. Stéphane îşi aprinde o ţigară. Emmanuel îşi scoate bluza din fir de mătase, nou-nouţă, „o nebunie...” şi se lungeşte pe pământ, la soare. Murmură „măcar să profităm”. Laurent îl imită, după ce mai întâi îşi sărută soţia pe frunte. Sărut mecanic. Fiecăruia îi e teamă, teamă de nume, de prenume. Martin, de la distanţă, îi face semn tatălui lui să vină la el. Drept răspuns, Paulin îi face semn să dispară.

Jeanne descheie rochia soacrei ei, de sus până jos. Corp năduşit. Trece o mănuşă înmuiată în apă rece peste piept, udându-i un pic sutienul, ca o mângâiere, şi ea şi-ar fi dorit ca cineva să-i facă acelaşi lucru, spontan, în ultimele zile înainte de naşterea lui Martin. Apoi pântecul, bombat, şi corsetul acesta care probabil o strânge prea tare. Cine veghează oare la cumpărarea lenjeriei intime a acestei femei, cine se ocupă cu adevărat de acest loc ascuns al corpului ei şi de veşmintele ei? În genunchi, pe pat, Jeanne începe să-i scoată rochia. O ridică pe dreapta, pe stânga, face să alunece

cârpa cu nasturi, material sintetic, cu crenguțe de flori, prea vesel. Dintr-o mişcare, în spatele acestei femei care zace încă zdruncinată de tăcerea ei, desface sutienul, îi scoate corsetul, chiloții. Nimic obscen. Jeanne gândeşte doar că trebuie să descătuşeze acest trup. În sinea ei, ea respectă acest pântec care a fost acela al unui alt copil, soțul ei, Paulin, tatăl fiului ei, atâtea şi atâtea gestații în aceste gesturi. Simte o înfiorare.

Şi ea, ea se lasă în voie. Niciodată, nimeni nu s-a ocupat de ea astfel. Apa, mănuşa, o goliciune. Corp îmbătrânit, obosit, diform pe care Jeanne îl răcoreşte cu gesturi precise, intime, repetate. Vasul cu apă, buretele, iar vasul, să îi stoarcă buretele, să reînceapă. Pe urmă Jeanne se ridică, culege veşmintele împrăştiate, le împătureşte, le aşază pe un scaun şi, din dulapul de pe culoar, alege un prosop de baie, cel mai mare, alb. Din baie, o perie de păr. Revine în cameră. Soacra ei o priveşte, femeie, epavă, o privire adevărată. Jeanne e fericită. E oare aşteptată, înțeleasă?

Şi ea, ea se lasă ridicată. Prosopul de baie îi alunecă pe sub trup, pernele îi fixează spatele, apoi prosopul strâns şi înnodat pe piept îi acoperă pântecul şi genunchii. O amintire similară, a toaletei, îndepărtată, pomadă verde, o cameră drept orice univers, o cameră care a ascuns atâtea şi atâtea altele, pentru a ajunge aici, în aceasta, în această clipă, cu această femeie prietenoasă care face exact ceea ce ar fi făcut ea, la trezirea dintr-un vis urât, impasul siestelor când obloanele nu sunt bine închise, când soarele loveşte totul, pământul, piatra, pereții şi acoperişul. Ar vrea atât de mult să poată spune mulțumesc. „Sunt Jeanne, Mamie, spune măcar numele meu, sau poate cel al lui Paulin, spune doar Paulin, un nume, unul singur, poți, o ştiu...” Inutil.

Jeanne îşi aminteşte brusc ceea ce Paulin spune mereu, cu ironie sau tandrețe, când vrea dintr-o dată să înceteze să mai vorbească de mama lui, „orice deznădejde nu-i încă

pierdută”. Paulin şi ea, Jeanne, profesori în litere, obişnuiţi ai literaturii, ai romanescului, ai poeticului, teoretizează de-a lungul unui an în faţa studenţilor din provincie, studenţi ce dau năvală, poate mai atenţi de cum au fost ei, la Paris, la jocul scrisului, simplă reproducere a realului; şi a aceluia mai pregnant, al compunerii, această realitate în sine care se deosebeşte de cea a scrisului în acest punct ambiguu, unde istoria nemaifiind narată, ci apare ca atare, personajele devin persoane, pentru o împărţire, toţi, şi fiecare. Şi când textul se realizează în el însuşi, fiecare lectură e compunere. Jeanne surâde. La discursul magistral, teoretic, al cursurilor ei anuale, se amestecă şi se înnoadă acela trăit, izvorât direct din această zi. Prezenţa ei aici, în această cameră. Ceea ce a făcut ea, gesturile pe care le-a săvârşit, ca pe nişte performanţe sau provocări. Să calmeze această femeie, să întrebe această mamă, s-o observe, să urmărească cu înverşunare o privire, un gest, un semn, fie cât de mic, pentru ca totul din această fiinţă să nu fie sortit acestei infirmităţi create de un anturaj, companie de o întreagă viaţă, de asemenea, poate.

Jeanne pleacă să schimbe apa din lighean, revine în cameră şi-şi reia locul pe marginea patului, înmoaie şi frământă o mănuşă de toaletă, o scoate din apă, o stoarce, şi şi-o trece pe mâna ei stângă. E rece. Să mângâie fruntea acestei femei, gâtul, mâinile, una câte una, cu delicateţe. Şi pentru Jeanne, mai ales, să nu se întrebe asupra subiectului din această zi, prezentul şi evidenţa prezenţei sale şi a actelor sale. Pe terasă, fără îndoială, acum vorbesc despre ea, ea de aici, care se lasă atinsă, mângâiată, doar pentru a fi curată, totul, în afară de o absenţă. Jeanne, căsătorită fiind cu Paulin şi iubindu-l. Nu poate să se încline în faţa acestei evidenţe. Oare ar fi avut acelaşi elan sau s-ar fi purtat în acelaşi fel dacă ar fi fost mama ei? Jeanne a venit, fără îndoială, pentru că a rămas şi va rămâne străină clanului familiei şi pentru că niciodată puterea dragostei nu o va apropia într-atât de Paulin încât să se poată emoţiona, să

împartă soarta lor în adâncul sufletului, s-o înțeleagă. Orice întâlnire dintre două ființe nu-i ea oare fără doar şi poate o teribilă eroare care durează, mistuie, roade, stinge şi distruge? Familiile au oare atâta nevoie de a-şi crea victime? Şi în fața unei victime cei mai apropiați trebuie neapărat să fie primii care se leapădă de ea? Se tem de întrebare. Şi spun atunci că numai distanța e o mărturie de dragoste. Paulin n-are un rol prea frumos, iar Jeanne, şi mai puțin. Romanescul e obişnuit. Jeanne zâmbeşte amintindu-şi de cursurile sale. Lucrări practice, de ce să visezi mereu la iubiri mărețe?

CAPITOLUL 18

„MARTIN ARE DREPTATE. SĂ VORbim de mama.” Paulin se ridică. Gabriel închide ochii, se redresează, îşi aşază palmele pe braţele fotoliului. Emmanuel şi Stéphane se privesc cu coada ochiului. Laurent aprinde o ţigară. Françoise, Catherine şi Sylvie rămân nemişcate. Gabriel se întreabă în sine dacă Emmanuel şi Françoise au patru sau cinci copii? Stéphane şi Catherine, doi gemeni, şi fete, dar câte, două sau trei? Ultima ce vârstă are? Laurent şi Sylvie, două fete şi doi băieţi, în mod sigur, asta Gabriel îşi aminteşte bine. Dar memoria îi joacă feste. Sau poate a devenit atât de orgolios de multiplicările din familia sa că a început să uite nume şi prenume chiar? Sunt toţi aici, afară de Jeanne şi Adrienne. Paulin insistă „ei bine?” Tăcere. O voce „cine i-a spus lui Martin că mamei i se spunea Pipou?” „Ce importanţă...” „Ba da, e important. Răspunde.” „Martin mi-a spus...” Tăcere. Paulin face câţiva paşi, îşi loveşte palmele cu pumnul, alternativ. O altă voce, „Martin ţi-a spus ce?” Paulin îşi priveşte tatăl „Martin a fost la mama. Ea i-a vorbit.” „Imposibil!” „Nu ţipa, nu-i cazul.” „Îţi repet că nu e cu putinţă.” Gabriel arbitrează. O a treia voce „Mama nu mai vorbeşte de multă vreme”. Voce de femeie, Catherine, Françoise sau poate Sylvie, „dacă ai locui la Paris, ai putea atunci s-o vezi în fiecare week-end, ca noi, şi ai şti că ea nu mai spune niciun cuvânt, nimic”. O altă voce de femeie „niciodată!” apoi, în dezordine, „e boala lui Pick...”, „o melancolie de involuţie, asta vrea să spună ce vrea să

spună...”, „a trebuit mult timp ca să stabilim un diagnostic...”, „Pick, cunosc un neuropsihiatru care n-a auzit niciodată vorbindu-se...” „neuropsihiatri nu mai există, sunt pe cale de dispariție, Freud, mersi...” Diversiune. Râset scurt. Schimb de fraze. Paulin îi priveşte pe rând, fixează când pe unul, când pe altul, săgeți încrucişate, nimic, locuri comune şi reproşul inițial că nu locuieşte la Paris, că nu-i vizitează în fiecare week-end. Paulin îşi priveşte tatăl „ştiu că ai hotărât s-o internezi într-o clinică, după vacanță. Insist. Am putea să discutăm despre asta, acum, împreună.”

Gabriel îşi priveşte fiul, ridică brațele, încrucişează mâinile şi, cu degetul arătător pe buze, ca şi cum ar reflecta, spune „dar nu te aşteptam decât pe tine, Paulin, ca să luăm o hotărâre”. Tăcere. Zgomot de motor, primele ieşiri cu barca ale după-amiezii. Fernande aduce un pahar cu sirop şi medicamentul Domnului. Totul pare aranjat ca să emoționeze, ca să se vorbească, să se vorbească, dar să nu se spună nimic cu adevărat. Paulin îşi priveşte frații, cumnatele. Martin s-a cocoțat într-un copac şi-şi cheamă tatăl. Vocea lui Sylvie, „o să ne trezească copiii”. Paulin zâmbeşte. Fernande se întoarce în casă. N-a privit pe nimeni, nici măcar pe Domnul. Gabriel face semn că vrea să spună ceva important, o declarație. Murmură „nu pot să mai suport spectacolul mamei voastre. N-o mai vreau aici, la mine”. Tăcere. Paulin priveşte cerul, vârful copacilor, zborul unui pescăruş. Fiul lui îl strigă „tată, tatapaulin?” Tăcerea unei familii, tăcerea familiilor. Să tacă, să confrunte un tată cu vorbele spuse adineauri.

E plăcut periatul, atunci când atinge uşor fruntea, când netezeşte părul spre spate, când mângâie creştetul capului sau lateral urechile. Se lasă periată. Mişcarea Jeannei e scurtă, păr scurt. Altădată, Adrienne avea părul lung, blond. Se apleca în fața oglinzii din baie şi cu peria nu mai sfârşea de mângâiat părul, de sus în jos, pe partea dreaptă, pe partea stângă, apoi cu o smucitură a cefei se ridica, aruncă

pe spate claia de păr care, goală fiind, îi gâdila mijlocul. Trebuia atunci să-l înnoade, să-l împletească în cozi, ca să-l supună. Să pară şi mai ales să nu fie tânăra fată de treabă pe care numai intimitatea o tenta. Cu ea însăşi, în sfârşit. Şi acolo, înțepenită, culcată, calmată, smulsă din vis, ea aude cuvinte terminate în „ie”, Mamie, cuvinte în „anne”, Jeanne. O piaptănă. E acelaşi gest, acelaşi ritm, contactul periei, dar foarte repede, mai nimic, păr scurt, păr albit. Jeanne zâmbeşte. Jeanne nu vrea să admită că s-a jucat cu păpuşile în acelaşi mod, aceleaşi gesturi, aceleaşi duioşii. Jeanne a venit pentru o altfel de întâlnire, destăinuire, dialog. Jeanne ar vrea atât de mult să fie sigură. Nu-i ea oare în această clipă pe cale să mângâie o imagine a ei însăşi, îmbătrânită? Mai bine să nu se gândească. Să perie.

Paulin s-a aşezat turceşte lângă fotoliul tatălui său, cu coatele pe genunchi. Îşi încrucişează la fel mâinile, duce degetele arătătoare la buze,. Reflectează. Ştie că cei trei frați îl observă, aşteaptă din partea lui o contestare. După care îi vor spune, încă o dată „e latura ta universitară, revoluționară”. Paulin respiră profund, îşi priveşte tatăl „tu n-ai dreptul să spui că n-o mai vrei la tine. Aici e şi la ea, la fel cum e şi la tine. E la voi.” Stéphane izbucneşte „dar ea nu-şi mai dă seama de nimic”. „Ce ştii tu?” Gabriel îşi priveşte fiii mai mari. Un mulțumesc pentru că i-au luat apărarea, apoi se întoarce către Paulin, „nu mă învinui”. Tăcere. Paulin spune cu glas scăzut „atunci pentru ce mi-ați mai cerut părerea? Mama are dreptul să rămână aici, cu tine, lângă tine. Nu acuz pe nimeni. Nimeni n-are dreptul să acuze pe nimeni. Mama ne-o spunea de fiecare dată când încercam să-i luăm apărarea, atunci când tu o loveai. Erai dur cu ea. Poți s-o recunoşti acum. Invariabil, mama ne răspundea că noi nu aveam dreptul să ne judecăm părinții.” Gabriel surâde uşor, se ridică, vrea să plece, dar nu, se aşază iar, priveşte grădina, florile, terasa, copiii lui, fii şi nurori, surâde mai limpede, fără ironie şi spune răspicat „n-ar fi trebuit niciodată să mă căsătoresc cu această

femeie”. Cuțitul ghilotinei.

Jeanne aruncă peria jos. Şi încă o dată, apucă mâinile soacrei ei, le strânge, le sărută, dar ea nu spune nimic, nu cere nimic. Sub ochii ei, trupul acestei femei s-a afundat în perne, încetişor, ochii s-au închis, doarme. Medicamentele, o altă siestă. Jeanne se lungeşte lângă ea, se lipeşte de ea, cu pântecul de şoldul ei. Închide şi ea ochii, ca şi cum ar vrea să fie părtaşa unui vis, a unei plăcerii, să meargă, cine ştie, poate chiar în întâmpinarea viselor ei.

Pe drumul de cornişă. Martine îşi pune casca, urcă în spate pe motocicletă, strânge băiatul de mijloc. Băiatul îi spune „am să întârzii, am un tort de aniversare de terminat”. „Pentru ei?” „Da, pentru ei.” „E caraghios, dacă ai şti...” Ambreiaj. Întoarcere. În costum şi cu cască. Martine are ace de pin pe spate, lipite chiar de piele. Băiatul îi strigă „o să mai venim aici?” Martine răspunde „da!”

Paulin se ridică, îşi sărută tatăl pe frunte, roluri inversate. Gabriel se lasă ca un copil. „N-ai dreptul să spui asemenea lucruri, tată.” Marea. Gălăgie pe plaja încă goală. Martin a adormit în copac. Paulin urcă lângă el, ascultă zgomotul valurilor care vin întruna, niciodată aceleaşi, mereu altele, acest zgomot, apa, talazul. Şi în spatele lui, în această casă, e o familie care proliferează. Familia lui. El.

Tresărire, Adrienne se trezeşte. Lângă ea o prezență, lipită de ea, un contact neobişnuit, şi un pântec bombat, gol, o amintire, de câte ori, deja această fericire, această suferință, această aşteptare? Confuz, ar vrea să-şi amintească şi să socotească, să-şi imagineze că toate astea s-au putut realiza în ea, şi din ea. Şi încetişor, gestul o uimeşte, mâna ei se ridică uşor, mângâie pântecul femeii lungite ca şi ea, atât de aproape că-l poate atinge cu vârful degetelor, se joacă ca şi cum ar cânta la un pian. Se simte bine, limpede, curată, vie, în compania noului. Zgomotul care urcă dinspre mare, flux

şi reflux, o surprinde brusc şi o ia cu el. Vrea să doarmă, să revină din nou, să trăiască încă o dată acest moment precis din viața ei în care...

CAPITOLUL 19

PLOAIA, OBLICĂ, PERSISTENTĂ, loveşte arborii, şi tufişurile din grădină. O aud cum răpăie pe pergolă. De patru zile oraşul întreg e numai şiroaie, boabe mici de grindină la început, apoi furtună, şi la urmă un vânt cald de sud a umplut cerul cu nori negri. În seara morții micuței Garcia, n-a mai fost bal la Foyer Sainte Catherine. Concertele de a doua zi au fost anulate. Leagănele au fost demontate în timpul nopții, un du-te-vino de camioane. Oamenii vorbesc numai despre ancheta poliției. Nu l-am revăzut pe Gabriel. Zilele trec. Ploaia a venit în ajutorul unui oraş înmărmurit. Astfel că în primele zile a fost bine primită. O scuză ca să nu se iasă din casă, să se arate, să întrebe, să se înduioşeze de soarta acestei micuțe care, oricum, „nu vorbea bine franceza, ca şi mama ei”. Dar pe urmă, s-a schimbat într-o ploaie afurisită, ciuruind acoperişurile zi şi noapte, săpând şanțuri în drumuri, croindu-şi făgaş de-a lungul trotuarelor, stagnând în băltoace mari, o ploaie care nu se mai sfârşeşte, care bucură la început, apoi sâcâie, irită, în a patra zi îngrijorează, în a cincea alarmează.

Sunt acolo, în picioare, în salon. Doamna Certain nu va veni la lecție. Ne-a transmis un mesaj prin factor. Mâine vor începe cursurile la liceu. Luni după Duminica Tomii. Orele cincisprezece. Închisă în această casă de vremea urâtă şi apăsătoare, aştept. Mama, nemişcată în fotoliu, priveşte ultimul foc de lemne din acest an. Un ordin. Un obicei. După Paşti nu se mai face foc. Şemineul scoate un pic de fum,

aerul umed de afară îl refulează. De la moartea tatălui meu, Doamna în negru socoteşte totul, buştenii, lumânările, gazul pentru lămpi, nu vrea curent electric „prea scump”, asta-i excentricitatea ei. Încă din seara asta, doamna în alb va coborî plăcile de fier de la toate şemineurile din casă. O să fie frig. Mama o să spună, nu pentru a-şi găsi o scuză, ci ca să se convingă pe ea însăşi, că trebuie „să trăieşti cu anotimpurile”. Pentru asta, de altfel, şi pentru anumite trăsături ale ei, aş fi putut s-o iubesc. Şi să i-o spun. Avea dreptate.

În picioare, privesc ploaia cum bate cu înverşunare în geam. Umblă zvonul prin oraş că „toți parveniții din Argentina, reîntorşii din Mendoza” au cumpărat prea multe terenuri, pe care le-au comasat, au tăiat şi au distrus gardurile milenare din mărăcini, şi că din cauza lor, pământul argilos lasă apele să se scurgă, fără să rețină vreun strop, întocmai ca un acoperiş. Se mai spune că, dacă ploaia va continua, „o rafală ceva mai puternică”, râul Verse se va revărsa, un val mai mare va mătura totul în cale. În cartierul La Bouquerie, în fiecare casă, mobila a şi fost urcată în poduri, parterele sunt golite, oamenii se tem. Linişte în salonul nostru, din înălțimea casei noastre de pe Promenades. Mă întorc spre mama. Ea se preface că nu mă vede. Mă apropii de şemineu. Cu un cleşte aşez un buştean la loc, e mai puțin fum dar totul e înghițit de flăcări. Mama se supără „o să ardă prea repede”. În genunchi, în fața ei, cu brațele încrucişate, îi spun în sfârşit „vorbeşte-mi despre micii negri din Mendoza”. Ea zâmbeşte „cine ți-a vorbit despre asta?” A spus „asta” ca „asta!” Expresie, rictus, cuvântul respingerii. La întâmplare, îi spun că Adrien. „Tu mă minți.” Zâmbet. Îşi mângâie mâinile, ezită, mă priveşte pătrunzător, surprinsă, îi vorbesc, eu, îi pun o întrebare precisă. Ea prinde curaj, nu, ea e fericită. Răspunde „la Mendoza aveam servitori. Câți servitori vroiam. Era chiar un record să ai puțini. Bineînțeles că erau negri. Le dădeam locuințe proaste, ne purtam cu ei foarte dur, dar îi hrăneam

şi atunci rămâneau. Ne adorau. De când ne-am întors, îmi lipsesc.” Tăcere. Mama se cufundă în fotoliu, se abandonează, era atât de uşor să-i vorbesc? Ea aşteaptă s-o întreb de ce. „De ce, vă rog?” O tutuiesc, îi spun dumneavoastră, nu mai ştiu, sunt tulburată, şi eu. Ea se gândeşte puțin şi-mi spune clar, voce dură, ca un reproş, „aveam un mic negru, numai pentru mine, unul mic, un copil, mereu un băiețaş, care mă urma peste tot, ziua întreagă, şi care n-avea altceva de făcut decât să aştepte”. Tăcere. O mulțumire sufletească pe chipul acestei femei, cu mâna pe şold, răsturnată în fotoliul ei. Şi, deodată, o întristare, prezența mea. Şi întrebările mele o onorează, chinuind-o în acelaşi timp. „Să aştepte ce, te rog?” Ea murmură „loviturile mele”. Râde, râs scurt de femeie bătrână, joc, batjocură „îl băteam, pentru asta era acolo, ca să-l pălmuiesc şi să-l lovesc cu *el abanico* în cap”. Curios cuvânt. „Lovituri cu ce?” Ea tace, îşi întoarce uşor capul şi-mi arată cu privirea vitrina în care sunt expuse evantaiele din Mendoza. „Palme, lovituri, niciodată o lacrimă sau o încercare de împotrivire, nici măcar nu închidea ochii când îl loveam. Avea nouă ani, zece ani. La doisprezece ani era înlocuit. Am avut un şir întreg. Pentru că fiecare doamnă avea unul. Uite, ți-am răspuns.” Privire oblică „satisfăcută?” Tonul, dintr-o dată, a devenit tăios. „De ce anume te plângi?” Îmi las ochii în jos. „Fiecare cu micul lui negru. Sărută-mă.” Nu mă mişc. „Haide, sărută-mă-!” Ton fals amuzat, batjocoritor „Adrienne!” Iată-mă din nou în picioare. Mă aplec spre ea şi o sărut pe amândoi obrajii, în fugă. Miroase a pudră, parfum care dispare. „Nici tu n-ai să fii mai bună decât ceilalți, să ştii, la vârsta ta nu-ți dai încă seama. Mai târziu însă!” Mă îndepărtez de fotoliu, cu mâinile încrucişate la spate. „Am să-ți cumpăr o rochie. Asta o să-ți facă plăcere?!” Asta nu-mi mai face plăcere. N-am de ce să-i spun mulțumesc. Doamna în alb intră în salon. N-a bătut la uşă, e ceva urgent, o dramă. „Doamnă! E îngrozitor!”

Partea de jos a cimitirului e inundată. Surorile mele ne-au

înştiinţat că ele nu se pot deplasa. Adrien este la Bordeaux „pentru afaceri”. Mama a refuzat să vadă „asta”. Deci eu trebuie să mă ocup de transport. O barcă mică, doi salahori şi groparul. De-a lungul zidului, trebuie să mergi cu mare atenţie, ca să nu fii luat de curentul râului Verse. Aleea de jos s-a transformat în pârâu, torent, peste cincizeci de centimetri de apă şi noroi, să oprim lângă cavou, cavoul nostru unde tata ne aşteaptă pe noi toţi, singur, să împingem uşa. Sicriul pluteşte, se loveşte în dreapta, în stânga, ultimul lui vapor, să traverseze Atlanticul, la fiecare trei ani, unsprezece traversări, o viaţă întreagă. pentru a sfârşi aici. Groparul spune cu ironie în glas „e din vina mamei dumneavoastră. A vrut să facă economii. I-am spus, doar, că aici, jos, într-o zi, totul va fi înecat. Tot e bine că sicriul e amfibiu.” Eu sunt aici, numai eu, singura din familie. Salahorii, cu cizme de cauciuc care le acoperă coapsele şi se ridică până la abdomen, coboară din barcă, agaţă cu cârligul sicriul, îl ridică. Apa se prelinge de pe el.” „Aşteptaţi, altfel va trebui să scoatem apa cu căuşul din barcă.” Cuvintele, spuse, o evidenţă, prezenţa mea şi ploaia, neîntreruptă. Închid umbrela, am să fiu leoarcă, cu atât mai rău. În faţa tatălui meu vreau să mă descopăr. Picătură cu picătură, apoi „gata, putem pleca”. Groparul şi cu mine ţinem echilibrul bărcii. Salahorii fac să alunece sicriul lateral, el se întoarce. Şi cade pe fundul bărcii. Zgomot surd. Nu ne mai rămâne decât să desfacem funiile care ne leagă de cavou şi să ne lăsăm împinşi „e mai uşor decât să vâsleşti”. Groparul povesteşte că a fost coleg de şcoală cu tatăl meu, i se spunea Motus, de la motus gură cusută.

În cimitir, un ţărm, ca o plajă într-o alee. Să sar pe pământ, să ajut oamenii să tragă barca, botine îmbibate cu apă, păr ud leoarcă „o să răciţi, Domnişoară”. Zâmbesc. Sunt aproape fericită că mă aflu aici, singură, prezentă. Şi tatăl meu revendică, îmi strigă prudenţă în urma primelor confidenţe ale doamnei în negru, mie. Captură, victimă, obiect de tăcere. Oamenii leagă sicriul şi-l fac să alunece pe

pământul bătătorit, strivit, tare, şiroind de apă, „când e ud, totul e mai greu”, Trecem prin fața mormântului micuței Garcia, movilă de pământ, fără dale, o cruce şi buchete deja ofilite. Gabriel s-a întors la Paris. Mâine Henriette se va preface că nu mă vede. În partea de sus a cimitirului, o capelă. „O să-l depunem acolo, dar spuneți-i mamei dumneavoastră că trebuie să plătească pentru un cavou în partea de sus.”

În capelă, nu-mi fac semnul crucii. Nu ştiu nicio rugăciune. N-am nicio amintire despre biserici şi liturghii, deşi în acest oraş, la jumătatea drumului între Bordeaux şi Toulouse, aşezat la întretăierea tuturor regiunilor, nu există decât biserici, mânăstiri, schituri, mare comerț pe drumul Saint-Jacques-de-Compostelle. În acest oraş, universul meu, obârşia mea, puțin fum, un parfum, tămâie, în acest oraş mă pregătesc, dar nu mă rog. În fața sicriului tatălui meu, rămân singur, în picioare, tremurând de frigul acestui Paşti, ultimii buşteni. Uşa cavoului se deschide iarăşi. Un sicriu pluteşte şi se ciocneşte de pereți, prizonier. Cerul bubuie de tunete. Norii se rostogolesc. La plecare, groparul mi-a spus cu simplitate „nicio teamă, un sicriu nu se fură”. În această capelă, refugiu provizoriu, îi vorbesc tatălui meu. Îi spun o mulțime de nimicuri din viața mea. Îi vorbesc aşa cum el nu mi-a vorbit niciodată. Cu vârful degetului, ating lemnul ud, crucea ruginită, ferecăturile țintuite. Cu vârful degetului, aş vrea să împing acest vapor, să mă îmbarc pe el şi să plec, o corabie, să evadez, pentru o mare călătorie, pentru o privire, o complicitate. Un sicriu pluteşte în capul meu şi se loveşte de pereții craniului. Marele voiaj e aici, în adâncul meu. Exemplar nu-i decât obişnuitul, fantastic doar cotidianul. Las uşa capelei întredeschisă. Mă întorc spre casă, vorbindu-i încă tatălui meu, povestindu-i viața mea, nimicurile ei. Mă adresez lui, el îşi lasă mâna pe capul meu, degetul gros drept pe urechea dreaptă şi degetul mic pe urechea stângă. M-am născut din această mână, ca o inimă, pentru tăceri. Mama mă aşteaptă cu masa. Față în față,

singure, supieră, polonic din argint masiv, ea aşteaptă ca doamna în alb să părăsească sufrageria. Mă priveşte şi zâmbeşte „tu trebuie să plăteşti pentru cavoul tatălui tău. O să mergem mâine la notar. O părticică din dota ta va merge la cimitir.” Tăcere. „te iubea atât”. Îşi soarbe supa cu zgomot. Se joacă de-a bătrânica. Nu acuz, îmi amintesc, atât. Un mic zgomot. Era într-o seară de luni, după Duminica Tomii.

CAPITOLUL 20

ÎN NOAPTEA ACEEA, ÎN VIS, REVIN la barajul de cristal. Lucien îmi întinde mâna, acolo sus, un ultim efort şi, fără să mă privească măcar, privirea lui, am uitat-o deja, mă atrage după el. Sărim din stâncă în stâncă, să facem înconjurul lacului, apă roşiatică, ca sângele, răsărit de soare, trebuie să mă îmbarc. Nu-i decât un sicriu, gol, concav. Sar în el. Lucien împinge ambarcaţiunea. Întorc capul încercând să schimb o privire cu el, una singură, măcar una, e Gabriel acela care-mi strigă „nu mergeţi acolo, Domnişoară”. Sicriul se răstoarnă, mă trezesc.

Camera începe să se legene. Am impresia, o clipă, că râul Verse a smuls casa şi că plutim. Ameţeală, imaginile se încâlcesc, Mendoza, un mic negru primeşte o palmă şi se culcă la picioarele mamei mele ca un câine. Mama râcâie pământul şi-l loveşte cu pumnii. Leagănele, o nacelă care se prăbuşeşte peste tot, iat-o înlănţuită. Repede întind lanţurile ca pe o lesă, căci ea vrea să-mi scape, o reţin. Sub pergolă, surorile mele mai mari pufnesc în râs, Adrien îşi scârţâie pantofii lui noi, fotoliul tatălui meu e gol. Îmi frec faţa. Pendula, în culoarul mare, bate de două ori ora două dimineaţa. Tremur. Nu mai plouă pe acoperiş. Începe să bată un vânt care pătrunde cu furie în şemineu şi se loveşte de placa de fier coborâtă.

În picioarele goale, mă ridic. Pe bâjbâite. Să nu aprind lumânarea. Cu o cuvertură pe umeri, să-mi găsesc botinele,

să intru în ele, două bărcuțe mici la picioarele mele, două sicriaşe de blană, care se clatină, trebuie să părăsesc camera, să traversez culoarul cu pas măsurat, să deschid şi să închid uşile, să mângâi pereții şi mobilele, salonul, pianul, clape albe, clape negre, metronomul, tac, tac, alt timp, să vizitez totul afară de camera doamnei în negru şi cea a doamnei în alb, şi mai ales să nu le trezesc. Să înțeleg, să surprind corpul acestei case, piatra şi lemnul, dalajul, parchetul, sculpturile tocurilor de la uşi, clanțele, marmora şemineurilor, sticla geamurilor şi a oglinzilor, gingăşia recipientului de metal la intrare, orgoliul sfeşnicelor de argint, grația podoabelor din porțelan de Sèvres de pe servanta din sufragerie, metalul maşinii de gătit, în mijlocul bucătăriei, lemnul rindeluit al mesei pentru tăiat, un miros de dulceață în cutare dulap, sau de lenjerie în altul, să mă strecor, să mă inserez, să întreb noaptea ceea ce ziua este inert, funcțional, decorativ, să-mi spun că toate acestea mă pândesc din umbra, mă împresoară, mă înscriu într-un cadru, o închisoare, o stare. Apoi să ies în grădină, să tremur de frig, să simt vântul pătrunzând. În cămaşa mea de noapte, pe jos, vânt tăios, muşcător, ating în treacăt garduri de merişor, calc pietrişul aleii centrale, pe sub boltă mă agăț în spinii trandafirilor, sorb mirosul sec de laur, de lemn uscat, trunchi de gutui, două trepte, pergola şi scaunele ei de metal, trebuie să izgonesc visul, să ocrotesc barajul de cristal. Strâng pumnii, lovesc masa strivindu-mi aproape degetele. Am să părăsesc acest oraş, am să iubesc pe cine mă va iubi, atât. Am să mă mulțumesc cu această iubire, o dragoste; una singură, am să aştept, oricât va trebui pentru ca timpul să-i dea forma perfectă. Tot ceea ce am mângâiat în casa în care m-am născut, vizitat, deschis, închis, traversat, atins în treacăt, n-am să-l imit. N-am să reîncep povestea lor, ci am s-o trăiesc pe-a mea, unică, nouă. Vântul n-are decât să-mi mângâie pântecul, totul va pleca de acolo, breşă şi falie de cristal. Toate acestea se spun şi se repetă încă în mine cu claritate. Sunt încă la începutul începutului. Era în noaptea de luni spre marți. Am paisprezece ani şi

jumătate. Şi jumătate. Jumătate. Fac inventarul. Clănţăn din dinţi. „Morţii aici sunt fără ruşine... să faci asemenea cutii pentru asemenea mortăciuni”, Baudelaire citit pe ascuns. Uşa capelei, întredeschisă, loveşte sicriul tatălui meu, vânt zburdalnic, sfârşitul ploii. Râul Verse se retrage în albia lui. Îngheţată de frig, alerg spre casă.

Să uit ceea ce am învăţat, să pierd ceea ce am dobândit, să călătoresc, să privesc, să ascult, să zămislesc, să clădesc, cine ştie, visez nemaivisând. Noaptea aceea e încă plăcută. Ascult orele şi jumătăţile de oră, fiecare dată de două ori, până dimineaţa, ca să mă scol vioaie, hotărâtă, fără niciun fel de pizmă pentru nimeni, să surâd, să slujesc, să fiu acolo, prezentă, fără să acord vreo importanţă la ceea ce lor li se pare important, dar gata oricând să ascult dacă doresc să-mi împărtăşească. Mă scol curată şi mai dârză. Casa numai este o închisoare, i-am făcut inventarul. Mama poate să agite tot felul de evantaie, să pălmuiască vidul, să tacă şi să mă ignore pentru a mă răni, ea nu-şi poate exprima dragostea decât prin violenţă. Niciodată nu va fi fost atât de iubită, observată, schiţată şi dorită, aşa cum a fost de către mine, paradoxal, prin afecţiunea mea. Această femeie în doliu, cu şoldul infirm, mi-a dat totul, refuzându-mi tot. În acea dimineaţă îmi ofer toată viaţa pentru a mă elibera, o întreagă viaţă pentru a fi, a exista, ca să mă abandonez acestei lumi mici, ascunzând o lume mai mare, un secol în care nu se venerează decât ceea ce a existat. Timpul trecut *in extremis.* La micul dejun, surâd. Doamna în alb mă găseşte palidă „aveţi buzele vinete”. Zâmbesc, zâmbesc iar. „Am să-i spun Doamnei că citiţi pe ascuns. Cumpăraţi lumânări, nu-i aşa? Ştiu că aveţi cheia de la biblioteca tatălui dumneavoastră.” Ridic din umeri, Ea mă pălmuieşte. O privesc, imperturbabilă, o privire directă, o privire de mic negru şi murmur „mulţumesc”.

Henriette a fost la coafor. Are acum părul scurt. Aşa e moda. Ca şi celelalte. Directoarea liceului şi-a dat oficial

încuviințarea. În recreații, colegele mele în frunte cu Henriette, îşi bat joc de mine. Nu-mi mai împletesc părul, nici nu-mi mai fac bucle lungi şi nici cozi, îl las să cadă pe spate, atât. Mă trag de fustele mele prea lungi şi mă poreclesc poale-lungi „E poale-lungi, prima în toate, ştii?” O primăvară soseşte, un ultim trimestru. Mama şi cu mine am fost la notar. Cavoul de jos a fost pus în vânzare. Nu-l va cumpăra nimeni. Altul identic va fi construit în partea de sus a cimitirului, din ceea ce ei numesc partea mea de moştenire. Mama a spus într-o zi, de față cu Adrien „de data asta ar trebui un potop ca să-l ia iarăşi pe tatăl vostru”. Rochia nouă? Prima mea rochie nouă? Mama nu şi-a ținut promisiunea. Cu atât mai bine. Sunt ceea ce sunt. Nu mai mergem împreună, Henriette şi cu mine, după orele de curs. Aştept vara. Îmi imaginez o întreagă corespondență. Gabriel scriindu-mi de la Paris scrisori de dragoste, simple, serioase, atât de sincere şi de frumoase că-mi trebuiesc ore întregi, în gând, ca să-i răspund cu aceeaşi integritate, corespondență imaginară. Ar fi trebuit să scriu toate astea cu adevărat. Mi-am spus-o. Dar apoi am uitat. Sunt o zăpăcită. Niciodată n-am învățat atât de bine. Uneori merg la cimitir ca să-i vorbesc tatălui meu. E singurul la curent cu totul. Bineînțeles, nu-mi răspunde. Dar ştiu că el mă sfătuieşte să continui. A exista este un risc atât de mare. Şi în fiecare dimineață, cu înverşunare, îmi perii părul, pe stânga, pe dreapta. Corpul meu capătă forme, cresc. N-am să-mi tai părul decât dacă Gabriel mă ia de soție şi mă răpeşte. Sfârşesc prin a-mi place rochiile surorilor mele mai mari. N-am să fiu elegantă decât pentru el, mai târziu, când va veni timpul, timpul să dăruiesc, să dăruiesc. Vântul cald din sud, care a adus norii negri ai furtunilor, a izgonit totul. Acelaşi vânt. Vara soseşte. Gabriel se va întoarce. M-a reținut. Mă reține. Dar mâinile lui fuseseră acelea ale lui Lucien. Iubeşti întotdeauna pe altul. Credem că suntem doar doi, dar suntem trei, sau poate mii. Credem în asta şi ne pierdem. Iată-mă în întregime redată mie însămi. Caut un ajutor, Gabriel?

CAPITOLUL 21

ÎN GRADINĂ, EMMANUEL A VENIT să parlamenteze. Nu există spectacol fără spectatori. Gabriel vrea sală plină. Paulin i-l arată pe fiul său „tu ai dormit vreodată într-un copac, când aveai vârsta lui?” Emmanuel îl ia pe Paulin de braț, gest de frate mai mare „revino, tata vrea să ne vorbească, atât”. Paulin surâde „răspunde la întrebarea mea”. Emmanuel înalță capul. Martin, călare pe o creangă, aplecat în față, cu trunchiul arborelui de plută în brațe, cu fruntea rezemată de scoarța copacului, a adormit. „Se preface?” Paulin murmură „nu te-ai schimbat, Manu, tot mai crezi că toată lumea se preface”. „Şi dacă o să cadă?” „Să cadă!” Paulin face câțiva paşi spre terasă. Gabriel aşteaptă, acolo sus, înconjurat, un cerc perfect. Paulin se întoarce spre fratele lui „ei bine, am să vin. Merg. Şi tu ai să-mi spui la fel, să tac.” Arată cu degetul arborele şi pe fiul său „doarme cu adevărat, te asigur. Dacă o să cadă, o să-i prindă bine, o zgârietură frumoasă.” Emmanuel ridică din umeri. Paulin izbucneşte în râs „haide, acum te recunosc puțintel”. Emmanuel se opreşte în fața fratelui său şi-l priveşte drept în ochi, lung, apoi „lasă-l pe tata să vorbească, e tot ce-ți cer. Nu-l întrerupe. Vrea să aibă asentimentul nostru, atât. Ca de obicei.” Paulin repetă „ca de obicei”. Nu râde, nici nu zâmbeşte, tace. Emmanuel, privire lăturalnică „ai dreptate, ştii, pentru că şi noi gândim ca tine”. Câteva trepte şi în curând terasa cu spectacolul ei. Paulin îşi priveşte fratele, puțin ironic „...merg afacerile?” „Mojicule!” „Asta ce vrea să spună? Mulțumesc?” Paulin murmură „tata o să ne recite,

iar, ceea ce nu reuşeşte să scrie”.

Pe terasă, Gabriel aşteaptă. Françoise şi Sylvie beau oranjadă. Catherine se piaptănă, apoi îl sărută pe Stéphane pe umăr şi se lungeşte lângă el, lipită, aşa ca în primele zile ale unui amor. Laurent constată că de azi-dimineață n-a fumat decât două țigări. „Şi Jeanne?” „Şi-a ales arborele ei, şi ea.” Zâmbete. Paulin se aşază pe parapetul terasei, nici prea aproape, nici prea departe. Cu vârful unghiei, rupe una câte una florile ofilite ale muşcatei urcătoare. Un obicei. Ca altădată. Gabriel îl plătea pentru asta. Bani de buzunar pentru cel mai mic. Paulin aude parcă întrebările de atunci... Unde sunt cei mari?” „La plajă, Doamnă!” „Unde sunt cei mari?” „La tenis, Domnule, au oră.” „Unde sunt cei mari?” „Au plecat la...” Paulin era mereu prea tânăr că „să meargă cu ei”. Acum au aceeaşi vârstă, fără vârstă, prima vârstă adultă. Patruzeci de ani. În principiu, la aceleaşi întrebări, ar trebui să dea aceleaşi răspunsuri. Nu. Mereu rămâi micuțul cuiva. Paulin a regăsit un gest. „O floare ofilită, ruptă, şi alte trei înfloresc.” Vocea Adriennei, când mai avea încă voce. Gabriel începe să vorbească. Paulin ascultă.

Ponderat. „Françoise, îți mulțumesc că i-ai dăruit copii atât de frumoşi lui Emmanuel. Catherine, îți mulțumesc că i-ai dăruit copii atât de frumoşi lui Stéphane. Şi ție, Sylvie, îți mulțumesc pentru Laurent. Aş fi vrut să-i mulțumesc şi Jeannei, gândul rămâne în inima mea, nu-i aşa, Paulin?” Paulin îşi spune că nu e deloc aşa. Îi răspunde printr-o privire furişă, zâmbet schițat, plat. Apoi se întoarce la flori, gest exact, precis, cu degetul gros, cu unghia, să decapiteze ce este ofilit. Vocea lui Gabriel, ezitantă, de data aceasta.

„N-am să pot vorbi dacă tu te superi, Paulin. Trebuie să mă înțelegi. Sunt obligat să reflectez ca să vă felicit, pe Françoise, de a fi soția lui Emmanuel, sau pe Catherine şi Stéphane, Sylvie şi Laurent. Ştiu cu certitudine numai că

Jeanne este aleasa lui Paulin, căci pe ea o văd cel mai puțin. Şi când îmi privesc nepoții, în afara gemenilor voştri, Catherine, nu mai ştiu care al cui este, ştiu numai că sunt cincisprezece cu toții.” Tăcere. Gabriel îşi încrucişează mâinile, îşi mângâie bărbia, se apleacă şi murmură la adresa lui Paulin „şi în curând şaisprezece”. Tăcere. „Număr.” Tuset slab. „Memoria mă lasă.” Suspinul se transformă în surâs „...oare cu adevărat n-am ştiut să vă iubesc?” Gabriel aşteaptă un „dar nu, tată”. Nu se aude nimic,

Paulin. Pe parapet, face o grămăjoară de flori ofilite, apoi înaintează un pic, spre o nouă creastă a masivului. Nu mai au grădinar. Fernande a spus că-l fura pe Domnul Şi dacă Fernande a spus! Gabriel îşi desface nasturele de la gulerul cămăşii. Martine apare. Stéphane îi face semn să nu se apropie şi profită ca să aprindă o țigară. Catherine protestează „ssst...” Gabriel. Cu mâna în deschizătura cămăşii, cu capul lăsat pe spate, priveşte cerul, apoi, paiață, îşi îndreaptă capul, să privească în față, trebuie să vorbească, să spună, o ocazie extraordinară. Laureat gândeşte „normal, doar şi-a cumpărat auditoriul”.

„Să nu vă închipuiți că mama voastră şi cu mine ne-am iubit. Eu nu l-am iubit niciodată pe cel ce mă iubea şi l-am detestat pe cel ce nu mă iubea. Asta este. O evidență fără de care sărbătoarea de astăzi n-ar fi avut niciun altfel de sens decât acela al absurdului şi al parodiei. Am ales-o pe mama voastră din nechibzuință. Sau mai mult chiar, pentru a brava pe buna maică, mama mea, bunica voastră. Copiii voştri au crescut atât de repede, e timpul ca eu să dispar...” Niciun protest. Fața din profil, privirea întoarsă către mare. O ezitare. Emmanuel îl opreşte pe Paulin, din privire. În curtea interioară, se aude cum se aşază caprele pentru mese „atenție, nu, mai spre stânga puțin”. Un orologiu sună de două ori la rând, ora trei după-amiază. Gabriel zâmbeşte. Această oră, sunată de două ori la rând, amintiri din casa de pe Promenades, lui îi este străină. Nu-i ora din casa lui.

„Mama voastră nu mi-a spus da decât o dată, în ziua căsătoriei noastre. V-o repet astăzi cu un zâmbet amar. E atât de adevărat. Şi atât de grav. După acest unic da, mama voastră, în cincizeci de ani, s-a mulțumit să tacă pentru a-mi răspunde nu, nu, veşnic nu. Eu ştiu, Paulin, că tu prețuieşti această tăcere. Dar mama voastră era încăpățânată. Căsătoria noastră, chiar de la început, a contrariat familia ei şi pe a mea, ne contraria chiar şi pe noi, târându-ne în acelaşi timp. Pasiune opusă. Nimic mai mult.” Gabriel se îndreaptă, se aşază mai confortabil în fotoliu. Stéphane ridică ochii spre cer. Laurent surâde. Grămăjoară de flori ofilite, Paulin mai avansează un pic pe parapet. Metri şi metri de muşcate. Gabriel îşi priveşte fiii, tur de inspecție. „M-am aflat întotdeauna în urma unei dorinți, a unui elan, mai rău încă, a unei spontaneități. Dar acum, ce faceți voi, în locul meu, dacă nu să reproduceți acelaşi trecut? Chiar tu, Paulin, când tu comentezi Camus, tu eşti în urmă cu câteva decenii!”. Gabriel respiră adânc. Un sfat al medicului. Bea o gură de oranjadă. Sylvie a adormit.

Voce clară. „Aici, este la mine şi eu sunt singur pentru că ea m-a lăsat singur. E mama voastră, îmi veți spune? Vă răspund. Am ales-o, după doi ani de ezitări, n-avea decât şaptesprezece ani. Din prima zi a căsătoriei noastre, ea s-a retras, ea, într-o completă tăcere, îndărătnică, încăpățânată, da, încăpățânată, ca un neîncetat reproş. Şi în viață, cu cât mergeam mai departe, cu cât îmi asumam mai multe riscuri, cu cât mă entuziasmam mai mult, cu cât înregistram fantastice eşecuri, cu cât mă acuzam mai mult, ca în această zi, cu atât mai mult ea se retrăgea în tăcere. Noi am făcut, împreună, unul lângă altul, două drumuri opuse, şi mai rămâne care dintre noi doi, hărțuindu-l pe celălalt, va cădea primul.”

„Nu mi-o mai lăsați. Nu mai vreau s-o văd!” Strigăt. Sylvie deschide ochii, se aşază turceşte, îşi trece mâinile prin păr, îl

cercetează pe Laurent, apoi pe socrul ei „ştii, tată, e mereu aceeaşi poveste”. „Cu dreptate”. „Nu, tată, cu nedreptate”. Laurent se întoarce spre soția lui, uimit, scurt joc de privire, luând-o un pic peste picior, o felicită pentru îndrăzneala ei. Paulin întoarce capul, verifică dacă Martin e tot în copac. Catherine varsă paharul cu oranjadă. Françoise îl sărută pe Emmanuel pe frunte, sărut mecanic, jenată şi ea de vorbele lui Sylvie. Gabriel mormăie „iertare...” Voce descumpănită. Soarele scapără pe cer. Adieri grele de mirosuri. Şi parfumuri urcă din masivele de flori şi arbuşti, cad din copaci. În curtea interioară, Fernande dă ordine cu voce prea tare. Se aude cum numără farfuriile, serviciul cel mare adus special de la Paris. Martine a surprins-o pe Jeanne pe patul Doamnei. A ieşit încet din casă. S-a aşezat pe ultima treaptă a scării. Cu mâna pe spate, îşi scoate acele de pin care au rămas agățate. Au oră la coafor la patru şi jumătate.

Emmanuel închide ochii. Laurent îşi schimbă poziția, cu capul în mâini, foarte atent. Stéphane striveşte nervos țigara, vrea să-şi aprindă alta, se răzgândeşte. Gata, Gabriel începe să vorbească „nimic din ceea ce am construit nu mi-a reuşit. Nimic din ceea ce am conceput n-a devansat ființa în dorințele şi în exigențele sale cotidiene. Proiectul meu de început, odată ieşit din mine, prezentat, a fost mereu măcinat, micşorat, readus la o altă formulă de constrângerile practice, economice sau politice. Dar m-am luptat. Am crezut în el. Şi am pierdut chiar dacă de fiecare dată credeam în sfârşit că am să câştig. Redeveneam bursierul de la Roma, marcă academică, eşec logic. Mama voastră, în acest timp m-a tratat ca pe un învins cu felul ei de a tăcea şi de a se ascunde, această discreție care n-a fost vrednică de cinste, contrar a ceea ce voi toți gândiți. Nu mai există decât dragoste rău înțeleasă. Căsătoria noastră n-a fost decât un divorț. De cincizeci de ani, noi n-am făcut, ea şi cu mine, decât să ne criticăm, nespunându-ne nimic. La fel ca tine, Paulin, m-a acuzat de a-ți fi dat totul nedându-ți nimic.” Françoise îl priveşte pe Gabriel: „calmați-vă, tată, ar

putea să audă copiii”. Gabriel surâde slab „atunci, mă ascultaţi?” Zgomot în casă, copiii se trezesc, sfârşit de siestă. Li s-a promis că vor merge la plajă. Catherine se ridică discret, merge să-i liniştească.

Gabriel continuă cu voce scăzută. Paulin, Sylvie, Emmanuel, Françoise, Stéphane şi Laurent încep să-l asculte cu atenţie, cu oarecare emoţie. „Suntem de acum înainte într-o moralitate a actului. Domeniul culturii nu mai are un loc sfânt. Ea se sfinţeşte la întâmplare, în cotidian.” Gabriel se cramponează de fotoliu, ca şi cum ar fi străpuns de o durere. Catherine revine, se aşază în genunchi şi-i ia mâinile. „Mulţumesc.” El repetă „mulţumesc...” îşi priveşte, fiii, pe rând. Nu mai este proprietar, e cerşetor. „aceşti cincizeci de ani de erori cu mama voastră au fost, de asemenea, cincizeci de ani de erori ai societăţii noastre. Şi voi sunteţi acolo, la rândul vostru, încă în loc, pentru a continua să produceţi, să reproduceţi inegalităţi, să fabricaţi dar nu să mai inspiraţi. Arhitectura, ca şi cultura, ar trebui să fie locul unde o întreagă societate descoperă sensul experienţei sale colective. Rămâne întrebarea sălbatică, strigătul de pretutindeni. Fiecare e marja celuilalt şi maşina progresului nu face altceva decât să se învârtă în jurul ideii sale de progres. Nimic din cotidian nici din sensibil nu-l inspiră.” Catherine îşi retrage mâinile, încrucişează braţele, în neştire. Cu un pic de noroc, înaintea sfârşitului. Paulin va fi curăţat grădina pe toată lungimea parapetului terasei. Va trebui atunci să se facă curăţenie, să se adune grămăjoarele de flori ofilite. Sylvie se apropie de Paulin şi murmură „poate că el are dreptate”. Îşi zâmbesc.

Gabriel ridică uşor din umeri, priveşte vârfurile copacilor, cerul, apoi pe Martin „clar copilul ăsta o să cadă!” Emmanuel face cu ochiul lui Paulin cu aerul de a-i spune „vezi...” Gabriel se întoarce la auditoriul lui. Catherine îi face semn să se grăbească, copiii aşteaptă, reţinuţi în camera lor. Spune cu jumătate de glas „dacă nu, tată, diseară vor fi

nervoşii”

Gabriel, mâini împreunate, încearcă să facă haz de el însuşi „deci, din nou timpul ne lipseşte. Tonul, de asemenea, pentru a convinge că nu poți să înăbuşi cuvintele, o întreagă veşnicie. E adevărat, mărturisesc, o acuz pe mama voastră de totul. Pentru asta îmi spuneți că-s violent. Dar eu nu pot să mă lupt cu ea decât pe acest teren. Nimicuri. O tandrețe prin omisiune.” Face semn cu mâna, ca şi cum s-ar întrerupe. Stop.

Gabriel gândeşte, nu mai glumeşte, îşi pleacă puțin ochii. „La Paris, când sunt condus la aeroport, văd de departe construcțiile mele din cartierul Saint-Sauveur, REP de Vanves, cele trei turnuri din Gentilly, şi închid ochii. Cum am putut eu care să concep asemenea orori? Şi cine trăieşte, lucrează, iubeşte acolo, în ele? Cine şi cum? Din Boulevardul Lannes până la Orly niciun itinerar nu m-ar putea scuti de aceste confruntări. Am ridicat ziduri peste tot. Şi câți suntem, asemeni mie, care am construit, în cele din urmă, în neorânduială şi din interes? Înaintea mamei voastre, la fel, închid ochii. Aş vrea ca totul să se termine cât mai repede. Şi astfel să nu mai avem timp să ne acuzăm.”

Suspin „e felul meu de a fi tandru, cu voi, cu ea, în această zi. Despărțiți-ne. Am fost întotdeauna despărțiți. Totul se rezumă. Eu sunt aici. Şi mama voastră acolo, sus. Nu vreau să împiedic sărbătoarea. Vreau numai să-i dau o origine, un sens care să nu aibă sens. Trebuie numai să negociezi cu răul împlinit, să-l încovoi. Nu mai găsesc cuvintele.” Tăcere. Sylvie întoarce spatele. Îşi spune că Laurent şi ea, la urma urmei, dacă n-ar fi copiii! Emmanuel o priveşte pe Françoise care-şi pleacă ochii. Stéphane vrea să-şi aprindă o țigară. Catherine nu-l lasă. Sună telefonul. Trei sonerii deodată. Fernande va răspunde cu siguranță. Gabriel îşi trage răsuflarea. Îşi şterge parcă un fir de praf în colțul ochiului, gest fugitiv „cine sună, cine poate să ne caute?” Surâs.

Gabriel îşi reia poziţia în fotoliu, gata să se ridice „aş vrea ca în această seară să sărbătorim ceea ce ar fi putut să fie, să rupem cu ceea ce a fost. Tu, Paulin n-ai decât, să-i întrebi pe fraţii tăi ceea ce noi am hotărât în legătură cu mama voastră. Nu mai aştept decât acordul tău. Şi în această seară, am să pândesc privirile voastre. Vreau să fiu sigur că voi vă iubiţi.” Fernande apare „Domnule, e sora dumneavoastră, Henriette, spune că nu vrea să vă deranjeze, dar...” Gabriel se ridică.

Gabriel, în picioare, se clatină puţin, parcă ar fi băut. Catherine se ridică şi-l ia de braţ. „Pot să merg singur, mulţumesc.” Face câţiva paşi, se întoarce „e hotărât, aşa-i!?” Gabriel dispare. Sylvie spune „uf” şi se întinde. Catherine merge să dea drumul copiilor. Stéphane striveşte o ţigară între degete. Françoise îşi scoate djelaba, îşi aranjează costumul de baie „unde sunt ochelarii mei de soare?” Laurent se apropie de Emmanuel „ei?” Paulin mătură cu mâna fiecare grămăjoară de flori ofilite, le adună într-o cască de baie. Emmanuel repetă „atunci?”. Paulin surâde „pentru ce nevoia aceasta de unanimitate?” „Răspunde. Da, sau nu?”, „Nu!” Emmanuel îşi apucă fratele de încheietura mâinii. Paulin scăpă casca, gest brusc, pământ presărat cu flori ofilite „Nu te enerva, Manu”. Françoise se interpune între Emmanuel şi Paulin. Paulin îşi desprinde mâna „mama va rămâne aici. Pentru mai bine şi pentru şi mai bine”. „Tu glumeşti!”. „Merg afacerile?” Françoise îl reţine pe Emmanuel „doar n-o să vă bateţi acum”. Paulin ridică din umeri „nicidecum”.

Copiii ies din casă ţipând „colacul meu”, „balonul meu”, „mama, Paul nu vrea să-mi împrumute...” Iureşul. Martin s-a trezit, un gest greşit, cade din copac. Se aude „au”. Unul din verişori strigă „aşa-ţi trebuie!” Martin aleargă la tatăl lui, fără să plângă, nici să ţipe, cu genunchiul plin de sânge. Sylvie îi iese înainte, încearcă să-l prindă în braţe „te doare?”

Martin scoate limba, ajunge lângă tatăl lui. Îl ajuta pe Paulin să strângă florile ofilite, îşi ține genunchiul. Paulin îi zâmbeşte, îi spune încet „doare?” „da, Pa, doare”. Paulin îşi sărută vârful degetelor şi îşi aşază apoi mâna pe genunchiul rănit. Françoise îl ia pe Emmanuel deoparte. Stéphane ajută gemenii să-şi pună costumele de baie. Laurent îi trage o palmă băiațului lui cel mare. Sylvie îşi piaptănă fetele. Când Gabriel revine, e mare dezordine. Trei picături mici de sânge pe terasă. Piatra suge. O să se facă o pată.

Ce i-a spus Henriette fratelui ei? Fernande a ascultat la telefonul din bucătărie. Nimic important. Veşnicul „e vreme frumoasă, foarte frumoasă, da, dar ştii...” Tânguielile Domnului. Teama aceasta a lui de a se expune, amor propriu, sora lui, să nu-şi îngăduie nimic. Fernande e aici de treizeci şi unu de ani. Şi ea, la fel, aşteaptă, ascultă, dar nu împărtăşeşte. Lipsesc patru pahare pentru ca masa să arate perfect. Serviciul de cristal s-a descompletat. Când Domnul a lăsat receptorul, Fernande s-a gândit că nu trebuie să uite să-l roage pe Domnul Emmanuel să meargă să ia tortul. Treizeci de franci, pentru livrare, e prea scump.

Gabriel îşi priveşte nepoții. Nici măcar unul nu vine la el. Unde e Paulin? Gabriel se îndreaptă spre biroul lui. Se închide înăuntru. Pe masă, o însemnare făcută în ajun, neştearsă, cruțată. Abia o mai poate desluşi, într-atât cele câteva cuvinte sunt necitețe „repetarea mecanică a unui ordin convențional. Dezordine banală sau o mare dezordine?” Rupe capătul de hârtie. N-a spus nimic din ceea ce vroia să spună. Nu suferă. Râde. Îmbătrânit. Se simte de cârpă. Nu şi-a clădit visele.

CAPITOLUL 22

ÎNTÂI AUGUST, VĂZUT DE SUS, SI-tuație critică, stăvilare, mii de mașini imobilizate la fiecare punct de plată pe autostrada de sud, radiourile difuzează fără încetare mesaje sfătuind cutare sau cutare itinerar pentru ușurarea circulației, apoi șlagărul verii, un copil vomează la marginea unei șosele, vânzări primitive de pepeni și de piersici direct la consumator, cerul, ca și pământul, e cadrilat, sunt cei care se întorc, cei care pleacă, cei care supraveghează, cei care nu se sinchisesc și care se găsesc, în ciuda lor, prinși în mișcare, mare du-te-vino, pană fără voie, băuturi răcoritoare, cerul e biciuit de vânt, mistralul începe să bată, știți, va fi pentru trei, șase sau nouă zile, naționala 7, o caravană tăiată în două de un camion, o păpușă zace pe șosea, ultimele știri, miniștrii nu vor lua concediu, trei franci, trei piese de un franc, plată automată, care canal? nu mai e Durance, astă-seara, mare concert la Salon-de-Provence, helicoptere, polițiști pe motociclete, bară în bară, vremea va fi mai frumoasă în august decât în iulie, septembrie, e prea târziu, dă-mi un Kleenex.

Lumina sclipește în înalturi, pură, soarele, n-a atins încă pământul, suspendat, lumină seacă și vie, tremurătoare, ea mai crede încă atunci când, jos, rumoare, se năpustesc spre Coasta de Azur, Italia, Spania, într-adevăr cu centurile de siguranță e și mai periculos, germani, belgieni, suedezi, e noul Daf, când mă gândesc că nici nu se opresc măcar la noi, sunt sigur că ai uitat șorțul meu kaki, acela care-mi place,

mergi mai repede, o să ni se ocupe locul, dar nu, te asigur, am scrisoarea de rezervare şi locul e spre mare, la capătul camping-ului, acela al familiei Korber, de anul trecut, o viespe, nu vă mişcaţi copii, bzzz, bzzz, cel mai mic ţipă, săgeată la dreapta, să încetinească, să se oprească, pe capota maşinilor totul e închingat, cablu de cauciuc, prudenţă şi securitate, închide radioul, mereu aceleaşi ştiri, el conduce gândind că ea s-a îngrăşat, ea împarte biscuiţi copiilor, încercând să-şi amintească un moment fericit, al lor, când au hotărât să trăiască împreună, au părăsit Reims, Paris, Lille sau Strasbourgul dimineaţa, devreme, mai era încă întuneric, e splendid în Sud, cu puţin noroc vom ajunge la masa de seară, el şi ea, cu miile, şi milioane de copii, copiii lor, o curea de transmisie care plesneşte, asta mai lipsea, un cauciuc care face explozie, incidente, mojicul, ai văzut cum intră în faţă, spune-le copiilor să nu mai dea cu piciorul în televizor, televizor portativ, am făcut bine, serile, nu se ştie niciodată, şi antena, o să vedem.

Să încetinească, pericol, mistral, vântul dominant şi-a ales ziua lui. Înghesuie şi-i împinge pe cei care coboară, îi face aproape să meargă în zigzag, ciocneşte şi biciuieşte pe cei care urcă, caravane remorcate care oscilează spre dreapta, spre stânga, vânt de sus, de unde vine oare, sorgintele Ronului, vânt rece al gheţarilor, vânt aspru pe marele culoar de vacanţă, platanii de pe marginea şoselelor, oblici, par înrădăcinaţi de un secol pentru a-l înfrunta, vânt nebun care nu se lasă definit şi care e acolo, în acea zi, astăzi, se rostogoleşte, limpezeşte cerul, ia cu el firele de paie aurii, biciuieşte gardurile vii despărţitoare, unduiri de bambuşi. Livezi cu pomi fructiferi, recoltele vor fi bune şi pe coline, pe coastele de cretă, viţa de vie se apleacă la pământ. Răsucită, se aliniază în lungi împletituri, rânduite, Ventoux a pierdut dintr-o dată norişorul lui, creasta Luberon, linie perfectă, zece ore, douăsprezece, cincisprezece ore de ambuteiaj, circulaţie, spasme, ca să se ajungă acolo, drumuri convergente, inimă îmbuibată de sânge, umflată la

extrem, gata să explodeze. Peste eleşteul Berre, niciun pic de ceață, mistralul sculptează şi conturează totul, stranie limpezime în întregul peisaj, e frumos, miroase a vacanță, cred sau mai bine par să creadă, se precipită în jos, către mare, către azur, e ferit cel ce se grăbeşte mai tare, iar vântul grăbeşte şi mai mult toată această omenire înghesuită în maşini, strânsă în hamuri, mi-e sete, aşteaptă, vreau să fac pipi, reține-te, cine iubeşte pe cine, într-adevăr, ți-ai găsit momentul, toată lumea merge, coboară.

Linia fluviului, a canalelor, a şinelor de cale ferată, linia dublă a autostrăzilor, şerpuirea şoselelor, răspântii, intersecții, aglutinări de maşini, oglindiri de cromuri, caroserii negre, albe, roşii, verzi, alinieri de furnici, urmărindu-se una pe alta, depăşindu-se, mai repede, mereu mai repede, pentru a se bifurca aici, la dreapta Languedoc, drept înainte Margnane, Marseille, la stânga, Maures, Estérel, imediat răspântia, sunt şi mai multe maşini, ca şi cum singurul fapt de a se învârti le-a făcut să se multiplice. Mistralul se întețeşte, striveşte, izbeşte, se fofilează, urcă vertical spre cer, se răsfiră, planează, îşi ia viteză, plonjează din nou, la suprafața pământului crezi că-i limpede, direct, neschimbător, când de fapt el răscoleşte întregul cer. O coloană de fum se abate spre mare, incendiu, totul se aprinde, trebuie îngrădit, înăbuşit, domolit, stăpânit, să organizeze, să se ia măsuri, atenție, jocul discului, mister pe RMC, ați pierdut, pe data viitoare, se rulează, se tace, se râde, se arată cu degetul, se extaziază, se supără, fiecare gândeşte la ceea ce ar fi putut fi dacă nu l-ar fi întâlnit pe celălalt, gândesc la o terță persoană pe care o aştepți mereu, dar care nu vine niciodată, pe nedrept pentru că o aştepți, şi pe urmă nu, e foarte bine aşa, am să citesc horoscopul, nu se ştie niciodată.

Întâi august, nu mai există priveliştе intactă decât aceea a cerului şi a vântului, văzduhul, începutul începutului oricărei căderi, marginea unei întinderi pe care niciodată

nimic nu o va lega în chingi cu adevărat, pe care nimic n-o comandă şi nici n-o prevede, să zboare, să atârne deasupra, să se prefacă o clipă că ignoră că acolo, jos, totul se mişcă, se impacientează, se enervează, să soarbă aerul de sus, vântul aleargă în toate părțile, se pierde în el însuşi, fluviu invizibil, copac de vânt care se înalță, se sfâşie în patru părți, se desfăşoară, Sainte-Baume, catedrala Saint-Maximim, apoi din nou munți, trecători, păduri, un chibrit şi totul ar lua foc, şi aici la fel, stânca de la Toulon, beton, Hyeres, les Salins, Bormes, ca sfârşitul unei călătorii, începutul începutului unei istorii care-şi va pune la nesfârşit problema plecării, problemă de încredere, să revină la text în punctul în care a rămas şi la împărtăşire, să se apropie de ea, ea, şi de cei care o înconjoară, iată peninsula, le Domaine, să treacă neobservat, să nu-i distragă pe aceia din această familie de la ceea ce trăiesc dacă trebuie să-l trăiască, privilegiu, la ei, acolo, atâtea şi atâtea flori, toate aceste specii de arbori, această casă pătrată, curte interioară, aşezată ca o piatră verde într-o vegetație şi mai verde, exuberanță, totul a fost plantat acum treizeci de ani, pentru o altă aniversare de căsătorie, a douăzecea, copiii coboară spre plajă țipând, un balon lansat, din vârful scării saltă în golfuleț, e golful lor, niciun fel de pericol, domnişoarele şi-au luat cu ce să curețe petele de păcură. Să surprindă, survol, să îmbrățişeze, să împartă, să pătrundă, un punct de cădere ca oricare altul, mai perfect, nu mai ferit decât altele, da, şi acolo, să asculte, să se întrebe, să spună, să povestească, să însoțească şi mai ales să nu tranşeze, să se apropie şi pentru asta, să vină din cer, purtat de vânt, ca într-un vis, şi la fel ca într-un vis, să prefere locul interzis, cealaltă casă, mai mică, de deasupra, temniță, închisoare, cu misterul ei, întâi august. Cincizeci de ani, astăzi.

Lipseşte, un câine în această familie. Toți au murit. Lipseşte o pisică. Au plecat toate ca să-şi ducă traiul lor aiurea. Lipseşte o fată. Fiecare dintre fii a purtat părul lung până la intrarea în Liceu. Bernard, şoferul, se întoarce cu

cumpărăturile pentru dineu, languste, friptură de miel. La gheretă, i-au dat poşta de după-amiază. Atâtea şi atâtea lipsuri ca şi atâtea prisosuri pe care nimic nu le-ar putea împiedica. Scrierea acestei familii se vrea multiformă, multiplicată şi fără ştersături. Se vrea, atât, totul se opreşte la această dorință primă. Această familie se şterge ca vântul, de unde vine ea, încotro merge, şi el, de unde vine, încotro merge? Vântul, el, nu se repetă. Martin priveşte pata de mercurocrom de pe genunchi. Trebuie să aştepte să se usuce. Îl priveşte pe Paulin „spune, Pa, spune-mi o poveste”. Paulin aruncă tampoanele de vată într-un coş. „Sunt mereu aceleaşi!” Martin ridică din umeri „povesteşte-mi, totuşi”.

Jeanne s-a trezit. Întoarsă spre soacra ei, cu mâna stângă sub trupul ei, mână țeapănă, umăr dureros, nu îndrăzneşte să se mişte. Pe spate, cu ceafa arcuită, ochii încordați, ținuți închişi, Adrienne încearcă să vorbească altcuiva decât Adriennei. Buzele ei se mişcă puțin, cuvinte schițate, stinse, Jeanne zâmbeşte, se nelinişteşte, se înduioşează, apoi îşi schimbă gândul, se reține de la orice analiză. Jeanne nu va şti niciodată cu adevărat. Un gest, unul singur o opreşte pe Jeanne, o mână plinuță, îmbătrânită, deja puțin deformată, unghii tăiate scurt, vene aparente, albăstrui, pronunțate, piele fină şi albă, aproape transparentă, mâna aceasta, a acestei femei, pe pântecul ei. Copilul nu mişcă. Măcar pentru o clipă Jeanne ar dori ea el să dea semne de viață, ca mâna să se însuflețească, să se uimească şi ca, trezită din somn şi din bolboroseala ei, această femeie, miracol, să înceapă să vorbească. Dar Jeanne, încă o dată, se reține. Această dorință, ca oricare analiză, este excesivă. Nu există excese decât în economie. Să aştepte. Să urmărească. Totul în fapte, şi numai în adâncul inimii; poate să surprindă, să înalțe, să propună spre împărtăşire, rugăciunea pentru jertfa pâinii şi a vinului. Jeanne surâde. Limbajul liturghiilor. Paulin şi cu ea n-au vrut să se instaleze în casă, să ia parte la această invazie, chiar şi pentru o noapte, să se strângă la un loc cu restul familiei. Au preferat campingul

Calypso, printre vii, o sută de metri înaintea primei gherete din cele trei, pe care trebuie să le depăşeşti ca să ajungi la Domaine. Emmanuel şi Stéphane i-au luat în râs „voi sunteți şi mai conformişti decât noi”; „şi dacă eram şi noi iremediabil din aceeaşi speță”. Paulin le-a întors-o „îndată marile discursuri”. „Ăsta ca să ne înțelegi, frățioare”.

Jeanne nu se mişcă. Tic-tac-ul unui deşteptător pe noptieră. Zgomotul mării, ecou de strigăte de copii în golfuleț, zgomotul motorului D.S.-ului negru, şoferul dă înapoi ca să se poată apropia cât mai mult de bucătărie, livrare, Fernande vorbeşte mai tare decât ceilalți, şuierul înverşunat al vântului printre pini, robinetul lavaboului nu se închide bine, clip, clop. În baie, Martine aşteaptă afară. Jeanne a auzit-o apropiindu-se de casă, apoi renunțând, retrăgându-se, oare ea fredonează? În această seară, Paulin, Martin şi Jeanne se vor întoarce la camping. Maşina şi un cort sub care să se întindă toți trei, unul lângă altul, plăcerea de a nu datora acoperişul şi prezența lor decât lor înşişi, mândrie care vrea să însemne distanță, această faimoasă distanță care se pretinde afecțiune. Jeanne închide ochii. Nu vrea să-şi mai pună întrebări. Vrea să fie acolo, să constate, atât. Pentru această mână, pe pântecul ei, mână rece, neînsuflețită. Încetişor, Jeanne îşi eliberează brațul drept, îşi mişcă degetele, nu-şi mai simte mâna. Respiră uşor. Observă buzele acestei femei, vecine, care cu un gest cu palma parcă ar vrea s-o rețină. Încearcă să desluşească pe buzele acestei femei un cuvânt clar, precis, un alt nume, un prenume, cine ştie, un semn. Mişcările buzelor se schițează vag şi nu se sfârşesc. Femeia aceasta nu mai îndrăzneşte să vorbească. A îndrăznit ea vreodată? Şi ce va mai fi cu dragostea Jeannei pentru Paulin, a lui Paulin pentru Jeanne, discursul lor, astăzi, grefat în întregime pe gestația unui al doilea copil, un frate sau o soră pentru Martin, o succesiune, de urmat. Distracția momentului. Dar după ce copilul se va naşte, ce-şi vor mai avea de spus, pentru că trebuie să aştepți, să aştepți, ca să comunici? Ce

întrebări îşi vor mai putea pune iar? Există zile care țes şi se țes, dar, atât de des, şi zile fără urzeală şi fără fir, Emmanuel şi Françoise? Stéphane şi Catherine? Laurent şi Sylvie? Copiii odată născuți, discursul se codifică, discursul lor s-a pietrificat. Jeannei îi e teamă. O mână pe pântecul ei. Aceea a începutului acestei întregi istorii şi a acestei sărbători, reuniunea din această zi, Gabriel şi Adrienne. „Adrienne?” Tăcere. „Mamie?” Tăcere. „Pipou?” S-o abandoneze pe această femeie discursului ei. Să scruteze, să asculte, cine ştie?

CAPITOLUL 23

ÎL AUD, ACEST ZGOMOT DE BILĂ ce se rostogoleşte pe parchet. Dar ce bilă? Unde? Când? Nu aud decât zgomotul sec, o înghițitură mai întâi, o ejecție apoi, ceva rotund şi dur, respins, care se rostogoleşte, se rostogoleşte. Îmi amintesc de mirosul de ceară de parchet, de tăcerea din sufragerie, era aşadar în această încăpere, în acel moment, seara, când o regăseam pe doamna în negru, mai tăcută ca niciodată. Ea mă priveşte cercetător, se amuză în sinea ei văzându-mă crescând, mă crede pedepsită cu părul meu lung, ştie că am cheia de la bibliotecă, că citesc totul, că-i scap, că m-am născut scăpându-i, şi că, slavă Necuratului, una din expresiile ei favorite, în curând am să mă desfac de ea pentru totdeauna. O bilă mică se rostogoleşte, se rostogoleşte.

În privirea mamei mele, directă, limpede, fixă, în privirea acestei femei veşnic aşezată în fața mea la celălalt capăt al mesei, citesc hotărâre, afecțiune prin omisiune. Ea ar dori atât să se amuze de tot ceea ce eu îmi imaginez că ar fi fost viața ei, o reuşită, o viață împlinită, o alianță copii, bani şi această casă în care de acum înainte o să domnească, să facă pasiențe, să joace singură whist. Dar cum o putea oare să joace de una singură, zile întregi? O privesc. Ea mă fixează până când îmi aplec ochii ca să iau lingura în mână şi aştept ca ea să facă la fel, ritual, dându-mi astfel de înțeles în fiecare zi că sunt la ea, că ea decide totul, şi că ea mă hrăneşte. Nimic de ascuns, nimic de ocolit sau impulsiv la

această femeie, nici măcar indiferență, doar atât, să mi-o amintească, o asprime şi o candoare de țărancă pe care patru generații, şi a cincea, a ei, de mică burghezie de provincie, n-au reuşit să le şteargă. Privirea ei confuză mă mai uimeşte încă. E vie, fie convențională, dacă lasă să se observe uneori îndârjirea după un profit care e acela al pământului şi al produselor sale. Mama nu-şi ascunde mâinile din cochetărie, ci pentru că acolo, mai mult încă decât în privirea ei, adevărul se etalează, noduros, digital. Mâinile mamei mele lasă întotdeauna urme de degete pe mobila prețioasă, amprente pe lacul pianului, şi de aceea le atinge rar sau atunci îşi pune mănuşi. O remarcă a ei. Plecăm la Catedrală, e botezul celei de a treia fiice a lui Adrien. Îşi pune mănuşi gri şi-o aud murmurând la întâmplare fără să se adreseze cuiva din areopagul familial „când pui mănuşi, totul devine obscen”.

Şi trebuie să admit că mama mea a fost o femeie ataşantă, prin aceea că ea se ataşează încă, că e acolo, că mă întreabă, că-şi râde de speranțele şi aşteptările mele. Nu mi-a spus ea, la întoarcerea de la cimitir, în ziua ultimului transport al sicriului tatălui meu în cavoul de sus „am să te îngrop, să ştii. Părinții îşi îngroapă întotdeauna copiii, chiar dacă ei mor înaintea lor”. Ceva mecanic, un ton de deja spus îmi indică că deține această mărturie de la un altul, o alta, tatăl ei, mama ei, cine ştie? Aşchia nu sare departe de copac. Mica bilă scuipată, se rostogoleşte, se rostogoleşte pe parchet.

Pasul înăbuşit al doamnei în alb care pleacă şi revine, serveşte, strânge, mama mea mai întâi, şi eu, în al doilea rând şi ultimul, pe acest loc din capătul opus care a fost acela al tatălui meu, îmi ridic farfuria şi spun mulțumesc. Ceea ce nu se face. Nu trebuie să li se mulțumească servitorilor. Asta „îi învață rău”. Şi totuşi, în fiecare seară, întind cu amândouă mâinile farfuria în care n-am lăsat nimic, ceea ce trebuie, din contră, să faci, aştept şi, invariabil, mişc buzele şi spun mulțumesc, voce stinsă,

tăcere. Se rostogoleşte, se rostogoleşte, mica bilă, în acel moment. Dar de unde vine acest zgomot?

Mama mă observă, mă întreabă din privire, ea e mereu acolo, pentru această eternă masă de seară, parcă fixată la cealaltă extremitate a mesei. Nu trebuie mai cu seamă să-i privesc inimile. Rupe pâinea atunci când eu mă aplec să-mi iau paharul sau când beau o înghițitură de apă. Ea îşi taie aripa de rață în aspic atunci când eu înțep cu furculița cartofii prăjiți, unul câte unul. Privirea ei e cenuşie, neagră, îngustă, ca şi gulerul rochiei ei, impecabil încheiată în nasturi. Nimic n-o va ştrangula cu adevărat vreodată. Suspendată în spânzurătoarea veştmintelor ei de doliu, se mişcă şi şchiopătează încă. O iubesc pe această femeie, singura şi unica manieră de a-i spune să plece. Şi ea, de a reveni mereu. În fiecare seară, micul zgomot. Mica bilă.

Ochii ei în ochii mei. Privirea acestei femei îmi spune să nu mă încred în nimic. Fără îndoială îi e teamă pentru mine atunci când ea nu mai are de ce să se teamă pentru ceea ce a trăit. Eu cred într-o soartă, ea nu mai crede. Îşi înalță puțin bărbia. O jenează gulerul rochiei? Nu, ea sfidează, îmi surâde şi niciun cuvânt ca să-mi explice acest surâs. De fapt, mama nu vorbeşte decât atunci când sunt cel puțin alte două persoane ca să asculte şi nu se adresează nici uneia, nici alteia. Vorbele ei nu au niciodată o adresă. Ea le azvârle, le distribuie la întâmplare. E latura ei de „el abanico” şi de om care a trăit în America Latină. Dar dinaintea mea, la capătul mesei, totul se opreşte la înălțatul bărbiei, la surâs sau la privire. Ea dispare. Şi se rostogoleşte, se rostogoleşte bila. Care bilă? Greta!

O revăd, ea vine spre mine, e o pisică cenuşie cu păr de angora. Câteva zile după moartea câinilor, ea îşi face apariția în hangar, lângă ruinele capelei, în spatele pergolei. La început de tot, nu se apropie de casă. Buturugi aşezate în cruce, din vârful mormanului de lemne, ea mă observă, de la distanță, când merg să mă plimb în grădină. Mi se întâmplă

să-i aduc de mâncare. La noi, nu există niciodată resturi. Şi atunci, când mă întorc de la liceu, mă opresc la măcelar, şi cumpăr bucăţi de bojoc. De la ea e micul zgomot, de la ea, mica bilă. O uitasem.

Două veri şi trei ierni fără Gabriel, să-l văd de la distanţă sau din întâmplare, să ne strângem mâna, doar atât. Şi această corespondenţă care se îngrămădeşte în capul meu, pacheţele de scrisori, panglici, panglicuţe, atâtea şi atâtea mărturisiri imaginare. Două veri şi trei ierni, timp în care eu jefuiesc biblioteca municipală de toate lucrările de arhitectură. Henriette mă surprinde, cu cărţi sub braţ, îşi bate joc de mine „fratele meu nici nu ştie măcar cine eşti. Şi pe urmă, el e la Roma. La Villa Médicis. Îmi scrie că el cunoaşte doamne, adevărate.” Râsul scurt al Henriettei. Noaptea, lumânare după lumânare, mă documentez, Paestum, Chartres, Colibele din America, igluurile, satele berbere. Şi tot noaptea, ies. Greta mă aşteaptă pe mormanul de lemne. Îi vorbesc de Gabriel. Pretind că mi-a scris. Mi-a spus aia, mi-a repetat asta, Greta ascultă. I-am ales numele ăsta pentru ochii ei, atât de bine conturaţi, şi mă amuz gândindu-mă că ea e acolo, fatală, ca să-mi facă farmece sau şi mai mult, să mă instruiască.

Foarte repede, Greta se obişnuieşte cu mine, şi tot mai pe aproape la întâlniri, alege în final pervazul ferestrei de la camera mea şi mă aşteaptă acolo. Ceea ce o supără pe doamna în alb „o să facă murdărie” şi ceea ce îi convine doamnei în negru „o să mănânce şoarecii”. Ştiu că Greta are amanţi. Îi pipăi pântecul. Iar aşteaptă pui. La timpul cuvenit, o să dispară câteva zile, apoi o să revină subţire, slabă, gata să înceapă iar. Îmi ascunde întotdeauna pisoii ei. Sub buşteni? Într-un tufiş? În ruinele capelei? De câte ori nu i-am căutat!... Greta, atunci mă însoţeşte, dar nu merge înaintea mea. Ea vrea să nu-i găsesc. Şi când, renunţând, mă întorc spre ea, se freacă de mine şi începe să toarcă...

Miorlăiturile Gretei, în anumite nopți, chemarea, plânsetul ei. Mă gândesc la Gabriel. Mulțumesc. Urmează sfâşierea luptelor, mieunatul răguşit de dincolo de zidurile grădinii. Greta face întotdeauna „asta” aiurea. Uneori, se întoarce zburlită, cu părul ud de muşcături. Şi atunci nu mai sfârşeşte să se lingă ca să se facă frumoasă. Apoi pântecul ei, din zi în zi, începe să se umfle. E viața ei. Ştiu că iar aşteaptă pui căci din nou începe să bea lapte. Toate astea, Gabriel nu le-a aflat niciodată. Cu toate că atât de des i le-am descris, scris în gând. Stendhal „Promenades dans Rome”, mă plimb cu Gabriel. Mă las îmblânzită, eu sunt Greta lui. Şi noaptea, adorm în pat, ținând cu amândouă mâinile pântecul acestei pisici. Într-un colț al camerei, un coş, perne, o rog stăruitor pe Greta să-mi permită s-o ajut în acea zi, să-mi dea voie să văd asta. Soseşte ziua. Fereastră închisă. Greta, prizonieră, trebuie să fete, în fața mea. În genunchi, lângă coş, îmi privesc pisica, prietena, confidenta. Îşi începe travaliul, împinge, se cambrează, încearcă să miaune, ca un plânset, şi singură, privirea opacă, amorțită, aduce pe lume cinci pisoi, pe care-i curăță, fără deosebire, şi care găsesc instinctiv sfârcurile şi laptele. Eu mă minunez. Adorm, pe jos, lângă această mică familie. În revărsatul zorilor, frigul mă scutură. Sunt înțepenită, îmi frec ochii. Greta doarme singură în coş. Pisoii ei? I-a mâncat pe toți. Nicio urmă.

În ziua aceea, simt nevoia să merg să plâng în brațele mamei mele, vreau să-i spun că are dreptate să nu mă iubească cum se iubeşte atunci când te prefaci numai. Aş fi putut să-i spun mulțumesc, s-o acopăr de sărutări, să-i cer iertare pentru şold şi să-i promit să ascult de toate sfaturile ei dacă în sfârşit ea acceptă să şi le exprime. Mă revăd, îndărătul uşii de la salon. Sunt gata să bat, să întrerup partida de whist. Nu, mă răzgândesc. Mă întorc în cameră. O mângâi pe Greta ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Voi fi cine sunt, cu orice preț.

Două veri şi trei ierni. Sunt primită la bacalaureat, mențiune destul de bună. Henriette, căzută, repetă. Sunt supărată pe Gabriel şi nu-i mai scriu în gând. Îmi spun că astfel va reveni vara viitoare, ca să-mi vorbească şi să mă iubească în sfârşit. Am şaptesprezece ani. Cursul de filosofie mă plictiseşte. Scriu poeme care nu-mi plac. Mereu acelaşi poem. O imagine mă obsedează, Greta devorându-şi copiii. Adoptată de întreaga casă, i se deschide de-acum înainte uşa de la pod. Ea îşi petrece nopțile pândind şoarecii. Dar eu o cunosc prea bine, şireata, nu-i trebuie dencât o victimă pe noapte. Ziua, digeră. Seara, hăituieşte. Niciodată vreo urmă, ca şi cu pisoii. Am verificat deseori. Nici chiar o bucățică de coadă sau un fir de păr de şoarece. Greta îşi mănâncă victima ei zilnică în întregime. Pe urmă se instalează în camera mea, în coş, siestă, şi seara, la ceasul cinei, mirosul de supă o atrage, vine în sufragerie, se aşază la distanță, pe parchet, îşi linge labele conştiincios. Mama soseşte, ia loc. Greta începe atunci să se sufoce, să mistuie şi să scuipe o bilă micuță, tare, care se rostogoleşte, se rostogoleşte pe parchetul ceruit. Sunt rămăşițe de şoarece, rejetul nedigerabil, perfect rotund şi neted. Mama se preface că nu aude zgomotul. Cu o lopățică şi o măturică, doamna în alb adună bila de pe jos. Pentru mama, înseamnă un şoarece mai puțin şi Greta, un servitor în plus.

Greta care devorează şi scuipă. Greta care aşteaptă iar pisoi. Îi frământ pântecul. Pe curând, din nou. Nu mai vreau astfel de ospăț în camera mea. O aşez pe Greta pe pervazul ferestrei şi îi spun „adio, pleacă”. Ea toarce. O împing. Închid fereastra cu violență. Două veri şi trei ierni, în curând o primăvară. Alunec în lungul peretului plângând cu hohote. Eu n-am să-mi devorez copiii. Bilă mică care se rostogoleşte, se rostogoleşte. Spun din nou „pleacă”, atât de blând, de tandru „pleacă”. Eu n-am să-mi îngrop copiii.

CAPITOLUL 24

„PLEACA...” EA DESCHIDE OCHII. Jeanne, trezită brusc din somn, o priveşte, surprinsă, se aşază în genunchi pe pat lângă ea. Ea repetă „pleacă” cu palma mâinii lipită pe pântecul Jeannei. Jeanne şi ea nu s-au tutuit niciodată. Apoi cuvintele se estompează, devin mai surde, nu mai sunt pronunțate, numai buzele se mişcă, îi e frică. Mâna ei alunecă pe pântecul Jeannei, inertă, abandonată din nou. Ea priveşte, înspăimântată, pe această străină, aproape goală, diformă, care se apleacă spre ea, îi mângâie fruntea, repetând cuvinte în „ie” „Mamie” şi în „uit”. „te ascult”. Atunci începe să tuşească. Jeanne o ridică puțin. Se sufocă. Jeanne o strigă pe Martine. Ea respiră din ce în ce mai repede, geme. Martine soseşte, o ajută pe Jeanne „nu e nimic grav, trebuie s-o ridicăm în picioare”. Jeanne şi Martine o fac să alunece pe pat, îi dau picioarele jos, o ridică de umeri, prosopul de baie cade pe jos. Goliciune. Capul îi cade în față. Se sufocă. „I se face rău deseori?” Martine face semn că nu. În baie, s-o țină dreaptă în fața lavaboului, să dea drumul la apă. Ea nu se mai poate ține pe picioare. „Doamnă! Doamnă!” Martine cu o mână o susține şi cu cealaltă îi ciupeşte obrazul, între degetul gros şi arătător, e ca o grimasă „priviți-mă, priviți-mă”. În oglindă, ea se priveşte. Două femei o încadrează. Se calmează. Mai tuşeşte încă de două ori, violent, apoi tuşeşte scurt şi foarte repede, îşi reia respirația. Martine îi dă să bea un pahar de apă. Încetul cu încetul, ea îşi revine, se ține pe picioare. Jeanne lasă cotul soacrei ei, îşi şterge fruntea, se aşază pe marginea

căzii, coboară ochii. Îşi împreunează mâinile, îşi încrucişează degetele. Martine murmură „ştiţi, Doamna se gândeşte la o mulţime de lucruri”. Jeanne o priveşte. Martine precizează „ea îşi spune o mulţime de lucruri, dar foarte încet, foarte încet”. Martine o aşază pe un taburet, cu spatele rezemat de uşă, merge în cameră, culege prosopul de baie, îl împătureşte şi revine. Jeanne o întreabă din privire. Martine răspunde „sunt chiar sigură că un surd ar putea citi cuvintele de pe buzele sale “. Tăcere. „Numai că, iată, noi nu suntem surzi.” Martine surâde. Jeanne schiţează un surâs de răspuns, amabil. Glasul Martinei devine mai limpede, aproape voios „sunt obişnuită. O cunosc bine, nu trebuie mai cu seamă să-i pui întrebări. Nimic de făcut. Şi eu la fel, ştiţi, acum cinci luni când am intrat în această slujbă, am crezut într-un miracol. Dar asta e. Tot ceea ce se întâmplă în capul ei o zguduie, şi asta e liniştea ei. Ţineţi. Ajutaţi-mă s-o îmbrac. E cel mai bun lucru pe care i-l puteţi face. Veniţi cu noi la coafor?” Martine îşi priveşte ceasul „e încă prea devreme. O s-o aşezăm pe terasă: O să-i facă bine.” Martine o priveşte pe Jeanne, care nu se mişcă, descleştează degetele, palmele lipite una de alta, un alt gest instinctiv, magic. Jeanne face o mutră ca şi cum şi-ar bate joc de ea însăşi. Vocea Martinei, obişnuită, vioaie, „soacra dumneavoastră nu-i un caz unic. Aş spune chiar că se răspândeşte. Am îngrijit mai mulţi ca ea, bărbaţi, femei. Numai că ei aveau toţi cu douăzeci, douăzeci şi cinci de ani mai mult. Doamna nu are decât şaizeci şi şapte...” Jeanne se ridică, o ajută pe Martine. Chiloţii, corsetul, pantofii uzaţi, o altă rochie, uni, pe care Jeanne o încheie de jos în sus. La ultimul nasture, de la guler, Jeanne întâlneşte privirea soacrei ei. O privire care spune în continuare nu. Jeanne lasă gulerul întredeschis.

Ea închide ochii, încet, apoi priveşte în dreapta, în stânga. Ştie că or s-o scoată afară. Aerul, lumina, vântul, fotoliul cu tubulatura lui. Pălăria, aşteptarea. Martine o ia de braţ şi o călăuzeşte. Jeanne le urmează pe cele două femei. Martine se întoarce spre Jeanne, pe culoar, şi spune din mers „ceea

ce găsesc formidabil la ea e că rezistă”. Tăcere. Terasa. S-o aşeze pe Doamna. Jeanne îi întinde pălăria. Jeanne îşi aminteşte de scrisoarea trimisă lui Paulin, ca şi fraților lui, de către Gabriel ca să invite, să reunească pe toți cei apropiați familiei pentru sărbătoarea din această zi, care se termina cu „fără cadouri, fără flori, afecțiunea voastră ajunge”. Jeanne îşi mai aminteşte de un subiect de examen, un citat din Balzac „viața este forța care rezistă morții”. Jeanne ar vrea atâta să nu mai facă asemenea referiri. Martine pune pălăria pe capul Doamnei. Şi ea e acolo, şade liniştită, cu mâinile încrucişate pe pântecul ei, se joacă cu nasturii rochiei. Jeanne îşi muşcă buzele. Martine îi face semn că nu are niciun rost să rămână. Jeanne se retrage, Martine o însoțeşte, intră în căsuță „am să fac ordine. Ne reîntâlnim jos?” Jeanne face semn că da şi murmură „mulțumesc”. „E munca mea, ştiți.” Jeanne ar vrea s-o sărute, pe Martine, dar Martine s-a întors deja cu spatele.

Strigătele copiilor, în golfuleț, pe plaja lor. În josul scării, Paulin „te căutam”. Jeanne se lasă îmbrățişată. Paulin îi ciupeşte drăgăstos obrajii. Jeanne ar vrea să spună „nu, nu asta” dar ar însemna să dezvăluie totul, să povestească, să explice. Îi e teamă de acest gest, repetiție, grimasă, ea îl evită şi apoi se apleacă spre Paulin, îl strânge în brațe, un început de plânset pe care-l maschează într-un hohot de râs. Între Jeanne şi Paulin, pântecul şi copilul. Jeanne murmură „ce vom fi noi, noi?” Paulin, caraghios, o imită „noinoi?” Jeanne se strânge mai tare, se lipeşte. Paulin murmură „noi o să facem totul, îți promit, totul, ca să nu ajungem aici”. Jeanne îl ascultă, o lacrimă de bucurie în colțul ochiului pe care Paulin o şterge cu duioşie. Ultimele trepte, un bunăziua lui Bernard, un mic semn Fernandei, care se preface că-i ocupată şi nu observă nimic. Ea îl tratează şi acum pe Paulin ca fiind cel mai mic. Jeanne murmură „ăsta e mistralul?” Paulin o ia de mână „Martin e cu ceilalți, cine ştie ce-o să se mai întâmple iar”. Jeanne încearcă să-l oprească pe Paulin „unde mă duci?” „Acolo unde tu mă vei urma...” Râd, doi

copii, Paulin treizeci şi opt de ani, şi Jeanne treizeci şi şase. Trecând pe terasă, o privire furişă spre uşa biroului tatălui lor. Trebuie să plece pe ascuns, boscheții, tufişurile, florile, arborii „măcar să şi profităm”. „Şi ceilalți?” „Au plecat să se plimbe cu vaporul.” „N-am decât o jumătate de oră, ştii”. „Ştiu.” „Şi în mod excepțional vreau să profit şi eu ca să mă coafez.” „Cu atât mai bine, ai să le semeni. O să ne amuzăm.”

Capătul grădinii, în promontoriu, un gard din zăbrele, dafini, o întreagă vegetație crescută în sălbăticie, valuri de căldură şi mirosuri seci, pământ, ace de pin, coji „veneam adesea aici”. Paulin lasă mâna Jeannei, mângâie frunzişul, râset scurt, îşi râde de el însuşi „mă refugiam!” Două lovituri cu picioarele în aer, amuzat, ca să-şi scoată sandalele. Se lasă în genunchi, apoi se aşază turceşte, cu fața la mare. Jeanne ia loc lângă el, ca şi el, îl imită. El îşi aşază mâinile pe genunchi, şi ea îşi aşază mâinile pe genunchi. El ridică bărbia şi ea ridică bărbia. El închide ochii, soarbe aerul, ea închide ochii, soarbe, pufneşte în râs, apoi fără să se mişte, mereu imitându-l, serioasă, sau gravă, nici ea nu mai ştie, murmură „am făcut bine că ne-am instalat la Calypso, aici, e prea frumos”. Ea priveşte marea, apoi, cu fața în sus, clipeşte din ochi, cu palmele în acele de pin, eu trupul lăsat pe spate, ea îşi întinde picioarele, suspină. Paulin se apleacă, îşi lipeşte urechea de pântecul Jeannei, ascultă, spune „salut, ei tu! Oh, tu m-auzi? Cu o mână, Jeanne mângâie părul lui Paulin, spune, fără să vrea, o mărturisire fără îndoială, priveliştea, ora şi locul, „sunt fericită”. Paulin vrea să se îndrepte, Jeanne îl opreşte „... uneori... uneori...” Râde, ezită, acoperă cu mâna ei liberă ochii lui Paulin, lungită cu totul, cambrată, sprijinindu-se pe cealaltă mână, tremurându-i puțin brațul „nu, nu spune nimic. Vei putea să vorbeşti numai atunci când eu voi avea impresia că ți-am spus exact ceea ce am nevoie să-ți spun, astfel, acum, din cauza ei, mama ta, mămica ta, şi din cauza noastră, de asemenea, pentru că mi-e frică de acest grilaj, de, exemplu, această margine de proprietate, facil, e facil, am să încerc să

găsesc ceva mai bun. Mi-e frică, ştii, când mă trezesc, noaptea, te privesc, cu fața în jos, tu striveşti salteaua, capul în primul rând în pernă, am impresia că vrei să te sufoci. Mi-e frică de mine, de asemenea, când mă gândesc că Martin e mai bun decât ceilalți copii, sau frică de mine când mă surprind că sunt geloasă când tu întârzii, sau încă, şi încă, frică de mine când îmi spun că ne-am căsătorit prea târziu, calcule ridicole, când Martin va avea douăzeci de ani, noi vom avea cincizeci, tu ai să ai păr alb, tu ai deja...” Jeanne îi smulge un fir. Paulin se îndreaptă, îi apucă mâna, un joc. „Nu, Paulin, nu spune nimic, mi-e frică de privirea ta, aşa, acum, căci nu ți-am spus încă ceea ce aveam de spus. Mi-e frică. De asemenea, pentru că noi n-am venit aici, astăzi din obligație, nici chiar din curiozitate, ci pentru ea, pentru că tu te gândeşti deseori, tot timpul, la ea. Toate tăcerile tale, eu le ascult. Şi mă întreb, exact cum te întrebi şi tu, dacă se poate pătrunde vreodată în conştiința cuiva. Ea vorbeşte, ştii, dar n-o auzim, n-o mai ascultăm. Fără îndoială pentru că niciodată n-a fost ascultată. Povestea ei ar putea fi a noastră. A ta, a mea, riscul nostru...” Tăcere.

Jeanne surâde, sărută mâna lui Paulin, îşi eliberează mâna, suflă firul de păr alb, îşi îndoaie picioarele, apleacă capul şi se ghemuieşte „noi ne ascultăm puțin, Paulin, pentru că nu ne vom asculta niciodată destul. Oamenii spun în mod normal despre noi, oh, ăia doi se înțeleg bine; Aş vrea atât ca ei să gândească despre noi că ne ascultăm bine”. Jeanne ridică capul, trimite o sărutare din vârful degetelor lui Paulin „iată”. Tăcere. Paulin se preface că prinde sărutul şi că-l înghite. Glup. Jeanne râde. Paulin se ridică. Jeanne se neliniştește „îl vezi pe. Martin?” „Da.” „Face baie?” „Nu, se joacă.”

CAPITOLUL 25

UMBRA UNEI FAMILII, UMBRĂ ÎN tinsă, care se măreşte întruna, umbră care se desfăşoară ca un văl mare mohorât. Această ţesătură, fibra ei, bunici, părinţi, fii, nurori, nepoţi, servitori, şofer, infirmieră, facere şi multiplicare a familiilor zise mari când ele nu vor să admită că sunt ceea ce sunt. Ancorate, posesive, foarte inimoase şi nu gheare ca să strângă pumnul, să se apere. Inima mai bate pentru unii. În aparenţă copiii ignoră totul despre părinţii lor şi părinţii despre părinţii lor. Şi atunci te întrebi când, cum şi pentru ce arborele, astfel, a prins rădăcină. Mai sunt şi domnişoarele pentru copii, casă şi masă, pentru vară. Josyane, optsprezece ani, are în grijă pe cei cinci copii ai lui Emmanuel şi Françoise. Josyane e obişnuită. Ea este cea mai mare dintre cei zece fraţi, şi pentru asta Franpoise a ales-o. Şi-a luat bacalaureatul. E prima ei vacanţă. Nimic n-o încântă. Nu ştie să înoate. Josyane visase o altă mare, o altă vară. N-are mult de supravegheat. Copiii lui Emmanuel sunt cei mai liniştiţi. Dacă li se spune să se scalde, ei se scaldă. Să iasă din apă, ei sunt deja afară, jos, cu un prosop pe umeri. Şi mai e Colette, douăzeci şi doi de ani. Stéphane şi Laurent, Cathérine şi Sylvie, au hotărât s-o ia împreună. Gemenii şi cele trei fete ale Cathérinei, cei doi mai mari şi cele două mezine ale Sylviei. Nouă cu toţii, cei mai turbulenţi. Ei nu ascultă de nimeni. Colette a înţeles că era mai bine să-i privească, ca să-i stăpânească, decât să spună, să vorbească, să ţipe. Josyane citeşte o carte despre familia Borgia. Colette

supraveghează. Ea, dimpotrivă, este cea mai mică din familia ei; Sylvie i-a precizat Françoisei „de familie bună”. Gemenii au auzit-o. Copiii ascultă şi ei, loc comun, evidență. Rezultat, gemenii sunt mândri de domnişoara lor. Colette n-a avut voie să-şi aducă tranzistorul ei.

Martin, el, îşi etalează ostentativ genunchiul. Pata de mercurocrom, mica rană, şi momentan, interdicția de a face baie. Dacă ceilalți îl stropesc, el revendică. Mimează un boxeur, lovituri cu pumnul, un luptător, piedică. Îşi provoacă verişorii „o să vedeți voi când ieşiți din apă!” Mezinele Sylviei, cu colaci în jurul mijlocului, plescăie apa arătându-l cu degetul şi fredonează „el e pedepsi-it, el e pedepsi-it”. Martin loveşte cu piciorul în nisip „fetele, toate sunt fâțe!” Josyane îşi întrerupe lectura, îşi coboară ochelarii de soare „nu e frumos să vorbeşti aşa”. Martin ridică din umeri „tu nu eşti domnişoara mea, taci din gură”. Colette zâmbeşte. Martin se aşază în genunchi, plonjează în nisip, cu amândouă mâinile – „n-am nevoie de domnişoară, eu!” Râde. Colette râde şi ea. Martin vine şi se aşază lângă ea „cum te cheamă?” Colette îşi spune numele. Martin o priveşte pe Josyane care şi-a reluat cititul „şi pe ea?” Colette răspunde: „Josyane”. Josyane închide cartea, se ridică, face câțiva paşi, diversiune. Picioarele în apă, ezită, e păcură, să fie atentă, unu, doi, trei, patru, cinci, Emmanuelii sunt acolo, ea strigă „nu mergeți prea departe”. Ei nici nu sunt prea departe. Gemenii, dimpotrivă, au luat cu asalt salteaua pneumatică, şi pe ea, aşezați pe burtă, de-a curmezişul, încearcă să ajungă la stânca ce apare în mijlocul golfulețului. Josyane ar vrea să le spună să se întoarcă Colette îi lasă în pace. Martin o priveşte pe Colette „tu eşti simpatică, tu”. O priveşte pe Josyane „şi eşti mai frumoasă ca ea”. Tăcere. Martin, în patru labe, în joacă, pe ascuns, de Colette, se târăşte până la prosopul lui Josyane şi, din trei mişcări, acoperă cu nisip cartea despre Borgia. Josyane se întoarce. Martin priveşte cerul, o face pe nevinovatul. Colette pufneşte în râs. Se aude zgomotul valurilor. O după-amiază

ca oricare alta. Mâine, Colette va rămâne singură cu copiii lui Stéphane şi Laurent, primele cincisprezece zile ale lui august. Casa e prea mică ca să încapă toată lumea. Mâine Emmanuelii, cu Josyane a lor, vor pleca şi vor reveni în a doua jumătate a lui august. Fiecare la rândul său. Cei trei Paulini, ei, vor merge la munte. Colette se întreabă dacă-n vreo zi, totuşi, Stéphane, Catherine, Laurent sau Sylvie îi vor propune s-o înlocuiască şi o vor lua pe vas. Emmanueli, Stephani, Laurenti, Paulini, Colette ar vrea să înțeleagă limbajul acestei familii. Bunicul, ieri, întâmpinându-i, spunea în legătură cu casa sa „un arhitect nu se gândeşle niciodată la o casă atât de mare”. Şi această bunică care nu se vede niciodată? Şi sărbătoarea de astă seară? Gemenii revin către plajă. Ca să rămână pe saltea, orice lovituri sunt bune. Ca să încerci să-i dai jos, orice strigăte sunt inutile. În astă seară, Josyane şi Colette vor dormi pentru a doua oară, „dar e foarte confortabil” a spus Fernande, în sala de baie a copiilor, pe paturi pliante. Josyane şi Colette nu vorbesc între ele, la ce bun, pentru patruzeci şi opt de ore doar. Li s-a cerut numai să-şi aducă cea mai frumoasă rochie, pentru sărbătoare. Martin îşi scoate slipul şi-l aruncă în sus „e prea mic, mă strânge”. Josyane îi spune să şi-l pună iar din cauza verişoarelor lui. Martin îi întoarce spatele şi pleacă. Fundul gol. Capătul golfului. La umbră. Nu i-a văzut pe părinții lui, deasupra, sus de tot. Jeanne întinde rnâna spre Paulin „vino”...

Fernande aruncă langustele vii în apă fiartă. În patio, vântul răstoarnă un scaun. Bernard, şoferul, verifică ora, pentru coafor. Gabriel şi-a murdărit degetele umplându-şi stiloul cu cerneală. Martine agață într-un cuier de pe culoar rochia neagră pe care Doamna o va purta astă-seară. Pe vas, Françoise se preface că nu observă că Emmanuel o priveşte. Catherine, aşezată la proră, dreaptă, talie arcuită, stă cu spatele la Stéphane. Sylvie a adormit în cabină. Laurent explică că a făcut o insolație. În glumă ca şi cum ar începe o frază lungă, el spune foarte tare „oricum, tata...” Proteste „ah

nu...”, „nu acum...” „ajunge!” Catherine se întoarce, în contra luminii, contra soarelui. Ceilalți, privind-o, clipesc din ochi. Ea spune încet, fără să se adreseze cuiva anume „e simplu ca bună ziua, nu mai sfârşeşti niciodată de a-ți aduce pe lume părinți”. Tăcere. Emmanuel dă din cap „ai început să spui asemenea lucruri, acum? E demn de Paulin, nu de tine.” Voci, la întâmplare „lăsați-l pe Paulin în pace” „terminați, altfel bronzatul meu o să se ducă.” Laurent verifică dacă vasul este bine ancorat. Sylvie iese din cabină întinzându-se „îmi place vântul. Vorbeați de tata?” Consternare. Tăcere.

Pe plajă, ieşirea din apă, distribuire de bucăți de ciocolată şi cornuri. „Mi-e sete.” Apă în pahare de carton. Gemenii clănțănesc din dinți. Au stat prea mult în apă. Colette îi freacă pe spate, le şterge nasul cu un Kleenex. Josyane le spune „uite ce înseamnă s-o faceți pe nebunii”. Colette nu-i mustră. Gemenii s-au făcut că nu aud. Copiii lui Emmanuel au ascultat, dimpotrivă, ca pe o lecție. Îndată ce s-au uscat, gemenii pun iar stăpânire pe saltea, pe nisip. Josyane începe iar „aşteptați măcar să se usuce”. Gemenii ridică din umeri. Au buzele mânjite de ciocolată. Mestecă cornurile deschizând ostentativ gura mare, făcând mult zgomot. Copiii Laurent şi Stéphane râd. Nu şi copiii Emmanuel. Josyane renunță. Cel'mai mare dintre copiii Emmanuel murmură „şi Martin?”

Martin, gol, sapă o groapă, în nisip, la capătul golfului. Cel mai mare dintre copiii Emmanuel se apropie de el, cu slipul în mână „Josyane a spus că tu poți să vii înapoi numai dacă îți pui slipul”. Martin nu răspunde. Sapă. „Ce faci?” „O groapă, mă distrez”. „Nu-i vrei?” Martin, cu o bucată de carton în mână, aruncă nisipul. „Asta va fi casa mea...”

Cel mai mare dintre copiii Emmanuel se întoarce, plouat, cu costumul în mână. Tăcere. Nicio explicație. Josyane se hotărăşte să tacă, din nou. Colette ia o bucată de ciocolată,

un cornuleț, un pahar cu apă, se ridică, se îndreaptă spre capătul golfului. Gemenii îşi dau cu cotul şi pleacă după ea. Fac câțiva paşi, se întorc şi amenință „salteaua...” spune unul „e a noastră...” spune celălalt. O iau la fugă şi o ajung pe Colette. „E nebun, Martin...” „Ca unchiul Paulin. Aşa a spus tata.” „Nu, mama.” „Au spus amândoi.” În groapa lui, Martin dispăruse deja până la mijloc. Colette îngenunchează şi-i întinde gustarea. „Nu mi-e foame. Vreau să fac o groapă mare”. Un geamăn „n-ai să poți”. Celălalt „nu eşti destul de mare”. Colette aşază gustarea pe o piatră şi revine pe plajă, fără să spună nimic. Gemenii rămân acolo. Îşi termină cornul lor, şi bucata de ciocolată. Beau paharul de apă destinat lui Martin, provocare, schimbă o privire complice, adună alte bucăți de carton. Şi, la câțiva metri de Martin, încep să sape groapa lor „ai să vezi...” spune unul, „suntem cei mai puternici”, strigă celălalt. Martin se opreşte, se întoarce spre ei, le scoate limba, face pipi în direcția lor, şi începe iar să lucreze. Casa lui.

Şi ea, ea, acolo sus, cu discursul ei, un leagăn, zăbrele, un țarc, o lesă, un chioşc, leagăne, un sicriu care pluteşte, ciocănelul barajului de cristal, Lucien sau Gabriel, bastonul alb al Doamnei Certain, scrisorile imaginare, corespondență amoroasă, umilirea Henriettei care repetă clasa, Kant, Pascal, s-o gonească pe Greta, mica bilă se rostogoleşte, se rostogoleşte, o primăvară pleacă, să regăsească imaginea, textul şi firul, unde, când, cum, în mod confuz, şi vântul acesta, biciuitor, soarele străpunge orizontul, insulele cu conturul atât de limpede, o pasăre pe care vântul o duce cu el, Martine se apleacă spre ea „e timpul, Doamnă”.

Emmanuel, Stéphane şi Laurent s-au aruncat în apă, înoată în jurul vasului. Françoise îşi schimbă costumul. Catherine o priveşte pe Sylvie „şi înainte, pentru cincisprezece zile!” Françoise surâde, „şi eu, când am să vin, singură? Cel puțin, voi doi...” Sylvie se apleacă şi se stropeşte cu apă „altfel, diseară, am să semăn cu un rac”

apoi, serioasă, „pentru ce toate aceste concesii pentru tata, la urma urmei?” Catherine se lungeşte, îşi pune ochelarii de soare, din nou savantă, ironică „familiile noastre sau a lor, ne-am născut toți dintr-o concesie”. Sylvie suspină „cincisprezece zile!” fără cinism, „economii la hotel!”

Gemenii lucrează cu ardoare, spate în spate, nisipul zboară, gaura creşte, dispar în ea încetul cu încetul. Când se apleacă aproape că nu se mai văd. Va câştiga cel care va săpa mai adânc. Martin încetineşte. Nu mai poate. Casa lui? Ajunge! E răcoare înăuntru, umed, cu o lopățică, ar putea să marcheze unghiurile, să deseneze interiorul. Din când în când, trage cu ochiul la gemeni care se îndeamnă unul pe altul „oh!” „ah!” „înainte”. Pe malul apei, Josyane a reluat lectura cărții după ce a căutat-o, a scuturat, a pipăit, zâmbet obligat. Colette se întinde şi priveşte cercul de fete, în jurul saltelei. Copiii Emmanuel repetă cu jumătate de voce urarea pentru sărbătoarea serii. O barcă străină se îndreaptă către plajă. Un Emmanuel se apropie de Josyane şi-i spune „n-au voie”. Josyane se gândeşte, ezită, o priveşte pe Colette. Colette îi zâmbeşte. Josyane îi cere copilului să tacă. „Din cauza lor sunt petele de păcură, priviți. Ridică un picior. O pată. Josyane caută în geanta ei flaconul de ulei şi vată. Îl freacă, curăță şi murmură „au voie, lăsați-i”. Barca se opreşte. Debarcă o altă familie, părinți, trei copii, umbrela de soare, vasul cu gheață, şi un tranzistor. Colette e încântată.

Aşezat pe marginea gropii lui, Martin îi observă pe gemeni. Nu spune nimic. Îi priveşte. E suficient. Ei se îndeamnă la treabă. Unul spune „el a pierdut”, celălalt „nu-i puternic”. Tăcere. Martin îşi încrucişează brațele. Îi este puțintel frig. Capătul golfului, a transpirat, strănută, râde, se ridică, face mişcări de gimnastică ca „Pa”, dimineața, între sofa şi masa cea mare, în camera de zi, aceleaşi gesturi. Apoi lui Martin, înviorat, amuzat de îndârjirea verilor lui, îi e foame. Merge să-şi caute gustarea, revine către groapa lui, se aşază pe margine bălăbănindu-şi picioarele, ronțăie bucata de

ciocolată, scobeşte cornul, îi scoate miezul şi-şi bombardează verii cu cocoloaşe de pâine. E plăcut. Joacă. Se fac găuri. Martin surâde, cu gura plină. Şi ei acolo cred de-adevăratelea. Pentru mine, era o casă, ei, e caraghios ce-şi pot spune. „Dă-te mai încolo”. „Dar, hai acolo, toată asta”. „Aruncă mai departe, cade înapoi”. Clipe, umbra întinsă a stâncii, străini pe plajă, fetele au luat cu asalt salteaua, sar pe ea strigând de bucurie. Gemenii? Nu se mai văd. Nici chiar când sunt în picioare. Martin se gândeşte că, în vara aceasta, cu mămica, nu mai sunt trei, nici încă patru, dacă este o surioară cu atât mai bine, dacă e un frățior la fel, va fi celălalt, asta-i important.

Pâine şi ciocolată, un pic dulce şi un pic amar în acelaşi timp. Lui Martin îi e sete. Gemenii i-au băut apa şi pe urmă au folosit paharul pentru săpat. Acum strigă, din fundul gropii lor „gata”. Cântă, amândoi „am câştiga-at!” „el a pierdu-ut”. Sar, cu brațele întinse. Martin le vede mâinile mişcându-se din groapă, întinse spre el. Apoi unul din gemeni vrea să iasă, sare, se agață de marginea gropii, se sprijină cu un picior, se ridică, asta-i, sub greutatea lui, marginea gropii se prăbuşeşte. Un țipăt înăbuşit, e îngropat. Geamănul care a ieşit urlă „Domnişoară!” Se dă înapoi. Martin îşi scuipă ciocolata, sare, începe să scormonească pământul. Să-i elibereze capul. Colette şi Josyane sosesc în fugă, şi copiii în urma lor. Paulin, de pe promontoriu, a auzit țipătul. Prin tufişul des, ajunge la scară, coboară treptele patru câte patru, ca altădată, diminețile; când vroia să facă baie singur. Să înlăture această amintire. Cine-i, care, Martin?

Când Paulin soseşte, un cerc e format în jurul gropii. E chiar şi familia străină. Martori. Corpul celuilalt geamăn e degajat până la piept. Fratele lui stă deoparte, imobil, năuc. Martin, Colette şi Josyane scurmă, dau nisipul la o parte. Josyane repetă „Dumnezeule”, prosteşte. Plânge. Paulin se apleacă, ia copilul de umeri, uşurel, apoi îl trage brusc, îl

smulge din pământ, îi suflă pe faţă ca să înlăture nisipul, pe urmă îl lungeşte pe pământ, cu mâinile în cruce şi, începe să-i facă respiraţie artificială. Copilul deschide ochii. Geme, clipeşte. Colette îi şterge ochii. Tăcere, tăcere lungă. Apoi copilul se ridică. Cel mai mare dintre copiii Emmanuel îl arată pe Martin cu degetul „el a început întâi!” Colette îl scutură de braţ „taci!” Familia străină se întoarce la umbrela lor. Plajă blestemată. Îşi strâng bagajele. Colette îl priveşte pe Paulin „vă asigur că...” Paulin încearcă să zâmbească „nu-i nimic. Dovada. Priveşte, dacă îl gâdil, râde”. Paulin îşi gâdilă nepotul. Geamănul zâmbeşte, plânge, râde. Celălalt, la distanţă, stă cu spatele la ei. Colette murmură „vreau să plec”. Paulin îi face cu ochiul „acum poţi să rămâi”.

S-au întors cu toţi pe plajă, afară de Martin şi celălalt geamăn. Paulin, de jos, îi face semn Jeannei că nu-i nimic grav. Poate să plece. Mimează cârlionţi şi Jeanne îi răspunde cu un semn mic amuzat. Paulin îşi bagă nepotul în apă. Tot nisipul acesta. Mai multă spaimă decât durere.

Martin îşi priveşte vărul. El stă tot nemişcat. „Uită-te la mine!” Geamănul se întoarce, mormăie, Martin îl ţinteşte cu degetul „tu nu-ţi iubeşti fratele!”

Paulin îşi cheamă fiul „am să-ţi cumpăr un slip, l-ai câştigat”. Un geamăn la umbră, tremură de teamă, celălalt la soare, ud leoarcă. Se privesc, de la distanţă. Martin merge cu paşi mărunţi lângă tatăl lui. Scara. „Tu ştii, Pa...” „Ştiu tot.” Paulin se opreşte, se apleacă, îşi sărută fiul pe frunte „de fapt, nu, eu nu ştiu nimic. Dar e idem”. „Asta ce înseamnă, idem?” „Ai să-l înveţi.”

CAPITOLUL 26

O CASĂ PE MARGINEA UNEI plaje, înclinată, ameţeală. Martine o pregăteşte pe Doamna. Bernard lustruieşte caroseria maşinii negre, piele de căprioară, obicei al marilor serate, când Domnul şi Doamna ieşeau încă. Fracul Domnului, decoraţiile, să controleze reverul, cavaler, ofiţer, apoi comandor al Legiunii de onoare, şi acest buton de plastron, un diamant, unul adevărat, pe care Fernande îl uită întotdeauna. Cu bună ştiinţă? Doamna era aceea, „care-o încasa”. Bernard surâde. E mai bine să zâmbeşti, singura fală, la aceşti oameni. Le este greu să se iubească, să comunice, dar cine se iubeşte, cine comunică, cum spun ei? Ei se resping pentru ca să se poată arunca mai bine unii în braţele altora. Bernard, aşteptând, el la fel, curăţă cu străşnicie. O atingere cu pielea de căprioară degeaba, maşina, oglindă neagră, în soare. Sfârşeşti prin a-ţi place ceremoniile lor. Întâi august. În curând ora patru după-amiază.

Fernande era drăguţă, acum treizeci de ani. Pentru Bernard, fu o palmă, în oficiu, mână hoinară, şi hop, lovitură cu dosul palmei, afacere clasată. Fernande, dacă se gândeşte, nici nu era chiar aşa de drăguţă. Fiecare cu celibatul lui. Cromurile sclipesc. Calitate bună. O adevărată DS prezidenţială. Bătrânul mai crede încă în asta. Tot acompaniind pe aceşti oameni, le ţii şi companie. Tot auzindu-i, sfârşeşti prin a-i asculta. Ştii totul despre ei, şi, pe urmă nimic. Nenorocul lor, este de a fi fericiţi, sau de a

avea totul pentru a fi. E tocmai aşa. Bernard scutură pielea de căprioară. De câte ori, de mai bine de douăzeci de ani, a putut să facă acest gest instinctiv? Când îi ducea pe copii la şcoală, cei mai mari urcau în spate, Paulin în față. Îi spuneau celui mai mic „îți lăsăm locul mortului”. Râdeau. Bernard îşi punea cascheta, la stopuri, ca să semnaleze celorlalți automobilişti că aceşti copii nu erau ai lui, că mai existau încă şoferi pentru copii, şi copii care să stea corect în spate. Paulin se făcea micuț de tot. Îți trebuie întotdeauna cineva ca să poți avea cugetul curat. Pe locul mortului. Nu vorbesc decât despre asta, moartea. Nu se gândesc decât la asta. Uită să trăiască. Nu mai sfârşesc cu moştenitul. Sau mai degrabă se închistează. Ca această casă, în mijlocul. Pinilor, ce va fi uitată. Şi aceşti arbori, specii rare. Care au fost aduşi. Şi cresc, totuşi.

Bernard aşază pielea de căprioară în portbagajul maşinii. Îşi râde în sinea lui. Fernande are de acum păr deasupra buzelor. Doamna Sylvie a sfătuit-o să se depileze. Bernard închide portbagajul, îşi aranjează cravata, îşi încheie nasturii de la haină. Un pic de ținută. Ca şi la căsătoriile celor mari, toți foarte târziu; cât au mai ezitat, şi ei, asta se înțelege, văzând părinții, dar oricum căsătorii, la peste treizeci de ani, cu recepții şi tot dichisul. Bernard îşi zice că el e singurul care deține adevărul, dar nu-l va spune. Nu-i rolul lui. Deschide cele patru portiere ale maşinii. Un pic de aer, o să fie mai bine. Pipăie pielea de la scaune. Fierbinte. Cu atât mai rău pentru Doamna, Domnul n-are decât să pună acoperiş nou la parkingul privat al casei sale. De mulți ani n-a mai fost înlocuit. Maşina se scorojeşte încet, prosteşte. Fernande a decretat „asta costă prea mult”, ca să-i facă plăcere Domnului. Fernande şi ciorapii ei de lână, chiar şi vara. Fernande pe care trebuie s-o ducă la biserică în fiecare duminică dimineața. E singura care merge. Şi se roagă fără îndoială pentru întreaga familie. S-o aştepte la cafeneaua din colț, la Paris iarna, la Bormes vara, Saint-Honoré d’Eylau şi Notre-Dame-des-Mers. Mie-mi spui.

O atingere cu cotul pe caschetă ca s-o perie. Bernard surâde, surâsul care apără şi care salvează. Martine e drăguță, dar nu-i nimic de făcut Iar maşina asta or s-o uzeze până la şasiu. Timpul fericit al noului model, cu fiecare an e revolut, terminat, pierdut. Domnul de acum înainte trăieşte în afara angrenajului. Bernard ar vrea să râdă, dar nu are dreptul. Un şofer, poate râde numai în sinea lui. Se poate de asemenea revolta, dar în străfundul lui.

Caschetă, cozoroc, să evite să privească în retrovizor, şi să-şi amintească, acolo, astăzi, de acea zi de ianuarie, sunt şapte, sau opt ani, mai mult de opt ani deja, marea expoziție de albituri de la Galeriile Lafayette. Doamna, ca în fiecare an, vrea să cumpere cearceafurile, prosoapele, şervetele, pentru cele două case. Nu se simte aşa de bine, îşi pierde uneori memoria, dar doctorul a spus „trebuie să i se acorde încredere". În maşină, urcă în față. Şi ea, ca Paulin. Şi totuşi, cel mai mic nu-i preferatul ei şi Paulin nu-şi imită mai mult mama decât cei trei mai mari. Doamna, în ce priveşte gentilețea, este inimitabilă. Tragic. Pe bulevardul Haussmann, în acea zi, Doamna îi spune lui Bernard, te regăsesc acolo, în fața chioşcului de ziare, ca de obicei, la ora cinci. Ora cinci? Da, ora cinci. Urmarea? Din acea zi a început totul.

Bernard, mai întâi a crezut într-o întârziere. Ora şase, şase şi un sfert. Se nelinişteşte, telefonează la Atelierul de arhitectură, secretara Domnului, apoi Emmanuel, e mai bine să afle el, mai întâi. La capătul firului, Emmanuel îi spune lui Laurent „s-a pierdut mama". Mişcător, ridicol. Bernard îşi aminteşte, cuvintele bineînțeles, dar de asemeni şi mai ales tonul. Această manieră pe care o au cei mari de a vorbi, această dicție uşor nefirească, împrumutată, dar împrumutată de la cine oare? La urma urmei Domnul nu era decât un provincial. Atunci copiată de la cine, ce model ideal, imuabil? Emmanuel şi Laurent îl previn pe Stéphane. Domnul „nu-i în stare" să participe la cercetări. Ia în mod

excepțional un taxi şi se întoarce direct în Bulevardul Lannes. Un loc gol la masă. Fernande serveşte. Oricum îşi ia masa. Telefonul nu sună. De la ora şapte seara până la ora unu noaptea Bernard şi cei trei vor vizita toate colțurile, colțişoarele ascunse, toaletele, cabinele de probă ale magazinului. De câte ori se vor auzi întrebați de către bărbații sau femeile de serviciu „căutați ceva?” Răspuns „nu, am pierdut pe cineva”. Mama lor. Doamna.

Bernard se aşază la volan. Jeanne trece prin fața maşinii. S-a îmbrăcat, cu o rochie de bumbac, creață la piept, şi pare şi mai voluminoasă. Şi-a ridicat părul într-un coc, şi arată şi mai fragilă. Îi face un mic semn lui Bernard care ar vrea să însemne sosim! Apoi apare Domnul în colțul terasei. Se apropie încet, cu capul plecat, cu mâinile în buzunare. Bernard nu se mişcă. S-a sfârşit cu poziția de drepți. Domnul înconjoară maşina, se apleacă şi-şi reazimă coatele de portieră. Privire ascunsă, ce-a mai găsit iar ca să se distreze? El murmură un „Doamna nu mai are ceas, nu-i aşa?” Bernard răspunde că de multă vreme. Chiar din ziua când... Domnul îşi lasă ochii în jos „crezi că există un bijutier, la Bormes?” „Cred că da, Domnule.” „Ai putea da o fugă la Toulon. Pentru coafor, e nevoie de cel puțin o oră, şi acolo, sigur, e un bijutier.” Domnul se ridică, scoate dintr-un buzunar un teanc de bancnote. Ca o confidență, întinzându-i banii „ține, să-l alegi pe cel mai frumos, la prețul acesta, nu un ceas-bijuterie, un ceas de femeie, solid, cu sticlă incasabilă, nu se ştie niciodată”. Cu mâinile în buzunare, din nou, ca şi cum ar fi pe cale să ridice din umeri, Domnul priveşte în direcția casei de sus. Bernard repetă eternul „foarte bine, Domnule”. Bernard, în retrovizor, o surprinde pe Fernande pe cale să-i surprindă. Domnul porneşte spre terasă. Fără îndoială Fernande va merge să-l întrebe, să-l neliniştească spunându-i că ar fi trebuit să-i ceară şi o factură. În vocea Domnului exista ceva ca o remuşcare, sau poate o sinceritate. Dar emoțiile Domnului nu țin multă vreme. Să spună, să povestească, să

repete, să gândească la Domnul, să-i spună Domnul, înseamnă să se apere, să rămână pe locul şi în serviciul lor, dar să nu se amestece. Bernard dă drumul la radio.

În seara în care Doamna s-a pierdut, după cinci ore de căutări zadarnice, Emmanuel şi-a luat sarcina să meargă să declare la comisariatul cartierului. Stéphane şi Laurent s-au întors la ei acasă. O persoană în pericol, asta se întâmplă mereu. Sunt atâtea şi atâtea. Bernard îşi interzicea să se simtă vinovat. Totuşi, îşi aduce aminte, ca un imbold, el a preferat să mai caute încă, Opera, Marile Bulevarde, Strada Chaussée-d'Antin, Trinité, Saint-Lazare, din nou, chioşcul de ziare, să aştepte, nu se ştie niciodată, ca bulevardul să devină pustiu. „După ce se pune de zece ori stopul, mă întorc acasă. Să mă întorc acasă? Bulevardul Lannes? Fernande? Domnul? N-am nimic de explicat. N-am decât să mă întorc la mine, ca şi băieţii ei. Opt, nouă, zece ori, şi înainte, motor, şi bună seara. La stopul din piaţa Saint-Augustin, ea e acolo. Aşezată pe o bancă, aşteaptă. Ora trei noaptea. Frână. Bernard se apleacă şi deschide portiera „Doamnă!" Ea se ridică. Nu pare neliniştită şi nici uimită. Urcă. Bernard trânteşte portiera cam violent. Ea nu se mişcă. Priveşte strada, înainte. Are numai buzele un pic subţiate, ca şi cum şi le-ar muşca pe dinăuntru. „Vă este frig?" Ea nu răspunde. „Doamnă?" Bernard îi ia mâinile şi le freacă. „Şi mănuşile?" Nu mai are mănuşi. „Geanta?" Nu mai are geantă. Încheieturi netede, brăţara, ceasul? Şi atunci Bernard îşi dă seama că nu mai are decât verigheta şi inelul de logodnă „aţi fost atacată?" Ea îl priveşte pe Bernard şi spune foarte liniştit „cred că trebuie să ne întoarcem acasă".

O să întârzie la coafor. Bernard loveşte cu pumnul în volan, uşor, un obicei. Domnul întârzia ore întregi, uneori, după conferinţele sale. Radio Monte-Carlo, informaţiile, Bernard nu ascultă. El se gândeşte la acea zi. S-a lăsat jefuită, sau poate ea a dat totul. Cum să afle? Nicio lovitură, nicio urmă de violenţă. Stătea jos, ca oricare, pe acea bancă.

A doua zi, Domnul se gândea mai mult să facă opoziție în privința cecurilor dispărute, decât să o consoleze, sau şi mai simplu s-o ia de mână, s-o privească, să-i zâmbească, atât de mică spontaneitatea acestui om. Sunt opt ani. Maşina are şi ea tot opt ani. De atâta lustruit, vopseaua o să se uzeze. Doamna nu mai are ceas, din acea zi. În acea zi, totul a început sau mai bine zis totul s-a revelat, descoperit, hotărât, ceea ce poate, în intimitatea lor, dintotdeauna pentru Domnul şi Doamna, fusese astfel.

Un bar, calea Wagram. Gunoieri, înainte de începerea lucrului, şoferi de taxi, cafea cu corouri, noapte de ianuarie. Devreme, dimineața devreme. Bernard a ținut să facă o halta, înainte de a ajunge în Bulevardul Lannes. Vrea să-i telefoneze lui Emmanuel, mai întâi şi să-l roage să prevină, pe tatăl său, frații săi, poliția, de ce nu lumea întreagă? Şi mai vrea ca Doamna să bea ceva cald, fără întârziere. Dar în sfârşit, şi mai ales, întors de la cabina telefonică, vrea să pună întrebări, să primească răspunsuri, şi, cine ştie, să afle, s-o ia repede, efectul ultimei întâmplari. Să afle, în sfârşit, de unde vine, de ce ea a ținut atâta şi atâta timp să nu se plângă niciodată de niciunul nici mai ales de unul, unicul, Gabriel al ei.

O masă din formică. Doamna tremură un pic când îşi duce ceaşca de ceai la gură. Bernard îşi aminteşte în mod confuz de întrebările puse, foarte limpezi, fără îndoială, ca să-i smulgă o mărturisire. Întrebări ca „dar Doamnă de ce nu ne-ați cerut să vă ajutăm?” sau „noi vă iubim, o ştiți?” Bernard simțea că era prea târziu de multă vreme deja. Dintotdeauna? În acea dimineață de ianuarie, a hărțuit-o un pic pe această femeie. A şi afirmat chiar „ar fi trebuit să-l părăsiți pe Domnul de acum…” gest în suspensie. Bernard o revede, ea nu spune nimic.. Privirea ei, clară, cu ochii larg deschişi, tremură puțin când îşi striveşte felia de lămâie în ceaşcă. Bernard îi mai toarnă puțin ceai. Atâtea şi atâtea întrebări… Ba vorbeşte în sfârşit „da, Bernard, dar acum e

prea târziu”. Priveşte la dreapta, la stânga, ca şi cum s-ar simţi spionată, sau vinovată de confidenţă. Apoi din nou, aţintit, Bernard, ochi în ochi, vocea ei, ca înăbuşită „fiii mei nu erau căsătoriţi”. Nu-i ceea ce ea ar vrea să spună. Nu-i asta explicaţia. Lui Bernard i-a fost un pic ruşine. Femeia aceasta, dintr-o dată, nu-l mai părăseşte din ochi. Şi a treia mărturisire care va urma? O privire fixă, e tot, o întreagă iubire. Bernard plăteşte. Se întorc în Boulevardul Lannes. Domnul aşteaptă în vestibul. O pălmuieşte pe Doamna, o lovitură, una singură, accentuată de privirea Fernandei. Pleacă să se culce. Atâtea şi atâtea palme.

Sunt opt ani. Pentru Doamna, numai în câteva luni, frazele au devenit frânturi, frânturile, cuvinte, cuvintele simple zgomote din gât, apoi nimic, sau atât de puţin. Un adio inefabil. Lunile au trecut. Anii. Paulin s-a căsătorit. Fără ceremonie la biserică. Fără petrecere la Paris. Totul s-a desfăşurat la Châteauroux, în familia Jeannei. Doamna, la acea vreme, nu mai vorbea, dar mai era încă foarte curioasă la toate din jur. Apoi au venit botezurile, înmormântarea soţului Henriettei, şi în curând nimic altceva decât vara, şi la Calanque, ca să reţină familia, s-o reunească oarecum, să-i roage stăruitor pe Paulin. Veniţi. Veniţi!

E o casă deasupra mării, într-o cutie de verdeaţă. Cerul ar putea să-i aparţină, ameţeală. Martine o ajută pe Doamna să coboare scara. Jeanne merge înainte. Bernard coboară din maşină. Aşa este, aşa trebuie să fie. O funcţie ca oricare alta. Martine şi Doamna iau loc în spate. Jeanne se aşază în faţă cu mâinile încrucişate sub pântec. Bernard închide portierele, face înconjurul maşinii şi ia loc la volan. Închide radioul. Motor. În buzunarul interior al hainei lui, un teanc de bancnote, preţul unei remuşcări, cine ştie? Şi ea, ea, acolo, în spate, este fericită. O să fie plimbată.

CAPITOLUL 27

PRIVESC PEISAJUL, VĂI ŞI VÂLcele, mărăcini, deluşoare, aceste drumuri din jurul oraşului nostru pe care le cunosc pentru că le-am străbătut în cariolă, iată-mă redescoperindu-le din maşină. E Gabriel cel care conduce. A venit să mă caute, în felul lui, pe neaşteptate, fidel imaginii pe care şi-a creat-o de câțiva ani deja. Totul i se cuvine. A venit. E posibil asta? Aşadar, l-am chemat atâta şi în aşa fel, încât el m-a auzit? E spre sfârşitul unei dimineți, într-o zi din săptămână, înainte de Paşti. În spatele uşii salonului, îl aud cerându-i mamei mele permisiunea să mă ia, pentru toată ziua, la ei la țară, pentru a sărbători aniversarea Henriettei. Mama îl reține puțin, îi pune întrebări despre viața lui, la Roma, despre profesia lui, mai târziu. Ea îi vorbeşte chiar de America de Sud, de Argentina, de un arhitect francez pe care l-a cunoscut la Mendoza şi care a prosperat construind vile. Pe urmă mama mă cheamă. Eu mă întorc repede în camera mea, picioare goale, pe vârfuri. Sunt gata. Nu am decât să-mi pun botinele mele îmblănite, prietenele, am nevoie de compania lor, astăzi, chiar dacă o să fiu privită în bătaie de joc. Mi-e teamă, teribil de teamă, o teamă previzibilă, simțită, care mă linişteşte. Sunt gata, căci nu trebuie să mă pregătesc mult. Voi fi aşa cum sunt. Părul meu, l-am periat în dimineața asta. Gabriel n-are să mă vadă altfel. Ghicesc numai că n-a prevenit-o pe mama lui, nici chiar pe Henriette. Fără îndoială a venit să mă caute, pretextând o cursă în oraş. N-are timp de pierdut. Nu-i acolo decât pentru câteva zile. Pe

Promenades, se fac pregătiri pentru Duminica Tomii. Un tren-fantomă înlocuieşte leagănele. Doamna în alb bate în uşa camerei mele „Vă cheamă Doamna.” În salon, când îl văd, nu-mi plec ochii. Nu roşesc. Surâd numai, cum mi se întâmpla să surâd când mă gândeam la el şi la toate voiajurile pe care le-aş face cu el dacă. Dacă? Surâde, şi el. Strânge mâna mamei mele frângându-se în două ca un automat. Ridicând mâna, mama îi izbeşte fruntea. Ea credea într-un sărut al mâinii. Adrien va povesti întâmplarea la întreaga familie. Familiile de provincie se plac duşmane. Fiecare familie e o provincie.

Maşina e decapotabilă. Traversăm mai întâi oraşul Trecătorii se opresc la trecerea noastră. Ne recunosc. Ne fac semne, început de bucurie. Acea opinie, acele semne ne-au căsătorit. A fost suficient să ne oprim la trei intersecții, în văzul tuturor, să trecem prin față la Café de Mille Colonnes, prin fața magazinului de modă Au gaspiltage şi prin fața Catedralei Saint-Pierre pentru ca toată lumea să ne unească. Gabriel şi cu mine nu schimbasem încă două cuvinte că zelul mamei mele şi virtualul dezagrement al Doamnei-mame, mama lui, nu mai aveau nicio rațiune de a zădărnici unirea noastră. Eram împreună, în aceeaşi maşină, pentru viață.

Peisajul? I-am uitat conturul şi claritatea. M-am amețit, în acea zi, trăind evenimentul, aş putea chiar spune răpirea, în termeni de cotidian şi juridic! Nu putea să fie altfel. Nu exista acolo decât el, pentru mine, eu pentru el. Şi eu mă simțeam obligată să-l găsesc pe Gabriel admirabil. Şi atunci îl admiram, bărbie la înălțime normală, privire directă, nicio cochetărie. Nu aveam pălărie. Părul meu flutura în vânt. „O să fiți ciufulită toată când vom ajunge.” Acesta e primul lucru pe care mi l-a spus. Ultimul lui dumneavoastră.

Apoi la țară, casa aceasta albă cu obloane de culoarea granatului, despre care Henriette îmi vorbise cu atâta

mândrie dar în care eu nu fusesem niciodată invitată. Sosirea mea? Stupoare pentru Doamna-mamă. Henriette dispare în camera ei. Aud trântindu-se o uşă la primul etaj. Mai sunt acolo o verişoară şi doi veri. Masa e aşezată în grădină. Repede se adaugă un tacâm pentru mine. Doamna-mamă îşi priveşte cu insistență fiul, o cheamă pe Henriette de două, de trei ori. Se poticneşte în cuvinte dând ordine femeii care are în pază casa „Augustine nu uita...” sau „vrei un sirop de rodii”... Gabriel mă supraveghează, de la distanță, fără să surâdă. Privirea lui îmi cere să mă comport bine. Henriette apare. Gabriel o ia de mână şi o conduce către mine „sărutați-vă, vă rog”. O sărut pe Henriette pe amândoi obrajii, două mici zgomote, aproape grosolane, ca să mă amuz. Henriette nu se împotriveşte, îşi priveşte mama. Aniversare ratată. Mă simt sigură pe mine în botinele mele îmblănite. Şi când Doamna-mamă mă întreabă dacă vreau să merg să mă pieptăn înainte de dejun, eu o privesc pe Henriette şi pe verişoara, ei, părul scurt, bretonul drept, cârlionți în dreptul urechilor, şi răspund nu, politicos, schițând, fără să-mi dau măcar seama, o reverență, aceea pe care surorile mele o repetau în grădină, în fața mea, odinioară. Totul, distins, confuz, încântător, spre marea mândrie a lui Gabriel. E soare.

La masă, frivolități, eschivări, nu se vorbeşte decât despre cireşele care vor fi în întârziere anul acesta, şi de corespondența căreia îi trebuie atâta timp ca să parvină din Italia. Eu stau dreaptă, fără a exagera, exact la gradul de perfecțiune. Gabriel şi cu mine evităm să ne privim. E caraghios. Fascinant. Nu ne-am spus încă nimic, sau atât de puțin, atunci în ziua accidentului, în curând vor fi doi ani, şi astăzi, din cauza vântului răscolitor. Atentă la toate detaliile şi la ținuta mea, nu înseamnă că profit mai puțin ca să fac şi să refac în mine inventarul a tot ceea ce am putut să-i spun şi să-i scriu în imaginație lui Gabriel. Toate le arunc în focul soarelui şi al uitării. Să cred în uitare. Am câştigat o partidă, vis de copilă, picioare în botine, amintirea unui şorț care

foşneşte, mâna lui Lucien, un singur mare voiaj pentru un vuiet. Ca să n-o supere pe Henriette, nimeni nu mă întreabă despre studiile mele. Verişoara şi cei doi veri nu spun nimic. E vorba, diversiune, de surorile mele, de fratele meu, şi de copiii lor. „Câte nepoate aveţi?” Doamna-mamă e uimită, căci, ca să răspund, mă gândesc. Socotesc. „Şi câţi nepoţi?” Acelaşi joc. La desert, o prăjitură, optsprezece lumânări. Henriette suflă în trei rânduri ca să le stingă. Augustine spune că asta aduce noroc. Urmează cadourile. Gabriel poate în sfârşit să mă privească. Îmi dă atâtea speranţe. Îmi place casa asta. Mă simt bine în ea. Pe urmă, luăm masa afară. Aerul e răcoros, încă. Doamna Certain, în taină, îmi dă măsura, îmi călăuzeşte privirea, îmi cere să privesc atent portativul. Sunt acolo, adusă, expusă, teribil de utilă, ca o speranţă când se naşte. Şi aş fi vrut să rămân acolo, multă vreme, totdeauna. Căci în acea zi, în clipa aceea la masă, m-am simţit fericită, eliberată. O întreagă viaţă pentru acea clipă, atât. Poate că a fost de ajuns.

După masă, la cererea lui Gabriel, mă aşez la pian. În micul salon, uşile cu geamuri sunt deschise. Fotoliile sunt încă acoperite de huse. Pânză ecru. Miros de cafea. Un platou de argint cu dulciuri purtat pe la fiecare. Execut sonatina a şaptea de Diabelli, bucata mea preferată. Una din pedepsele Doamnei Certain. Henriette priveşte în depărtare, grădina. Verii mă ascultă, din obligaţie, cam afectaţi. Verişoara îşi strânge una câte una toate fundele rochiei charleston. Eu cânt. Doamna-mamă ascultă şi judecă în acelaşi timp alegerea fiului său, surpriza zilei. Executând bine, poate, dintr-o emoţie, voi reuşi s-o conving pe când oraşul, deja, a făcut alegerea sa. Gabriel, el, de fapt, nu ascultă. El nu aşteaptă decât un lucru, plimbarea, cu mine, până la malurile râului Verse, aleile, să trecem dincolo de garduri, să mă pierd cu el. Cânt, un metronom în locul inimii. În acest salon n-am întâlnit decât o singură privire adevărată, aceea a Augustinei când a adunat ceştile de cafea şi platoul cu dulciuri, o privire care spunea „fereşte-te!” Şi

asta n-a făcut decât să mă împingă şi mai înainte, duioasă eroare a acestei zile, paradox al acestei case în care mă simțeam primită când de fapt nu eram, încetez să mai cânt. Doamna-mamă spune „mulțumesc”. Se ridică. Iese. Niciun cuvânt în plus.

Plimbarea n-a fost o mare surpriză. O imaginasem deja, o repetasem, o trăisem. Fără îndoială, descumpănit şi încurajat de lipsa mea de surpriză, invitație la comunicare, Gabriel se opreşte la marginea unei pădurici, îmi ia mâinile, le sărută şi mă strânge la piept murmurând „Pi-pou”. Îmi amintesc de bărbia lui, sprijinită pe capul meu, mijlocul lui Gabriel şi eu, şi mai mică, în brațele lui, emoționată pentru că el n-a uitat remarca lui Adrien, Pipou, dintr-o dată, ca sonatina de Diabelli, devine predilect. Cât timp am rămas noi aşa, în picioare, îmbrățişați? Gabriel mă strânge prea tare. Mă trag înapoi. El îmi mângâie părul. Încep să merg. El mă ține de păr. E un joc. Am râs. Şi numai atunci, am vorbit. El a vorbit.

Întorcându-se de la Roma, Gabriel s-a oprit câteva zile la Veneția. Vorbeşte, vorbeşte. Nimic nu-l mai opreşte. Canalele, palatele, podurile, bisericile, îmi descrie totul. Şi numai atunci când încep să punctez discursul lui cu nume de monumente şi nume de familii, el mă priveşte, surprins. „Tu ai fost acolo.” Nu-i răspund. „Spune-mi.” Fac câțiva paşi, el mă prinde de braț, mă apucă de ceafă şi mă sărută. Vă mulțumesc, cărți.

Migdali şi măceşi. Pentru acest întâi sărut, el ştie şi eu nu ştiu. Numai după, îmi plec ochii, roşesc. Nu-mi mai aparțin. De la casa de pe Promenades la el la țară, nu voi fi trăit aşadar liberă decât câteva ore. Pasiunea nu-i decât un schimb, reversul unei aversiuni. Iluzie? Mergem, mână în mână, el mereu cu un pas înaintea mea. Îi e un pic ruşine. Mie nu. Sau poate îi este frică, şi mie, şi mai mult. Pentru asta sunt şi mai calmă, senină, hotărâtă. Cu voce

schimbată, mai gravă, vorbeşte dinaintea lui, mă trage după el „atunci, nu vom merge niciodată la Veneția!” Se gândeşte. Râde, şi din nou serios „e un oraş în care mergi ca să încetezi de a mai iubi”. Mă trage puțin de braț „e un oraş care-i desparte pe cei ce se iubesc”. Merge mai repede „de altfel e un oraş care nu există!” Se opreşte, îmi sărută mâinile „iertare”. Clipire, „e adevărat, nu-mi place oraşul ăsta. Îți vorbeam de el pentru că nu ştiam că şi tu îl visaseşi”, Râde „am rămas acolo patru zile. A plouat fără încetare. Parcă ar exista o gaură în cer deasupra Veneției. Şi o gaură în capul nostru. Când vorbim de ea. E un miraj.” Al doilea sărut. Învăț.

Învăț ce-i gelozia. Pe cine oare a părăsit acolo? Sentimentul acesta, de asemenea, nu-l voi fi cunoscut decât o singură dată, cu el, în clipa aceea, în acea zi. Îmi sărută fruntea, obrajii, vârful nasului, bărbia. Se apleacă ca să fie la înălțimea mea. Îmi apucă părul cu amândouă mâinile. Repetă „Pi-pou”. Gelozie uitată.

Revenim spre casă. Veneția iarăşi. El glumeşte „astea nu sunt canale. Plouă atât de mult, străzile sunt acoperite de apă, asta-i tot. Nu-i decât un oraş inundat continuu!” Nu-l iubesc când vorbeşte aşa. Şi îl iubesc şi mai mult căci îmi dau deja seama că nu-l mai iubesc. El repetă „Veneția nu există. Nu vom merge niciodată.” Ultima oprire. Ne ascundem în spatele unui copac „țin prea mult la tine”. Al treilea sărut.

Henriette e în camera ei. „Nu se simte prea bine. Ar trebui să mergi să o vezi.” Gabriel îşi ascultă mama. Verii au plecat. Iată-mă singură cu cealaltă doamnă în negru. Lumina scade, sfârşit de după-amiază. Oare cât timp ne-am plimbat? Am pe buze o triplă amprentă. E oare vizibilă? Pe terasă, în fața micului salon, Doamna-mamă îmi face semn să iau loc într-un fotoliu de grădină. Față în față. „Să stăm de vorbă”. Augustine aduce un şal pe care Doamna-mamă,

cu un gest scurt, îl înfăşoară în jurul umerilor. Privirea Augustinei, din nou, de astă dată ca să-mi spună „prea târziu”. Poate că inventez, dar Augustine înțelege, e sigur. Ea îşi cunoaşte oamenii. Augustine intră în casă. Adiere uşoară de vânt. Îmi aşez părul, la loc, pe umeri şi apoi, cu mâinile pe genunchi, ascult. „I-ai scris lui Gabriel în aceşti doi ani?” „Nu, Doamnă.” „Atunci, el ți-a scris?” „Nu, Doamnă, vă asigur...” „L-ai văzut, vara trecută, pe ascuns?” Nu răspund. Tăcerea mea mă acuză, cu atât mai rău. Ridic ochii, privesc ferestrele de la primul etaj. Îl implor pe Gabriel să revină cât mai repede. Primesc fiecare întrebare, tactică, ca pe o lovitură. O privesc pe Doamna-mamă drept în ochi. Şi mai rău încă, mă crede obraznică. Îmi muşc buzele. Nu vreau să mă ruşinez. Dar ce face el, acolo sus, cu Henriette? Ăsta este examenul, el o ştie. Şi iată-mă gândind deja că simplul fapt că nu reapare atât de repede este de asemenea o dovadă de tandrețe. Cu încăpățânare, răspund „nu, Doamnă” la toate întrebările. Pe urmă o lungă tăcere. Sfârşitul salvelor. Doamna-mamă suspină „atunci, cum e oare posibil?” încearcă să se plângă „nici măcar nu m-a prevenit”. Eu îi răspund. „nici pe mine, Doamnă”.

Ea revine în atac „şi o iubeşti pe mama ta?” Eu spun, foarte clar „da. Doamnă. Mult.” Singurul da, prima minciună, primul răspuns în care ea crede. Gabriel apare. Doamna-mamă se întoarce spre el, schimbare de expresie, surâs calin, ciuda acestei femei. Gabriel mă priveşte. „Henriette mă însărcinează să te sărut.” Se apropie, se apleacă către mine, şi mă sărută pe frunte, în fața mamei sale. Provocare. De acum totul e înscris, inevitabil. Fără îndoială Gabriel şi-a imaginat sărutul acesta. Se ridică, se ține drept, o mână pe spătarul fotoliului meu. „Despre ce vorbiți?” Doamna-mamă nu răspunde, ea priveşte, ceva mai sus de ochii mei, pe frunte, locul sărutului, un afront. Respiră profund, ridică uşor din umeri, se scoală şi intră în casă fără să spună un cuvânt. Gabriel murmură „te conduc acasă”.

Gabriel e foarte grăbit, emoționant pentru că e slab. Vreau să-mi iau rămas bun de la mama sa. El îmi răspunde „n-are rost”. Din proprie inițiativă merg la oficiu ca să-i mulțumesc Augustinei. Pregăteşte masa de seară, îşi şterge mâinile pe şorț. „Pe curând, Domnişoară”. Acest pe curând al său, o complicitate. Gabriel mă trage până la maşină. Alee de pietriş. Cât pe ce să-mi scrântesc piciorul. Botinele revendică şi ele ca şi servitorii. N-am să le mai port. Gabriel îmi spune că avem „destul timp” să facem un tur, înainte de a se înnopta. „Ți-e teamă de frig?” Eu murmur nu. Tremur deja.

Privesc peisajul, apus de soare, fâşii de cețuri care se ridică din câmpii, respirație. Vântul îmi biciuieşte din plin fața. Gabriel conduce repede dinadins. Priveşte drept, înaintea lui, cu un aer detaşat. Totul este în acelaşi timp absurd, inevitabil, tulburător. De pe un drum pe altul, facem înconjurul oraşului. Mai repede, şi mai repede, ca şi cum Gabriel s-ar teme că noaptea o să ne prindă din urmă. Mă abandonez. Mă ghemuiesc lângă el. Îi apuc brațul, capul meu se apleacă pe umărul lui.

CAPITOLUL 28

CAPUL SE APLEACĂ, MARTINE o îndreaptă pe Doamna. Jeanne se întoarce „a adormit?" „Nu, asta i se întâmplă adesea, mai ales în maşină. Când am venit de la Paris „a dormit tot timpul pe umărul meu." Bernard încetineşte. A treia gheretă. Un mic semn gardianului. Apoi, o sută de metri mai departe, la stânga, campingul Calypso. Maşini şi caravane fac coadă. La intrare, doi oameni se bat. Bernard murmură „începe iar. E tot – August!" Râde de el însuşi. Singur. Jeanne priveşte. În spatele grilajului, cortul lor e tot acolo. Locul lor. Pentru astă seară. Această noapte. După sărbătoare. Doamna deschide ochii. Martine îi şterge buzele cu o batistă. Pe drum, în sens invers, val de maşini multicolore, armate, încurelate, ticsite, exasperarea sosirii. Bernard ridică din umeri „ce-o să fie, când ne vom întoarce". Jeanne priveşte drumul lateral rezervat pietonilor, cutii de gunoi din plastic, câțiva butuci de viță-de-vie, mari panouri publicitare pentru noua plajă şi pentru ansamblul imobiliar Commodora, 2000. Mereu acelaşi obiectiv: 2000, Martin va avea douăzeci de ani.

Oraş de vacanță. Stații de benzină, magazine cu autoservire, „a cumpăra, înseamnă a economisi", „prețuri zdrobitoare, nimicitoare, nemaiauzite" apoi chioşcurile cu cărți poştale, reclamele de creme pentru bronzat, sens interzis, trebuie făcut ocolul prin port, Zoom-zoom, cabaretul, debarcaderul pentru insule, se merge bară în bară. Jeanne coboară geamul, Martine îşi desface un

nasture de la corsaj. Maşina trece prin fața patiseriei. Motocicleta lui Robert este acolo în fața vitrinei. Întâlnire astă seară, la miezul nopții. În încăperea din spate, Robert termină soclul tortului de aniversare. Miros de nuga. Lucrează gol până la mijloc. Îşi va lua concediu la iarnă. Nu-i place decât skiul şi maşina de pudrat. Deja a fost luat de o avalanşă. Se gândeşte la asta de fiecare dată când face un tort de aniversare. Se gândeşte la Martine. Totul se va sfârşi printr-un „ai să-mi scrii?" „da, am să-ți scriu".

Salonul de coafură, în oraşul vechi. Maşinile staționează pe ambele părți ale străzii. Bernard se opreşte, blochează circulația. Claxoane. Braț ridicat. Să se grăbească. Să deschidă portiera, s-o scoată pe Doamna, s-o ajute şi pe Jeanne, o politețe. Apoi repede, repede, să lase aceste doamne pe trotuar. „Vin să vă iau peste o oră." Înainte spre Toulon.

La coafor, dezordine, căldură, toropeală. „Aveți oră fixată?" Toată lumea e grăbită. „Loïc, doamnele, sunt pentru dumneata!" Jeanne murmură „mulțumesc". Să ia loc. Fotolii. Reviste. Jeanne îi propune Martinei să meargă să se plimbe „oricum, nu se poate întâmpla nimic grav". Martine îl ajută pe Loïc să-i pună bluza Doamnei. Martine gândeşte cămaşă de forță, nimic, un gând, aşa, să-i facă semn Jeannei, şi să plece repede în port, să vadă, să bea, să meargă, să se amestece, să privească, să aştepte, un pic de soare. Jeanne ia revista pe care Loïc a dat-o soacrei ei „nu are rost". Loïc, pantalon alb, legănându-se în şolduri, cămaşă descheiată până la buric, învârte pieptene şi foarfece, pieptănă puțin, întreabă „nici scurt nici lung?" Perie un pic „e deja scurt. Vopsea?" Jeanne face semn că nu. Cu jumătate de glas „faceți cât mai bine, vă rog"". Loïc se apleacă spre ea „poftim?" Jeanne repetă „cât mai bine". Loïc se îndreaptă „şi dumneavoastră?" Jeanne surâde „scurt", foarte „scurt". Loïc se răsuceşte pe saboții lui, face semn către şamponeuză „rândul dumitale mai întâi pentru două

minunăţii”.

La volanul maşinii, pe autostrada spre Toulon, Bernard alungă amintirile. Ar vrea să şteargă totul. Să reînceapă dintr-o dată. Dar ce moment din viaţa lui să aleagă? În ce moment s-a ales? Totul s-a petrecut ca într-o singură zi, de dimineaţă până seara, o viaţă întreagă, atât de puţin timp, într-un cuvânt. Punându-şi asemenea întrebări, nu se mai recunoaşte. El va cumpăra un ceas, asta-i tot. La un mare bijutier şi de bună calitate. Cu factură. Afurisită Fernande.

Fernande pregăteşte cele patru jigouri. Unul fără sare şi fără usturoi pentru Domnul, şi celelalte trei mai picante, împănate, pipărate şi cu foi de dafin. Peste câteva minute, va trebui să pregătească ceaiul pentru Domnul. Îşi scoate şorţul. Îi rămân câteva minute ca să meargă să verifice dacă în casa de sus e ordine, dacă infirmiera a pregătit totul pentru Doamna. În trecere, o să scotocească discret în lucrurile acestei Martine care se crede o zeiţă. Ea vrea numai să ştie dacă aceia care-i scriu atât de des sunt părinţii ei, sau poate altcineva. Altul. Trăieşte întotdeauna dragostea celorlalţi. Fernandei îi place ca totul să fie în ordine, ştiut, cunoscut. „Altfel survine drama.” Vorbeşte singură. Altfel, cu cine să vorbească?

Gabriel, în birou, îi scrie sorei sale „Scumpă Henriette. Îţi mulţumesc din inimă, sincer şi deschis, că mi-ai telefonat adineauri. Te auzeam cât se poate de prost. N-am înţeles prea bine ceea ce mi-ai spus, dar numai faptul că ţi-am auzit vocea m-a bucurat nespus. Cincizeci de ani, ca un an, unul singur, atât de puţin timp. Şi totuşi atâtea şi atâtea întâmplări, atâtea şi atâtea erori pentru a distruge ceea ce ar fi putut fi o fericire evidentă. Iată-te singură, văduvă, tu care te realizaseşi şi eu, mereu cu ea, când fără îndoială n-am ştiut niciodată să fim cu adevărat împreună. Este nedrept. Şi-mi este o alinare să-ţi scriu asta. Fără îndoială, mama şi cu tine aveaţi dreptate. Dar nimic nu se decide cu adevărat.

Mă simt tare meschin, să ți-o mărturisesc. Voi încerca, cine ştie, astă seară, poate un pic, să cred mai bine în această alianță. Dar e fără speranță. Eu n-am ştiut niciodată, în fapt, decât să-i vorbesc şi ea, ea, mă asculta prea mult şi atât de prost, niciodată în sensul pe care vroiam să i-l impun, unică responsabilitate pe care aş putea s-o iau asupra-mi. Eu...” Fernande bate la uşă. Platoul, ceaiul, medicamentele. Gabriel face loc pe birou. Fernande iese aşa cum a intrat. Fără să spună nimic. Gabriel îşi spune că a uitat să ceară factura lui Bernard.

Pe plajă, gemenii sunt iarăşi împreună, dar nu-şi vorbesc. Clanul fetelor a pus stăpânire pe saltea. Josyane închide cartea, o priveşte pe Colette „tu nu citeşti niciodată?” „Nu, dar merg la cinema.” Atât Cel mai mare dintre copiii Emmanuel o întrebă pe Colette „cine o să spună despre accident părinților?” Tăcere. În curând, golfulețul va fi complet în umbră. Diversiune. „Puneți-vă pantalonii scurți, copii.” Cel mai în vârstă Emmanuel se apropie de Josyane „ea n-a răspuns. Cine?” Josyane, agasată „tu! şi dacă o faci, păzeşte-te!” Gemenii schimbă între ei o privire complice, râd. Box. Totul reîncepe. Gonesc fetele de pe saltea. Țipete. Colette îi surâde Josyanei „mulțumesc”.

Pe vas, Stéphane o sărută pe Catherine pe gât. „Dar ce te-a apucat?” „Te iubesc.” „Poveste veche.” „Tocmai...”

În maşina decapotată, Martin stă în picioare pe fotoliul din față, cu mâinile cramponate pe armătură. Paulin glumeşte „şi dacă frânez, bun cucuiul?” „Ştiu să mă țin. Pa...” Paulin frânează. Martin se loveşte de parbriz. Râde frecându-şi fruntea şi se aşază. Paulin observă jandarmi la intrarea în Calypso. Un om rănit sângerează pe gură. „Când o să ajungem, Pa?” în port, zonă bleu. Paulin pune discul de staționare şi-şi ia fiul, gol, în brațe. Martin îi arată urmele slipului. „O să se ducă?” Paulin nu-şi mai ascultă fiul. El se gândeşte la mulțimea de oameni, sărbătoare, baloane,

strigăte, maşini, frâne, scandal, sindicat de inițiativă, magazine, bani, clătite, îngheţată cu fistic. „Vreau una, Pa!" Paulin caută un magazin mai izolat. O galanterie, cine ştie, în oraşul vechi. Paulin îşi râde de el însuşi. Să meargă în altă parte. Conformism. Dar o admite, îi place asta. Peste două zile, vor dormi în refugiu Grand Plan, deasupra de Nevache. Munte. Singurătate. Să pregătească cursurile pentru anul ce vine. Péguy revine în program. Să scape viu din această zi. Să scape viu din fiecare zi. Să modifice. Să se modifice. Paulin surâde. O stradă pustie. O prăvălie veche. „Eşti întotdeauna trotuarul cuiva." „Ce spui, Pa?"

Pe vas Sylvie se apropie de Laurent. „Dacă le-ai vorbi, tu, lui Paulin şi Jeanne. La urma urmelor, ei nu sunt mai buni decât noi." Laurent îi mângâie obrazul „gândeam acelaşi lucru..." „E semn bun." „Cine ştie?" Râd.

Martine mângâie motocicleta, trece prin curte în spatele patiseriei. Robert îi face semn să intre. Sărut uşor pe umăr „ai fi putut să mă previi". „Te deranjez?" „Mă tulburi!" Robert îşi strânge şorţul în jurul mijlocului, îşi dă pe mâini cu făină, înţepeneşte un con de tablă între pântecul lui şi masă, cu vârful în jos. Pe masă choux à la crème, frumos aliniate. „Ai să vezi cum se lucrează, în culise." O gogoaşă, el scuipă deasupra, şi o aşază în fundul conului. „Asta va fi vârful." O gogoaşă, un scuipat, o gogoaşă, un scuipat, aşezare la loc, cercuri concentrice. Martine se miră „tu o faci dinadins?" „Nu, aşa." „La ce serveşte asta?" „La nimic, dar în felul ăsta, ţine. Un strop de zahăr ars şi bravo cofetar şef." Robert surâde, buze umede. Întinde o gogoaşă către Martine care vrea s-o mănânce „nu, ajută-mă, scuipă deasupra". Martine nu vrea. Se trage înapoi. „N-ai dreptate, e tot ceea ce merită ei." Robert râde, gogoaşă, scuipă, gogoaşă, scuipă iar, aşezare rapidă, perfectă. „De fapt, e tot ceea ce lumea merită." Robert o priveşte pe Martine. „Atunci, miezul nopţii?" Martine, face semn că da „ai să aştepţi dacă?" „Am să aştept."

Pe vas, Françoise se lungeşte lângă Emmanuel. Îi pune un deget pe buze şi-l priveşte cu un aer care vrea să însemne, să taci. O surpriză

Păr ud, terminatul spălatului. Fotoliile se răsucesc. Jeanne şi soacra ei se regăsesc una lângă alta. Loïc revine „aşadar, cu cine încep?” Jeanne murmură, „cu ea, vă rog”.

Şi ea, ea, se priveşte în oglindă. Nu i-au şters bine fruntea. O picătură i se scurge pe nas. Vede foarfeci, sclipire, zumzet, umezeală.

CAPITOLUL 29

MĂ PRIVESC ÎN OGLINDĂ. LOCUL acesta îmi este străin. Parfumul de lămâiță, vitrinele pline de flacoane multicolore, pielea fotoliului, periile din fildeş, aliniate, de fiecare parte a lavaboului, şi murmurul doamnelor din jurul meu. Ele ştiu că mâine o să mă căsătoresc. Salonul de coafură e alături de magazinul Au Gaspillage. Suntem în inima oraşului. E prima mea vizită la coafor. Doamna în alb, aşezată, în spatele meu, cu poşeta pe genunchi, priveşte. Îmi surâde, ea care de şaptesprezece ani îmi face cârlionți acasă, fără vreo plăcere, mereu obligată. Acolo, scap degetelor ei. Pare liniştită, aproape fericită.

Coaforul are un coş mare pe nas. E în vârstă. Poartă ochelari de miop. E patronul. Miresele sunt totdeauna coafate de el. Îmi perie părul. Pentru asta, se apleacă, în spatele fotoliului. Spune râzând „e păcat”. Mă sfătuieşte „ar trebui să-l păstrați, domnişoară, ca să vă faceți cocuri. Am să vi le aranjez eu”. Se întoarce spre doamna în alb „e culoarea lui naturală, nu?” Doamna în alb face semn că da. Coaforul îmi spune „atunci, am să vă fac unul împletit, şi altul bombat…” Îmi răsfiră părul, îl lasă să cadă pe spătarul scaunului, eu mă cramponez, el e mândru de el „…şi poate chiar trei!” Ia foarfecele, se apleacă „…al treilea o să fie surpriza”. Eu închid ochii. Foarfecele scrâşneşte. Urechea stângă descoperită, dintr-o dată. Apoi ceafa. Aud „fiți atentă”, „nu, întins, pe hârtie de mătase, domnişoară Leonne, vă rog”. Pe urmă urechea dreaptă degajată, deschid

ochii. Nu mă recunosc. Sunt ca celelalte. Păr scurt. „Zâmbiți, Domnişoară.” încerc să zâmbesc. Simt lacrimi în ochi. Vocea coaforului se aude de departe „mâine, veți fi minunată”.

Bigudiuri, miros acru de amoniac… Trebuie să răbdați un pic”. Uşa magazinului e deschisă. Un ventilator de plafon răscoleşte un aer pe care tăcerile îl face şi mai greu. Ultima zi din iulie. Coaforul râde, vrea să fie amabil. El ştie la ce mă gândesc. „Vreți să-l vedeți?” Zgomot de hârtie de mătase. Închid ochii. Curge o lacrimă care mă uimeşte. Doamna în alb se ridică ca să-mi şteargă obrazul. Aşadar m-a iubit? Prea târziu. Totul e stabilit, anunțat, prevăzut. Aş putea, dacă aş dori-o, să spun pe dinafară scrisorile imaginare scrise lui Gabriel de atâția ani, şi răspunsurile primite, dictate de mine însămi, ponderate, duioase, exact răspunsurile pe care le aşteptam. Dragostea aceasta, trăită dinainte, o ştiu pe de rost. Dar scrisorile primite de la Roma, de la Paşti încoace, le-am uitat deja. Şi răspunsurile, trimise la Roma, de la Paşti încoace, nu le mai ştiu. Cuvinte nebune, alungându-se unul pe altul, căutarea unui alt limbaj, presant, înfocat, nefiresc, care nu vrea să însemne decât o orbire. Aproape un capriciu, la amândoi. Ca o teamă, în trenul-fantomă, luni după Duminica Tomii, ajunul plecării lui Gabriel al meu. Aceste scrisori frenetice, atât de puțin dragostea noastră, un joc?

Am fost admisă, fără mențiune, la bacalaureat la secția filologie. Dar, oricum, admisă. Gabriel şi cu mine ne vom căsători în baza convenției matrimoniale. Partea mea de bunuri materiale din Mendoza de acum înainte îi aparține. La notar, ieri, mamele noastre, în spatele nostru, se întreceau care să fie mai doamnă decât cealaltă. Doamna în negru îşi agita cel mai frumos evantai al ei. Toți aceşti bani! Pentru ei! În timpul lecturii actelor întocmite la notariat, aş fi vrut ca Gabriel să mă privească şi să-mi spună, din priviri, un cuvânt tandru. Scrisorile noastre din timpul logodnei au fost atât de puțin conforme aşteptării mele, prea exaltate.

Am căzut în cursă. Am folosit, pentru a-i răspunde, aceleaşi cuvinte, panglici şi festoane. Pasiunea nu-i decât în şoapte şi în suspine. Ea nu suportă nici excesul, nici falsitatea. Noi avem aşadar, Gabriel şi cu mine, de învățat multe unul despre altul. În partea de jos a actelor, semnez şi mâna îmi tremură puțin. Gabriel nici măcar nu remarcă. Asta e forța lui. Şi eu cred în ea.

Sub cască, e foarte cald, mă arde. Coş-pe-nas se apleacă şi-mi strigă „dacă-i prea cald, să spuneți". Am vată lipită de urechi şi un fileu ca să țină bigudiurile. Mă sufoc puțin, Respir pe gură. Doamna în alb îmi întinde o batistă stropită cu apă de colonie. Atâtea duioşii, dintr-o dată. Plecarea? În cincisprezece zile mama a instalat curent electric „...o excentricitate", în toată casa şi chiar în grădină. Festivitățile vor avea loc la noi, dar cheltuielile se vor împărți. Mobilierul pergolei a fost revopsit. E prevăzut un dejun. Două sute de invitați. Evenimentul verii. Fotografia de nuntă va fi făcută în salon, cu pianul drept decor, şi, pe pian, un şal de Mendoza care-i deja aşezat, şi sfeşnicele din sufragerie, care strălucesc, argint masiv, mândrie. Totul e gata, peste măsură de gata. Oare îmi vor arde părul? Fac un mic semn. El se miră „e prea fierbinte?" Fac iarăşi acelaşi semn. Coş-pe-nas se miră şi spune râzând „trebuie să suferiți, Domnişoară, ca să fiți frumoasă!"

De două zile mama îşi petrece nopțile în casă. Aprinde, stinge, aprinde din nou. „E o altă casă" spune ea încântată de electrificarea lustrelor, de strălucirea aplicelor „e cadoul meu, pentru plecarea ta". Şi iar aprinde, şi stinge. Trânteşte uşile. O aud chiar râzând în camera ei. Un râs neauzit vreodată, nou, tăios. Râsul ei. O descoperire. În camera mea, până în această seară, ultima noapte, n-am să aprind lumina. Vreau să păstrez amintirea lumânărilor.

Loveşte, loveşte, asta este. Bate din picior, frumuşel, sub fotoliu. Genunchii tăi tremură sub fusta nouă, la gunoi

veşmintele surorilor tale, croitoreasa n-a avut decât o lună ca să coasă o garderobă „fără extravaganță...” la cererea mamei tale „şi e fiica mea cea care plăteşte...” Avariția oamenilor nu-i decât un mod de generozitate. Vor astfel, uneori, să atragă atenția celuilalt că trebuie să măsoare, să socotească. În casa de pe Promenades, tablele de fier ale şemineurilor s-au coborât de două ori de la moartea micuței Garcia. Încăperile sunt reci, dar aerul de afară, datorită curenților, e parfumat. Pătrunde. Îmbălsămează. De la Paşti, niciodată tu nu l-ai mai simțit atât de înmiresmat, măceş, liliac, magnolie, hortensie şi deja mirosul persistent al smochinului, sub care, în parc sau în lesă, tu te-ai zbătut. Toate aceste mirosuri, tu ai vrea să le duci cu tine, altă garderobă, ca pe un ierbar. Toate astea, delicat, abia te sustrag de la o evidență. Nu ți-ai lăsat răgaz să-l priveşti pe Gabriel. Nu i-ai strâns cu-adevărat mâna. Nu ştii nimic despre degetele lui, despre pielea lui, nici chiar despre buzele lui, sărutări smulse, furişe, mereu furate, niciodată date, sărutări grăbite, şi când Gabriel te îmbrățişează, închide ochii. Nu se gândeşte decât la el? Ți-a vorbit cu adevărat? Veneția? Şi dacă femeia abandonată acolo, de el, nu era decât oraşul, doar oraşul, vinovat de prea multă frumusețe?

Gabriel hotărăşte totul. Dar cum, şi de ce? Mereu cu doi paşi înaintea ta, când vă plimbați, el te trage de braț. Deschide ochii dar numai pentru a privi peste capul tău. Nu se apleacă spre tine decât ca să se emoționeze, aşa cum te emoționezi într-o poveste oarecare. De cine îi e teamă? De tine, când tu ştii şi când el crede că-i singurul care ştie? De tine când surâzi, un surâs, unul adevărat, nu acela de politețe sau chiar celălalt, răscopt, al geloşilor? O iubire nu poate oare să fie clădită decât pe iluzii, unul reținându-se, celălalt uitând să observe, ca acei clovni care-şi întind mâinile, se aruncă unul spre altul, de zece ori, douăzeci de ori, şi nu şi le strâng niciodată? Copiii de la Foyer Sainte-Catherine râdeau întotdeauna de aceste pozne de Crăciun. Mereu aceiaşi clovni, veniți de aiurea, care-şi

spuneau vedete naționale, paiațe ale plăcerilor noastre. Treci, şi iar treci, te încrucişezi, te atingi în treacăt, simți chemarea, doreşti o îmbrățişare, astăzi, ajun al marii plecări, tu nu ştii nimic despre Gabriel. Afară de ceea ce ai citit în cărți tu nu cunoşti din lumea dinafară decât vuietul unei eclipse. Ai auzit inima lui Lucien. Nu încă pe aceea a lui Gabriel. Poate că el nu are. Tu surâzi şi-ți râzi de tine. Micul, surâs convențional, surâs salon de coafură şi ajun de căsătorie. Îți spui că aşa-i mereu la un început de mare iubire. Pentru Lutien, era prea devreme, sau prea repede, Pentru Gabriel, nu va fi niciodată prea târziu.

Coş-pe-nas se apleacă spre mine „sunteți gata!" Ies de sub cască. Sfârşitul supliciului. Doamna în alb îmi întinde un absint „foarte rece, pentru tine şi fără spumă..." pe care ea l-a adus de la Café des Mille Colonnes. „Şi un absint pentru viitoarea mireasă!" Ea îl imită pe patronul cafenelei. Se pare că toată lumea a râs. Beau cu înghițituri mici. Leonne scoate vata, fileul şi unul câte unul, bigudiurile. Coş-pe-nas perie, descâlceşte, ondulează. Îmi spune că şi fiul lui a fost primit la filologie, dar la Bordeaux. „Ce-ați avut, dumneavoastră, ca subiect?" Ezit. El insistă „spuneți-mi totuşi". Mă gândesc, apoi savant, ca o sfidare, citez subiectul ales „publicitatea mizeriei nu se separă de suprimarea ei". Coş-pe-nas mă priveşte încremenit, „şi ați scris pagini întregi despre asta?" „Da, pagini întregi." Bretonul la locul lui, meşe, părul scurt, drept, nu mai este aşa de mătăsos. Vreau să mă ciufulesc un pic. „Şi celălalt subiect? Au fost două. Spuneți-mi-l pe cel pe care nu l-ați ales." Doamna în alb moțăie. Léonne culege acele de păr din jurul fotoliului meu. Privesc părul meu blond, aşezat cu tandrețe în hârtie de mătase. Spun fără să-mi dau măcar seama. „Al doilea subiect, era... era Franța a făcut revoluția, ea nu mai face acum decât involuție." Coş-pe-nas repetă „in-ce?" „Involuție, contrariul revoluției. La fel cum a imploda e contrariul lui a exploda."' Coş-pe-nas mai taie câteva fire de păr din jurul urechilor „niciunul nici celălalt. Şi hai, mai meargă, trucul dumneavoastră de

publicitate a mizeriei, dar al doilea, scuzați! Pentru asta fiul meu a mers la Bordeaux. Subiectele academiei de la noi sunt întotdeauna dificile.”

Dificil? Ce-am pus, spus, exprimat în dizertația mea? Cum să nu separi publicitatea mizeriei de suprimarea ei? Am spus, scris, conceput, un text voit, prevăzut, echilibrat, fără surpriză, pe bază de dovezi sigure, bine învățate, nimic nou, atât de puțin inima şi gândirea mea. La fel ca în scrisorile pentru Gabriel. Un alt discurs, acela al unei situații. Dar nu discursul simplu, întâmplător, atunci când celălalt îl surprinde pe unul sau pe una pentru a cunoaşte mai bine, a sonda, a merge înainte. Vreau să plec. Cu orice preț.

Léonne scoate prosopul din jurul gâtului meu şi-l scutură. Apoi trage de mânecile bluzei. Mă scol. Simt furnicături în picioare şi în degete. O rog pe doamna în alb să plătească în locul meu. Cu banii mei. Coş-pe-nas invită trecătorii să vină să admire coafura mea. Eu privesc în altă parte, deasupra, atât de departe, întocmai ca Gabriel când nu mă ascultă. Mă va asculta. Sau poate el nu mă mai ascultă, mister şi farmec al nunții noastre. Sunt a lui.

Păr tăiat, tuns. Ca celelalte. Nu mai sunt cea pe care a crezut că a ales-o. Dar mă voi lupta şi mă va alege. Întocmai ca pe perna, împodobită cu un chenar din frunze de iederă, întotdeauna aşezată la capul patului meu, o pernă de Mendoza pe care e înscris „ca iedera, trăiesc acolo unde mă agăț”. Mama n-a vrut niciodată să-mi mărturisească că ea o brodase. „O broderie de femeie tânără care nu ştia prea bine ceea ce făcea, ceea ce voia. O pernă, atâta tot.”

Coş-pe-nas îmi sărută mâna „eu sunt primul, va trebui să vă obişnuiți. O să vedeți lumea bună şi o să călătoriți.” Vreau să mă întorc acasă. El îmi spune de departe „şi cocurile o să le aveți mâine, în zori”. Eu am auzit „orori”.

CAPITOLUL 30

OGLINDA ACEASTA, CA SĂ MĂ întreb. Ei mă părăsesc, mă lasă, mă abandonează. Ei se ocupă de o altă femeie, alături de mine, care împarte aceeaşi oglindă, imagine fixă, destine identice, la ce bun să revendici, noi suntem legate, tăiate în două, sângerez. Ea sau eu, sau toate, sau poate eu singură, să mă mai întreb încă. Să aştept. Ei mă gătesc. Mă vreau dreaptă, în picioare din nou. Unde sunt? Să mă întorc în urmă, amintiri care devansează. Prin ele, avansez.

În acea dimineață de întâi august mă trezesc brusc. Am impresia că am întârziat. Am rămas oare prea multă vreme pe marginea barajului de cristal? Acolo sus, atâta ceață, o suprafață de apă opacă, nicio ambarcațiune şi brusca tăcere a munților când sunt înăbuşiți de nori. Din stâncă în stâncă, în acea noapte, ajunul nunții mele, mă cațăr. Îmi caut părul în jurul capului. Mă agăț de stânci, vreau să mă îmbarc, să învârt ciocănelul, să aud vocea mea răsfrângându-se în ecouri, să-mi strig teama, ca pe o confiență. Pe stânci, mai semnez încă cu numele meu acte de notariat. Sunt de acum înainte înscrisă, înregistrată, Doamna X, născută Y, am să părăsesc numele meu, să mă încarc cu al lui, să-mi pun rasa asta de călugăr.

Gabriel a impus data căsătoriei. Nimeni nu s-a gândit să mă întrebe. Nici mama lui, nici a mea, nicio femeie din preajmă să încerce să afle dacă această dată, pentru mine, e

critică. Ea este. În această seară, îi voi dărui totul lui Gabriel, inclusiv riscul sau siguranța, de prima dată, a unei concepțiuni. Sfâşiere. Şi goală, în fața oglinzii din camera mea, abia coborâtă din munți şi cețuri, înfrigurată, frustrată de deplasarea mea pe lac, de vâslitul cu brațele, în partea cea mai dinainte a bărcii, eu, Pipou prora, sunt fericită, sau îmi spun să fiu. Îmi interzic să mă gândesc la orice ar putea fi fatal. Voi avea optsprezece ani în decembrie. Bagajele sunt gata făcute. Îmi recit un poem, cu voce tare, lumina zilei care răsare,

„Pletele zbor al unei mari flăcări la extremul
Occident al dorinței spre-a le vărsa din plin
Se-aşază (parcă moare-n uimire diademul)
Pe fruntea-ncoronată străvechiul lor cămin."[4]

Urmarea? Ezit. Şi totuşi ştiu acest poem pe dinafară. Mi l-am recitat de atâtea ori, o altă muzică. Sfârşitul? Îmi amintesc,

„...Oferă-o despuiere de blând iubit pe-aceea
Fără de astru-n deget nici giuvaier celest
Ce numai cu mărire simplificând femeia
Cu părul fulgurantă încheie-naltul gest."[5]

Până la capăt? În baie, în cadă, mă stropesc cu apă rece, îmi rețin respirația, apoi îmi răstorn un ulcior întreg pe cap, păr ud, cu atât mai rău pentru coafura mea. Picur, stropesc, râd de frică şi de lacrimi. Îmi săpunesc pântecul, coapsele, sânii, gâtul, apoi delicat fiecare picior, unul câte unul. Mă vreau proaspătă şi reînnoită, surpriza zilei. Orologiul de la intrare sună de două ori ora patru dimineața. Deci m-am sculat înaintea tuturor. Aud țipătul păsărilor. Nu cântă, piuiesc ascuțit, la unison. Vată, cercetare, râset, păcat, apoi din nou

---

4 Stéphane Mallarmé, *Pletele,* în *Poezii,* Editura Univers, Bucureşti, 1972. Traducere şi prefață de Ştefan Aug. Doinaş.
5 Ibidem.

un ulcior întreg pe cap. Apa barajului de cristal. Mai sunt încă acolo. Ultimile două versuri, ale poemului, dintr-o dată, mi le amintesc, bietul Mallarmé, deşteptat de memoria mea,

„De-a semăna rubine în dubiul ros de pară
Întocmai cum voioasă o torță tutelară.”[6]

Apă peste tot. Mă bălăcesc, mic animal, mă cred sălbatică. Am inundat pardoseala. Mă înfăşor într-un prosop mare alb cu inițialele mamei. Părul meu o să se usuce singur. Am să-l perii în ultima clipă. Un singur poem are importanță, de acum înainte, acela al trupului meu, oferit, şi al acestui corp la corp care ne va elibera poate. Ce nebunie.

În timpul ultimei lecții, Doamna Certain mi-a spus. „v-ați gândit bine?” Surâd. Ea îmi apucă mâna şi o strânge foarte tare „nu te văd prea bine, Pipou”. Clipeşte din ochi „totul s-a hotărât atât de repede. Am dat lecții timp de şase luni viitoarei tale cumnate. Ştii că mă introduceau la ei prin intrarea de serviciu?” Apoi îmi sărută mâinile, exces, murmurând „la ei, mă rătăceam. N-am înțeles niciodată culoarele şi uşile lor.” Apoi se redresează, îmi caută bărbia ca să mi-o ciupească, gentil „voi fi la Catedrală, în primul rând. Privesc mai bine ca oricare. Şi de fiecare dată, în viața ta de femeie, când muzica te va ajuta, gândeşte-te puțin şi la mine. Muzica-i de-ajuns.” Răspund „da, Doamnă...” puțin emoționată. Îşi caută bastonul alb ca să se ridice şi să mă părăsească.

Şi în această dimineață, ea e acolo, de cealaltă parte a oglinzii. Mă observă. Altă mamă. Adevărata. Oarba. În bagajele mele de mireasă am pus şi partiturile preferate. Doamna Certain, cu scrisul ei mare şi caraghios, în creion, întotdeauna în colțul paginilor, sus, în stânga, punct, de reper, ca să nu se înşele, le-a adnotat pe toate cu un viguros

---

[6] Ibidem.

„priviți notele”. Surâd, scutur din cap. Picături de apa pe oglindă. Pe urmă mă îndrept spre fereastră, trag perdelele. Greta e acolo, culcată, ca un sfinx, cu picioarele strânse sub ea. Se uită la mine. Vrea s-o mângâi. E iar cu pui în burtă. Privind la mine își închide ochii. Toarce. Schițez un gest, ea întinde deja capul, mustața ridicată, spinarea i se zbârlește. Ca un frison în lungul şirei spinării până la capătul cozii, dintr-o dată ridicată. Se înfioară ca şi cum ar fi în călduri, când, de fapt, mai are câteva zile până să fete... Să devoreze. Mă dau înapoi c-un pas şi murmur încetişor „pleacă...” Ea închide ochii, priveşte afară, simulează indiferența, își linge laba dinainte, apoi se culcă pe-o parte, își expune pântecul. Repet „pleacă, pleacă...” Ea se redresează, se întinde, se cocoşează, cască, şi pe urmă se aşază cu fața la mine. Închid fereastra, trag perdelele. Pe pânză, umbra ei borțoasă. Spun cu voce mai ridicată „pleacă!” Nu se mişcă. Cineva bate în uşă. Doamna în alb „e timpul Domnişoară!” Deschid uşa. Intră. „Dar sunteți toată udă. Părul dumneavoastră!” Mă întorc spre fereastră. Greta a plecat.

Flecăreala doamnei în alb. Nu mai înțeleg nimic din ceea ce spune. Căsătorindu-mă, şi ea se căsătoreşte. Pregătindu-mă, şi ea se pregăteşte. Aranjează hainele şi lenjeria mea. Goleşte coşul din cabinetul de toaletă, se miră, mă priveşte „îmi închipuiam, Domnişoară, trebuia să spuneți”. O privesc „cui?” Își pleacă ochii, nu răspunde. Îmi usucă părul cu un prosop. Murmură „Doamne, Doamne...” Aşezată pe un scaun, cu mâinile pe genunchi, nu mă împotrivesc. Încerc să-mi amintesc prima vizită a lui Gabriel, traversarea oraşului în maşină, sosirea la țară, prânzul, plimbarea şi mai ales fiecare din cele trei şi unice sărutări primite în acea zi. Gabriel are oare o privire? Ce fel? În această seară vom petrece noaptea noastră de nuntă la Toulouse. Mâine vom fi la Marsilia. Apoi ne vom îmbarca pentru Genova, Sicilia, Creta, Egipt. Am să trăiesc cărțile. Şi acest oraş, oraşul meu, cum se mai cheamă oare? L-am uitat deja, am renunțat într-atât? „Domnişoară!” Doamna în alb

îmi cere să stau dreaptă „permiteți?” Îmi fricționează ceafa, gâtul şi umerii cu o cremă, parfum subtil, atât de puțin al meu, străin. Se joacă cu mine. Cu ea?

Apoi subsuorile, şoldurile. Doamna în alb îngenunchează în fața mea, mâinile ei alunecă, ating uşor, frământă pieptul şi pântecul meu. Eu mă cercetez, în oglindă, pe deasupra capului ei. Cu ce drept mă atinge ea aşa, peste tot? Apoi vizita mamei mele. Se apleacă, ținându-şi şoldul, şi mă sărută pe frunte. Sărutul acela n-am putut niciodată să-l şterg.

Ceasurile dimineții trec repede. În salon, aştept. Orologiul sună de două ori ora nouă. Încununată cu flori de lămâiță, port o rochie din dantelă albă, scurtă, strânsă mai jos de talie de un cordon lat de mătase cu o fundă enormă care atârnă şi mângâie genunchiul meu stâng atunci când merg. Rochie scurtă, bluzată, atât de modernă. Totul în jurul meu ia un aer de sărbătoare. Adrien e mândru căci voi intra în Catedrală la brațul lui. Buchete, coşulețe, jerbe, bazine cu apă, mă prefac că sunt încântată. Nepoți şi nepoate, cortegiul se formează, surori şi cumnați, izbucnesc în râs, ei mă cred fericită, eu îi văd de fapt pentru prima dată aşa cum sunt. Şi aşa cum voi fi şi eu. Nu suntem nimic. Nimic altceva decât imaginea pe care o lansăm despre noi înşine care ne situează, mai jos decât unii şi mai sus decât alții, iar pentru familia lui Gabriel, o mezalianță, dar bani. Îmi spun toți că sunt „mai frumoasă ca niciodată”. O păpuşă pe care-o salută. O minciună. Mizeria lor? Publicitate? Suprimare? Totul împodobit cu panglici, cu pompoane. Pentru prima oară, o văd pe mama îmbrăcată în gri cu reflexe roz. O rochie lungă, subțire, peste care nu mai termină de aranjat cel mai frumos şal al ei „puteți să mă ajutați?”

Urmează plecarea la Primărie. În clipa în care urc în maşină, mă întorc şi privesc în direcția cimitirului. Tatăl meu. Liniştea cerului. Toate florile sunt pentru el, albe.

Proaspete. Ca cearşafurile unui pat. Uitarea. Maşina demarează. Mi se înmânează un pachet. Cocurile. Adrien le găseşte su-blime. Mama îmi spune „cât eşti de răsfățată astăzi”. Păr tăiat. „Aranjează-ți părul, ieri era mai frumos.” Surâd. Surâsul lor.

CAPITOLUL 31

TOULOUSE. CEA MAI FRUMOASĂ cameră a unui hotel, loc de trecere, prima noastră dimineaţă. Gabriel mi-a reproşat că n-am ridicat destul de mult cearşaful, ca să mă acopăr, când femeia de pe etaj, ne-a adus micul dejun. Aşezând platoul pe o măsuţă, între două fotolii, această femeie ne-a privit, maliţios, ca să spună ca unor obişnuiţi „toate urările mele de fericire, Domnule şi Doamnă”. Pe urmă, uşa închisă, imediat reproşul lui Gabriel, însoţit de un sărut pe frunte. O duritate urmată de o blândeţe. Tehnica lui. Gabriel a trecut în baie strângându-şi puternic cordonul halatului, o violenţă faţă de el însuşi de data asta. Singură în pat, aud zgomotul oraşului, omnibuze, maşini, strigătele oamenilor, clienţii hotelului care se interpelează pe culoar, zgomotul apei în cadă. Gabriel umple cada. De cine vrea el să se spele? Puritatea e o pată. Îmi surâd. Mă arcuiesc şi apoi îmi întind braţele. Cu mâinile la cap îmi caut părul meu lung. Am sosit târziu în noapte. Gabriel mă reţine în faţa camerei. Să aşteptăm ca servitorul să depună bagajele şi să plece. Şi atunci Gabriel mă smulge de pe pământ, mă ia în braţe, intrăm... Cu piciorul, trânteşte uşa, mă aşază în pat, al patrulea sărut, şi urmarea, îmbrăţişări, dezbrăcarea înceată a mea, şi el, vestminte împrăştiate, aruncate în noaptea camerei. N-a aprins lumina, suntem doi orbi care-şi fac inventarul, el mie şi eu lui. Tandră e numai violenţa, şi violentă numai tandreţea, când o trăieşti, ascunsă, strigăt, o clipă. Şi eu cred un lung moment, pat dezvelit, cearşaf smuls, perne şi suluri pe jos, o

frumoasă dezordine presimțită, cred, abandonată pe acest pat, şi el, Gabriel, nemişcat, că orice iubire poate izvorî şi altceva decât un divorț sau o neîncredere. Eu cred, în această clipă dintâi, că noi suntem cântec, refren, cu adevărat singuri pe lume. Dar în această noapte, eu, Pipou, dăruită, vizitată, frământată, îl ascult pe Gabriel al meu. El geme. Vrea să vorbească. În clipa cea mai pătimaşă a îmbrățişării noastre, îmbrățişarea lui, el decide, şi-mi aruncă un „ia aminte, eu mă gândesc la tine!”

Şi în această dimineață, foarte uimită să descopăr în fine decorul primei noastre nopți, tapet cu flori, mobilier lustruit, perdele duble din voal, un trandafir alb într-o vază cu complimentele direcției hotelului, pe o carte de vizită, eu îmi repet strania frază, această voce răguşită, neobişnuită ca să spună „ia aminte, eu mă gândesc la tine!” Exclamație. Gabriel nu se gândeşte decât la el. Surâd. Îmi muşc uşor degetele. Gândul la nopțile ce vor veni îi dă fiori. Cearşaful e pătat. Gabriel n-a remarcat decât când s-a trezit. Peste două ore luăm trenul. Gabriel mă cheamă din baie. Cafeaua se răceşte. În trecere fur un corn. O să-l mâncăm împreună.

În cadă, cu el, apa se revarsă. Nu trebuie să ne mişcăm, să facem valuri. Un joc. Gabriel închide ochii. Vrea să glumească, să se sustragă unui gând sau unei evidențe. Întinde brațele spre mine, şi mâinile lui, dibuind umerii mei „cine eşti tu? Ce faci tu aici? Cu mine? În baia mea?” Râd. El mă crede indiferentă. Poate că e într-adevăr fericit. Pe urmă mâinile lui se cufundă în apă. Îmi lipeşte coapsele de ale lui. Sunt toată cuprinsă înăuntru lui. Mă strânge foarte tare. Dacă mă trag înapoi, ating robinetele, fierbinți, în spatele meu. Gabriel are locul cel bun. Cu ochii mereu închişi, mă mângâie. Pe marginea lavaboului, cornul, încetişor, îi spun lui Gabriel să deschidă gura. „Ține!” Muşcă din corn, mimează un căpcăun, mişcă puternic din maxilare. Murmură printre buze „e bun”. Pe urmă deschide ochii, în sfârşit, şi-mi spune „e bine să te am numai pentru mine”.

Marsilia. Alt hotel. Altă cameră. Gabriel se urcă pe un scaun ca să tragă perdelele peste ferestrele deschise. Căldură, umezeală, strigăte, amurg, zumzăitul acestui oraş pe care am vrut să-l vizitez. Gabriel a decretat „nu prezintă niciun interes”, duritate, apoi „tu eşti oraşul meu”, blândețe, un sărut mic pe gât, „o să cinăm în camera noastră”. Când vreau să-i vorbesc, Gabriel priveşte aiurea, foarte uşor pe deasupra capului meu. El organizează, supraveghează, verifică. Mă are. Murmur „şi marea?” „O vei vedea mâine”, duritate, pe urmă „va fi botezul tău”, blândețe. Un cărucior pentru cină, mâncăruri reci, mâncăruri calde, şervețele scrobite, veselă ornată cu tritoni, şampanie „bea, ca să te amețeşti un pic”. Pe urmă din nou dezordinea, pat devastat. O uitare. Nimic care să mă stăpânească. Gabriel geme, dar de data asta, tace. Mica frază umblă în capul meu „ia aminte, eu mă gândesc la tine”. Un sărut, închide ochii. Un recul, mă mângâie cu vârful degetului, închide din nou ochii. Nu-i deschide decât ca să privească plafonul sau, cu gândul aiurea, noptiera. Şi eu, foarte uimită, îl privesc pentru ca în curând să-mi interzic să mă mai încânt pentru că privirea mea îl hărțuieşte. Încerc să închid şi eu ochii. Îmi spun că în acel moment el îi deschide. Nimic nu se potriveşte cu adevărat. Zilele ne vor apropia, poate.

La prima licărire a zilei, cobor din pat şi-l las încă dormind. E cu spatele la mine. În vârful picioarelor, mă refugiez în baie. În oglindă, o fracțiune de secundă, am impresia că nu exist. Oare visez? Puțină apă rece pe față. Îmi surâd. Îmi trimit o sărutare, apoi două. Îmi spun adio. Mă gândesc la cărți, la poeme, lecturi, tratatele de arhitectură, la partiturile de pian. Sunt atât de departe deja, gata de plecare, satisfăcută din plin. Textul care se țese din zi în zi nu-i niciodată acela pe care îl urzeşti în tine. Textul aparține persoanelor care-l însuflețesc, nu personajelor, acelora care-l citesc, nu celor care-l scriu. Gabriel mă are dar nu mă priveşte. Rămân îndelung acolo. În fața lavaboului. Goală.

Respir adânc. Din ce în ce mai adânc, ameţeală când expir. Pe urmă mă duc lângă Gabriel. El nu s-a mişcat. Nu va şti că m-am sculat. Voi putea deci să-i scap, uneori. Şi prin asta, depărtare, să mă apropii de el.

Pe vas. Largul mării. Insulele. Port o rochie de muselină. Vântul bate tare „e mistralul”, Vântul mă mulează. Gabriel mă strânge în braţe, ca pentru a mă proteja de priviri „tu eşti indecentă”, duritate, apoi, îmi arată cu degetul coasta, „într-o zi, am să construiesc o casă, acolo, înclinată cu faţa spre noi” blândeţe. Îmi spun că Gabriel ar putea să mă iubească, că mă iubeşte. Mă ridic în vârful picioarelor. Vreau să-l sărut. El se eschivează, mă ciupeşte de bărbie „nu aici”.

În cabină, în toiul nopţii, mi se face greaţă. Cu capul prin hublou, în gol, mâinile ghemuite sub bărbie, respir, nu vreau să fiu bolnavă, nu vreau. Apoi, spasme, tuşesc, scuip. Mă reţin, din toate puterile, cu capul în afară. Nu-mi mai simt picioarele. Vreau să mă întorc acasă, nu vreau, nu mai vreau. Apoi încetul cu încetul aerul mă înviorează, îmi regăsesc echilibrul. În cabinetul de toaletă stau îndelung sub duş, deschid gura, sub apă. Gâlgâi. Râd din nou. Cum am putut să doresc să revin la punctul de plecare? Prea târziu. Prea frumos. Mă şterg. Revin lângă Gabriel. Cuşeta e îngustă. Gabriel îmi face un locşor. Voce somnoroasă „ţi-e mai bine?” Cu fruntea lipită de perete, strângându-mă în braţe, şi cu Gabriel în spatele meu, cât e de lung, mă fac ghem şi adorm. Chem în ajutor visul barajului de cristal. Dar visele nu vin la comandă. Săruturi interzise. Să spăl pereţii pachebotului.

La Genova. După-amiază de escală. Hoinărim. Străzile, prăvăliile, mulţimea. Văd în sfârşit un oraş, pestriţ, furnicar. Gabriel poartă un costum alb. Rochia de muselină mi-a fost interzisă. Port un taior sobru, garderobă străină. Să mototolesc, să netezesc ţesăturile. Să mă obişnuiesc cu aceste toalete de doamnă. Pavajele, trotuarele, să fiu atentă

la maşini când traversez. Gabriel mă strânge aşa de tare, că mă doare mâna stângă. Îi spun. Îmi răspunde „normal, nu vreau să te pierd”. În fața unei vitrine cu bijuterii, se opreşte. Îmi face semn să privesc, inelele, cerceii, colierele, îmi dă drumul, mână dureroasă, şi mă strânge de mijloc, „am să-ți fac cadou un ceas!” „Dar...” „Dar eu vreau!” Şi mă împinge în magazin, înaintea lui, saluturi, plecăciuni, mi se oferă un fotoliu, sunt aşezată. Gabriel stă în picioare în spatele meu, cu degetele mari în buzunarele vestei, gestul tatălui meu pe care-l uitasem. Înaintea mea, pe catifea, ceasuri brățară, zeci de ceasuri. Gabriel repetă „no me piace...”, „altro modelo per favore...” „piu semplice...”[7] Pe urmă alege. Mă ține de ceafă. „Îți place?” Murmur „da” întinzând încheietura mâinii, vânzătorul îmi pune ceasul şi învârte o oglindă mică pentru ca să-l pot admira din toate părțile. Acest ceas ca o cătuşă. Vocea lui Gabriel, îndepărtată. A plătit, îmi sărută mâna, sărută ceasul „e pentru o întreagă viață. Timpul începe cu mine. Înțelegi?” Surâd „eşti nebun”. Îmi strânge încă un pic brățara „nu, te iubesc”. Pe urmă, ne-am pierdut pe străzi. Să găsesc o farmacie deschisă. Să cumpăr un medicament împotriva răului de mare. „Mi-ai furat o noapte”, reproş, apoi „îmi eşti datoare toate celelalte”. Râde. Îmi ia mâna stângă, aceea de acum înainte, a ceasului. Un ceas cu un secundar central „ca să socoteşti mai bine secundele”. Dragostea nu e niciodată primită aşa cum e dăruită. Gabriel o ia înainte „o să întârziem”.

Nu mi-e ciudă pe tine Gabriel. Mi-e ciudă pe mine că devin cineva pe care nu-l iubesc. Pe pasarela vasului, mă săruți în fața tuturor, surpriză „te ador, Pipou”. În timpul dineului, tu vrei să întind brațul către tine pe deasupra mesei. Vrei să asculți tic-tacul ceasului tău. Cadoul tău. Tu vrei!

Traversarea. De la Genova la Palermo, lectură paralelă a unei țări întregi, Gabriel îmi povesteşte Pisa, Sienna, Urbino,

---

[7] „nu-mi place...”, „alt model vă rog”, „mai simplu...” (ital. n.tr.).

Roma, unde ne vom opri la întoarcerea din voiajul de nuntă ca să-şi ia toate dosarele, toate proiectele sale şi să spună adio „prietenilor de la Villa Medicis”. Apoi descrierea oraşul Napoli, Capri, Amalfi, Paestum. Gabriel, lungit pe un scaun pliant, lângă mine, descrie, denunță. Îmi interzic să-l întrerup aşa cum am făcut în prima zi, cu Veneția. Îl ascult. Îl abandonez rolului său. Simt cum se naşte în el o amărăciune, un dispreț pentru experiența secolelor, vis confuz, înverşunat, al unui viitor. Totul pentru el este „atât de frumos...” „prea frumos”... Cuvântul „inutil...” revine deseori, ca un cuțit. Şi atunci îi iau mâna, îi dau ideea că mergem la tribord, cu fața spre soare şi largul mării. Albastrul cerului, atunci, îl buimăceşte pe Gabriel. Tace, şi adoarme. Şi eu, îndopată cu medicamente împotriva răului de mare, îl privesc. În fața noastră, baletul celorlalți pasageri, trec şi iar trec, saluturi politicoase, intrigate, sau chiar amuzate. Noi suntem tinerii căsătoriți care nu vorbesc cu nimeni. În această seară, vom cina la masa comandantului de bord. Gabriel îmi va alege rochia. Am să-mi pun cocul împletit, primul fetiş al unui trecut. Între Gabriel şi mine, barele scaunelor pliante. În aceste clipe de tăcere îl chem deja pe Gabriel, Gaby, dar numai în mine. Eu sunt oraşul lui. Ce-a vrut să spună?

De trei zile, am capul greu şi această senzație apăsătoare de a fi singură, singură cu el, când din afară, totul ne uneşte. Nimeni ca să-i vorbeşti. O privire sau un gest care să se întâlnească, cu adevărat, cu el, ar fi esențial, Care sunt dosarele, proiectele lui Gaby? În curând Statele Unite. „Totul se petrece acolo.” În octombrie, vom fi la Philadelphia.

La Palermo, escală. În port, pe terasa unei cafenele, Gabriel îşi râde de el „premiu la Roma, premiu la dracu! Mai am încă totul de învățat”. Îşi muşcă buzele, priveşte trecătorii „şi trebuie ca tu să mă ajuți”. Îl întreb cum. El ezită, se gândeşte. „Nu ştiu. Ai să te ocupi de copii.” Aş fi vrut să pot spune „dar...” Vreau să vorbesc. El mă întrerupe „e tot

ceea ce îți cer. Să scoți nişte copii reuşiți.”

Seara, la Operă, asistăm la un spectacol cu „Tosca”. Primul rând de lojă, primul balcon, de unde se vede cel mai bine. Gabriel a închiriat binocluri. Aşezat pe trei sferturi nu priveşte şi nici nu ascultă spectacolul. Mă observă, sau poate se gândeşte la altceva, la altă ființă, ca o speranță, aventura mea, sau a noastră, sau poate numai a lui, o ambiție. Din când în când, duc binoclul la ochi, ca să justific închirierea. Şi ca să nu-i distrag privirea îndreptată spre mine, în mine, sau poate dincolo. Nuntă, voiaj, privilegiu, romanță, curioasă croazieră, închisă cu el pe acest vas, să-mi descrie de la distanță ceea ce am fi putut trăi din etapă în etapă, să se înscrie, în mine însămi, uimirea îmbrățişărilor noastre, direcție, decizie, niciun fel de supunere nici a unuia nici a celuilalt. Dragoste dublu circumspectă. În sală, sunt aproape toți tovarăşii noştri de croazieră. Vaporul pleacă la ora unu dimineața. În caleaşca care ne conduce în port, toată împodobită cu ciucuri şi broderii, mă aşez în față lui Gabriel, şi-i iau mâinile „la ce te-ai gândit tot timpul, spune-mi-o Gaby”. Gaby mi-a scăpat. Nu-i place diminutivul acesta, reproş, pe urmă îmi explică că aşa-i spunea mama lui când era mic, blândețe. Încearcă să-şi elibereze mâinile din posesia mea. Insist „la ce te gândeai?” Râde „la Corbu!” „Ce?” „Nu, cine! Le Corbusier, Dermée, Ozenfant, l’Esprit Nouveau, tu cunoşti această revistă?” „Nu, Gabriel, dar...” „Vezi, tu nu ştii totul!” Îşi desprinde mâinile, mă ciupeşte de bărbie, mă trage spre el „am să-ți explic pe vapor. Dacă ții, bineînțeles.” „Bine...” Mă sărută. Îmi retează cuvintele.

Bagaje separate. Valizele lui şi valizele mele. Ore şi ore, la soare, pe puntea din față, la proră, scaunele noastre pliante, deja o obişnuință. „Să n-ai pe nimeni în fața ta...” În valiza lui, reviste, Revista, cu titlu pe prima pagină „o mare epocă a început acum, există un spirit nou”. Lectură cu voce tare. Pasaje întregi. Gabriel, de fapt, reciteşte pentru el.

Întreruperi. Ursuz sau batjocoritor, ia în râs tot ceea ce citeşte. Vorbeşte de criza oraşului, de devierea acestui spirit nou, de un elan adevărat de funcționalism şi de o responsabilitate care trebuie să existe la toate nivelurile. Apoi denunță corupția, demisiunea sau incompetența, caracterul apolitic de peste tot. Gabriel repetă adesea cele două cuvinte de „vis umanitar...” Ochelari de soare, băuturi răcoritoare. Gabriel vrea să se convingă de un vis imaginându-şi că mă face să-l împărtăşesc. Îl împărtăşesc. El nu crede în el. Fraze stranii, aproape strigăte, citate din Le Corbusier al lui, „arhitectura este în aparatul telefonic, în Parthenon, aşa cum ar fi după bunul plac în casă”. Gabriel vorbeşte de funcțiune înaintea stilului. El repetă cuvântul „înainte”. Întinde brațul în spate, spre Italia. „Spiritul nou, este oricum Renaşterea noastră”. Se apleacă spre mine şi murmură „iartă-mă...” De ce iertare? Îl descopăr pe Gabriel. El se simte spionat. Iertarea lui e o paradă. Tac. Cum să-l conving?’

Cel de al treilea coc, surpriza domnului Coş-pe-nas, două meşe pe tâmple, pe dreapta, şi pe stânga, care se pierd în părul meu. Pieptăn bretonul şi-mi fac o cărare în mijloc. Ultima seară înainte de Creta. Când ies din cabinetul de toaletă, Gabriel mă priveşte. Sunt gata. Îşi încruntă sprâncenele. Apoi cu amândouă mâinile, gest iute, îmi smulge meşele. Scot un țipăt. El mă ia în brațe, mă scutură „te iubesc aşa, fără nimic!” Surâde, mă ciupeşte de lobul urechilor, face ochii mari, joc amoros „nu-i nimic. Asta-ți face un bine. Am să fiu singurul care o să te remarce.”

Heraklion. În fața frescelor Muzeului, distrat, blazat, nu mai citeşte. Revista, o recită. El vorbeşte de un „om-standard de acum înainte” care riscă să devină un „om-robot.” Vizitatorii fac „sst...” Gabriel se amuză „ei nu ştiu ce-i aşteaptă.” Om dur, amant, soț, încep să-l aleg. Încep chiar să-l iubesc cu-adevărat. Pentru şi printr-o eroare. Pentru şi prin puținătatea încrederii în el însuşi, această

extraordinară ambiție care dă siguranța vocii lui, care-i ghidează cuvintele atunci când vorbeşte despre meseria lui. „La Philadelphia, la Bronson, voi afla adevărul. La Paris n-o să se construiască niciodată decât stil Vieille Europe.” Am chef să-mi lăcuiesc unghiile de la picioare, în alb, ca personajele frescelor, în cortegiu, o puritate. „Nu vreau să te fardezi. Mai târziu, când va trebui, pentru ca să te recunosc, da, dar nu acum.” Râde. „Mi-am învățat meseria reproducând morminte. Nu mai suport muzeele. Să plecăm!”

Pe vapor. Navigăm spre Alexandria. Seară sărbătorească, cotilioane, serpentine. Gabriel dansează cu mine tango, dar nu charleston „e un dans care separă...” În unsprezece zile, nu ne-am făcut niciun prieten. Nici curtenitor, nici tăios. Gabriel nu vrea pe nimeni altul „n-au ce să ne spună, n-am ce să le răspund”. Ei îi numeşte „demizone” sau „demifese”. Râde. Sau, serios, el statuează „au fost hrăniți dar nu educați”.

Ultima dimineață. Să ghiceşti coasta la orizont, cu soarele în ochi. Scaunele noastre pliante. La proră. Gabriel mândru îmi arată dunga albă de la slip, pe piele. Ne-am bronzat. Eu vreau să fac la fel, bretele, competiție, el mă opreşte. Ia Revista, o deschide, se aşază la umbră pe după ea. Citeşte. Reconstrucția Loucheur „500.000 apartamente la preț ieftin. Aceasta este o circumstanță excepțională în analele construcției, circumstanță care cere deopotrivă mijloace excepționale. Or, totul rămâne de făcut, nimic nu e gata pentru realizarea acestui program imens. Starea de spirit nu există. Trebuie creată starea de spirit a seriei.” Gabriel glumeşte „seria ta sunt copiii pe care ai să mi-i dăruieşti”. Apoi din nou, citeşte, la întâmplare... „se va ajunge la locuința-instrument, dar nu în serie, sănătoasă şi moraliceşte, de asemenea, înfrumusețată de estetica uneltelor de lucru care însoțesc existența noastră. Înfrumusețată de asemenea de însuflețirea pe care simțul artistic îl poate aduce acestor stricte şi pure organe.” 17

august 1928. Carnet de călătorie, memoria mea. Când a fost deja, căsătoria noastră? Şi primii şaptesprezece ani din viața mea? Pe cheiul portului Alexandria, un orb îşi agită bastonul alb. Vinde bilete de tombolă.

Pe drumul spre Cairo, în maşină de închiriat. Gabriel priveşte peisajul. Eu încerc să privesc în aceeaşi direcție. Nimic nu-l surprinde cu adevărat. El se gândeşte la el, atât. Brațul pe umerii mei, mă ține lipită de el şi eu, stând pieziş pe banchetă, mă sprijin cu amândouă mâinile pe genunchii lui. Peisajul lui nu-i şi al meu. El vorbeşte, vorbeşte iar „pentru că tu vrei să ştii totul!" Dar cui îi vorbeşte el? Lui însuşi, mereu lui. Cu asta mă emoționează şi mă uimeşte. N-am să-l părăsesc niciodată. El are nevoie de mine, pentru el însuşi. Plantații de bumbac, măgari încărcați cu trestie de zahăr, frâne, claxoane, şoferul înjură râzând în hohote. În retrovizor, pe furiş, caută în privirea noastră încuviințarea sau încântarea. Nu cunoaşte decât cuvântul „beautiful". Gabriel îşi continuă discursul şi murmură „eu mă feresc de optimişti" sărut „şi de verdictele lor" mă strânge şi mai aproape de el. „Corbu e din acea rasă. El crede într-un progres pe care nimic n-ar şti să-l împiedice, într-o istorie în care totul promite desăvârşirea ei, într-o vârstă de aur viitoare înscrisă în necesitate." Gabriel surâde, apoi râde. Şoferul repetă al său „beautiful?" Mergem de-a lungul Nilului, periferiile oraşului Cairo. Amiază. Gabriel, cu voce scăzută „la ce bun să denunți. Nu sunt crezuți decât cei care anunță". Când cobor din maşină, totul se clatină. Ca pe vapor. Cairo, oraş plutitor.

Să nu vezi oraşele, să nu vezi muzeele, să te grăbeşti, să fugi. Luxor. Mă pierd în alinierile templului Karnak. Din coloană în coloană, din galerie în galerie, îl caut pe Gabriel, îl chem, el a dispărut. Îl aştept un timp la intrarea în ruine. Apoi mă întorc pe jos la Winter Palace. Nici măcar un ban pentru o caleaşcă. Gabriel păstrează banii. Portarul îmi spune „Domnul a urcat." Etajul întâi, culoarul, atât de larg,

se clatină încă. Mă lovesc uşor de pereți. Uşa camerei noastre e închisă cu cheia, Ciocănesc. Chem, pronume repetat, până când vocea mea devine un plânset „Gabriel deschide-mi, te implor…” Uşa se deschide brusc. O mână mă înşfacă, iată-mă îmbrâncită, prăvălită la picioarele lui. Uşa se trânteşte, Gabriel mă pălmuieşte. De două ori. Apoi a treia oară. Vreau să vorbesc. Mă ridică, îmi loveşte bărbia cu dosul mâinii „închide gura”. Limbă muşcată. Mă doare. Mă lipeşte de perete „să nu mai faci niciodată, auzi?” Mă zgâlțâie. Apoi surâde „m-am speriat mai mult decât tuie”. Vrea să mă sărute, mă feresc. El insistă, mă abandonez.

În sus pe cursul Nilului. Felucă Catargul, înclinat înainte, ca pentru a indica sfârşitul călătoriei. Abou Simbel. Ne oprim. Am lăsat majoritatea bagajelor la Assuan. Şi revistele. Gabriel nu mai vorbeşte. Mă țin tot timpul lângă el. De câte ori ridic ochii ca să privesc statuile, mi-e teamă să nu-l pierd şi să mă regăsesc singură. Patru sărutări şi trei palme. Între ele, nici măcar o logodnă, atât de repede nunta noastră, călătoria aceasta, ultima etapă şi după asta, o viață? Gabriel repetă ghidului care ne grăbeşte să vedem totul „avem tot timpul”. Ghidul îl întreabă pe Gabriel dacă sunt sora lui. Gabriel îmi ia mâna, îmi aşază mai bine verigheta. Apoi ascultă ceasul. Niciun fel de tic-tac. S-a oprit. „Uiți mereu să-l întorci.”

Soarele apune. Ne scăldăm în fluviu. Gabriel mă stropeşte, lovituri cu picioarele în apă, apoi mă împinge, mă trage, mă scufundă, mă ridică, mă duce şiroind toată şi mă aşază pe o rogojină. Scoate o oglinjoară din geanta mea, o întoarce spre mine „priveşte-te, aceasta e imaginea ta pe care o iubesc”.

CAPITOLUL 32

EA SE PRIVEŞTE FIX ÎN OGLINDĂ. O manichiuristă se ocupă de mâna ei stingă. Degetele mâinii drepte stau într-un castronaş cu apă caldă fixat la fotoliu. Uscătorul e în funcţiune, Loïc se apleacă spre Jeanne „ea nu vorbeşte niciodată?” O privire pentru a răspunde nu. „E mama dumneavoastră?” O privire pentru a răspunde da, minciună, dar aşa e. „Şi ea nu aude nici chiar ceea ce îi spui?” Jeanne îi surâde lui Loïc, mod de a-l ruga să nu mai pună întrebări. Martine s-a întors. Răsfoieşte reviste de modă. Apoi se ridică, se apropie, stă la distanţă de Loïc ca să nu-l deranjeze, se adresează Jeannei, în oglindă, „părul, de ce vi l-aţi tăiat?” Jeanne murmură „e vară...”, fără să se mişte, apoi cu voce veselă „o surpriză pentru Paulin”.

Martine se apropie de Doamna, priveşte manichiurista „cel puţin nu mişcă?” „Nicidecum.” Loïc cheamă pe cineva să măture în jurul fotoliului Jeannei „altădată, părul, se păstra”. Ultimul pieptene. Fixativ. „Astăzi, se importă din China.” Ultimă privire, ţinând capul Jeannei din spate, de ceafă „vă place?” Jeanne îşi priveşte soacra în oglindă, aceeaşi privire încrucişată. Jeanne răspunde, fără măcar să-şi dea seama „e perfect”.

Golful e în întregime în umbră. Soarele apune, raze oblice. Copiilor le e frig. „Haideţi, gemenilor, îmbrăcaţi-vă!” Josyane adună lopăţele, colaci, păpuşi „şi asta, a cui este?” Colette, în capul golfului, acoperă cele două gropi, în genunchi şi cu

amândouă mâinile mai întâi, apoi în picioare, cu vârful piciorului. Nisip mişcat, ud, ca o urmă, o pată, sau poate chiar o teamă. Copiii trebuie să meargă să-şi întâmpine părinţii în port. Aşa e stabilit. Vor spune oare ce s-a întâmplat?

Gabriel dă drumul la apă în baie. Apă fiartă la început, vapori, zgomot de apă, o cadă mare în care poţi să te scufunzi din cap până în picioare, o cadă cum nu se mai fac, adâncă, imensă. Şi pe urmă, apă rece. Să încerce cu degetul, apoi cu mâna, să regleze temperatura, stând pe marginea mozaicată, un întreg ritual. Să aştepte. Gol. Să nu se întrebe despre starea îmbătrânită a corpului. Pielea obosită. Părul albit. Cutele. Cicatricile din faţă, apendicita, splina, din spate, rinichiul stâng şi aceea mai profundă, ablaţiunea unui plămân. Să fie acolo, încă în viaţă. Să-şi facă baia ceva mai devreme ca de obicei. Să nu pună nimic în apa din cadă, niciun fel de săruri, niciun parfum, niciun fel de spumă, nimic vesel, o baie transparentă. Gabriel îşi aminteşte de una dintre nurori, care? declarând „când nu pun nimic în apă, am impresia că e goală cada". Altă generaţie. Visele lor. Gajuri. Şi de fapt nu, aceleaşi generaţii care se reproduc în diferenţele lor. Toate simulările sunt bune.

Sunt două lavabouri în această sală de baie. Gabriel le priveşte. La stânga cel al Adriennei. Cel din dreapta rămâne al lui. Adrienne revendică, alungată, aiurea, deasupra, în casa ei de acum înainte, adăugire, vizuină, separare, ca o mărturie de dragoste când aceasta atinge gradul suprem al căsătoriei, exasperarea. Gabriel, măsurând temperatura din baie, ar vrea să găsească justificări pentru această zi şi această situaţie. Acest pian, născut mort, dezacordat, în mijlocul salonului, şi acest orologiu care sună de două ori orele, moştenire din casa de pe Promenades, cealaltă casă, aceea a lui Pipou înainte ca ea să devină Adrienne, apoi Doamnă, femeie, soţie, mama copiilor lui. Gabriel închide apa rece. Fernande bate în uşă „prosoapele curate,

Domnule, le aşez jos”. Gabriel murmură, „mulţumesc...” Un picior, celălalt, iată-l în picioare în apă. Se vede gol de trei ori, din faţă, din spate, din profil, oglinzi peste tot. Plantele verzi ale decorului iniţial s-au uscat. Nu rămân decât imaginile pe care le porţi în tine, acelea care se văd, şi ceea ce eşti. Gabriel îşi spune că era frumos, dur şi poate dorit. Se sprijină cu precauţie de marginea căzii şi alunecă în apă până la bărbie în toată lungimea lui, expirând, cu ceafa sprijinită, odihnă. Observă cuierele goale, pe perete. Altădată, halatele de baie, capoadele şi cămăşile de noapte ale Adriennei erau acolo, agăţate. Câtă vreme oare s-au iubit ei? Totdeauna? Se iubesc încă. Gabriel îşi interzice să încerce să se convingă, închide ochii. Cine ar înţelege?

Dintr-un drum în altul, Bernard s-a gândit să treacă pe la Saline ca să evite ambuteiajul şoselei naţionale şi a autostrăzii. Va ajunge la timp. Pe banchetă, lângă el, un pachet-cadou, legat cu fundă. Bijutiera a întrebat „ca pentru sărbătorile de sfârşit de an?” Bernard şi-a zis „sfârşitul a cincizeci de ani”. Lângă pachet, un plic, factura, şi bonul de garanţie. Chipul vesel al bijutierei, ştampilând şi datând bonul „cinci ani, piese şi totul lucrat manual, e tot ce avem mai frumos. De altfel, aşa ceva nu se mai face. Prea rezistent. Acum oamenii cumpără ceasuri ca să le poată arunca..”

În port, Paulin i-a cumpărat lui Martin o barbă falsă în care el îşi bagă capul râzând, slip şi sandale noi, şi pantaloni scurţi cu o ancoră marină. Erudiţie. Liceu. Dizertaţie. Paulin îşi aminteşte o frază din Maupassant care începe cu „dacă sistemul nervos nu este sensibil până la durere sau până la extaz...” Urmarea? N-are importanţă, durerea sau extazul. Gând ascuns. O întâmplare sau atât de puţin. O întâmplare, cine ştie? O mamă care nu mai vorbeşte. Martin îşi priveşte tatăl, cu gura mânjită, îşi linge buzele şi îngăimă „nu-i bună, pot s-o arunc?” Apoi „spune, Pa, gemenii, sunt făcuţi ca să se omoare?”

Pe vas, în direcția portului, Stéphane îi spune Catherinei „ai ieşit din mine, m-a tras din tine”. Ea răspunde „nu-mi mai spune aiureli”. Stéphane îi ia pe ceilalți ca martori „nu poți să-ți mai declari iubirea?” „Sylvie propune” „tăcând, da” Laurent ridică din umeri „e drăguț pentru mama”. Stéphane murmură „tocmai...” Tăcere. Emmanuel e la cârmă. Françoise se aşază alături de el. Catherine îi împinge pe Stéphane care vrea s-o sărute. Stéphane o gâdilă. Catherine râde „termină, ştii că nu suport!” Emmanuel se supără „atenție, nu văd prea bine în față”. Gălăgie. Laurent o ciupeşte pe Sylvie de obraz. Catherine îşi aşază capul pe umărul lui Emmanuel „mă jenezi”. „Nu, te iubesc.” Sylvie îi priveşte „frumos program”. Ea sare pe cabină, se agață de catarg „programul nostru comun!” Voci răzlețe „fără politică!” „toți de stânga şi în fapt toți de dreapta”, „e mai bine decât extrema dreaptă în mănuşi de extremă stângă”, „ar trebui să-i spunem lui Paulin, numai prezența lui pe un vas, şi totul se răstoarnă la babord”, „nu-i nostim”, „nu, nu-i nostim”. Tăcere. Sylvie arată cu degetul portul privat „copiii ne aşteaptă”. Altă tăcere, adevărată, adâncă. Trei cupluri pe un vas. Sylvie strigă „e nemaipomenit cât de bronzați suntem...” Râde, „brrronzați!” Nimeni nu reacționează. Emmanuel spune „să treacă cineva în față, vă rog”. Vă rog. În mod politicos.

Fernande numără tacâmurile, douăzeci şi şapte. Trei şervețele au fost adăugate. Trusou. Nu mai erau decât douăzeci şi patru brodate cu inițialele împletite A & G. Doamna, în privința lor, vorbea mereu de „răutatea călugărițelor de la Foyer Sainte-Catherine”. Uşile care dau spre curtea interioară sunt glisante. Să laşi doar una deschisă, şi vântul dă năvală. Fernande verifică clanțele, curte închisă, apoi dă ultimile instrucțiuni pentru Isabel şi Maria „aqui, la Señora...” [8] Masă în formă de U mare.

---

[8] Aici, Doamnă (span. n.tr.).

Doamna la un capăt şi domnul la celălalt. Un vid între ei doi, pentru a se putea servi. Mesenii se vor da la o parte din fața fiecăruia dintre ei doi, se vor apleca, se vor ridica, şi fiecare va merge la locul lui. „Es una orden del Señor...”[9]

Ca să rămână stăpână, să guverneze, Fernande a învățat spaniola uzuală. În mai puțin de trei ore, dineul. „Podeis descansar un poquito...”[10] Isabel şi Maria să se odihnească un pic. „Donde?”[11] întreabă una. Fernande arată un colț. La umbră, în patio. Iar ea se îndreaptă spre bucătărie. Adiere de vânt în fustele ei, trei fuste, ca altădată, vara ca şi iarna. Face să gliseze, trânteşte uşa cu geam, un culoar, bucătăria, la ea, totul e gata. Mândrie. Doamna va pleca. E cel mai bine pentru ea. Să-i atragă atenția lui Paulin în caz că nu se îmbracă la fel de bine ca frații lui pentru dineu. Mai bine nu, să-l privească, reproş, atât. Ca de obicei. În seara asta, niciun platou pentru Doamna. Cât e ceasul? Au întârziat. Emmanuel trebuie să meargă după tort. Să-i aducă aminte.

Robert scuipă o ultimă oară la baza cuplului mire şi mireasă din nuga pe care-l aşază într-un mic templu al dragostei, în vârful piesei. Trei puncte de caramel cald. Motivul decorativ e fixat, repede făcut, bine făcut. Cel mai bun lucrător din Franța. Unde şi-a luat diploma? Nu mai rămâne decât, la baza piesei, să scrie cu cremă, cu litere mari şi subțiri „Gabriel şi Adrienne”. Pronumele masculin înaintea celui feminin, în fine, aşa-i comanda. Robert îşi şterge buzele, îşi tamponează fruntea, îşi ridică şorțul în sus şi-şi freacă pieptul. Terminat. În curând e miezul nopții.

În port, gemenii se aruncă în brațele Catherinei „ştii, mamă, am făcut gropi” spune unul, „Martin a vrut să ne îngroape” spune celălalt, vinovatul. Cel mai mare dintre copii

[9] E ordinul domnului (span. n.tr.);
[10] Puteți să vă odihniți un pic. (span. n.tr.).
[11] Unde? (span. n.tr.).

Emmanuel se apropie „e adevărat, am văzut tot”. Josyane îi opreşte, îşi priveşte stăpânii, apoi pe Stéphane, Sylvie şi ceilalţi. Se roşeşte „nu trebuie...” Colette stă deoparte. Catherine se aşază în genunchi în faţa gemenilor „spuneţi-mi adevărul”. Ei tac. „Colette, ce s-a întâmplat?” „Pot să plec, Doamnă, imediat, dacă doriţi.” Laurent intervine „nu-i nimic grav, sunt cu toţii aici...” Sylvie se îndreaptă, mângâie capul, părul unuia dintre gemeni, victima „mai eşti încă plin de nisip. Ai să-mi povesteşti totul, sub duş”. Coborârea pânzei, aranjarea cabinei, port privat, problemă de familie. „Şi Martin?” „El este cu unchiul Paulin care-l umple de cadouri”. Colette are poftă să-i împingă pe toţi aceşti copii în apă.

Stradă blocată, maşini, portiere deschise. De data asta, Jeanne se aşază în spate cu soacra ei. Martine, în faţă, cât pe ce să se aşeze pe pachet. Bernard surâde „atenţie, e fragil”. Motor. Să se întoarcă acasă. Bernard murmură „n-avem timp de pierdut!” Cu gândul aiurea, Jeanne lipeşte mâna dreaptă a soacrei sale pe pântecul ei. Copilul mişcă. Ca sub mâna lui Paulin. El se va naşte, sau ea se va naşte, acolo în munţi, cine ştie? Bernard anunţă „o să mergem pe drumurile laterale. Priviţi cerul!” Cer roşu, limpede, cerul mistralului.

CAPITOLUL 33

ÎMI PIPĂI PÂNTECUL. PRIMELE vărsături. Croaziera, de data aceasta, e în mine, totul se înclină înăuntrul meu, călător clandestin „Eşti palidă, mie-mi placi strălucitoare, reacționează”, duritate, Gabriel mă strânge să-mi rupă aproape încheietura, mâna cu ceasul, apoi „am zis-o în glumă, te iubesc aşa cum eşti”, blândețe, sărutul mâinii. Trebuie să ne arătăm, suntem la Roma, Vila Medicis. N-am desfăcut bagajele decât ca să facem altele, în toate restaurantele în care mergem, ni se arată un puț în care cei din familia Borgia îşi aruncau victimile lor. Gabriel fără încetare ia în râs oraşul „un Papă peste un cimitir” şi-mi interzice să iau parte la conversațiile cu camarazii lui de un an sau de doi, sau cu cei care sosesc, mai precis ca acela care aşteaptă să ne mutăm. Premiul Romei al anului „un bubos care n-o să facă altceva decât să copieze pe alții”. Eu nu am decât o misiune, aceea a cărților poştale către mama sa, care trebuie să înceapă cu „dragă maică-bună”, şi către Henriette care intră la filosofie la Bordeaux, la maici. Foarte rar un rând pentru mama mea. Când o carte poştală îi este destinată, Gabriel semnează cu prenumele său, ilizibil, ca o inscripție. Uneori, evadez, cobor în goană scara din Piazza di Spagnia, urc alergând prin Via Babuino până în Piazza clei Popolo, scările de pe Pincio, o privire mă reține, de departe, mă întorc, vinovată. Dacă Gabriel e acolo, palma, a devenit un obicei. O sancțiune pentru o fugă. Nicio renunțare din partea mea. Nimeni către care să mă întorc decât eu însămi. Pândesc oglinzile şi, în

fața lor, îmi vorbesc. Niciun sentiment de eroare sau de suferință. Nici călău, nici victimă. Să primesc lovituri, şi mângâieri, aceleaşi mâini, aceleaşi gesturi, să fiu mereu acolo, gata să le primesc, eu voi fi călăul călăului, şi vom trăi multă vreme împreună. Să tac în fața prietenilor săi, dineuri obligate „ce drăguță e soția ta, dar de ce nu vorbiți?” Să nu pronunț numele lui Corbusier, Esprit Nouveau sau pe acelea de Bronson, Philadelphia, Statele Unite, nu înseamnă că-i privesc mai puțin pe aceşti ambițioşi, premiați, licențiați care joacă jocul unui viitor despre care vorbesc cu atâta siguranță; îndoiala lui. Gabriel, ca şi palmele sale, mă apropie de el şi mă leagă. Eu nu m-am legat, mă leg, zi cu zi. El are nevoie de mine, aşa. Eu sunt îndoiala lui. În adâncul nopților noastre îi dăruiesc întreaga mea viață. A patruzeci şi şaptea zi. Roma. Jumătatea lui septembrie. O vizită pe ascuns, la un medic mi-o confirmă. Sunt însărcinată. Mă simt îngrozitor şi măreț de singură. Locuită.

În vagonul de dormit care ne poartă spre Paris, pândesc gările, vreau s-o văd pe cea din Florența în plină noapte, pe cea din Milano în zori de zi, pe cea din Torino, aş bea o café frappé, pe cea din Lyon-Perrache, văzută din vagonul restaurant şi, către sfârşitul zilei, Parisul. Nu vom rămâne decât trei zile, atât cât să „reclasăm totul” să „nu luăm decât ceea ce ne va fi util” şi să „reglăm problemele de vize şi de bancă”. Dota mea. Banii noştri de buzunar şi de nebunii. În taxiul care ne duce la hotel, Gabriel îmi vorbeşte de Paris, alei, bulevarde, esplanade, „este o cocotă care-şi aruncă ochii în toate părțile”. De câte ori mi-am spus în adâncul meu că-l iubesc pe Gaby „pentru trucuri ca astea”, denunțări, glume. Paris-bagaje, Paris-fuga. O escapadă la Luvru, la Notre-Dame, cu mult mai mică decât mi-o imaginam, şi la primul etaj al turnului Eiffel, amețeală. Pe urmă munca silnică a cărților poştale „dragă maică-bună” „dragă Henriette” şi „dragă mamă”. Cea bună şi cea rea? Fraze pentru a nu exprima altceva decât o bucurie conformă cu cea pe care aceste femei şi-o imaginează în adâncul

geloziilor lor sau a indiferențelor respective. Fiecăruia drumul său. Cuplul izolează, şi pe unul şi pe celălalt. În cea de a treia seară, Gabriel mă duce la un restaurant cunoscut de el. Mi-a cerut să-mi pun rochia de muselină. Mă împinge amabil înaintea lui. Îşi salută prieteni, de la distanță, gest scurt, surâzând puțin. Mă arată.

Pe vasul Normandie. Părăsim rada portului le Havre. Ultima zi a lui septembrie. Două luni şi deja toamna, cu brumele ei. Sunete lungi de sirenă, ca nişte lovituri dinăuntru. Corpul meu vibrează. Mă lipesc de Gabriel. Îmi mângâie părul, urechile, bărbia. Sărut uşor „tu îmi ascunzi ceva...” Surâde „spune-mi...” O face pe supăratul „ştiu totul...” Mă înlănțuie, bărbia lui pe creştetul meu, proptită „şi tu ştii încă de la Roma!” Gabriel mi-a furat replica. Sunt dezamăgită, încântată, amărâtă. Mă ciupeşte de obraz „Îți era aşa de teamă că n-am să te iau cu mine?” Mă ține la distanță, în fața lui „să te țin din scurt, e tot dragoste”. Serios „nu vom rămâne decât şase luni în Statele Unite, copilul se va naşte la Paris”. Tăcere „când?...” „La primăvară, Gaby, scuză-mă... Gabriel”. Mă sărută. Ultimele sunete de sirenă. Să plâng? Nu mai pot. Se plânge pentru alții. Nu mai există un altul. Purtătoare de uitare. Eu port, pentru el.

Să notez totul despre această traversare. Cumpăr un mic caiet, legat în piele roşie, cu două cuvinte bătute în aur „Honeymoon Diary”. Aştept noaptea, şi când Gabriel doarme, scriu, notez, la întâmplare „purtătoare de uitare...” „eu port pentru el...” „nimic nu se mai desfăşoară, totul se înfăşoară...” Acolo, numai, pat de pagini, îl chem „Gaby al meu...” Toulouse, Marsilia, Genova, Napoli, Palermo, apoi Roma, Florența, Milano, Torino, Lyon, Paris, peste tot nu l-am văzut decât pe el. Gaby. El mă depăşeşte în toate. Tocmai m-a împovărat. Când scriu, la ore târzii din noapte, pe furiş, cu caietul pe genunchi, în fața măsuței de toaletă, el doarme adânc. Sau poate se preface.

New York. Vară indiană. Două zile. O mare premieră pentru amândoi, descoperire împărtăşită. O puritate în sfârşit găsită, care ne apropie. Ca o stupoare. Mergem mână în mână, ca nişte copii. Se opreşte, mă opresc, ridică capul şi priveşte, privesc ca şi el. Niciun comentariu. Nimic răutăcios sau admirativ în privirea lui. Niciun recurs la reflecţie. O impulsie, o evidenţă. A trebuit să notez „ceea ce se supune în sine s-a supus deja în jurul meu. Nu e decât spiritul de provincie ca să ne însufleţească încă şi să ne facă să visăm la capitale sau în capitale. Ca şi cum noi am putea reînnoi, inspira”.

Philadelphia. Oraş pustiu. Reşedinţa Rosamond, Bulevardul Grosvenor 173. Gabriel mă părăseşte devreme dimineaţa şi mă regăseşte târziu seara. Ninge şi vântul care suflă fără încetare nu are decât o muchie, cea tăioasă. Aştept, în acest apartament de trecere. Un living, o cameră, uşi cu geamuri către parcul central, viziune fixă a arborilor negri şi a acestui lac care serveşte de patinoar. La orizont, clădiri, pătrate. Unde sunt vârfurile, munţii, barajul, Saint-Christau, promontoriul, eclipsa? În spatele ferestrei largi, cu mâinile încrucişate pe pântec, mă gândesc la Greta, în spatele ferestrei camerei mele, lingându-şi burta. Citesc ziarele, prohibiţie, trusturi, războiul sindicatelor. Wall Street pe prima pagină, în fiecare zi. Gabriel îmi dăruieşte o pereche de botine îmblănite, altă calitate, frumoase, mai luxoase, fără amintiri. Mi le-a oferit împreună cu o haină din blană de iepure, şi cu interdicţia de a ieşi prea mult. „N-ai decât să citeşti”. Brodez. O pernă. Cea din camera mea. Reproduc din memorie desenul, frunze de iederă înlănţuite în chenar şi, în mijloc, textul „ca iedera, trăiesc acolo unde mă agăţ.”

Sfârşit de decembrie, aniversarea mea. Am optsprezece ani. În timpul după-amiezii mi se aduce un pian drept. Semnez actul de primire. Cei care mi-l aduc îmi înmânează un plic, un cuvânt de la Gabriel, nici antet, nici dată, nici

„Dragă Pipou” sau „Dragă Adrienne”, mesaj decapitat de numele meu, numai cu „cântă din inimă, inima mea”, semnătură ilizibilă, ca aceea pentru mama mea, o inscripție. Surâd. Pregătesc masa de seară, fac o prăjitură. În cartea cu rețete cumpărată cu câteva zile înainte, mă pierd în phunzi şi uncii de făină şi unt. Fac înmulțiri şi împărțiri. E prăjitura ratată a unui dicționar. La ora opt, mă aranjez, în fața toaletei, îndrăznesc să-mi pun un pic de ruj pe buze, pentru prima oară. Apoi mă aşez la pian. Cânt. *Sonatina* de Diabelli mai întâi, Debussy, Ravel, câteva amintiri din clasicii favoriți, *Plugarul vesel*, *Scrisoare către Eliza* şi *Nocturna* de Fauré. Seri de vară. Murmure sub pergolă. Mă opresc. Tic-tac-ul unui orologiu electric în vestibul, parfumul prăjiturii se pierde, masa e pusă. Privesc în jurul meu. Curios decor. Nu-mi place nici vesela, nici mobila, nici mocheta, şi mai puțin tablourile, scene de golf şi întoarceri de la vânătoare în hanuri englezeşti, apartament de serviciu. Mi se învârte puțin capul. Gabriel întârzie. Mă postez în fața ferestrei. Patinoar iluminat, brazi luminiscenți cu lumini clipitoare multicolore la atâtea ferestre în buildingurile din jurul parcului. Un Crăciun, în curând. Etajul cinci. Gabriel vizitând pentru prima dată apartamentul a ironizat „nu-i prea înalt pentru tine?” Pândesc maşina lui. Un Ford albastru metalizat, cu două portiere, tip cupeu. Un împrumut al atelierului Bronson. Totul aici ne este împrumutat. Nu sunt la mine acasă, aşa de puțin cu Gabriel. Timpul trece. Trebuie să fiu la pian când o să intre. Mă reaşez. Uit de mine. Ora zece noaptea. Ora unsprezece fără un sfert. Sonatina din prima zi, Henriette, altă aniversare. O execut, o reexecut şi, prin ea, chem. Apoi zgomotul cheii în broască. Gabriel îşi scoate paltonul. Stă nemişcat în cadrul uşii. Priveşte masa. Se întoarce spre mine. Înclin puțin capul, drăgălaş. Îl evit. Se apropie de mine, mă sărută pe gât „am avut mult de lucru azi”. Mă opreşte să mai cânt, mă ridică „ei bine...” Ruj de buze. Nu mă sărută. „Nu-mi placi cu buze de sânge...” Nu mă pălmuieşte. Aştept un copil. Prăjitura e amară. „Ai încă multe progrese

de făcut.” În jurnalul meu, notez „şi el”.

Ziua Anului Nou. Niagara Falls. Un voiaj pentru a „mă distra”. Frig, promoroacă, polei, atâția kilometri, etape, moteluri, băuturi calde, „e călătoria tuturor”, ironii, drăgălăşenii, indiferențe. Gabriel conduce prea repede. Se amuză să risce, frânează, maşina derapează un pic „ți-e frică?” Călătorie cu zăpadă, cu alb şi cu moarte. E pentru prima dată că scriu cuvântul „moarte” în caietul meu roşu, jurnalul lunii de miere. În hotel, în apropierea căderilor, nu sunt decât cupluri şi îndrăgostiți înghețați, vârful nasului roşu, promoroacă, pulovere, haine de blană. Nu sunt sigură că Gabriel a dorit să mă aducă aici. Îmi spun chiar că a vrut prin această călătorie, capcană, iarnă, să-mi dea o lecție, să mă convingă de un lucru obişnuit, să-mi demonstreze că nimic din dorință nu poate fi dirijat, să mă piardă în acest joc, oboseală, fragilitate, să mă domine şi să mă subjuge pentru totdeauna. Pasiunea noastră e absurdă. I-o spun, într-o seară, curaj, pentru că mă scosese la dans. El îmi răspunde „noi suntem absurzi, dar deosebiți...” Nu îndrăznesc să merg mai departe. Mă strânge atât de tare lângă el. Camera şi noaptea. Trupul lui ca să mă surprindă. Şi voracitatea noastră. Nu găsesc decât acest cuvânt ca să-l înlocuiesc pe acela de fidelitate, cuvânt constrâns, care nu poate exprima abandonul nostru. Nu voi fi deci niciodată geloasă pe Gabriel, pe mine, pe noi, pe el. El mă lasă acestui copil pe care-l port şi nu-mi vorbeşte despre el niciodată. E un lucru natural al confuziei noastre. Nu suntem, şi unul, şi altul, decât o egală sfidare. Gândesc acest lucru, îl scriu. Pântecul meu se întăreşte.

Pe drumul de întoarcere, moment de prudență, Gabriel frânează, maşina alunecă pe şosea, curbă lentă şi lungă, ne învârtim o dată, de două ori, ciocnim o bornă, maşina zvâcneşte sub şoc, se răstoarnă pe capotă, alunecă şi se opreşte într-un şanț. Niciun strigăt, niciun gest, nu se poate să murim. Gabriel se extrage primul din maşină. Miros de

benzină, pe urmă mă trage, afară. Câmpie cât vezi cu ochii, deşert de zăpadă, cer de gheaţă. Un camion apare în sfârşit la orizont. Deodată, maşina noastră ia foc. Niciun cuvânt, n-am spus niciun cuvânt. Niciunul nici celălalt. Honeymoon Diary a luat foc, odată cu Fordul albastru metalizat. Albastru, foc, zăpadă, şi acest camion care ne duce spre cel mai apropiat oraş.

O scrisoare de la mama, îmi anunţă moartea Doamnei Certain „strivită de o maşină, aproape de Mille Colonnes, acolo unde trotuarul e atât de îngust. A fost puţină lume la înmormântare. Eu m-am dus pentru tine". Pianul. Cânt pentru Doamna Baston alb. Metronom. Februarie. Topirea zăpezilor, noroi. Soarele Philadelphiei nu încălzeşte. Gabriel spune că învaţă mult, şi tot timpul surâde „mai ales ceea ce nu trebuie să taci". Scrisorile de la Henriette încep cu „Gabriel al meu şi foarte scumpă cumnată". Numele meu nu apare. Maica-bună, ea, nu scrie niciodată. Într-o noapte, visez că mi se smulg toţi dinţii şi că nu pot nici să mănânc nici să vorbesc. Totuşi, vreau să cânt. Gabriel mă trezeşte din coşmar. Tremur, tremur ca varga. El mă întinde, trage cearşaful şi cuvertura peste capetele noastre, şi în noaptea patului nostru, surâd, el mă încălzeşte. Unde-i visul? Care versant? Mi-e teribil de frică. În şase luni, la Philadelphia, n-am invitat niciodată pe nimeni la noi, în fine acolo, în acel loc. La începutul primăverii, plecăm. Copilul din mine creşte, copil de Philadelphia, ca o primăvară. Perna e terminată. „Fraza asta nu-ţi seamănă". În ultima lună, am citit cărţi pentru viitoarele mame, o bibliotecă întreagă. Sunt pregătită. La New York, oameni nebuni, o mizerie, un oraş obositor. Ne îmbarcăm din nou pe *Normandie*, ca nişte hoţi. Sirene. Statuia Libertăţii. Un surâs al lui Gabriel. Ridică din umeri. Să ţin până la Paris. „Şi dacă copilul se naşte pe vapor?" „Îşi va alege el naţionalitatea". „De ce el?" Gabriel surâde.

Îndată ce sosim la Paris, nici măcar o noapte la hotel,

primele dureri, clinică. Sunt considerată urgență pentru că n-am fost prevăzută nici înscrisă. Unde sunt, în ce cartier, ce stradă? Nu cunosc acest oraş. Copilul se naşte puțin după ora trei dimineața. În sala de naştere se află un orologiu electric, tic-tac, repetarea aceluiaşi zgomot sec, impersonal, timp indiferent, timpul Reşedinței Rosamond. Când mă trezesc, a doua zi dimineață, Gabriel e lângă patul meu. Dormitează, ghemuit. Infirmiera îmi întinde copilul şi-mi spune că-i frumos, mare şi voinic, că va semăna cu tatăl lui. Prostii admise. E un băiat. O rațiune. Gabriel, ca scuturat de-un vis urât, se redresează, apropie scaunul de pat, îmi ia mâna „şi ceasul tău?" Dintr-o privire, îi arăt că-i pe noptieră, „O să te faci bine foarte repede." E tot ce găseşte să-mi spună. „Unde suntem în raport cu Notre-Dame şi cu Turnul Eiffel?" E tot ce găsesc să-l întreb. „La jumătatea drumului dintre ele..." Mă simt şi mai pierdută. Suntem trei. Memoria nici nu acuză, nici nu scuză, invită.

Memoria, memoria mea de surdă, de mută, memorie de copil, memorie încorsetată, fărâmițată, zgâriată, atât de puțin o memorie colectivă, şi totuşi. Foarte repede îl alăptez pe Emmanuel. Senzația e ciudată. Această mică ființă, şi ea, vrea să mă devoreze. Fragil, inform, el atacă deja, cu ochii închişi. Nu mă mai satur să-i admir mâinile, degetele atât de fine. Infirmiera îl aşază la vedere, în brațele mele. Gabriel ne fotografiază pentru mama lui. Îmi spun că am ales să tac de îndată ce am început să vorbesc. Un surâs, râd. Nu pentru fotografie, ci pentru acest gând. N-am venit aşadar pe lume decât ca să tac şi să mă ascund. O mamă radioasă, cu pruncul său în brațe şi soțul fotografiază. Fotografia va fi frumoasă. La ce se gândeşte mama în acel moment? Îmi dau dintr-o dată seama că din ziua căsătoriei noastre, Gabriel şi cu mine nu ne-am fotografiat niciodată şi nu ne-am lăsat fotografiați. Această călătorie, aceste prime nouă luni, amețiți, nu le-am trăit aşadar decât pentru noi înşine, poveste paralelă de cărți poştale trimise familiei, şi poveste adevărată, profundă, a noastră, imagini reflectate,

amestecate, priviri pe care nimic nu le-a schițat, înscris, datat. În aceasta, fără îndoială, suntem sinceri. „La ce te gândeşti, Pipou?" Infirmiera ia copilul ca să-l înfeşe. Gabriel îmi spune că aparatul de fotografiat i-a fost împrumutat. Un amic de la Belle-Arte. Alt împrumut. Pe urmă mă anunță că trebuie să mă părăsească pentru a vizita trei apartamente dintre care unul „foarte frumos, şi foarte mare, Bulevardul Lannes..." „Unde, în raport cu Notre Dame şi cu Turnul Eiffel?" „Nu începe iar..." Mă ciupeşte de bărbie, sărut uşor pe buze. Pleacă. Eu tot nu ştiu unde sunt, unde am ajuns. O rog pe infirmieră să-mi cumpere un plan al Parisului. După privirea ei mirată înțeleg că nu voi fi înțeleasă niciodată prea bine.

Apartamentul din Bulevardul Lannes este imens, luminos, gol. Cinci camere, plus a noastră, trei camere de zi, fără a socoti două camere de serviciu. Îl întreb pe Gabriel „dar de ce?" „Ai să vezi!" Instalatori, electricieni, zugravi, se livrează mobile pe care nu le-am ales eu, se pun perdele, draperii, al căror desen, țesătură, culoare n-am decis-o eu. Nimic din toate acestea nu mă nelinişteşte. Gabriel vrea să joace toate rolurile. Văd în asta o atenție. Văd dragostea lui. Deseori, îmi petrec după-amiaza în Bois de Boulogne. Emmanuel, în căruciorul lui, este liniştit şi drăguț. Mă priveşte fix. Nu doarme niciodată când îl plimb. Gabriel tocmai s-a asociat cu Karlak, unul din foştii lui profesori, al cărui atelier de arhitectură îl va prelua. La telefon, târziu seara, nu-l aud vorbind decât de beton, bârne, proiecte de clădiri, elemente standard. Vocea lui răsună şi se propagă pe culoarele apartamentului. Parchet ceruit. O subretă, Pierrette, vrea cu orice preț sâmbăta liber pentru a merge să danseze, singura seară pe care Gabriel ar putea să mi-o consacre. Cu atât mai rău. Rămân acasă. El profită de asta ca să se întoarcă, singur, la birou „e mult prea important, totul demarează". Totul îmi scapă. Apartamentul se mobilează, se împodobeşte, amuțeşte. Gabriel cumpără o maşină. Vom pleca să petrecem trei săptămâni „la el la țară"

ca să „revedem pe toată lumea” şi să „ne odihnim un pic”. Emmanuel are trei luni. Părăsim Parisul, foarte devreme dimineața, în ultima duminică din iulie. Pierrette, ea, ne-a părăsit în ajun „apartamentul e prea mare şi apoi mă plictisesc...”

Maica-bună şi Henriette au rămas în oraş. Noi avem „la țară” numai pentru noi şi pe Augustine ca să ne servească. Mama mea pretextează dureri de şold ca să nu ne viziteze, şi apoi, zice ea „nu-mi place să merg la străină”. Ea ne aşteaptă „când vrem noi”. O regăsesc fericită. Doamna în alb, ca şi ea de acum, se îmbracă în gri. Seamănă cu două bătrâne surori. Doamna în alb a învățat să joace whist. Mama precizează „ea pierde, în afară de cazul când adorm”. Când maica-bună mi se adresează, toate frazele ei încep cu „micuța mea...” şi tonul este acela al unui sfat. Care? Augustine îmi spune în taină „n-o ascultați, nu-i place decât ceea ce distruge”. Accentuează. Şi privirea ei. Nici pudre, nici creme verzi, Augustine îl înfaşă pe Emmanuel „tot aşa cum l-am înfăşat pe tatăl lui, dar pe acesta, l-aş vrea mai amabil...” în primele zile, vizitele sunt frecvente. Henriette căreia Gabriel îi reproşează că nu mă îmbrățişează „din tot sufletul...” ridică din umeri. A căzut la examenul de filosofie, şi în plus la Bordeaux! Fratele ei îşi bate joc de ea. În seara primei noastre aniversări de căsătorie, cinăm pe terasă, locul primului interogatoriu. Augustine, la desert, pune pe masă o prăjitură mică, cu o lumânare. Gabriel o priveşte pe Augustine şi-i spune cu hotărâre „te luăm cu noi la Paris...” Augustine îmi surâde, E un da. Gabriel aduce un al treilea scaun. Augustine îşi scoate şorțul şi se aşază la masă cu noi. Împărțirea prăjiturii. Suflăm toți trei deodată în lumânare. Augustine se întoarce spre mine şi murmură „pot să vă spun Pipou?”

Augustine şi pianul. Apartamentul din Bulevardul Lannes începe să prindă viață. În primele zile de octombrie, vărsături. Nu mă miră decât întârzierea. Ştiam deja. Nu e

nevoie să-l anunț pentru a doua oară pe Gabriel. În acea seară, ne întoarcem de la o masă la Karlak. Un stop. Gabriel se întoarce spre mine, cu o mână mândră, tandră sau batjocoritoare, „cum aş putea şti când?” „În mai, ca Emmanuel.”

Aceeaşi clinică. Altă infirmieră. Fără fotografie. Augustine mă vizitează şi îmi anunță primii paşi ai lui Emmanuel. Spune despre Stéphane că-mi seamănă, dar roşeşte, nu crede acest lucru „doi băieți, e mai bine, se vor apăra...” „Împotriva cui?”. Augustine nu răspunde. „Atunci împotriva a ce?” Ea surâde şi mă priveşte. Privirea ei. Aceea din prima zi. Gândeşti totdeauna că fericirea e aiurea. E aici. Augustine.

Gabriel scrie articole pentru reviste de specialitate. Face să se vorbească despre el atât prin propunerile cât şi prin realizările lui. Subliniez uneori fraze ale lui, ciudate, teribil de familiare. „Progresul material n-a făcut decât să suprime servitutea. Este probabil unul din pericolele zilelor noastre, acest exces de comodități, de confort, sfârşind prin a crea o imagine derizorie şi falsă a fericirii...” Augustine este o părticică de provincie aici cu mine. Gabriel, în impas, vorbeşte în deşert, construieşte la voia întâmplării. Inspirat, el nu va inspira „...cercetarea mea este de ordin psihologic. Voi fi dezolat dacă alți arhitecți, imită maniera mea de lucru. Şi totuşi e o stare de spirit care ne trebuie şi nu forme deja existente.” Gabriel vorbeşte deja ca un bătrân, tinerețe aruncată. Cel mai bun mijloc de a înmormânta pe cineva este de a pretinde că se vorbeşte mult despre el. Şi când acesta vorbeşte, să nu-l asculți, să te prefaci numai şi să faci pe grăbitul. Pe urmele lui Gabriel eu tac pentru ca, dreaptă, în picioare, curioasă, să fiu acolo în ziua în care el va ceda. Dar nimic nu-l va atinge. Este un ambițios. Dur. Nimic nu ne va atinge. Corp străin. Unire. Atât de puțin o pasiune. Un simplu câştig.

Trei ierni, trei sarcini, doi fii în mai, al treilea în iunie. Emmanuel, Stéphane, Laurent, nici țarcuri, nici lese, sunt cu ei tot timpul, e mult. A treia vară, vacanță, la țară. O vizitez pe mama „pisica a murit ieri, pe pervazul ferestrei tale”. Bătrână, oarbă, grasă, murdară, merg s-o mângâi pe Greta în cutia de gunoi, fără dezgust. Mici bile care se rostogolesc. Ridicându-mă, mă simt slăbită. Amețeală. Îmi țin pântecul. Întoarsă acasă, Augustine îmi spune fără ceremonie, pe nepusă masă „trebuie să vă opriți, astfel Domnul o să vă ucidă...” Nu-i mai spune Gabriel.

CAPITOLUL 34

ALEE PARTICULARĂ. MERS ÎNAPOI. Stop. Bernard trage frâna de mână. Fernande deschide portiera din spate „sunteți în întârziere”. O priveşte pe Jeanne „îmi placeți mai mult aşa coafată”. Jeanne răspunde, aceeaşi voce, acelaşi ton „şi mie la fel, mulțumesc”. Jeanne îi face semn Fernandei să se dea la o parte „pot să ies şi singură”. Jeanne coboară. Bernard deschide cealaltă portieră. Martine înconjoară maşina. S-o ajute pe Doamna. Jeanne şi Fernande se privesc. „Dacă ții cu adevărat, Fernande, putem pleca cu toții, imediat, eu, Paulin, Bernard, Martine, şi mai ales Doamna! Ce vrei de fapt?” Jeanne trânteşte portiera. Fernande se dă înapoi, brațele încrucişate, puțin mirată. „Dar eu credeam că vă face plăcere...” „Nu, Fernande, dacă mă preferi aşa coafată, înseamnă că nu mă plăceai înainte”. Jeanne schițează un gest, ca şi cum ar vrea să-i întindă mâna Fernandei, apoi face înconjurul maşinii, între Martine şi Bernard, Adrienne ascultă, priveşte. Înțelege. Cine ştie? Fernande murmură „Doamna nu-i chiar atât de nebună”. Jeanne îşi ia soacra de braț. „vino, Mamie”. Doi paşi, apoi scara. Martine le urmează. Bernard dă pachetul-cadou Fernandei. Fără comentariu. Cu plicul, măruntişul, factura, garanția. Jeanne nu vrea să fie furioasă. Vântul, vântul, şi cerul, la capătul scării, o linişte regăsită. Jeanne se gândeşte la acea mână, pe pântecul ei, pe drumul de întoarcere. Mâna care se crispa puțin, însuflețită, din când în când, încercând să se cramponeze. Pruncul mişca. Jeanne se gândeşte la oamenii

care se mai băteau încă la intrarea în camping. O ambulanță. Şi sunetul strident de claxon al lui Bernard pentru a depăşi lungul şir al automobilelor şi caravanelor în aşteptare. Aici, la Calanque, camping de lux. Trezorerie de verdeață. La capătul scării, Jeanne îşi sărută soacra pe frunte, sărut de mamă, „pe curând, Mamie” şi coboară foarte repede. Fără a o privi pe Martine. Să-l regăsească pe Paulin, pe Martin, şi mai ales să nu se amestece în treburile altora. Să abandoneze şi s-o abandoneze. Pe ea.

Întreaga provincie uitată? Maşina de doi cai-putere şi Martin în picioare pe bancheta din față. El strigă „Man!”. Paulin aşază maşina lui în spatele DS-ului şi-l întreabă pe Bernard dacă poate s-o lase acolo. „Cu cheia în contact, da...” Martin aleargă spre mama lui „ți-ai pierdut părul? Eşti frumoasă!” Jeanne îşi spune că fiul ei vorbeşte prea frumos. Apoi îi revine ideea întregii provincii uitate. Paulin se apropie „adevărat, eşti frumoasă, şi mai frumoasă”. O provincie, a lor, alegerea lor, când s-au hotărât să plece din Paris. „O să vă înmormântați” spunea Stéphane. „Asta va fi şi mai stânga-şic” ironizase Françoise, Toți au râs de ei. La intrarea în F 4 ultimul etaj, cu terasă, închiriat la ieşirea din oraş, lângă Parcul de Distracții şi magazinul cu autoservire, Paulin scrisese deasupra telefonului, în creion, pe tapetul de pe perete, o frază de Mauriac „Oroarea provinciei stă în certitudinea pe care o avem de a nu găsi acolo pe cineva care să vorbească limba noastră, dar, în schimb, de a nu trece nicio secundă neobservat”. În comentariu, dedesubt, Paulin adăugase cu un scris mai fin „ceea ce trece neobservat rămâne”. De mai bine de cinci ani, inscripția e acolo. „La ce te gândeşti?” Jeanne ia mâna lui Paulin, apoi pe cea a lui Martin care repetă „uite, uite...” arătându-şi hainele. Paulin murmură „nu-mi voi mai ascunde mâna ca să-ți mângâi ceafa”. Se îndreaptă toți trei spre port. „Să mergem măcar în întâmpinarea lor.”

Şi ea, ea, este aşezată, acelaşi fotoliu, sfârşit de zi,

tubulatură caldă, aceeaşi terasă, aceeaşi vedere, acoperişul casei de jos, adâncitura curții interioare, arborii de înconjur, apoi stâncile ce domină golful, marea striată de spumă sub mistral, ca un freamăt care creşte spre larg. Un vapor de legătură revine, câteva bărci cu pânze, o barcă cu motor, şi insulele clare, desenate, decupate de vânt, adevărate caricaturi. Priveşte. Încruntă din sprâncene, clipeşti din ochi. Martine o observă şi în genunchi în fața fotoliului îi ia mâna, „Doamnă...” Ea priveşte în zare, foarte departe, ceva extraordinar la orizont. Trecere? Martine întoarce capul în aceeaşi direcție. Nimic. Totuşi există, în privirea acestei femei, un extaz, o îngrijorare. Martine se ridică. Şi ea, ea, încearcă să ridice mâna, să întindă un deget şi să arate, acolo, drept înainte, în față, spre sud. Martine se apleacă, obraz lângă obraz, „spuneți-mi, Doamnă, ce vedeți...” Doamna priveşte cerul. La ce bun să inventezi. Ea nu mai priveşte nimic. Martine îi încrucişează mâinile pe pântece, acelaşi gest, aceeaşi postură, aceeaşi aşteptare. Apoi îi încheie gulerul rochiei „merg şi mă îmbrac, şi pe urmă am să vă fac frumoasă”. Martine, intră în casă. Când Jeanne a vorbit, Doamna a privit-o într-adevăr pe Fernande, şi acum cerul, în mod asemănător, şi acest gest schițat. Nimic, nu e nimic, o iluzie. Sub duş, Martine preferă să se gândească la Robert. Motocicletă. Miezul nopții. Să-ți trăieşti viața şi să laşi altora grija şi suferința de a o trăi pe a lor. Robert, poate că e ceva mai serios ca de obicei.

Halat alb, curat, pliuri la mâneci şi pliuri în față, simetric. Călcătoria casei. Gabriel strânge foarte tare cordonul. Era cât pe ce să adoarmă în cadă. Fernande a bătut în uşa de la baie „Domnule? Nu este bine să stați prea mult!” Iată-l din nou în picioare, uscat, proaspăt, bine ras, un iz de apă de colonie. Îşi pune papucii, trece în birou, deschide obloanele. E ceasul florilor şi al parfumurilor lor. Dar azi vântul goneşte şi le duce spre larg. Numai culori, atât. Din uşa-fereastră a biroului, Gabriel observă această grădină năpădită, sălbatică, pe care nimic n-o mai îmblânzeşte, înfloriri

excesive. Altéa ibiscus va muri înăbuşită de alte plante. Un abandon. Gabriel îşi strânge şi mai tare cordonul halatului, apoi îşi aranjează gulerul, bine aplatizat, şi netezeşte mânecile ca să înlăture pliurile. În fața copiilor lui, n-a spus nimic din ceea ce avea de spus. Esențialul? Pe birou, magnetofonul, să noteze, să dicteze încă, să încerce, să emită un mesaj. Dar cine îl va recepționa, sau mai bine nu, pur câştig, pură pierdere, un discurs, la întâmplare, să înregistreze ceea ce a gândit mai înainte a formulat în timp ce se bărbierea, având grijă să nu se taie. Apasă pe butonul Start, vorbeşte „nu trebuie ca arhitectura să fie doar vizibilă. Trebuie să fie inclusă în modul de viață, să se mărginească la scara umană, astfel ca nimeni să nu se mire şi să o remarce...” Gabriel apasă pe butonul stop, respiră profund. Tăcere. Buton săgeată la stânga, întoarcerea înapoi. Buton săgeată la dreapta, ascultă ceea ce abia a spus. La ce bun să te exprimi astfel. Utopie. Tot ceea ce el a construit se vede prea bine. Închide ochii. Amețeală. Se aşază la birou, cu capul în mâini. „...să se mărginească la scara umană, astfel ca nimeni să nu se mire şi să o remarce”. Şi ea, ea? Dacă ea era reuşita lui, singura, adevărata, ea, de acolo sus? Banda magnetofonului, se învârte încet, bandă virgină, discurs ce va veni. La ce bun? Să nu mai dicteze nimic.

Gabriel nu vrea să-şi amintească de ziua în care i-a spus Adriennei „tu eşti oraşul meu”. Îi spunea pe atunci Pipou, mic nume revocat, revenit în această zi pentru a-i aminti din nou, şi prin nepăsarea lui Martin, să tulbure încă. Alungi o imagine, ea revine. Te joci cu această imagine, ea va spune un adevăr, nu adevărul sacrosanct al erudiților, ci acela întâmplător pe care-l dictează inima. Magnetofonul se învârte în gol. Capătul bandei loveşte învelişul metalic, cu regularitate. Gabriel apasă pe butonul Stop şi se redresează în fotoliu. Se sufocă, îşi desface nodul cordonului de la halat. Orologiul sună de două ori ora şase. Orologiul din casa de pe Promenades. Prima vizită. De ce a ales-o pe această femeie? De ce s-a oprit la ea? Cincizeci de ani cu ea şi nimeni alta,

niciodată, e oare posibil, aproape ridicol, şi totuşi? Îți trebuie tărie ca să admiți asta, contrariul unui conformism o imensă contrarietate, sau o împlinire care nu a vrut să se dezvăluie niciodată ca atare. Şi ea, nimeni altul de asemenea, este sigur, de altfel de ce, când oare s-ar fi putut gândi ei, sau unul sau celălalt, la un altul pentru a rupe ceea ce este încă în acelaşi timp absurd şi perfect, violent şi tenace? Adrienne era frumoasă, da, foarte frumoasă. Şi mai mult decât frumusețea ei, tăcerea ei. Prezența ei încăpățânată. Gabriel repetă cu glas tare „astfel ca nimeni să nu se mire şi să n-o remarce” Imaginea e acolo. O evidență. Dragostea e vrednică de râs, pentru că se frânge. De câte ori au râs, împreună, la teatru, când uşile se trânteau pe scenă, încurcături, dulapuri, teatru de bulevard, frivol, pentru râs, râsul altora. Nu al lor. O pasiune nu se sfarmă. Gabriel se gândeşte la altéa din grădină care moare, neputând fi ținută departe de celelalte plante. Şi totul îl readuce la mărturisire, la legătură, la perna batjocorită, înaintea plecării din Philadelphia, cu acea frază ciudată care-l supărase, pe el, stăpânul, şi care totuşi, la fel, prezicea. Şi celălalt teatru, tragic, tragi-comic, sau şi mai mult acela de idei, „îl prefer” spunea Adrienne. Şi se duceau la acest teatru. Dar el, Gabriel, nu asculta, sau mai degrabă ideile trezeau în el alte idei, pentru el, gândirea lui. El clădea încă în tăcere, în fotoliul lui. La sfârşitul spectacolului, publicul aplauda şi îl surprindea. Adrienne spunea „mulțumesc, mi-a plăcut mult această piesă”. Care piesă? Gabriel îşi aşază palmele pe birou. Verigheta este ca şi încrustată în degetul lui. Ea este degetul. Ar trebui un cleşte ca să o scoată. Gabriel surâde. Fernande bate la uşă „E cadoul pentru Doamna...” Intră. Gabriel crede că va uita ceea ce abia a gândit.

Femeile şi copiii înainte, cei patru frați în urmă. Cel care încetineşte este Emmanuel, se opreşte şi se aşază pe parapet, ultimul viraj înainte de portul particular. Un semn femeilor „nu ne aşteptați”. Martin vrea să rămână cu tatăl lui. Jeanne îl ia cu forța. Sylvie o întreabă pe Jeanne „pe

când copilul?” „Dacă continuă aşa, e pentru astă seară.” Françoise o priveşte „glumeşti?” „Desigur.” Unul din gemeni se apropie de Martin şi-i dă un picior în burtă. Un pumn al lui Martin, în schimb, în plin obraz. Urletul geamănului. „Terminați!” Josyane îi sfătuieşte pe copiii Emmanuel să meargă pe marginea drumului. Colette îi adună pe ai ei. Trece o maşină. Cel mai mare dintre copiii Emmanuel spune „e ministrul!” Françoise îi ordonă să tacă.

Cei patru fii aşezați pe parapet. Tăcere. Apoi priviri, şi zâmbete. Paulin izbucneşte în râs „într-adevăr”... „într-adevăr ce?” „Încă o dramă pentru nimic.” Tăcere din nou. Emmanuel îl priveşte pe Laurent, pe Stéphane, niciun schimb, eschivare, apoi îl observă pe Paulin, din profil, cu picioarele pe parapet, cu mâinile încrucişate pe genunchi. Paulin se întoarce spre frații lui „o să vorbim din nou iarna viitoare, ca de obicei, de Crăciun...” Stéphane murmură „e în regulă, Paulin, ai câştigat”. „Câştigat ce?” „Pentru mama...” „Dar ce am câştigat?” Tăcere. Emmanuel se ridică „la urma urmei...” Se întoarce singur. Laurent îi surâde lui Paulin, Paulin îi aruncă o privire lui Stéphane. Stéphane murmură „dacă îl iei pe unul, celălalt moare...” Tăcere. Vântul. La viraj, puțin mai sus. Emmanuel e cât pe ce să fie izbit de o maşină. „Mereu distrat Manu!”

Martine deschide un dulap. Un pachet mic cade de pe ultimul raft. Dulapuri pline la refuz. Amintiri. Vrea să pună pachetul la loc, hârtie de mătase, funde, dar îi trebuie un scăunel. Renunță. Deschide pachetul. Trei cocuri, turtite, păr uscat, înțepenit de vreme. Miros de naftalină. Mototoleşte pachetul, mic ghemotoc pe care-l aruncă în coşul din baie.

Stéphane se ridică la rândul lui, se întinde, îşi freacă brațele, început de bronzare „haideți, veniți, asta e. Vom vorbi din nou iarna viitoare...”

Laurent rămâne cu Paulin. Surâde „îți aminteşti?” „Ce?” „Era ieri...” „Ce era ieri?” „Credeam...” „În ce, spune!” Laurent se lungeşte pe parapet, cu mâinile încrucişate pe frunte. „Credeam în totul, şi în ei, părinții. Mama ne spunea tot timpul, n-aveți dreptul să vă criticați părinții... Paulin se ridică, încrucişează brațele, îşi priveşte fratele „Ce vârstă ai tu acum?” „Ar trebui s-o ştii!” Surâs. „Vreau să fiu foarte sigur!” Laurent ridică puțin capul, mâinile la ceafă „ei bine, exact patruzeci şi şapte de ani. Şi parcă era ieri când ne jucam. Credeam...” Paulin tace, Laurent spune cu jumătate de voce, mutrişoară „ne spuneam că nu vom face ca ei...”

Şi ea, ea, ascultă vântul. Vântul şi lupii.

CAPITOLUL 35

MĂ PLIMB PE STRĂZILE DIN MENdoza, devreme dimineața. Am întâlnire la prânz, în fața Poştei centrale cu prietenii argentinieni ai lui Gabriel care mă vor însoți la Buenos Aires pentru masa de seară. Nu ştiu să şofez. Gabriel n-a vrut niciodată ca eu să învăț. Însuşi ideea acestui permis îl irită „tu n-ai nevoie”. Rămân tributară altora, tributară lui, lui singur. Am pentru mine întreaga dimineață. Escapadă autorizată pentru două zile, neprevăzută, acest arhitect „Mendoza? Tocmai, soția mea şi cu mine, trebuie să facem un drum în regiune, vă luăm cu noi...” Gabriel n-a avut nici măcar timpul să spună nu. Congresul de arhitectură se termină astă seară. Nu vom merge la dineul de încheiere, dar vom lua masa împreună, a zecea aniversare a căsătoriei noastre, întâi august, data noastră. Gabriel a spus atât „vom merge să cinăm la lupi...”

Cei trei fii ai noştri au rămas cu Augustine, peste vară. Brazilia, Bolivia, Mexic, nu vom fi înapoi decât la sfârşitul lunii. Şi în această dimineață, eu sunt aici, caut casa în care a trăit familia mea, veranda, un acoperiş țuguiat, casă de piatră şi de lemn, ca o verucă, văzută în fotografii, în albume, surorile mele în leagăn, Adrian şi cercul lui, doica neagră, mama mea şi acel copil lângă ea, micul ei negru. Merg. N-am ca reper decât lucruri auzite, fotografii zărite, fără comentariu, niciun nume de stradă. Mendoza, atât. E aici. Oraş mic la poalele dealurilor, livezi şi vii, bine aliniate, peisaj împletit, sec. Un aer aspru. Iarnă în luna august. O

stradă, o piață, un bulevard, o grădină publică, din fațadă în fațadă, întreb, mă încânt, mă neliniştesc. Acest oraş e banal, mort, tăcut. Mi-l imaginez pe tata, tânăr, plimbându-şi copiii, sau pe mama agitându-şi evantaiul, aranjându-şi şalul, insistând pe lângă o servitoare ca să-i strângă corsetul, talie de femeie tânără, cambrată. Încerc să-mi imaginez că au trăit douăzeci şi şase de ani în acest oraş, saga exotică, dragoste pasionată, râsete ale surorilor mele mai mari, în rochii albe, brodate, imagini ghicite. Dar acest oraş nu-mi dezvăluie niciun secret. Câteva case pe care le ghiceşti a fi făcute de maeştri „am cunoscut un arhitect care a făcut avere acolo...”, locuri virane, carcasa unui autobuz, o fântână care nu mai murge, o placă pe o uşă „Consulatul Franței”. Sun. Nimeni. E închis. Mi-e frig. Am înghețat. Eduardo şi soția lui m-au prevenit „e la munte...” În singurul magazin de pe strada principală, cer un şal. Mi se răspunde că nu se mai fac de multă vreme. Insist. Discuții în spatele tejghelei. După câteva minute mi se aduce o cutie mare, şi sunt întrebată dacă asta e ceea ce doresc. Nu mai sunt decât trei. Le cumpăr. Ei nu mai ştiu prețul. Râd. Mă iau drept nebună. Le-aş fi dat toți banii mei. I-am dat. Un şal pe umeri, şi două pe braț. Mai ales, fără pachet.

La cafeneaua El Colonial, scriu o carte poştală pentru mama mea, alta pentru copii. Apoi îmi reiau mersul, ora unsprezece, unsprezece şi un sfert. Casa din fotografie nu e nicăieri. La fiecare încrucişare de stradă, inima mea bate foarte tare, o surpriză, acolo, poate, în sfârşit. Nu. Nimic. Case fără stil, obloane închise. Trecătorii mă remarcă mirați. Probabil că în privirea mea e admirație. Grăbesc pasul. Urc un pic spre nordul oraşului, dar acolo nu mai există şosea, alei de pământ bătătorit, barăci improvizate. Înapoi. Sosită în ajun, capătul lumii, un pic din istoria mea, nu voi vedea deci nimic. Trec pe la hotel să-mi iau valiza. Poşta centrală. Nu uit să expediez cărțile-poştale. N-am vrut să amestec pe nimeni în cercetările mele. Am vrut să descopăr singură. O intimitate. Rezultat, nul. În automobil, Eduardo mă întreabă

dacă sunt decepționată. Vreau să-i răspund nu, apoi îi mărturisesc sincer că da. În acest moment precis, la ieşirea din oraş, în spatele unui zid de palmieri, zăresc o casă, casa, a lor, casa noastră, cine ştie, aceste turnulețe din lemn? Dar nu îndrăznesc să spun nimic. Drumul e lung. Nu trebuie să întârziem. Soția lui Eduardo se lungeşte pe bancheta din spate. Privesc acest peisaj aşa cum cei din familia mea trebuie să-l fi privit, înaintea mea Este aşa de plăcut să întrezăreşti. O bucurie.

Gabriel nu face niciun comentariu despre comunicarea lui din acea după-amiază. Cameră de hotel. Pe noptieră o fotografie, cu Emmanuel, Stéphane şi Laurent, nouă, opt şi şapte ani. Cine sunt ei? Nu ştiu. Mă iubesc mult şi eu mă ocup de ei. Fac destul pentru ei. Pentru Gabriel, judecător în ultimă instanță al buletinelor trimestriale, e mereu prea puțin. Fac ceea ce pot. Le respect minciunile lor de copii, jocurile lor, clanul lor. Sunt la liceu. Gabriel a hotărât că vor fi ingineri, pentru ca apoi şi numai după aceea, să facă Belle-Artele, toți trei, ca şi el, arhitecți. Pe noptieră, această fotografie. Copiii mă privesc. Şi această privire e aceea, inocentă, pe care mi-o aruncă, la masă, Bulevardul Lannes, atunci când tatăl lor îmi spune un cuvânt dur, sau când bate cu pumnul în masă. Gabriel este de asemenea şi preşedintele Asociației părinților elevilor din liceu. Învățământ gratuit. „Cel mai bun. N-ai decât să le dai lecții în plus.” Lecții suplimentare, plătite, favoruri ale profesorilor, joc paralel, mândrie, Paris, să câştig, să scot din ei nişte copii reuşiți. Gabriel iese din baie, reproş „nu eşti gata?” Nod de cravată, gest scurt, bărbia ridicată „te duc la lupi...” Râde aranjându-şi gulerul cămăşii. Mă ridic. Mă gândesc la casa din Mendoza, la cele două zile petrecute acolo. Iubeşti întotdeauna ceea ce ai crezut că renegi. Intru în baie. Gabriel mă opreşte, amabil, apoi „ar trebui să te machiezi puțin”. Mă sărută pe gât şi mă priveşte făcând pe miratul „zece ani?”

Pe el, eu îl văd ca în prima zi. În maşina care ne duce la restaurant, îmi ține mâna, pe banchetă. Marele reproş este şi va fi mereu acela de a nu avea nimic să ne reproşăm. „Aceste congrese nu duc la nimic.” Îl ascult. Priveşte oraşul, bulevardele, trotuarele, oamenii, întoarce capul, îmi strânge mâna într-a sa „ei nu ascultau în această după-amiază. A fost unul chiar care mi-a spus, după, că aş vorbi mereu prea devreme...” Râs scurt „prea devreme de totul...” Se joacă cu verigheta mea, ca şi cum ar vrea s-o scoată. Se întoarce spre mine „nici nu ştiu exact unde vom cina. Un restaurant la modă, în afara oraşului, cu un spectacol...” Îmi degajez mâna, şi o aşez peste a lui, gest invers, de data asta, îl țin. Surâde. Neobişnuință. „Cum a fost la Mendoza?” Roşesc, bâlbâind „nimic...” apoi „am fost acolo, asta e important...” El mă ia în brațe. Ca acum zece ani, în drum spre Cairo, doi îndrăgostiți. Beautiful[12]. Vocea lui ezită un pic „acest şal îți vine foarte bine...”

Un portal cu o firmă mare deasupra, La Reserva: O alee cu pietriş, cauciucurile taxiului scârțâie, viraj, un peron cu un acoperiş de sticlă, un lacheu ca să ne deschidă uşa. Cobor. Vechi nu e decât peronul şi acoperişul de sticlă, clădire mare de beton, zici orb înalt, corn de lună curbându-se din dreapta şi din stânga, spre noapte, şi un miros puternic, în acelaşi timp vegetal şi animal. Gabriel coboară la rândul lui şi mă ia de braț, intrăm. Plecăciuni, mochetă, fals decor Ludovic XV, aplice cu becuri multicolore, console metalice imitând lemnul aurit. Încă de la intrare, nu-mi place acest loc. Mă ascund în spatele unui surâs. Gabriel de asemenea, aceeaşi expresie. Ne surprindem unul pe altul, şi râdem. Ni se spune Señora Señor, suntem conduşi, înconjurați. Interiorul cornului nu-i decât un vast culoar în semicerc, înşiruire de mese de-a lungul unui perete de sticlă. În exterior, un gard împrejmuitor, cu sârmă ghimpată în vârf, vopsită în auriu pentru a da o notă elegantă, în centru, o

[12] Frumos (engl. n.tr.).

peluză, mai departe în semiobscuritate, un taluz, marginea unei păduri, o pădure, noaptea. Gabriel vrea să plecăm. Dar am luat loc. Suntem înconjurați. Serviți. Băutură de bun venit. Liste pergamentoase de meniuri. O lampă mică pe fiecare masă. Câteva cupluri. Văd chelnerii în doliu. Închinăm, bem, ne prefacem fericiți. Gabriel clatină din cap, priveşte afară, grilajul, peluza, noaptea. „Trebuia să fi rămas la hotel. Nu suntem făcuți pentru… Frază în suspensie. Îşi încrucişează mâinile pe masă, cu palmele pe farfurii şi şervet, se apleacă spre mine „sărută-mă, o vreau” Mai rău decât un joc. Mă aplec. Îl sărut. El o vrea.

Fiecare în fața meniului lui. Eu mă gândesc la Bulevardul Lannes. La vizitele maicei-bune, în fiecare an, în prima jumătate a lui noiembrie. La masă, ea prezidează în fața lui Gabriel. Spune şi o repetă mereu, în felul ei, cu un râs puțin înțepat „voi mi-ați furat-o pe Augustine…” Toate frazele ei încep cu „voi…” „Voi ar trebui…” „Voi ați fi…” „Voi n-aveți…” Acest plural e când colectiv, Gabriel şi cu mine, când personal, îndreptat spre mine, o săgeată „nu veți şti niciodată, drăguța mea, să gătiți corect…” Gabriel se apleacă, îndepărtează meniul „la ce te gândeşti?” Răspund „la noi” instinctiv. „Ce-ai ales?” „Ceea ce vei alege tu…“ Închid meniul. Unde să-l aşez, e aproape la fel de mare ca masa. Un chelner mă scapă de el. Şeful de sală se apropie de noi. Gabriel îi dă comanda în engleză. Eu privesc grilajul, peluza, noaptea şi pădurea. Umbră şi mai întunecată. Lupi? O rezervă de vânătoare?

O dragoste se sfarmă uşor. Defel o pasiune. Niciodată. Ea îşi întinde rădăcini peste tot, tot timpul. Cotropeşte trupul, şi spiritul. Şi cea mai vie dintre pasiuni se cheamă divorț. Mă strâng în şal. „Ți-e frig, iubito?…” Iubito. Pentru prima oară. Nenatural. El o ştie. Mă înfior. „Tu nu bei?” Fac semn că nu. Îl observ, ochi în ochi, noi doi. Început de machiaj. Era când, în mod exact, povestea altora şi a timpului nostru? Vorbim deja de Frontul popular la trecut, reacțiune. Războiul încă

n-a izbucnit. Karlak a murit în primăvară. În atelierul lui de arhitectură, Gabriel e de acum înainte singurul stăpân, detestat de toți, găsind mereu un gest, o afecțiune, un gând în schimb şi în ultimă instanță pentru a se face iubit, pentru a continua să-şi entuziasmeze echipa. Realizările lui, stadionul din Morilly, cartierul inginerilor de la rafinăria Notre-Dame-de-Verssillon, oraşul nou Ercqueuil, sunt toate obiect de analize şi critici. Gabriel, adesea, la culcare, îmi face o confidență, mereu aceeaşi, îndoiala, şi încrederea lui „Cei mai mari duşmani ai mei sunt cei care mă respectă cel mai mult...” sau „voi fi mereu în urmă cu un avans.” El uită să spună eu, ca un copil. Îl iubesc pentru aceste paradoxuri şi aceste violențe, pentru singurătatea lui şi respingerea mea. El mă pălmuieşte în fața celor trei fii ai noştri. Nu sufăr decât pentru ei. L-au văzut. Martori. Augustine se resemnează în tăcere. Eu mă ocup de cei patru bărbați ai mei, ea se ocupă puțin de mine. Gabriel se apleacă spre mine, cât pe ce să răstoarne lampa, mă ciupeşte de obraz „revino, Pipou, spune, vorbeşte astă seară...” Şampanie, şervețel alb, să scoată dopul uşor, chelnerul ne observă. Murmur un „te iubesc, Gabriel...” „Tu o spui ca şi cum ar urma un dar, apoi...” Îi iau mâna şi i-o sărut. Mă prefac că beau. Ciocnesc. Alte perechi, alte mese. Un du-te-vino de chelneri. Desfacem şervețelele. Primul fel. „Spectacolul?”’ „Abia la desert.”

A zecea aniversare a căsătoriei. O imagine fixă în capul meu. Maica-bună e prezentă „nu sunteți la înălțimea lui, drăguța mea...” „Sunteți eroarea lui, l-am prevenit...” „Dumneata...” Unde m-aş duce, unde aş fi, ea e mereu în fapt. Sau în gând, lângă mine, cât mai aproape, ca să-mi reproşeze că i-am răpit fiul. Ea ar fi dorit să fie bunica, mama, sora, logodnica, soția, amanta, fiica şi nepoata lui Gabriel al ei, toate aceste femei laolaltă, în acelaşi timp „ascultați, drăguța mea...” Vocea ei ascuțită, acidulată, poruncitoare, în ecou. Nu mănânc. Îmi privesc farfuria. Viori, chitare şi contrabas, cântăreți de tango, această

muzică, un aer de sărbătoare. „Ce nu merge, Pipou?” îl privesc „mi-e teamă de mama ta, Gabriel...” Am vorbit.

Nu răspunde nimic. De câte ori nu mi-a explicat că-i datora totul acestei femei? De câte ori, de asemenea, nu şi-a bătut joc de mama mea, această bătrână, sub pretext că ea nu avusese pentru mine o privire, o atenție sau afecțiune? Gabriel cu voce joasă „n-ar fi trebuit să mergi la Mendoza...” Mă priveşte „te rog, mănâncă. E delicios...” N-a răspuns.

Amintire fixă a acelei seri. Muzică, baletul chelnerilor, mâncăruri somptuoase, prea condimentate şi gestul absurd al celui mai tânăr din personal care în patru rânduri înlocuieşte scrumiera curată cu o altă scrumieră curată. Gabriel şi cu mine nu fumăm. O privire mai insistentă venită de la Gabriel, doar, şi i-aş fi cerut iertare pentru a-mi fi mărturisit teama pe care mi-o inspiră mama lui. Dar iertarea nu e limbajul uniunii noastre. Gabriel evită să mă privească, sau poate în mod delicat îşi bate joc, ridicolul acestui restaurant. Mănâncă liniştit, gestul ponderat. M-a ascultat. Mâine vom lua avionul pentru São Paulo. Se va întâlni cu Neimeyer pentru prima oară. Fără îndoială îşi pregăteşte în gând întrevederea? Două aperitive, şampanie, vin alb, vin roşu, felul principal. Nu beau şi nici nu mănânc. Îl scrutez. El îmi scapă. Eu îl regăsesc mereu. Puțin înainte de desert, ca trezit dintr-un vis, uluit, revine la mine şi murmură „aş vrea de la tine o fată...” O voință. Hotărârea lui. Şi pentru mine, îndatorire, o emoție, o dorință. „E da?” Răspund „da” foarte clar. O fiică contra schimb cu mama lui.

Sfârşit de melodie, sunet de cimbale. Un om în smoking, jabou de dantelă, ia în mână un microfon „y ahora, Señoras y señores...”[13] Întinde brațul spre grilaj şi peluză, arie circumscrisă de clădire, mijlocul cornului, şi zece, douăsprezece proiectoare se aprind dintr-o dată, iluminează o suprafață de iarbă deasă, plăcută, moale, ca o pajişte de

---

[13] Şi acum, Doamnelor şi domnilor (span. n.tr.).

golf, semicerc în centrul căruia se găseşte o mică platformă vopsită în roşu viu. Omul cu jabou vorbeşte tare, în microfon. El dă explicații, provoacă râsete şi aplauze. E vorba de lupi în mitologie şi în literatură, Siberia, Jack London. Apoi luminile plafonierelor restaurantului se sting. Nu rămân aprinse decât lămpile de pe fiecare masă, intimitate, mister. Bătaia tobei. Doi oameni se ivesc de la fiecare extremitate a clădirii, aleargă între peretele de sticlă şi grilaj şi se întâlnesc în dreptul mesei noastre „the best place for you two...”[14] spusese şeful de sală. Cei doi oameni țin în mâini recipiente mari de metal. O uşă se deschide în grilaj, automat, comandată electric din exterior. Ca să distreze, să epateze, să surprindă, totul este de acum posibil, derizoriu, fabricat. Gabriel şi cu mine schimbăm o privire nevinovată. O nouă bătaie de tobă. Oamenii ridică capacele recipientelor, cazane vopsite în auriu, şi răstoarnă conținutul pe platformă, zeci de kilograme de carne crudă, oase şi măruntaie. Cina lupilor. În restaurant, un fior în aer, un „oh...” de dezgust trece de la o masă la alta. Gabriel şi cu mine ne privim şi mai nevinovat. „Vrei să pleci...” Murmur „n-are importanță”. Îmi ține mâna, pe masă. Cel mai tânăr din personal înlocuieşte scrumiera goală cu o altă scrumieră goală. În fața mea nu sunt decât pahare pline. Şervetul meu cade pe jos. Cu o mână strâng şalul în jurul meu. Apoi, instinctiv, Gabriel şi cu mine ne privim, vinovați, şi unul şi altul, de a fi aici, pentru asta, aşa, în sfârşit amuzați. Oamenii părăsesc peluza, închid uşa cu grilaj. Omul cu jabou reîncepe „y ahora, señoras y señores...” Vioară solo. Vibrato.

Marginea pădurii, uşor înclinată, Trunchiuri de copaci, tufişuri, jocuri de umbre, apoi, încetul cu încetul, luminiscențe, ca nişte licurici. Lupii sunt acolo, se apropie, aşteaptă. Începem să numărăm perechile de ochi. Paisprezece, cincisprezece. Sunt acolo, înşiruiți, opriți de

---

[14] Cel mai bun loc pentru amândoi (engl. n.tr.)

lumină, adulmecându-şi masa. E spectacolul. O masă pe zi, fără îndoială, căci altfel n-ar veni iar clienții n-ar fi satisfăcuți pentru banii lor. Bani. Călătorii. Congrese. Întâlniri. Politică. Legi. Concedii plătite. Oraşe noi. Copiii noştri trebuie să fie primii peste tot. Unic. Istoria nu-i în istorie, ci în jur. Eu voi rămâne în cuvântul meu. Şi în jur, circuitul, acolo unde totul germinează încă. Mă gândesc la toate astea, în acel moment. Aş fi vrut atât de mult ca lupii să nu facă jocul foamei lor. Fiecare cu masa sa, cea a unora face spectacolul altora. Gabriel îmi toarnă să beau, instinctiv, jena lui. Cupa se revarsă puțin pe fața de masă „asta poartă noroc...” Vibrația viorii devine din ce în ce mai sfâşietoare, sunet de mărimbă, surd, profund, un lup se detaşează din zona de umbră, apoi doi, pe urmă trei. Iată-i pe toți, în plină lumină, mergând în lungul lizierei, ezită, botul în jos, întors spre platformă, priviri convergente. Mersul lor lent. Nicio noblețe. Unde sunt maeştrii textelor, poveştilor şi legendelor? Ei sunt acolo, închişi, loc al oricărei vieți şi oricărei societăți. Clovni trişti. Să nu mă bucur, prosteşte, să mă întreb. Gabriel îşi încruntă sprâncenele. Totul ne deosebeşte, ataşamentul nostru. Lupii se aşază în şir, cel mai slab şi cel mai bătrân în frunte. Are spatele năpârlit, acoperit de muşcături. E singurul care ciuleşte urechile, priveşte înainte. Ceilalți îl urmează docili. Omul cu jaboul explică, „el primer en realidad, es una primera, es la loba del grupo, una loba con catorce amantes...”[15] Râsete. Paisprezece amanți, şi lupoaica, în frunte. Gabriel pune un cot pe masă, capul în mâini. Nu-l mai văd decât din profil. Lupoaica conduce jocul.

Se învârtesc încet în jurul platformei. Trec pe lângă noi, de-a lungul grilajului, prima oară, apoi spirale, cercuri concentrice, tur după tur, chioşc, manej, se apropie de platformă, mereu în şir. Viori, marimbe, contrabas şi

[15] primul în realitate, este prima, este lupoaica grupului, o lupoaică cu paisprezece amanți (span. n.tr.).

chitară, muzicienii încep să cânte un vals lent. Râsete. Aplauze. Şervețele albe pe braț, rezemați de zid, chelnerii aşteaptă, cu picioarele încrucişate, cu un aer blazat. E momentul lor de odihnă. Strâng şalul în jurul meu. Mă afund în fotoliu. Tac. Nu există decât murmurele pentru a fi auzite şi decât cotidianul pentru a modifica cotidianul. Sunt pierdută. Gaby nu mai îndrăzneşte să mă privească. Omul cu jabou explică că aceşti lupi sunt sălbatici că n-au fost niciodată dresați, că fac totul „al natural", de la sine. Lupoaica e mereu în frunte. Valsul devine din ce în ce mai lent, fond pentru bătaia tobei. Din nou viorile vibrează. Spaima şic. Cei paisprezece lupi şi lupoaica formează un cerc perfect în jurul platformei. Se opresc, se culcă la pământ. Sfârşitul valsului. Numai toba singură, bate. „E circ peste tot", mi-a spus Stéphane oferindu-mi un desen de copil reprezentând un leu luând cu asalt o cetate. Imagine fugară, „y ahora señora y señores..." Tăcere. Lupii pândesc lupoaica. Lupoaica întinde botul spre platformă, şi grămada de carne. Secunde. Lungi secunde. Adulmecă, inspiră, întinde gâtul, apoi o labă, se retrage, reîncepe. Cei paisprezece lupi, culcați, cu botul între labe, sunt gata să sară. Început de suspine în restaurant. Râsete nervoase. Chelnerii ne observă surâzând.

Lupoaica zvâcneşte în sfârşit. Semnal. Lupii se aruncă de-a valma peste ea şi peste mâncare. Muşcă lupoaica, se muşcă şi se bat. Lupoaica iese imediat din încăierare şi fuge cu o bucată de carne în gură. Omul cu jabou explică că asta e pentru „lobeznos"... puii ei. Cei paisprezece lupi, ei, rămân, este festinul, colții, împărțirea prăzii. Aplauze. Tangou. Lupoaica dispare în pădure. Se sting reflectoarele. E din nou noapte pe peluză, Lumina plafonierelor. Serviciul reîncepe. Abia am timp să schimb o privire cu Gabriel că ni se aduce, procesiune, prăjitură cu zece lumânări. Muzicanții înconjoară masa noastră. Gabriel roşeşte. Eu îmi şterg ochii. Un pic de rimel pe batistă. Noaptea. Pădurea mea. Copiii mei. Sfârşitul călătoriei.

Bulevardul Larnies, început de noiembrie, maica-bună e aici. Maica-bună prezidează masa. Augustine ne serveşte. Supiera, polonicul, fiecare se serveşte. Copiii noştri stau frumos la masă. Această tăcere, aproape că o uitasem. Maica-bună ia lingura în mâna ei dreaptă. Ea e aceea care dă semnalul. Eu nu îndrăznesc să-l privesc pe Gabriel.

În acea iarnă, prima noastră vacanță cu zăpadă. Champeix. În Elveția. Emmanuel, Stéphane şi Laurent învață să schieze fără bețe. Gabriel îi ia pe piste! Eu nu pot să-i urmez. Numai faptul de a-mi pune schiuri în picioare mă face să cad, amețeală. Prefer să-i privesc şi să-i aştept. Gabriel, pentru a mă scuza față de copii le spune că „în curând le voi dărui o surioară”.

Primii trei, fii ai primăverii şi, Paulin, fiu de iulie, primul care s-a născut în oraşul nostru de baştină. Augustine mă asistă la naştere, la țară, vacanță fără Gabriel. A rămas la Paris, vară fierbinte, declararea războiului. Moaşa nu vine decât în zori de zi. Am născut fără ajutorul ei. Augustine a îndeplinit gesturile seculare, cu o extremă gingăşie şi în vocea ei, o bucurie „un băiat, nu putea fi decât un băiat”. Ea este aceea care-i alege numele, Paulin, „o amintire…” spune ea. Eu aş fi preferat Lucien. Gabriel nu prevăzuse decât Mireille. În camera mea, ora nouă dimineața, Emmanuel, Stéphane şi Laurent vin să-şi vadă frățiorul. Glumesc „cât e de urât…” „e tot şifonat…” „e un frate fals, aşteptam o fată, cu codițe, ca să tragem de ele. Pe el, îl vom pocni peste gură…” Vorbesc deschis, puştii mei, jocurile lor, praştiile, cabanele, capcanele de iepuri, expediții extraordinare, gesturi batjocoritoare în spatele maicei-bune, maimuțărelile în fața mamei mele, apă foarte rece în aghiazmatarul Catedralei, au furat tutun de mestecat la Bazar şi au încercat să-l fumeze. Un frumos altundeva, pentru ei. O telegramă de la Paris. „Muşchetarii erau patru. Stop. Un arhitect în plus. Stop. Mireille eşti tu. Cu afecțiune. Gaby.”

Gaby?

Curios război. Derută. În plină iarnă, decizie luată în timpul zilei, Gabriel ne expediază în sud, acasă la noi. La el la țară e prea izolat. Maica-bună nu ne vrea „din cauza ultimului, prea mult zgomot...” Ne instalăm în casa de pe Promenades. Doamna în alb cere să fie servită de Augustine. Îşi spune de acum înainte doamnă de companie. Cei mari merg la colegiu „primii peste tot, e uşor...” Un ultim trimestru le ajunge pentru a se face detestați, respectați, invidiați. Le ofer biciclete cu obezi de lemn. Sfârşiturile de săptămână, dispar zile întregi. Stéphane îmi spune „aici, e mai mare ca oriunde”. Gabriel rămâne la Paris. Îi scriu în fiecare zi. El nu răspunde niciodată. Sau telefonează la maica-bună, lasă un mesaj „mi-a spus să vă îmbrățişez. Ar trebui să fii cu el, drăguța mea...” „Dar...” „Nu e nici un dar!” Paulin are păr blond, lung, ca o fată. De ce să vrei să explici totul, să arăți, să demonstrezi, să ştii totul. Tovărăşia mea îmi ajunge. Gabriel a înțeles. De la Paulin încoace, el uită. Stopurile telegramei. Misiune îndeplinită. Nu am altă funcție decât aceea a uitării. Sunt frumoasă, în anii aceia, de război. Maica-bună îmi reproşează acest lucru când o vizităm. Cere de la mine rochii mai puțin vaporoase şi mănuşi albe, pentru nepoții ei. Când pui mănuşi, totul devine obscen. Într-un poem de Supervielle dedicat lui Jouhandeau citesc,

> *„Bulevard Lannes, ce faci tu în înaltul cerului,*
> *Cu clădirile tale de piatră care simt vremea,*
> *Atât de depărtat de soarele Parisului* şi *de luna lui...”*

Ce s-a întâmplat cu scrisorile mele trimise lui Gabriel? Vine în vizită, uneori, fără să ne prevină vreodată. Se iveşte brusc. Vorbeşte fiilor săi, atât de puțin mie. Paulin fuge spre el cu brațele întinse. El uită să-l primească în brațele lui. Paulin se loveşte de genunchii tatălui lui. „trebuie să-i tăiem părul, e ridicol...” Paulin nu mai ştie spre cine să se întoarcă. Gabriel insistă privindu-mă „cui vrei să-i faci plăcere?”

Paulin are şase ani. Eliberarea. Ne vom întoarce la Paris. Într-o dimineață, foarte devreme un miros de carbonizare şi de păr ars se răspândeşte în casă. Augustine a murit, stop cardiac, preparând micul dejun pentru toți ai ei. S-a prăbuşit peste maşina de gătit, plită încinsă, o jumătate de obraz în întregime ars. Ultima imagine a casei de pe Promenades. Cimitirul. Un mormânt în partea de sus, lângă tatăl meu. Tandru cuplu. Lor le datorez totul. În chioşc, au adunat femei tunse. Oraşul întreg, reunit, le arată cu degetul. Oradour-ul [16] nu este departe. Se răzbună. Stéphane a considerat asta „amuzant...” Emmanuel îi spune să tacă. Laurent mă sfătuieşte să-l duc pe Paulin la frizer „altfel tata n-o să fie deloc mulțumit”.

Îl țin pe Paulin de mână. Lângă Mille Colonnes, trotuarul este îngust. Doamna Certain. Îl iau pe Paulin în brațe „de-ce Man?” Coş-pe-nas nu mai vede aşa bine. „Nici scurt, nici lung?” Nu e nicio poveste. Fără durată. Fără timp. Disperarea e o fericire. Paulin, păr scurt, mă priveşte „de ce Man?” Mâine ne întoarcem la Paris. Fără Augustine. Altă viață. Alt versant. O ultimă vizită la maica-bună. Mama mea ne-a rugat să n-o trezim. Gabriel ne va aştepta la gară. A reînscris copiii la liceu. Paulin va intra intr-a zecea. Paulin vrea să cânte la pian. Lăsați-mi amintirea mea. Cine sunteți, vă rog?

---

[16] Oradour-sur-Glane, comună din Haute-Vienne, unde toți locuitorii au fost masacrați de nemți la 10 iunie 1944.

CAPITOLUL 36

CU PALMA MÂINII SPRE CER, EA se lasă în voie. Martine îi leagă antebrațul stâng de tubulatură. Legături de cauciuc. Un mod ca oricare altul de a o împiedica pe Doamna să mişte în timpul intravenoasei. Această injecție, în mod excepțional, pentru sărbătoare, pentru ca Doamna să fie mai trează, vioaie „ca prezență” a promis doctorul în fața Domnului, scriind rețeta. Domnul! Doamna! „A se face cu două ore înainte de masa de aniversare, doză dublă.” Martine stă dreaptă, curioasă poziție de drepți, în biroul Domnului. Fernande supraveghează. Domnul plăteşte, doctorul spune plecând „şi încă o dată toate urările mele pentru...”

Martine aduce două scaune pe care le aşază lângă fotoliu. Doamna întoarce uşor capul, îşi priveşte brațul, mirată, apoi pe Martine, vag. Cu mâna ei liberă încearcă să-şi descheie gulerul rochiei, sau poate încearcă să strângă în jurul gâtului o haină imaginară? Martine ridică binevoitor din umeri. Robert i-a spus „nu te mai gândi, nu suntem decât tu şi eu, atâta tot...” Martine murmură „nu e nimic. Doamnă, o să vă dezleg...” Martine se aşază pe un scaun, aşază platoul cu seringa’ alcoolul, fiola şi vata pe celălalt scaun. Să fie atentă. Doamna are venele atât de fragile. Jos, strigăte de copii, chemările mamelor lor. Emmanuel îl roagă pe Bernard să mute maşina lui Paulin pentru ca să o poată scoate pe a lui. El vorbeşte de tortul de aniversare „am întârziat...” Un pic de alcool de 90° pe o bucățică de vată, să frece scobitura

cotului, să strângă garoul, venele se umflă puțin. Fiola. Pila. Să umple siringa, să pună acul, să-l împingă. Şi ea, ea, nici măcar o clipire din ochi, nicio mişcare din buze, nici chiar teama de injecție. Nimic. Cu capul uşor întors, priveşte în larg. Linia orizontului. Să creadă în uimirea ei, deosebirea ei, o distanță. Această femeie despărțită de toți şi de toate, legată de totul şi de toți, cum să o iubeşti şi să i-o spui? Martine îşi aminteşte de tatăl ei când se întorcea târziu de la reuniunile sindicale „ei discută, discută, Franța, asta e, o grămadă de dragoste, asta reflectă, asta ştie totul şi asta nu ştie nimic, nimic decât o grămadă. Şi asta se reproduce, acolo înăuntru, atât cât poate...” Tatăl ei bombănea. Martine credea, ca toți cei din anturajul familiei, că tatăl era puțin sonat, puțin alcoolic. Nu. Anii treceau, el găsise parola lui „o grămadă, nimic decât o grămadă”. Injecție. Instinctiv Martine o întreabă pe Doamna „v-a durut?” Flagrant delict de tăcere. Amintirea tatălui revine, cu ideea de Franță şi de grămadă.

Gabriel se dezbracă. Din dulapul de pe culoar, trage unul câte unul sertarele cu cămăşi. În cel de jos, sub plastron şi gulere stricate, trei şaluri, moi, mătăsoase, în culori şterse, strânse cu precauție, uitate acolo de aşa de multă vreme. „Fernande?” Ea n-a auzit. Gabriel deschide uşa culoarului. „Fernande, te rog”. Fernande apare. Gabriel îi dă unul din cele trei şaluri, pe cel din seara de la Reserva, acel şal în care Adrienne, la întoarcerea în oraş, se înfăşurase. Gabriel o strângea pe Adrienne în brațe. Tuşeu. Moliciunea lânei, fantezia desenului, în umbra taxiului, promisiuni şi desfătări abia exprimate „este pentru Doamna, pentru astă seară, țin neapărat ca ea să-l poarte”. Gabriel o priveşte pe Fernande. Fernande ia şalul şi murmură „foarte bine, Domnule, dacă asta vă face plăcere...” Plăcere? Şalul, acest mesager. Întorcându-se, Gabriel îşi loveşte glezna de sertarul lăsat deschis. Cum au putut oare să cumpere atâtea şi atâtea haine? Pentru ce să păstreze. Totul, totul? Va oferi celelalte două şaluri Jeannei, pentru naşterea copilului. Sau

poate pentru a-i mulțumi că n-a fost acolo atunci când el a încercat să vorbească. Tandrețea e un paradox la toate extremele ei. Gabriel își freacă glezna. Durere.

Martine scoate acul, picătură de sânge, mic tampon de vată, să fiece, să frece până va dispare orice urmă. Martine desface legăturile, îndoaie antebrațul Doamnei cu tamponul în scobitura cotului și menține antebrațul îndoit. Și ea, ea, privește cerul. Pentru Martine, trebuie să aștepte, un minut sau două. Doză dublă. Injecție pe bază de morfină. Să înșele. O minune. Să o tulbure. Nimic periculos. O minciună, atâta tot. Martine ar vrea să se simtă vinovată de această injecție, artificiu. Nici atât. Ea e obișnuită. Doză dublă și Doamna nu va mai fi ea însăși. Aceste cuvinte pronunțate astăzi „Pipou...” „Lucien...” „Pleacă...”, trei cuvinte. O trezire? Dar cu această injecție, în mod sigur, nimic. Doamna se va pierde și mai mult în ea însăși. Martine o întreabă dacă „se simte bine”. Și ea, ea, ascultă vântul sau cerul, liniștea, neobosit. Fernande se ivește în capul scării, pe brațe cu șalul întins. Spune de departe „e pentru Doamna, pentru astă seară. Așa vrea Domnul.” „Peste rochia neagră?” „Evident.”

Pentru copii, duș obligatoriu, fiecare cu săpunul și prosopul lui în mână, în șir. Martin se zbate. Jeanne îi spune „ca și ceilalți”. Cumnatele se amuză. Françoise le cere copiilor să facă mai puțin zgomot „din cauza lui Papie...” Un geamăn aruncă „de ce nu Mamie?”

Laurent și Paulin pe drumul de întoarcere. Merg încet, cu mâinile în buzunare. Laurent aprinde o țigară „oricum nu e vina tatei dacă stadionul Morilly a servit de lagăr în timpul războiului și dacă orașul Notre-Dame-de-Versillon a fost bombardat împreună cu rafinăria...” Paulin răspunde „și Ercqueil? Lassangle? Vergues-sur-Daubs? Port-Marinou? ai vrea să trăiești acolo?” Tăcere. „Răspunde?” Margine de drum, Laurent smulge o graminee și o mestecă. „Aștept!” Laurent scuipă iarba „nu, evident”. Paulin surâde „atunci?”

Laurent îşi ia fratele de braţ „atunci, tu n-ai dreptate, eu n-am dreptate, n-avem niciunul dreptate. Las-o baltă, da. E mai bine să laşi lucrurile să-şi urmeze cursul lor.” „Frumos program.” „Nu, aşa e...” Gest vag. Surâs. Laurent îşi potriveşte pasul cu cel al lui Paulin, ca altădată, când se întorceau de la plimbare, totdeauna ultimii.

În curtea patiseriei, Robert îl ajută pe Emmanuel să încarce tortul „ce bine că aveți un break”! Emmanuel îi explică că având cinci copii, plus „domnişoara”... Robert îl găseşte înalt, uscat şi cam bătrân. Idee, provocare „puteți să-i transmiteți un mesaj Martinei?” „Cui!” „Infirmierei...” Emmanuel închide portbagajul cu putere „dacă vreți”. „Atunci spuneți-i că, chiar dacă întârzie, eu o voi aştepta.” Emmanuel se aşază la volan, se apleacă peste portieră „comisionul va fi făcut”. Maşina se depărtează. Robert scuipă pe jos. Altă scuipătură. Sfârşit de zi. Miros de pizzerie. Neonul localurilor de noapte în aer. Zgomotul portului. Noii sosiți contrastează cu ambianța.

Fernande le cheamă pe Isabel şi Maria şi le dă şorturi brodate, apretate. Bernard, în camera lui, îşi îmbracă haina de majordom. Sylvie îl întreabă pe Stéphane unde e Laurent „vine, e cu Paulin”. Fiecare rămâne în camera lui „linişte, copii!” Jeanne şi Martin aşteaptă în salon. Martin mângâie cu degetul pianul, încuiat cu cheia. „O să învăț, Man?” Orologiul sună de două ori ora şapte. Martine o ajută pe Doamna să se ridice. E timpul să facă duş. Să-i pună o bonetă pentru a-i proteja coafura, s-o aşeze pe un taburet, s-o săpunească, s-o frece, s-o limpezească, s-o şteargă, s-o înfăşoare în prosop, să aibă grijă de obiect, această ființă, ea. Nu mai e nimic în privirea Doamnei, sau puțin, aşa de puțin. Injecția îşi face efectul.

CAPITOLUL 37

STAU PE UN SCAUN, LÂNGĂ FEREAS-tră, în camera noastră, Bulevardul Lannes, înspre grădină, încăperea cea mai liniştită şi luminoasă din tot apartamentul. Gabriel mi-a oferit un electrofon Voix de son Maître. Ascult un disc, Mariane Oswald, cuvinte de Tranchant. „Când mă gândesc la sărutările / pe care fără încetare le-am semănat nu pot să cred în acest vis urât / că dragostea e un păcat.” Tonul mai mult ca textul. Nimic mai unic, impas, decât Gabriel şi eu. Atât de puțin un păcat, ce idee. Ascult sunetele mai mult decât cuvintele, melodia e gravă, strigătul inimii, nevoia de a dărui. Repar şosetele băieților, trebuie să verific nasturii cămăşilor lui Gabriel. În ultimul moment lipseşte totdeauna unul. Obsesie. Fernande este a treia femeie de serviciu angajată în şase luni. Ea va rămâne pentru că nu-i place. Va rămâne pentru că nu mă iubeşte. Ea va rămâne.

Nu vreau să citesc acest articol, în chenar şi pe prima pagină a acestui ziar „scandal cu mâna de lucru turcă. Antreprenorul şi arhitectul sunt inculpați.” Beton. Cofraje. Tehnici noi. Pe acest şantier, muncitori turci, imigranți clandestini. Antreprenorul e singurul responsabil. I-a angajat pe aceşti oameni pentru că ei costau mai ieftin. Or, unul dintre ei şi-a rupt brațul. Decât să-l trimită la spital, el nu există în mod oficial, cineva îl împinge într-un cofraj, trup viu scufundat în beton, nevăzut, necunoscut. Ba da, cineva a văzut, un altul. Scandal. Antreprenorul va fi condamnat şi

Gabriel disculpat. „Spune, mamă, de ce tata e la puşcărie?" Fernande răspunde „nu-i puneți întrebări mamei voastre". Prima ei intervenție. Suntem la masă. Copiii mă privesc, Fernande mă serveşte „am dreptate, nu-i aşa, Doamnă?"

Imaginea mea pe care Parisul mi-o reflectă este opacă. Uneori, mă duc să-l aştept pe Paulin la ieşirea de la liceu, prosteşte, pentru că e cel mai mic, ultimul. Cei mari mă iau peste picior „îl ridiculizezi, colegii lui îl bat în recreație".

Scandalul cu mortul de viu este repede uitat. A patra Republică. Dar Gabriel se simte vinovat. Îi însoțesc la Haga, alt congres, prezentarea delegațiilor Reginei. Fac o reverență gen surorile mele. Fotografie-suvenir. Week-end la Ijmuiden. Discursul lui Gabriel. Vocea lui nu mai e melodioasă ca altădată, a pierdut acel firicel de accent. Discursul lui e mereu acelaşi, el vrea să impună, să convingă? Nu. El se repetă. Totul reproduce aceleaşi inegalități. Ideea însăşi a luptei nu face decât să întărească procesul de reproducere. Totuşi, eu, eu îl ascult. Uneori, intimitate, în clipa în care se aşteaptă mai puțin, îi iau mâna. El se eliberează repede de sub stăpânirea mea. Îi e teamă să-mi facă o confidență. El mă târăşte ca pe o dorință. Nemărturisită. Mă trage după el şi eu...

Ultima vară în oraşul nostru. Mama moare. Pur şi simplu nu s-a mai deşteptat într-o dimineață. Două zile după înmormântare mă regăsesc cu surorile mele şi cu Adrien pentru împărțirea mobilelor, acțiunilor şi a bunurilor materiale. Adrien cere punerea în vânzare a casei de pe Promenades. Pe de altă parte, maica-bună ne anunță că vinde totul, inclusiv casa de la țară, pentru a se muta la Paris. Eu... Ce mi-au făcut? Totul e atât de frumos, rapid, dintr-o dată. Vreau, aş vrea atât de mult...

Repede. O aud pe maica-bună dând ordine Fernandei pentru cină. Ea dirijează. Eu mă estompez. Gabriel se teme

de ea. Toate pretextele sunt bune, plec, evadez, mă duc la muzee, la biserici, vizite cu ghid, Amicii. Luvrului, magazine, curse, solduri, concerte sâmbăta dimineața la Théâtre des Champs-Elysées, să fiu acolo doar pentru întoarcerea copiilor, să uit prezența maicei-bune lăsându-mă îmbrățişată de ei „cât eşti de frumoasă...” „Te iubim mult...” „De ce nu spui niciodată nimic?” Maica-bună locuieşte pe strada Dufrenoy, la cinci minute de mers pe jos. Soseşte la ora unsprezece dimineața şi nu pleacă decât după cină. Când Gabriel o conduce, copiii sunt deja în pat. Fernande se duce în camera ei şi Bernard într-a lui. Într-o zi, aşteptând întoarcerea lui Gabriel, ora zece, unsprezece noaptea, mă aşez la pian. Gabriel mă surprinde, trânteşte brutal capacul peste degetele mele. „Ai să trezeşti copiii.”

Nu am prietene. Gabriel nu are prieteni. Nu am decât banii pe care Gabriel mi-i dă atunci când îi cer. Scena se desfăşoară întotdeauna în fața mamei sale. Deschide portmoneul şi-mi spune „cheltuieşti prea mult...”. E mereu prea mult. Nu mai ştiu. Gabriel merge la vânătoare. Îl însoțesc numai de două ori. El merge mereu înaintea mea. Ucide. Îndată ce Bernard are o după-amiază liberă, mă caută să mă ducă prin Paris. Maica-bună îmi strigă din salon „unde mergi, drăguța mea?” Nu răspund.

Gabriel desfăşoară nişte planuri pe patul nostru „e un secret, pentru vara viitoare, douăzeci de ani de căsătorie, ce fel de nuntă, deja?”' A cumpărat un teren „acolo unde îți spusesem...” Mă sărută pe frunte, pe ureche, apoi mă ține de şold. „Ne vom regăsi acolo, vara.” Şi în noaptea camerei noastre îmi amintesc de noaptea de la Toulouse, asemănătoare, şi de confidența „ia aminte, eu mă gândesc la tine”.

Înainte de a ne instala la Calanque, prima vară, fotografiile casei sunt larg răspândite în revistele de arhitectură şi decorațiuni. Acest loc promis intimității

noastre este mai întâi dezvăluit privirilor tuturor. Din moştenirea casei de pe Promenades, păstrată în depozit, Gabriel n-a ales decât orologiul şi pianul. Totul e de metal, piele şi sticlă. Avangardă. Vitrină de prestigiu. Titlu într-o revistă „un palat în jurul unui patio. Fotografiile culoarelor cu dulapuri, bucătăriei, cu butoane de comandă şi a sălii noastre de baie „împărăția oglinzilor”. În acea vară, Emmanuel va intra în pregătire la Şcoala Centrală, Stéphane e admis la Matematică Elementară cu mențiunea bine, Laurent obține primul bacalaureat. Paulin pregăteşte clasa a şaptea, tot mereu primul la compunere, dicție şi gimnastică. În acea vară, Fernande cere ca să fie binecuvântată casa de un preot. Gabriel acceptă „dacă asta trebuie pentru ca ea să rămână”. A lega. A-ți lega servitori. A depinde de ei. Maica-bună se întoarce la Paris. Nu suportă marea şi „tot acest fier, în casa asta”. Copiii o supranumesc vipera. „Un secret între tine şi noi, da, mamă?” ca şi cum voiau să-mi facă o plăcere. Ce plăcere? Le răspund ceea ce am auzit deja spunându-se de către doamna în alb „n-aveți dreptul să vă criticați părinții”.

Repede. Mă sufoc. Sau de fapt respir, atât de bine, cu prisosință, mă simt, eu... Soarele apune la orizont. Vântul se linişteşte puțin, sau poate m-am obişnuit eu? Unde sunt? Acolo, această mică terasă, deasupra casei, patio, ce pregătesc ei? Şi această femeie care-mi îndoaie brațul, vata asta în îndoitură?

Mă uit la cer. Nu s-a schimbat. Se schimbă mereu. Vis, încă, pentru generațiile viitoare. Tenacitate. Gabriel şi cu mine ne-am unit îndeajuns pentru a nu ne mai vedea. Când oare mi-a spus „bătrânica mea” pentru prima oară fără răutate, cu gentilețe, altă manieră de afecțiune? Atât de repede, bătrânica mea? M-a dorit multă vreme, îndeajuns pentru a mă deforma. Noi ne iubim, încă, astfel.

Repede, repede, timpul acela, când unul, încă, îl mai

putea surprinde pe celălalt. În fiecare dimineață, primul gest, când mă scol din pat, e să întorc mecanismul ceasului. Nu trebuie să se oprească. Nu se opreşte niciodată. Timpul acesta sfidează anii. Timpul Genevei, o nuntă încă. Ideea unei opriri a acelor mici mă obsedează, legată în mod naiv în mintea mea de aceea a morții. Iarna în care Emmanuel, Stéphane şi Laurent se regăsesc toți trei, ingineri cu diplome, la Belle Arte, acea iarnă în care Paulin se ceartă cu tatăl său pentru a-şi justifica studiile de filosofie, şi nu de Matematici Elementare „puțin îmi pasă de ecuațiile tale, de betonul tău şi de podurile tale...”, în acea iarnă, palme, violențe, directorul băncii noastre mă convoacă. Maica-bună tocmai i-a adus „un tezaur de piese de aur să le pună în seif”. Piesele de aur sunt de ciocolată. Aduc bunătățile în Bulevardul Lannes şi le arunc în cutia de gunoi, bine împachetate, pentru ca Fernande să nu scotocească şi nici să mă întrebe. Îi ascund întâmplarea lui Gabriel M-ar fi făcut responsabilă. Câteva săptămâni mai târziu, Maica-bună moare în clinică strigând că e jefuită. La mesele de prânz, sunt de acum înainte singură. Mă reapuc de pian, dar eu...

Această femeie îmi reazimă brațul de tubulatură. Îmi surâde. Micul tampon de vată a căzut pe jos. Nu mai am putere. Cu toate acestea mă simt mulțumită. De ce-mi surâde ea tot timpul? Ce spune ea? Vocea aceasta, ca şi cum ar vorbi unei copile? În cer, acest leagăn mare, sunt zăbrele. Alerg spre ele. Sunt fericită. O lesă mă reține. Atunci mă învârt, mă învârt în chioşcul pustiu. Mi-au furat ghiozdanul... Îmi vor tăia părul. Femeia aceasta? Această tavă? Ea revine. Ia cele două scaune. Singură, sunt singură, din nou.

La căsătoria lui Stéphane, Paulin mă invită la vals. Mă las purtată. Uit pentru o clipă „hai, mamă, lasă-te în voie” şi ne învârtim. Ne învârtim. Când muzica se opreşte, amețeală. Paulin mă reține. Râde. Gabriel mă priveşte de la distanță. E gelos. „Încă odată, Mamă?” Murmur „nu...” Paulin nu va şti

niciodată de ce.

E bine. Mi-e frig, foarte frig, şi e bine. E frumos. Mi-e teamă, foarte teamă, şi e frumos. Acesta-i cerul. Pot să-l privesc fără ameţeală. De la roşu, virează spre albastru, albăstrui, spre aureolă şi spre noapte. E bine, şi e frumos Las durerilor regretele. Şi eu la fel, aş fi vrut să ştiu mai mult, şi mai mult încă. Am vrut să fiu ceea ce sunt. Ei n-au făcut decât să se desprindă de mine şi să se multiplice. Îşi întorc imaginile lor. A mea este acolo, în cer şi în noapte, limpede în sfârşit. Lăsaţi-mă. Unde mă duceţi? Cine sunteţi voi? N-aţi ridicat micul tampon de vată pătat de sânge.

În ziua în care i se înmânează lui Gabriel cravata de comandor al Legiunii de onoare, pronunţă ultimul lui discurs. Pentru a încerca şi de data aceasta să mişte conştiinţa alor săi, apropiaţi sau depărtaţi, prezenţi la ceremonie, el face elogiu statuii Comandorului în Don Juan „el nu ameninţă, el ne invită să ne iubim. În faţa ofensei, el este ofensiv. Niciun fel de revanşă. El invită la împărtăşire...” Eu. Nu. Nu mai vreau să fiu goală, aşezată sub duş. De ce această bonetă?

Eu sunt fisura, rana, tăietura lor. Voi m-aţi tăiat în două, m-aţi rupt de mine. Mă abandonaţi, cicatricei mele. Da, în acea zi de ianuarie în acest Mare Magazin, m-am pierdut. Eu alegeam, comandam încă cearşafuri pentru voi, prosoape, feţe de masă, mănuşi, cârpe, mare expoziţie de albituri. Cumpăram pentru copiii şi nepoţii mei. Aveam de puţină vreme un carnet de cecuri pe numele meu. Mesaje sonore, în magazin, repetau „albul este în acest an în toate culorile”. Eu vroiam alb, numai alb. Sau bleu iuni. Apoi n-am mai găsit uşa de ieşire, alt vals în braţele lui Paulin. Era noapte. N-am recunoscut bulevardul, chioşcul de ziare. Bernard mă aştepta, dar unde? Am vrut să traversez o stradă. O maşină m-a lovit. Am căzut. Nişte oameni m-au ridicat. Geamul ceasului se spărsese, numai un ac, acela al minutelor,

niciun tic-tac. „Vă simțiți bine? Sunteți sigură că...” Mi-am reluat drumul. Care drum? Am aruncat ceasul într-un canal. Cine mi-a luat poşetei? Am umblat mult. Apoi m-am aşezat pe o bancă. Nu există cer peste Paris. Ceaiul pe care Bernard m-a pus să-l beau era fierbinte. Bernard îmi pune întrebări. Nu le mai înțeleg decât pe cele din privirea lui.

Sunt în mine, în străfundul meu. Intactă. Faceți ce vreți. Coafați-mă, spălați-mă, îmbrăcați-mă, eu... Eu vreau să revăd cerul, ei ascultă.

CAPITOLUL 38

EA ARE O FIGURĂ ÎNCÂNTATĂ. Ceva în privirea ei s-a şters sau poate s-a fixat. Injecţia îşi face efectul. Martine o ajută să iasă de sub duş. Gest grotesc, Martine o reţine pe Doamna, aproape ar fi ieşit singură din baie. S-o oprească, să-i pună, mâna pe marginea lavaboului, să-i scoată boneta fără să o ciufulească, s-o ajute să-şi pună halatul, s-o frecţioneze un pic ca să nu răcească, o mână, apoi cealaltă, s-o întoarcă, să-i arate propria imagine în oglindă, deasupra lavaboului. Martine spune „sunt cu toţii acolo, ştiţi!” ca şi cum brusc Doamna ar înţelege totul. Ea. Apoi culoarul, camera, rochia neagră, bine întinsă, pe pat, călcată, nicio cută, o rochie comandată la Paris, înainte de vacanţă pentru această nuntă de aur. Rochie de mătase, tot cu nasturi în faţă de sus până jos, cu mâneci, bufante, mâneci lungi, manşetă cu trei nasturi. În talie uşor încreţită, cordon aplicat, şi, în jurul gâtului, un plastron de dantelă, rochie fără stil, a tuturor stilurilor, timpurilor şi modelor. Rochie pentru a ascunde, tot ce poate fi mai bine şi mai riguros în imaginaţie. Domnul a ţinut ca rochia să fie neagră „e de necrezut ce mult poate să semene soţia mea cu...” Frază în suspensie. Domnul a plătit cu inima îndoită, l-a trebuit timp ca să semneze cecul, cu semnătura sa chinuită, ilizibilă „când mă gândesc că nu va purta această rochie decât o seară”. Fernande a spus „Dar, Domnule, poate veţi avea musafiri”. Aceşti poate ai Fernandei.

Mic efort. Paulin şi-a pus un pantalon de flanel şi o

cămaşă albă, cu mânecile suflecate, fără fular şi fără curea. Jeanne i-a uitat cureaua. Paulin s-a oprit exact când vroia să-i reproşeze. Atâtea şi atâtea reproşuri auzite altădată, repetate, ajungând la violență, totdeauna exploatate de Vipera, brava maica-bună. Paulin a sărutat-o pe Jeanne pe frunte, „iartă-mă, era cât pe ce să fac ca el!” „Cine?” „Ei.” El sau ei. Jeanne a zâmbit. Paulin, acum, stă în fața tatălui său, în picioare, cu mâinile în buzunare. Gabriel îşi aranjează hârtiile sale, note, dosare, corespondența, creioane, stilouri, plicuri. Pune totul în sertare. Suprafața biroului e degajată, plană, goală ca şi cum Gabriel ar renunța la tot. Numai telefonul, atât. Gabriel, aşezat în fotoliul lui, se răsuceşte, cu cotul stâng pe birou, priveşte grădina „Henriette a telefonat”. „Ce mai face?” „Dă lecții de bridge. Eu nu ştiu cum s-a descurcat, juca atât de prost. Merge din concurs în concurs. S-a şi clasat.” Tăcere. Voci de copii la subsol. Paulin se apropie de fereastră. Țipătul Fernandei, în bucătărie. Paulin se întoarce „ea face progrese la spaniolă!” Gest de plictiseală la Gabriel „nu vorbi de ea. O am, e teribil. Dacă n-o aveam, ar fi fost şi mai rău”. A avea? Gabriel respiră adânc. „Bernard ne părăseşte la toamnă. Se retrage. Şi-a cumpărat o casă lângă Guéret. Am insistat...” Gest de regret. „Şi fata asta care se ocupă de mama ta, unde îşi petrece nopțile?” „Ce importanță are?” Paulin îşi freacă mâinile, se răsuceşte, face câțiva paşi, o privire spre bibliotecă, reviste, enciclopedii, dicționare, fotografii în rame de argint. Gabriel şi Pius XII, Gabriel şi Niemeyer, Gabriel, Adrienne şi Regina Olandei, Gabriel şi Generalul la inaugurarea Liceului Paul Valéry, Gabriel primind cravata de Comandor. Paulin murmură „ai dreptate, e important, foarte important...” Se întoarce cu fața, îşi priveşte tatăl „este foarte, foarte important!” „Nu în seara asta Paulin, nu-mi vorbi aşa.” Paulin se apropie de birou, îşi aşază palmele, mută telefonul, se aşază, se apleacă spre tatăl lui, îi mângâie fruntea, capul, apoi mâna alunecă, Paulin îi aranjează fularul de mătase în deschizătura cămăşii „ascultă, tată, cel mai frumos cadou pe care mi-l poți face e ca tu să ai

raporturi mai bune cu tine însuţi”. Paulin îşi retrage mâna, încrucişează braţele, privire piezişă, ezită. Demagogie? Gabriel murmură „e imposibil, tu o ştii” şi cu voce şi mai joasă „tot ceea ce am ratat, am ratat în mod teribil din cauza mea şi eu nu voi avea niciodată conştiinţa împăcata din cauza ei”. Gabriel întinde mâinile pentru ca Paulin să i le strângă. Paulin se ridică „mâine, ia-o pe mama de mână şi du-o să facă o plimbare”. Tăcere. „O simplă plimbare, doar atât.” Tăcere. „Cât timp e de când n-ai mai luat-o de mână?” Gabriel murmură „din prima zi...” Martin intră în birou fără să bată, aleargă spre birou, se ridică şi-i spune lui Gabriel „vino, să mâncăm tortul înaintea celorlalţi, e mai plăcut!”

Martine aşază trusa ei de machiaj pe măsuţa de toaletă. Doamna e îmbrăcată, aşezată, îşi freacă încheieturile mâinilor, manşete de mătase, năsturaşi, o mână, apoi cealaltă, alternativ. O surpriză. Martine se decide să o machieze. Mai întâi ochii. Fard pe pleoape, o linie de eyelinier, apoi obrajii, un pic de fond de ten, un pic de pudră, un pic de toate, abia dacă se observă. Martine ezită între rujul transparent şi ruj-roşu. Optează pentru al doilea. Buze de sânge. Să redeseneze totul, chiar dacă depăşeşte puţin conturul. Să redea o expresie. Bernard intră în cameră „Fernande m-a însărcinat să vă spun că e mai bine să o coborâţi pe Doamna în ultimul moment. În...” Îşi priveşte ceasul „treizeci şi cinci de secunde, nu înainte!” Surâde „şi Domnul Emmanuel are un mesaj pentru dumneavoastră. E pentru miezul nopţii, nu-i aşa?”

Subsol, sală de jocuri transformată în dormitor, un colţ pentru fete, un colţ pentru băieţi, paturi suprapuse. Gemenii zmulg pe ascuns ultimele zece pagini din cartea despre Borgia şi pe urmă o aşază la loc lângă patul de campanie al Josyanei, cealaltă domnişoară „bleagă ca şi Emmanuelii, nici n-o să observe măcar”. Râd. Catherine îi surprinde „de unde veniţi?” „Nimic mamă” spune unul „te asigur” spune celălalt. „Ce s-a întâmplat de fapt în această după amiază?”

Mutism. Pregătiri pentru petrecere în familie. Françoise îi atrage atenția Colettei că este în bluejans „nu ți-ai adus nimic altceva?” În camera lor care dă spre patio, Laurent şi Sylvie tac, se privesc, îşi surâd, se ating. Se pregătesc. Nimic să-şi spună, totul rămâne de spus. De ce să vrei să aduci totul la o teză? Această zi, ca oricare alta, această familie, ca oricare altă familie. Trei gherete în plus, atâta tot. La această oră jandarmii care încearcă să calmeze lumea la intrarea campingului Calypso, sunt dintr-odată copleşiți de treabă. Noii sosiți se iau la ceartă cu cei ce trebuiau să fie plecați la începutul zilei. Patronul campingului telefonează la jandarmerie pentru a cere întăriri. Prea târziu. Lovituri de bară, copii care plâng, mame care țipă, o caravană ia foc, apoi două. La Radio Monte-Carlo, la ştirile de la orele 19,30, se anunță că circulația pe autostradă a redevenit normală. La Calvaire un copil cu barca lui pneumatică a fost luat de mistral, spre larg. N-a fost găsit. Cercetările continuă. Şi acum, jocul discului-mister, ce sumă avem la caniotă astăzi draga mea Caroline?

De la Calanque, nu se aude nimic, nu se ştie nimic. E departe de totul. Din ce parte te întorci, nicio altă vilă vecină cu adevărat, nicio lumină străină. Gabriel a ştiut să păstreze terenul în totalitatea lui şi să implanteze bine casa. El îi spune lui Paulin „am vrut să fac un paradis pentru nepoții mei, voi ați făcut un lagăr de concentrare”. Paulin suspină, nimic de spus. Părăseşte biroul luându-l şi pe Martin. Jeanne îi aşteaptă în salon. E îmbrăcată cu rochia ei de catifea reiată bleu ciel. Rochie de iarnă. Martin s-a născut iarna. Aceeaşi rochie. O economie. Paulin o sărută pe Jeanne „şi cât mai repede la munte.” „Dacă am face un drum până la camping?” „Nu fi aşa îngrijorată.”

În patio, masă joasă drapată, împodobită cu ghirlande de flori, de muşcată şi ibiscus. Emmanuel şi Bernard aşază tortul de aniversare. Emmanuel se miră „mă întreb cum o să decupați toată asta.” Bernard surâde „asta nu se decupează,

se jefuieşte!” Emmanuel îi priveşte, surprins. Bernard ridică din umeri, politicos, „e ultima mea vară aici, ştiţi?”

Catherine îi împrumută o rochie Colettei. Françoise îl caută pe Emmanuel ca să-i dea cravata. Stéphane îmbracă un blazer. Laurent alege o haină pepit. Sylvie îi atrage atenţia că e „prea sport”. „Dacă tu insişti, mă duc dezbrăcat.” „Vorbeşti ca Paulin acum?” Laurent o sărută pe Sylvie. Catherine îl îmbrăţişează pe Stéphane. Françoise îi face nodul la cravată lui Emmanuel „ca atunci când eram logodiţi”. Martin şi-a făcut un locuşor pe canapea, între Jeanne şi Paulin. Şi ia o mână a Jeannei, una a lui Paulin şi le aşază pe genunchii lui „am să fiu cuminte, promit!” În biroul lui, Gabriel desface un mic pachet de scrisori pe care le-a luat din spatele cărţilor, din bibliotecă. Scrisorile Adriannei, din timpul războiului „Dragă Gabriel. Cu cât te aştept mai mult, cu atât mai mult eşti aici. Zilele mă călesc. Absenţa ta este pentru mine o curioasă prezenţă. Unde eşti? Oare citeşti tu scrisorile mele?...” „Dragă Gabriel. Tocmai vin de la maica-bună. Ea mi-a trimis mesajul tău. Aş fi vrut să ştiu mai mult. Fac totul ca să ascund copiilor îngrijorarea mea. Această linişte, aici, e pentru mine o suferinţă, căci tu îmi lipseşti. Eu nu mai sunt umbra ta...” „Dragă Gabriel, ne-am dus la ţară, ieri, cu copiii. Am deschis casa pentru o zi. Migdalii sunt în floare. Ne-am plimbat până la pădurice. M-am gândit la ceea ce mi-ai spus tu odinioară, ca ieri, despre Veneţia...” Gabriel aşază scrisorile grămadă, le leagă, se ridică şi le pune la loc în bibliotecă. Pachetul-cadou. Ceasul. Este gata. Orologiul sună de două ori ora opt. Să nu te iubeşti decât pe tine, mai ales când iubeşti pe alţii. Să te pierzi şi să te regăseşti, Să deschizi o uşă şi să te predai. Ce sărbătoare?

Calypso. Incendiul a fost circumscris. Câţiva arbori arşi, trei caravane calcinate. Fotograful de la Var-Matin a venit să-şi facă meseria. Reportaj. Incident. Anchetă. Doi oameni sunt arestaţi. Cătuşe. Miros de ars. Mâine începe vacanţa.

Ce vacanță? Unde şi când, în ce an deja? „Şi cortul care a ars, acolo, al cui era?” Patronul îşi şterge fruntea „o pereche de tineri, trebuie să revină astă seară, târziu”.

Martine o ajută pe Doamna să se ridice. „Vă aşteaptă...” Martine desface şalul, îl aşază pe umerii Doamnei, îl încrucişează şi-l înnoadă în față, frumos. Şi ea, ea, se simte foarte bine. Totul e atât de frumos, atât de bine. Nu-şi mai aminteşte de nimic. Sau poate de totul. Să fie acolo. Încă. Buze roşii. Redesenate. Parada poate să înceapă.

CAPITOLUL 39

NOAPTE FĂRĂ LUNA, NOAPTE DE vânt, o licărire încă, la apus, şi stelele, una câte una, slab punctând cerul. Marele subiect este acolo, imobil, pierdut în depărtare, indiferent castelor şi claselor, locurilor şi mediilor. Aşezat pe zidulețul terasei, Paulin priveşte cerul. Jeanne, în spatele lui, se reazimă de el, cu urechea lipită. Ascultă bătăile inimii prietenului ei, soțul, el, celălalt, curiozitate din interior. Martin strânge câteva flori ofilite, ca tatăl său, acelaşi gest, tăietură de unghie „uite Pa, mai erau câteva”. Paulin se gândeşte că mai sunt mereu, cele din ziua ce-a trecut sau cele trecute neobservate. Martin adună petalele într-o grămăjoară. Unul dintre gemeni îi spune „o faci pe grădinarul, acum?” Martin îi scoate limba. Geamănul aleargă spre Colette arătându-l pe Martin cu degetul „el s-a strâmbat la mine!” Colette îi face semn să tacă. Colettei nu-i place rochia pe care i-a împrumutat-o Catherine. Bretelele îi cad tot timpul. Ea renunță să le mai pună la loc şi le ascunde în corsaj. Josyane s-a dus să ia cartea despre Borgia şi i-o arată lui Emmanuel. Françoise se apropie de ei. Hotărăsc să nu zică nimic. Fără dramă. Pagini rupte. Gemenii îşi trag surorile de cozi. Ei îi observă pe Emmanuel, Françoise şi Josyane. Se precipită alergând spre scara grădinii făcând pe avionul. Țipă. Diversiune. Apoi vântul. Zgomotul vântului. Sylvie şi Catherine stau la dreapta şi la stânga lui Gabriel. Îi dau brațul. La o întrebare a lui Stéphane, Gabriel răspunde distrat „poate că voi aveți dreptate”. Dar e un cuvânt în plus. Lui Gabriel nu-i place să invoce dreptatea. Surâde. Un surâs

adevărat. Respiră. O respirație adevărată, adâncă. Acesta era deci, sfârşitul poveştii. Cincizeci de ani. Un început. De câte ori a gândit, spus, scris, că nimic nu se sfârşeşte cu adevărat, că totul rămâne nesfârşit, că experiența nu putea să inspire decât dacă suflarea creatorului era aceea a insatisfacției. Chiar şi Fernande este emoționată. Sau poate ea, mai mult decât alții? Cum să afirmi? împărțeala este injustă, misterioasă. Gabriel o observă pe Fernande. Ea guvernează. Maica-bună, la fel, vroia să guverneze. Ea n-a obținut divorțul pe care-l dorea. A murit. Atâtea şi atâtea dorințe, pentru a se ciocni „dar tată, nu asculți ceea ce ți se spune?” Laurent aprinde o țigară şi o stinge cu acelaşi gest, nervos. Îi zâmbeşte Sylviei. Gabriel în picioare, se simte puternic, robust, gata pentru orice, dar în străfundul lui, el cedează când de atâtea ori în viața lui, el n-a putut şi n-a vrut decât sa reflecteze, să serieze, să claseze, să decreteze. O evidență, totul şi nimic, multiplicarea e făcută, acțiunea a fost dusă, ceea ce a fost construit nu poate fi renegat. La urma urmei, Veneția, ca în scrisoarea Adriennei, acest nume care a făcut ca el să nu vrea să meargă înainte, să recitească, să se emoționeze, la urma urmelor, Veneția este un vis necesar. Şi rămâne astfel. Gândind prea mult la oraşe, nu s-au mai construit decât drumuri. Cu atât mai rău. Vrând prea mult să reflectezi, uiți să te înclini. Şi el, Gabriel, în rândul cel mai din față, ca deschizător de drumuri, uitând totul şi pe toți. Şi Adrienne la distanță dar mereu acolo. „În sfârşit, tată, tu nu eşti aici cu noi...” Să se bucure de această clipă, în mod egoist, fără niciun gând ascuns. Să-şi spună că totul începe pentru că nimic nu se sfârşeşte cu adevărat. Iat-o pe Adrienne.

Ea înaintează încet. Se agață de brațul Martinei. Nu mai ştie să meargă prea bine în pantofi cu tocuri înalte. Pantofii negri şi noi. Cine s-a gândit oare că acest detaliu o s-o jeneze, o s-o oblige să-şi modifice ținuta? Obiect machiat, împodobit, înviata. Copiii sar în jurul ei. Fetițele fac o horă şi băieții alta, mai mare şi concentrică. Totul este spontan,

încântător. Martine o ține pe Doamna în mijlocul celor două cercuri. Fernande, Bernard, Stéphane, Emmanuel, Josyane, Colette, Jeanne, Paulin, Sylvie, Françoise, Laurent, Catherine, cu toți aplaudă. În uşa salonului, Maria şi Isabel bat şi ele din palme. Gabriel face un pas înainte. Se opreşte, încrucişează brațele. Copiii încep să scandeze „Ma-mie! Ma-mie!" o horă într-un sens, şi alta invers. Colette a fost aceea care a avut ideea să modifice mişcările. E frumos. Apoi Martine începe să strige. „Pi-pou! Pi-pou!" şi atunci „Ma-mie! Ma-mie!" se transformă în „Pi-Pou! Pi-Pou!" ca un cântec, pe toate tonurile, toate vocile, un strigăt. Un vuiet. Şi ea, ea, freamătă din buze, e ridicol nu-i aşa, acest ruj, acest fard şi totuşi? Jeanne şi-o spune în gând şi-l ia pe Paulin de braț. Ea spune „Pi-pou!" şi ea, odată cu copiii.

Şi ea, ea, priveşte, mirată, o privire vagă, încântată, o privire care scrutează, se îndreaptă, se ghidează, caută. Privirea ei se aşază în sfârşit pe Gabriel. Josyane face semn copiilor să oprească horele. Gabriel se apropie de Adrienne. Martine se dă la o parte. Gabriel o ia pe Adrienne în brațele lui şi o sărută pe frunte. O frunte la înălțimea buzelor lui. Țesătura şalului, contact cunoscut, trăit deja. Gabriel murmură oare atunci o iertare? Nu, nu-i limbajul lui. Şi totuşi fiii şi nurorile sale au văzut un cuvânt pe buzele tatălui. Un singur cuvânt. Scurt. Ca un secret, sau o mărturisire. Un cuvânt dezgolit pe care nimeni nu l-a auzit. Tăcere. Josyane face semn copiilor Emmanuel să se regrupeze pentru urare. „Dar era pentru desert..." François le spune în şoaptă „nu, acum, e mai bine", Gabriel îi dă brațul Adriennei. Amândoi, reuniți, ascultă. Martin se lipeşte de pântecul Jeannei „Mi-e foame..." „Stt..."

La miezul nopții, Martine îl va întâlni pe Robert şi nu va îndrăzni să-i spună că a mâncat din tortul de aniversare, ca toată lumea, pentru că a fost cu adevărat o sărbătoare. La miezul nopții, Bernard se va duce să facă o plimbare în port, după ce le va fi condus acasă pe Maria şi Isabel. Fernande va

număra argintăria şi o va repune la loc în cutiile pluşate. La urma urmei, Doamna rămâne, e normal. Şi pentru Martine, ea sau alta, va dura cât va dura. La miezul nopții, Paulin, Jeanne şi Martin vor relua drumul direct spre munte. Constatarea în urma incendiului, veți fi despăgubiți, voi face cele necesare" va spune patronul. Şi mai ales să nu mai revină La Calanque.. Mâine familia Emmanuel va pleca cu Josyane a lor şi copiii pentru prima jumătate a lunii, în altă parte, aiurea. Mâine Collette va duce copiii la plajă, părinții lor vor merge cu vaporul până la insule. Şi aşa în şir, zilele. Mâine, fiecare îşi va spune că asta nu se întâmplă decât altora. Mâine, Gabriel îi va scrie o scrisoare Henriettei spre a-i mulțumi pentru telefonul dat, apoi va ezita mult înainte de a merge acolo sus, altă scară, altă casă, pentru a o surprinde, pe ea, ea, în fotoliul ei, să-i întindă brațul şi s-o invite la plimbare în grădină, până la promontoriu, la marginea vidului, în spatele grilajului, cu fața la golfuleț, strigăte de copii care se joacă acolo jos, să simtă ca o crispare a mâinii Adriennei, o dulce apăsare a degetelor, o teamă, o amețeală, ea este acolo, încă, şi el îi va zâmbi. Mâine, ca ieri sau astăzi. Ce spune cerul. Ce spune liniştea.

Sfârşit de urare. Toți se îndreaptă către patio. Masa în formă de U mare. Emmanuel aşază copiii. Sylvie strecoară la urechea lui Stéphane „nu s-a făcut măcar o fotografie" Laurent o aude, în treacăt „nu-i obiceiul familiei". Fernande, Maria, Isabel şi Bernard aduc cele douăzeci şi şapte de farfurii cu langustă. Aperitivul. Toți ai familiei îşi găsesc locul, aşezați în cutia curții interioare. Gabriel şi Adrienne prezidează, fiecare pe partea lui, stranie masă care se îndoaie spre unul, spre celălalt, ca şi cum, niciunul, nici celălalt, nu deținuse vreodată puterea. Vin pentru părinți, apă pentru copii. Martine mai strânge un pic nodul şalului, aşază şervetul pe genunchii Doamnei. Martine se ridică, aşteaptă, observă. Tăcere. Nimeni nu mişcă. Toată lumea aşteaptă. Şi ea, ea, priveşte tortul, micul templu al dragostei şi acest cuplu din zahăr, acolo sus. Şi în soclul de nuga, o

inimă din cremă de migdale cu cifra 50. Toți aşteaptă de la ea un gest, semnalul. Pentru că ea este aici. Pentru că ea s-a întors. Prezentă. Pentru că ea a ştiut să aştepte, să dăruiască, să se dăruiască, să primească lovituri, contralovituri, reproşuri şi tăceri, pentru că ea este frumoasă, ea, privirea ei, nu mai există decât privirea, privirea e acolo. Ea e acolo. Iederă. Agățată. Vie.

Ea se întoarce încet spre Gabriel. Un gol îi separă. Jeanne vrea să se aplece ca s-o ajute să ia furculița şi cuțitul de peşte. Paulin îi face semn să nu se mişte. Şi ea, ea, aşteaptă un semn de la Gabriel. Gabriel îi surâde. Nuntă. Ea priveşte atunci farfuria, îşi aşază bine şervetul pe genunchi, singură, apoi ridică mâinile, ezită, tremură puțin ca de obicei, şi singură, absolut singură, îndeplineşte gestul convențional, gestul care o onorează, cuțit şi furculiță în mână, semnalul e dat. Cina poate începe. Sărbătoarea continuă.

CAPITOLUL 40

ÎMI AMINTESC DE VARA ACEEA. Vară ce va veni, sau poate vară care a trecut. Cine-s eu? Emmanuel, Stéphane, Laurent, Paulin, Jeanne când se nelinişteşte, Fernande sau Bernard care au rămas acolo, şi ei, atâta şi atâta timp? Destinul celui care se resemnează ataşându-se la propria lui durere nu este nici al unuia, nici al altuia, nici al unei astfel de persoane sau astfel de personaj. El se ascunde şi tace. Persoana în spatele personajului revendică şi luptă pentru toți. Nimic mai oferit spre împărțire decât singurătatea când virează în izolare, îmi amintesc...

Îmi amintesc de vara aceea. Urmează să vină. Nu desemnează şi nici nu demonstrează. Nu scuză şi nici nu acuză. Ura familiilor nu este decât o invenție imorală, morală încă, atât de puțin părăsire apoi, curgerea timpului nostru. Eşti mereu în pântecul unei mame. Prin noi, multiplicarea e pe cale să se facă, sau poate uni, sau alta, eu, el, tu, voi, îşi taie singur creanga şi cade cu ea. Martin îşi face siesta, sus în copac, acolo unde el se împarte în patru ramuri purtătoare, deget al unei mâini incomplete care ar vrea să prindă cerul. Şi fiecare ramură ea însăşi se împarte. Zăbrelele leagănelor dau rădăcini stranii.

În vara aceea, politicienii mai vorbeau încă de schimbarea societății. Alegerea s-a făcut, o alta rămâne să se facă, tandrul miraj al dorințelor lor abia ascunzând gustul acesta

al puterii care ucide orice speranță. Spiritul, tot devansându-se, n-avea cum să se mai surprindă. Cine inventa încă? Totul involua, în vara aceea. Totul involuează.

Sunt Martin? Arborele mă poartă, căci purtăm toți în fiecare din noi, înțelept sau profan, copilul ce am fi putut fi dacă, pentru a ne forma, nu ne-ar fi deformat. Perfectibili eram, şi uneori, în adâncul ființei noastre, rămânem.

Vara aceea, mi-o reamintesc. E mâine. O vară care persistă să se distreze, să facă ca şi cum ar fi aşa. Să zidească doborând, memoria se distruge. Şi pentru asta, prin asta, în vara aceea, am ascultat a şaptea sonatină de Diabelli. Pedeapsa virează în melodie.

Şi în țara Evitei, Reserva a devenit un bawling. Au ucis lupii, Au păstrat puştile. Mereu aceleaşi, acolo sau oriunde.

Copilul din Cavalaire n-a mai fost regăsit. Nici măcar barca lui pneumatică. Şi vântul, la fel, îşi are victimele lui.

Vara aceea, vara aceea, o voi trăi. Fie ca Adrienne să mă călăuzească. Ea aşteaptă să vină Gabriel s-o caute pentru plimbare. Şi eu, înlăuntrul ei, aştept la fel, îngrijorat, fascinat. În vara aceea, un pas înapoi, trei paşi înainte, atâtea iubiri s-au sfărâmat. Pasiunea, ea, intactă, cheamă.

Joucas, ianuarie 1977
Paris, martie 1978
la Saubade
şi de asemenea la Xavier, Marie-Lys şi
altele

SFÂRŞIT

Colecția
„Romanul de dragoste"

186

Lei 9,25

Yves Navarre, născut în 1940 în Gasconia, este unul dintre cei mai cunoscuți romancieri și dramaturgi francezi contemporani.
În romanul său de mare succes Iedera (Je vis où je m'attache, 1978) se relatează o impresionantă poveste de dragoste pe fundalul unei saga familiale. Căsătorită la șaptesprezece ani cu un tînăr arhitect ambițios și autoritar, frumoasa și sensibila Adrienne trăiește pînă în pragul senectuții drama imposibilității de comunicare cu soțul ei. Dar memoria afectivă îi determină pe cei doi soți să realizeze valoarea pasiunii împărtășite de-a lungul unei vieți.
Iedera este romanul recuperării omului prin rezistența sentimentelor sale. A fost distins cu premiul Goncourt.

ULTIMELE APARIȚII:

176	Theodor Fontane	Păcatul • Cécile
177	Georges Blond	Glorie și frumusețe
178	Yves Gandon	Domnul Miracle
179	Vicente Blasco Ibáñez	Printre portocali
180	Marie-Anna Desmarest	Torente III
181	Iris Murdoch	Vlăstarul cuvintelor
182	Elena Balamaci	Xena și umbrele ei
183	Paul Gadenne	Siloam
184	Krystyna Berwinska	Con amore
185	K.J. Beneš	Viață furată